

Beszámoló

**A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
1977. évi tevékenységéről**

**Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
B u d a p e s t**

B E S Z Á M O L Ó

a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat
1977. évi tevékenységéről

Szerkesztette:

Dr. Kordos László

Megjelent

a Kőbányai Petőfi Sportkör Barlangkutató és Hegymászó Szakosztálya
a Vörös Meteor TE Barlangkutató Szakosztálya
az AMPHORA Könnyűbuvár Sport Club Vizalatti Barlangkutató Csoportja
az Alba Regia Barlangkutató Csoport
a Budapesti Sport Egyesület Barlangkutató Csoportja
a Ferencvárosi Természetbarát Sport Kör DELFIN Könnyűbuvár Szakosztálya
a Ferencvárosi Természetbarát Sport Kör Barlangkutató Szakosztálya
és Lónárt László

anyagi hozzájárulásával.

Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

Budapest

1982

T A R T A L O M

	oldal
ELŐSZÓ	5
TÁRSULATI ÉLET	6
Választmányi ülés /1977. január 25./	
Elnökségi ülés /1977. március 8./	
Választmányi ülés /1977. március 31./	
Elnökségi ülés /1977. május 17./	
Elnökségi ülés /1977. szeptember 29./	
Csoportvezetői értekezlet /1977. november 25./ - H. Gy.	
TERÜLETI SZERVEZETEK, SZAKOSZTÁLYOK és SZAKBIZOTTSÁGOK JELENTÉSEI	8
A Déldunántuli Területi Szervezet 1977. évi jelentés /Rónaki L./	8
Jelentés a Dokumentációs Szakosztály 1977. évi munkájáról /Dr. Bertalan K. - Dr. Kordos L./	9
Beszámoló az MKBT Oktatási Bizottságának 1977. évben végzett munkájáról /Barátosi J./	11
Jelentés az Őslénytani Szakbizottság 1977-ben végzett munkájáról /Dr. Jánossy D./	13
Barlangi Őslénytani ásatások és gyűjtések 1977-ben /Az Őslénytani Szakbizottság 1977. évi jelentésének melléklete - Dr. Kordos L./	15
BARLANGKUTATÓ CSOPORTOK JELENTÉSEI	25
Az Alba Regia Barlangkutató Csoport Évkönyve 1977. /Szerk.: Szolga F./	25
Jelentés a Budapesti Sport Egyesület Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról	50
Beszámoló jelentés a dorogi "József Attila" Művelődési Központ "Kadio Ottokár" Barlangkutató szakkörének 1977. évi tevékenységéről /Madaras I.-né/	57
A Cholnoky Jenő Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Szerk.: Dr. Veress M./	60
Összefoglaló jelentés a Ferencvárosi Természetbarátok Sport- köre Barlangkutató Szakosztályának 1977. évben végzett munkájáról /Horváth J./	118
Az FTSK Barlangkutató Szakosztálya Szabó József csoportjának 1977. évi kutatási jelentése /Szablyár P. - Havas P. - Sisák Zs./	130
Beszámoló jelentés a Ferencvárosi Természetbarátok Sport- köre "Delfin" Könnyűbuvár Szakosztály Vizalatti Bar- langkutató Csoportja 1977. évi munkájáról /Kalinovits S./	141

	oldal
Jelentés a tiszaföldvári Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról /Szerk.: Varga Cs./	150
A "Herman Ottó" Karszt- és Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Szikszai T./	156
A Kertészeti Egyetem Természetbarát Szakosztály keretében működő Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Dr. Nagy S./	166
Beszámoló a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály 1977. évi tevékenységéről /Lendvai Á./	167
Kutatási jelentés az MHSZ Debreceni Könnyűbuvár Barlangkutató Csoportjának 1977. évben végzett barlangkutató tevékenységéről /Szenthe I. - Czákó L./	182
A Meoseki Karsztkutató Csoport évi jelentése 1977. évről /Rónaki L./	201
Beszámoló jelentés a Miskolci Bányász Sportkör Barlangkutató Csoportjának 1977. évi kutatótevékenységéről /Jaskó L.- Várszegi S./	217
A NME MEAFK Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport Évkönyve 1977. /Szerk.: Lénárt L. - Majoros Zs./	220
Beszámoló jelentés a Nehézipari Műszaki Egyetem TDK Karszt- hidrológiai Szakcsoport 1977. évi munkájáról /Lévay T./	235
Az Orvosegyetem Sport Club Barlangkutató és Magashegyjáró szakcsoportjának 1977. évi munkájáról /Garas Á. - Szloboda F./	238
Jelentés a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról /Maucha L./	239
Beszámoló a Promontor SE Barlangkutató Csoportjának 1977. évi munkájáról /Regős J./	245
A Spartacus TE. "Lóczy Lajos" Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Gyarmati G./	247
A Szabó József Geológiai Szakközépiskola Barlangkutató Csoportjának 1977. évi jelentése	254
Beszámoló a Tatabányai Bányász Művelődési és Oktatási Központ "Vértés László" Karszt- és Barlangkutató Csoportjának 1977. évi tevékenységéről /Juhász M./	256
A KPVD SZ Vörös Meteor T.E. Baradla Barlangkutató Csoport jelentése 1977. évi munkájáról /Vid Ü. - Dr. Dénes Gy./	269
Jelentés a KPVD SZ Vörös Meteor T.E. "Diogenes" Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról /Thieme A./	277
A KPVD SZ Vörös Meteor T.E. Foton Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése /Tihanyi P./	281
A KPVD SZ Vörös Meteor T.E. "Nautilus" Vizalatti barlangkutató Szakosztályának 1977. évi jelentése /Horváth Gy./	284
A KPVD SZ Vörös Meteor T.E. Tektonik Barlangkutató Csoportjának 1977. évi jelentése /Hegedüs Gy./	285
A KPVD SZ Vörös Meteor T.E. Vass Imre Csoport 1977. évi jelentése /Szerk.: Házi Z./	289

E L Ő S Z Ó

1977-ben harmadik alkalommal jelenik meg a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat "Beszámoló ..." kötete. Ez a kiadvány a lapengedély hiányában beszüntetett közkezdvelt "Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató"-t van hivatva helyettesíteni. Tartalmában, legelőben mégsem vehette át annak szerepét, mert csak évente egy alkalommal jelenhet meg - kivétel az 1975. évi, amikor két füzet látott napvilágot.

A jelen kötetben megtalálható szerkesztési elvek már az előző, 1976. kiadványban is megvalósultak, s a jövőben is hasonlóképpen kívánjuk folytatni. A "Beszámoló" kötetbe a tárgyév főbb társulati eseményei /Társulati élet/, valamint a Területi Szervezetek, Szakosztályok, Szakbizottságok és Barlangkutató Csoportok évi jelentései kerülnek. A "Társulati élet" rovat csak rövid jegyzőkönyvi kivonatokat közöl az elnökségi, választmányi és szakosztályi-szakbizottsági ülésekről. Az egyéb tevékenységeket a minden évben külön is megjelenő "Főtitkári beszámoló", a "Karszt és Barlang" hazai rovata, valamint a "Műsorfüzet" tartalmazza. A kötet fő feladata, hogy a barlangkutató csoportok jelentéseit kivonatossan közölje. Az elmúlt években a "Cholnoky Jenő pályázat" sikereként igen, bő terjedelmű, gazdagon illusztrált jelentések érkeztek, de ezek teljes közlésére nincs lehetőség. Ezért a "Beszámoló"-ba az alábbi szerkesztési elvek alapján kerülnek a jelentésrészletek:

A "Beszámoló" nem tartalmazza: 1/ a csoportéletre vonatkozó leírásokat és adatokat, csak akkor, ha azok kiemelkedő jelentőségűek; 2/ a tábortúra, túra, külföldi ut leírásokat, élménybeszámolókat; 3/ fényképeket; 4/ az olyan önálló cikkeket, amelyek szakmai eredményeket, tudományos kérdéseket, vagy műszaki leírásokat tartalmaznak. Az ilyen jellegű munkák közlésére a "Karszt és Barlang", valamint a "Karszt- és Barlangkutató" kiadványok szolgálnak. Ezért felhívjuk a cikkírók figyelmét, hogy munkáikat juttassák el a kiadványok szerkesztőségéhez.

A "Beszámoló" tartalmazza: 1/ a több részből álló jelentések tartalomjegyzékét; 2/ az összes olyan adatot, amelynek karszt- és barlangdokumentációs jelentősége van; 3/ az összes hazai barlangtérképet, helyszínrajzot és az előző ponthoz osatlakozó egyéb rajzos ábrákat.

Reméljük, hogy a "Beszámoló" ilyen jellege biztosítja a magyar karszt- és barlangkutató eredményeinek tartós megmaradását, s így alapot nyújt a további kutatásokhoz.

A szerkesztő

TÁRSULATI ÉLET

Társulatunk 1977. évi első Választmányi ülését január 25-én tartotta. Először Dr. Böcker Tivadar főtitkár számolt be az előző Választmányi ülés óta eltelt időszakról. Beszámolt az OTVM-val folytatott, kutatási engedélyekkel kapcsolatos, tárgyalásokról, a III. Szpeleoterápiái és Klimatológiai Ankét, valamint a XXII. Vándorgyűlés előkészítéséről, a Társulat eddig elmaradt kiadványainak megjelenési lehetőségeiről és ismertette a MTESZ-hez leadott 1977. évi munkaterv és pénzügyi terv nehézségeit. Utána a társulati közgyűléssel kapcsolatban közölte annak idejét és napirendjét, valamint ismertette a küldöttválasztás rendjét. Ezután Dr. Böcker Tivadar ismertette az angliai kongresszussal kapcsolatos második körlevél szövegét, majd Dr. Dénes György számolt be azokról az információkról, amelyeket a kongresszusra történő társas kiutazás lehetőségeivel kapcsolatban szerzett. A Választmány 35 új tag felvételét elfogadta és olyan határozatot hozott, hogy a Közgyűlés elé javaslatot terjeszt külföldi tiszteletli tagok választására, a speleológiában nemzetközileg elismert tudósok köréből.

Társulatunk 1977. március 8-án Elnökségi ülést tartott. Ezen közölte Dr. Böcker Tivadar főtitkár, hogy miután a Közgyűlés ideje ütközik a MTESZ közgyűlésének idejével, azt egy hónappal elhalasztotta, majd azt, hogy a Társulat 1977. évi pénzügyi terve a MTESZ által rendelkezésre bocsátott felemelt költségvetési támogatás és költsön figyelembevételével átdolgozandó. Az Elnökség határozatot hozott arról, hogy az 1978. évi választással kapcsolatos bizottságok kiküldésére az 1977. szeptemberi elnökségi ülésen kerüljön sor, valamint arról, hogy az Északmagyarországi Területi Szervezet ügyrendtervezetével az 1977. májusi elnökségi ülésen fog foglalkozni. Az Elnökség elfogadta az Érem Bizottság és Emléklap Bizottság javaslatát és javasolni fogja a Közgyűlésnek, hogy a következő választási ciklusra állandó Érem Bizottságot küldjön ki. Az Elnökség elfogadta, hogy a Cholnoky Jenő alapítvány neve Cholnoky Jenő pályázatra változzék.

Társulatunk Választmánya március 31-én ülést tartott. Az ülésen először az 1977. évi küldöttközgyűlés előkészítésével kapcsolatos kérdéseket tárgyalták meg. Ezzel kapcsolatosan a Cholnoky Jenő pályázat Bíráló Bizottsága ismertette a csoportok 1976. évi jelentésének értékelését és javaslatot tett a pályázat helyezéseire. Ezután az Érem Bizottság tett javaslatot az 1977-ben kiosztandó érmeokről. Kadio Ottokár emlékéremmel való kitüntetésre megosztva javasolta Dr. Gábori Miklóst és Dr. Csánk Verát, a barlangi rögözet terén elért kimagasló tudományos eredményeikért. Herman Ottó emlékéremmel való kitüntetésre javasolta Dr. Juhász Andrást, a Társulat érdekében kifejtett munkásságáért. Vass Imre emlékéremmel való kitüntetésre javasolt Dr. Dénes Györgyöt, a Mezőtor-barlang 17 évvel ezelőtti feltárásáért és a Daradla-barlang kutatásáért. A javaslatokat az ülés elfogadta és a Közgyűlés elé terjeszti.

Társulatunk Elnöksége 1977. május 17-én ülést tartott. A napirendi pontok megvitatása előtt az ülés szeretettel köszöntötte a Társulat elnökét, Dr. Láng Sándor, abból az alkalomból, hogy MTESZ díjjal tüntették ki. Az Elnökség határozatot hozott arról, hogy az angliai kongresszusra kiutazók számára a Társulat rendkívüli fizetéses szabadságot kórjon a résztvevők munkahelyeitől. Az Elnökség tudomásul vette a kataszteri pályázat bíráló bizottságának beszámolóját és egyetért Dr. Kordos László azon javaslatával, hogy egy-egy kataszteri egység feldolgozása rota eljárással kiadásra kerüljön. Sohár István tájékoztatta az Elnökséget a brnoi barlangos találkozóról. Az Elnökség 51 tag felvételét és három csoport elismerését elfogadta.

Az 1977. szeptember 29-i Elnökségi ülésen került sor az Osztrák Fotokiállítás díjainak átadására a Társulat tagjai közül kitüntetett pályázóknak. Dr. Böcker Tivadar ismertette a Természetbarát Szövetséggel lefolytatott levelezés eredményét és javasolta, hogy az együttműködés kimunkálásában a Társulat részéről Hazslinszky Tamás vegyen részt. Az Elnökség elfogadta 50 felnőtt és 3 ifjúsági tag felvételét a Társulatba. Az 1978. évi tisztújító Közgyűlés előkészítésével kapcsolatban beérkezett írásbeli javaslatok alapján Dr. Böcker Tivadar előterjesztést tett a Jelölőbizottságra, majd az Elnökség bizottságot jelölt ki arra, hogy az ezévi Közgyűlésen el nem fogadott Alapszabály tervezetet módosítsa. Dr. Böcker Tivadar ismertette az 1978. szeptember 17-24-ig megrendezésre kerülő Nemzetközi Karszthidrogeológiai Szimpózium jelenlegi állását, majd rövid beszámolót tartott a szeptember 17-22 között megrendezett sheffieldi kongresszusról.

Társulatunk 1977. november 25-én csoportvezetői értekezletet tartott. Ezen a csoportvezetők beszámoltak a nyári táborokról, majd tájékoztatást kaptak az 1978. évi tisztújító közgyűléssel kapcsolatos tudnivalókról és az Alapszabály Módosító Bizottság munkájáról.

H. Gy.

TERÜLETI SZERVEZETEK, SZAKOSZTÁLYOK és SZAKBIZOTTSÁGOK JELENTÉSEI

A Dél-dunántúli Területi Szervezet

1977. évi jelentése

A Területi Szervezet évi munkaprogramjában rögzítetteket az első félévben maradéktalanul teljesítették. A második félévben az előirányzott költségvetés 50 %-os csökkenéssel történt jóváhagyása miatt a betervezett programokat töröltük.

A megtartott szaküléseken és klubnapokon az alábbi előadásokra került sor:

Dr. Böcker Tivadar: Vizkutatás Jemenben

Dr. Kessler Hubert: A magyarországi barlangkutatás 50 éve

Vass Béla: A meeseki karsztkutatás 20 éve

Hegy-szikla- és barlangászó technikai tanfolyam előadójaként Csernavölgyi László háromnapos elméleti és gyakorlati oktatást tartott.

Szervezetünk tagjai egyéb MTESZ rendezvényeken is aktív tevékenységet folytattak. Így a Magyar Hidrológiai Társaság rendezésében "A felszínalatti vízkészletek környezetvédelme" o. ankéton Rónaki L. vitaindító előadásaként elhangzott: "Ujabb vízföldtani adatok a pécsi karsztvíz egészségügyi védelméhez."

A Meeseki Ércbányászati Vállalat felkérésére Lónárt László és Rónaki László az észak-magyarországi, valamint a meeseki barlangkutatásról tartottak vetítettképes előadást Szilvásváradon - mint a két Területi Szervezet titkárai.

Miskolcon a Dél-dunántúli Területi Szervezet munkájáról és a meeseki karsztkutatásról tartott előadást Rónaki László, levetítve a Meeseki Karsztkutató Csoport 1976. évi film-hiradóját.

A Miskolci TIT Barlangász Klubjában az év végén újabb előadásra került sor "Térképek, diagramok, fényképfelvételek a meeseki barlangokról" címmel.

A Pécsen rendezett Műszaki és Közgazdasági Propaganda Hónap keretében Koch László: Baranya megye földtani jellegű természetvédelmi értékeiről tartott vetítettképes előadást.

Dr. Majoros György Veszprémben a "Lóczy Lajos napok"-on előadóként és kirándulásvezetőként szerepelt a Dunántúli-középhegység fejlődéstörténetével.

A Pécsi Akadémiai Bizottság ülésén Dr. Kassai Miklós előadása hangzott el "A pécsi Mecsek oldal komplex környezetvédelmének földtani alapjai"-ról.

Említésre érdemes még az a pályamunka, melyet a Magyarhoni Földtani Társulat meghirdetésére Dr. Kassai M. és Sós Józsefné: "A geológia szerepe a környezetvédelemben" címmel készített.

A Területi Szervezet érdekeinek megfelelően mindent elkövettek a Meesekben és az ország egyéb területein működő csoportokkal való jó kapcsolat felvételére, illetve ápolására. Az MKBT valamennyi rendezvényein /Bp. - Miskolc, - Tés/, valamint a MTESZ XII. tisztújító küldöttközgyűlésén képviseltették magukat.

Rónaki László

Jelentés a Dokumentációs Szakosztály

1977. évi munkájáról

Az 1974-óta összevontan működő Dokumentációs Szakosztály az elmúlt években megteremtette működésének személyi, szervezeti és tárgyi feltételeit. Az 1977-es évben fő feladatának tekintette az MKBT Dokumentációs Gyűjteményeinek rendezését, illetve fejlesztését. Az 1977. év tekinthető a Szakosztály életében az első olyan szakasznak, ahol nem szervezési, ügyrendi feladatok jelentették a munka nagyrészét, hanem az azokra épülő állandó fejlesztés.

Az egyes munkabizottságok 1977-ben a következő tevékenységet folytatták:

Bibliográfiai munkabizottság: Megjelent az "Évkönyvben" 124 oldal terjedelemben az 1931-1945 közötti barlangbibliográfiák szerzői és földrajzi névmutatója. Megkezdődött az 1945-1950 közötti szakcikkek bibliográfiai adatainak ellenőrzése és az eldugott cikkek egy részének felkutatása.

Fotográfiai munkabizottság: Meghirdette és elbírálta az MKBT 1976. évi fotópályázatát. 1977-ben került megrendezésre a II. Országos Könnyűbuvár Fotópályázat, a Természet Világa, a MKSZ és a "Vizgazdálkodás" szerkesztőségének közreműködésével. Az Osztrák Barlangkutatók I. Nemzetközi Fotópályázatán magyar barlangkutatók 11 db díjat nyertek, a különböző kategóriákban. A munkabizottság felmérte a Társulat fénykép- és diagyűjteményének állapotát, megkezdte gyűjteményi rendezését.

Kartográfiai munkabizottság: Folyamatosan gyűjtötte a régi és újonnan készült barlangtérképeket, valamint az azokra vonatkozó adatokat. A Társulat barlangtérkép-tárának anyaga az 1977. év végén a következő volt:

hegység	közp. térképtár	jelentés és pályázatban	Dokumentációban 1975-ig	Társulati kiadványban
Budai-hg.	35	3	5	0 = 43
Pilis	11	33	7	4 = 55
Gerecse	6	11	0	12 = 29
Vértess	20	0	2	0 = 22
Dakony	114	10	80	5 = 209
Dűkk	11	2	5	26 = 44
Aggteleki-karszt	44	34	1	19 = 98
Mecsek és Villány	9	0	0	4 = 13
Egyéb	2	0	0	0 = 2
Összesen:	252	93	100	70 = 515 db

Különböző társulati gyűjteményekben 735 lapon 515 barlang térképe. A munkabizottság Horváth János vezetésével összegyűjtötte az "Országos jelentőségű barlangok"-ra vonatkozó kartográfiai adatokat. A 86 db országos jelentőségűnek nyilvánított barlang közül 34 db-nak még nincs térképe a Társulat gyűjteményében és szaklapjaiban sem került közlésre.

Kataszteri munkabizottság: 1977-ben elbírálásra került az 1976-ban kiirt barlangkataszterezési pályázat. Négy pályamunka érkezett be, Tés, Isztimér, a Gereose-i Nagy-Somlyó és Hosszuvontató csoportjáról, valamint az Alsó-hegyről. A szakmai kéziratár az 1976. évi jelentésekkel gyarapodott. A Szpeleográfiai terepjelentés nagymérvű növekedése a barlangkataszterezési pályázatnak köszönhető, s 1977-ban 123 lappal gyarapodva összesen 387 db-ból áll.

A Kataszteri munkabizottság összeállította az OTVH Barlangtani Intézetével közösen az "Országos jelentőségű barlangok" listáját, s e barlangokat ellátta barlangkataszteri számokkal. A Nemzetközi Szpeleológiai Unió részére összeállította Magyarország leghosszabb és legmélyebb barlangjainak listáját. Ez publikálásra került a "Karszt és Barlang" kongresszusi különszámában, az 1977. évi sheffield-i Szpeleológiai Kongresszus előadategyűteményében és a "Spelunca" különszámában.

Nominológiai és terminológiai munkabizottság: Felülvizsgálta az "Országos jelentőségű barlangok" elnevezését, s az eddig felülvizsgált barlangneveket továbbította az Akadémia és a MÉM földrajzi név bizottságaihoz.

A Dokumentációs Szakosztály 1977-ben, az előző évek tervszerűen kialakított munkafeltételei eredményeként kívánja folytatni munkáját, elsősorban a dokumentációs anyagok közzétételével.

Dr. Kordos László - Dr. Bertalan Károly

Beszámoló az MKBT Oktatási Bizottságának 1977. évben végzett

munkájáról

Az Oktatási Bizottság megszervezte, lefolytatta, illetve 1978 évre áthuzódóan folytatja a barlangi biztonságtechnikai és elsősegélynyújtó tanfolyamot, mintegy 30 fő részére, Budapesten. Felelőse és közvetlen vezetője Dr. Dénes György. A tanfolyamot az Országos Mentőegyesület orvosainak és a Magyar Vöröskeresztnek a közreműködésével szerveztük. A résztvevők elméleti és gyakorlati oktatást kapnak. A tanfolyam végén, a tanfolyamon eredményesen részt vettek igazolást kapnak.

Az MKBT vezetőségének felkérésére kidolgoztuk és javaslatot tettünk egy kerekén 100 órás tanfolyam anyagára, felsorolva vázlatosan az anyag tematikáját, meghatározva hozzá a szükségesnek vélt elméleti és gyakorlati órák számát, sőt az egy-egy témakörre kívánatos egy vagy több előadót. Ez a tanfolyam a "Barlangi Kutatást Vezetők Tanfolyama" lenne, rövidítése a jövőben "BKVT".

Javasoltuk a hivatásszerűen barlangban idegenvezetéssel foglalkozók most használt ismertető szövegének folyamatos értékelését, ha ez szükséges az anyaguk helyesbitését. Ezzel egyetértve merült fel az a gondolat és javaslat, hogy a hivatásszerűen barlangban idegenvezetést folytató személyek részére tanfolyamot szervezzünk, illetve annak az anyagát sokszorosítva az idegenvezetők részére megtanulás végett megküldjük, majd a Természetvédelmi Tanács illetékeseivel az anyagból vizsgatételre szólítsuk fel őket. Barlangi Idegenvezetők Tanfolyama, rövidítve BIT. Az anyag mintegy 40 gépelt oldalt tenne ki, igen jónak tetsző tervezetet Dr. Kessler Hubert állított össze. /A Bizottságunk 1977. december 13-án tartott ülésén, ahol Dr. Láng Sándor elnökünk is jelen volt és a vitában részt vett, Dr. Kessler Hubertet arra kértük, hogy ezt a tanfolyamot közvetlenül az illetékes hatósággal tárgyalja meg, és ha lehet az ő költségekre tartassuk meg, illetve adassuk sokszorosításra./

Terveztük egy "Barlangosok Zsebkönyve" szerkesztését és kiadását. Ezt anyagi fedezet hiányában elnökségünk elhalasztotta, annál is inkább, mert hasonló tárgyú könyvön már dolgoznak a Barlangtani Intézet munkatársai. E könyv megjelenése után tervezzük a kezdők részére összeállítandó alapfokú tanfolyam anyagának összeállítását, megszerkesztését azzal, hogy a tanfolyam anyaga hol fordul elő irodalmunkban, mi legyen annak tanácsolt tanmenete. Ehhez fényképsorozatot, illetve diasorozatot is szeretnénk összeállítani, mint központunktól kölönkérhető anyagot. /Itt kérjük mindazokat az MKBT tagokat, akik a fenti sorozatokba beilleszthető képanyaggal rendelkeznek, közöljék azt titkárságunkkal./

Felmerült egy - későbbi időben szerkesztendő - "Barlangkutató Lexikona" anyag összeállítása is.

1977-ben 5 ülést tartottunk és több rész-megbeszélést folytattak a bizottság tagjai. Ezekon nemcsak tanfolyami kérdések merültek fel, hanem figyelemmel kísértük a Dudai Vár-barlang megnyitására vonatkozó tárgyalásokat is, mert ott a múlt tapasztalatai szerint évi 20 ezer olyan nem barlangos személy, vári sétáló ismerkedett meg barlangi látóvalókkal, ami közművelődésileg is országosan jelentős. A MTE SZ által megkivánt "Közművelődési Bizottság" esetenként adott feladatait jelenleg az Oktatási Bizottságunk látja el.

A MTE SZ Központi Oktatási Bizottságának hivatalból tagja az MKBT Oktatási Bizottságának vezetője, Barátosi József tanár. A MTE SZ KOB ülésén az MKBT képviselőjében 5 alkalommal vett részt. Elsősorban a szakközépiskolák tantorvai fejlesztésében, a szakmát ta-

nitó iskolák hivatásra nevelésében és a felnőtt-oktatás nehézségeinek leküzdésében közreműködő albizottságokban szólalt fel, vállalt rész munkát, szervezést. Hat ilyen rész-megbeszélésen, szervezésben vett részt, 1-2 hozzászólása nyomtatásban is megjelent.

Az Oktatási Bizottságban a fentiekből látható "belső" és "külső" egymástól szakmailag is eltérő feladatok miatt, 1975. október 5-i ülésünkön két munkacsoportra oszlottunk. A MTESZ KOD feladatait elsősorban a pedagógus oklevéllel rendelkezők, az MKBT tanfolyamait a barlangjárással aktívabban foglalkozó Oktatási Bizottsági tagok látják el, ami lényegében azt jelenti, hogy a rövid határidejű, vagy rendkívüli sürgős esetben elsősorban a megfelelő csoport-tagjait kell csak összehívni, majd a történekről az Oktatási Bizottság teljes ülését tájékoztatják.

Oktatási Bizottságunk tartja a kapcsolatot a Budapesti Műszaki Egyetem Továbbképző Tanfolyamainak Vezetőségével /összekötőnk Dr. Kordos László/, melynek eredményeként 1977-re több előadásból álló, barlangi tudnivalókat felölelő 2 tanfolyam meghirdetése az Országos Mérnöki Továbbképző Tanfolyamok Tájékoztatójában megjelent. Ebben az évben volt az első és reméljük ez a további években sem marad el.

Az összefüggő tanfolyamokra vonatkozó terveinken és szervezéseinken tulmenően munkatervünknek megfelelően előadókkal segítettük a csoportoknál indult tanfolyamokat, ha ilyen kéréssel fordultak hozzánk. Ennek a munkának, azaz a különböző tanfolyamokra a kérésnek megfelelő szakelőadók küldésének felelős szervezőjéül Dr. Dénes Györgyöt kérte fel a bizottságunk, aki az Oktatási Bizottság társulati /tanfolyami/ munkacsoportjának vezetője, ilyen vonatkozásban az Oktatási Bizottság vezetőjének teljes jogu helyettese. Erre a munkákra példa a Kőbányai Barlangkutató Csoport, amely több előadásra kért és kapott előadót, bizottságunkból Dr. Dénes György és Dr. Kordos László is részt vettek.

Az Oktatási Bizottság f. évi decemberi ülésén Dr. Kordos László Társulatunk Ifjúsági Bizottságán elhangzott indítvány alapján javaslatot tett alapfoku tanfolyam anyagára és annak az 1978/79 tanévre történő megszervezésére Budapesten. A 18 előadásból álló tanfolyam megszervezését, próbaképpen Budapesten, az Oktatási Bizottság elfogadta, szervezésének megkezdésére Dr. Kordos Lászlót felkérte azzal, hogy ezzel a tervünkkel is elnökségünkhöz fordulunk előzetes hozzájárulást kérve a megszervezéshez.

Barátosi József

Jelentés az Őslénytani Szakbizottság 1977-ben

végzett munkájáról

Előadások: 17 előadás hangzott el az MKBT-ban, barlangkutató csoportoknál, rádióban és egyéb szervezésben.

Ásatás és nagyobb gyűjtés történt a következő helyeken: Orfű-Tekeres határában /más néven Dolhás-üreg/ 1977. április. Fiatal holocén. Uppony, Horváti-lik. A MÁFI és az Egri Dobó István Vármúzeum közös ásatása 1977. június, júliusban. Óholocén és rissz-würm végi osont és osigafauna. Hosszu-hegyi-zsomboly 1977. augusztusában az FTSK Máté József vezette csoportja segítségével. Óholocén rétegsor további feltárása. Bükkzsérol, Hajnóczy-barlang. Több pontról újabb nagymennyiségű mintavétel. A Galéria végéből Mimomys savini-a, középső pleisztocén leletek kerültek elő. Répáshuta, Poros-lyuk. A Természettudományi Múzeum Föld és Őslénytára a MÁFI Múzeumával közösen tovább folytatta a kis barlang ki-töltésének rétegenkénti begyűjtését. 6 rétegben kb. 3,5 q agyag. Rissz-würm kori jelen-tős lelőhely. Az Osztramosi 7-es karszthatadékban egyedülálló orrszarvulelet került nap-világra /Dicerorhinus megarhinus/.

Szórványleletek kerültek elő:

Csontos-zsomboly /Mecsek/ - Rónaki L.
Abaligeti-barlang oldalága /Mecsek/ - Rónaki L.
Lepke-barlang /Pilis/ - Moosáry A.
Szőlősi Arany-lyuk /Gerecse/ - Lendvay Á.
Aggteleki-barlang bejárata előtt - Dr. Kessler H.
Legény-barlang /Pilis/ - Schindler L.
Leány-barlang /Pilis/ - Schindler L.
Törekvés-barlang /Gerecse/ - Lendvay Á.
Madárka-barlang /Mecsek/ - Ransch I.
Barnakő-barlang /Mecsek/ - Solt P.
Mese-barlang /Gerecse/ - Juhász M.
Tüzköves-barlang /Gerecse/ - Juhász M.
Hajnóczy-barlang /Bükk/ - Varga Cs.
Lizina-forrásszáj /Aggteleki K./ - Kérdő P.
Pérecs-nyelő /Aggteleki K. / - Kérdő P. - Goda M.
Musztáng-barlang /Aggteleki K. / - Goda M.
Ördög-árok 28/a. barlang /Dudar/ - Dr. Veress M.
Magashegyi 7. sz. barlang /Bakony/ - Dr. Veress M.
Jura-zsomboly /Gerecse/ - Juhász M.
Tábor-barlang /Gerecse/ - Lendvay Á.

Megjelent dolgozatok:

Jánossy Dénes: Results of paleontological excavations in Caves of Hungary.
Karszt és Barlang 1977. 49-51 oldal.

Jánossy Dénes: Plio- Pleistocene bird remains from the Carpathien Basin, II.
Galliformes. 2. Phasianidae. - Aquila 83. 1976. 29-42. oldal

Jánossy Dénes: Die Felsnische Tarko und die Vertenbratenfauna ihrer Ausfüllung.
Karszt- és Barlangkutatás VIII. 1974-74. /1976/ 1-106. oldal

- Jánossy D. - Kordos L.: Pleistocene-Holocene Mollusc and Vertebrate of Two Caves in Hungary - Ann. Hist. - Nat.Mus.Nat. Hung. 68. p. 5. 5-29. 11p.
- Kordos László: Jelentés a "Kőlyuk" kutatótábor szakmai munkájáról - Beszámoló a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1975. II. félévi tevékenységéről. p. 70-71.
- Kordos László: Csont és csigamaradványok a Pilis és az Alsóhegy néhány barlangjából - Beszámoló a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1975. II. félévi tevékenységéről p. 169-180.
- Kordos László: Holocene Vertebrate Studies in Hungarian Caves - Proceedings of the 7th International Speleological Congress Sheffield England. September 1977.
- Krolopp E. - Schweither F. - Scheuer Gy. - Dónes Gy. - Kordos L. - Skofler I. - Jánossy D.: A budai negyedkori képződményei. - Földtani Közlemény 106. 3. p. 193-228. 1977. 1p.

Dr. Jánossy Dénes

Barlangi őslénytani ásatások és gyűjtések 1977-ben

/Az Őslénytani Szakbizottság 1977. évi jelentésének melléklete/

1977-ben Magyarország 38 barlangjából történt leletbejelentés, gyűjtés, ill. őslénytani ásatás. Ez évben máig is azonosítatlan lelőhelyről egy leletegyüttes került a Földtani Intézetbe. A barlangkutatók által behozott minták nagyrésze nem csak csontmaradványokat, hanem gyakran osigákat és régészeti leleteket is tartalmazott. Az alábbiakban tehát az egyéb leletek is ismertetésre kerülnek. Az összeállításban azok a leletek szerepelnek, amelyeket a barlangkutatók állami gyűjteményeknek jelentettek, elsősorban a Magyar Állami Földtani Intézetnek és a Természettudományi Múzeumnak, ill. vidéki múzeumoknak. A magánszemélyek tulajdonában lévő, s a csoportjelentésekbe így bekerülő őslénytani adatokat figyelmen kívül hagytuk, mivel azok határozása bizonytalan és ellenőrizhetetlen. A múzeumi törvény és a természetvédelmi rendeletek alapján magánszemélyek tulajdonában barlangból származó régészeti és őslénytani emlékek nem lehetnek, ezért e helyen is fokozottan felhívjuk a kutatók figyelmét, hogy a leleteket jelentsék be.

Aggteleki-karszt

Daradla-barlang, aggteleki bejárat elől

A Baradla-barlang aggteleki bejárata előtt árokásás közben csontmaradványok kerültek elő, amelyeket Dr. Kessler Hubert 1977. április 22-én behozott a MÁFI Ősgerinces Gyűjteményébe, majd meghatározásuk után visszajuttatott Aggtelekre. A csontok szarvastól /*Cervus elaphus*/ és marhafélétől /*Dos sp.*/ származnak, korhatározásra alkalmatlanok.

Baradla-barlang, Tigris-terem

Papp Éva 1977. október 27-én fog és osigolyaleletet mutatott be a Földtani Intézetben, amelyek a barlang Tigris-terméből származnak. A maradványok barlangi medvétől /*Ursus spelaeus*/ származnak. A Daradla-barlangban egyébként gyakori felső-pleisztocén kori barlangi medve csontjait a Tigris-teremből eddig nem ismertük.

Musztáng-barlang

A Musztáng-barlang bejáratí részéről az 1976. évi tábor alkalmával feltárt "tűzhely" további közetpéldányait juttatta el Goda Mária a Földtani Intézetbe 1977. októberében. A közetömbök mellett marhaféle /*Dos sp.*/, juh vagy kecske /*Ovis seu Capra*/ és ló /*Equus caballus*/ csontjai voltak. A ló jelenléte alátámasztja az előzetes megállapítást, hogy a tűzhely a későbronz-kora vaskornál idősebb nem lehet.

Lizina-forrásszáj

A Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1977. nyarán kibontotta a Lizina-forrás egykori feltételezett forrásszáját. Kérdő Péter két pontról gyűjtött kitöltésmintát, amelyeket 1977. augusztus 13-án hozott be a Földtani Intézetbe.

1. L-1. jelű minta, a bejáratától, a talpszintről gyűjtve

Csiga: *Chondrina orientis* /West./ - Dr. Krolopp Endre határozásai
2 db

Ruthenica filograna /Rm./ - 1 db

Cochlodina sp. indet. - 2 db

Clausiliidae indet. - 1db

Euomphalia strigella /Drap./ - 1 db

Cepaea vindobonensis /Fér./ - 1 db

Gerinces: Anura indet. - béka
Ophidia indet. - kígyó
Anguis fragilis - lábatlan gyík
Chiroptera indet. - denevér
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus sp. - pocokfaj
Apodemus sylvaticus-auricus osop. - erdei egér
Mus musculus - házi egér

2. L-2. jelű minta, a bejárattól beljebb, az elágazástól, agyagmintából

Csiga: Vertigo pygmaea /Drap./ - 1 db
Clausiliidae indet. - 2 db
Clausilia dubia Drap. - 1 db
Ruthenica filigrana /Rm./ - 1 db
Vitrea contracta /West./ - 1 db
Oxychilus cf. inopinatus /Ul./ - 1 db
Zonitidae indet. - 1 db
Discus perspectivus /Mühlf./ - 2 db
Limacidae indet. - 1 db
Helicodonta obvolvata /Müll./
Helicidae indet.

Gerinces: Salamandra salamandra - szalamandra
Anura indet. - béka
Anguis graffilis - lábatlan gyík
Ophidia indet. - kígyó
Chiroptera indet. - denevér
Glis glis - nagypele
Muscardinus avellanarius - mogyorós pele
Microtus arvalis - mezei pocok
Apodemus sylvaticus-auricus osop. - erdei egér

A csiga és gerinces maradványok alapján - a kevés lelet ellenére - egyértelműen meg lehet állapítani, hogy holocén kitöltésből származnak.

Pérecs-nyelő

A Papp Ferenc Darlangkutató Csoport 1977-ben bontotta ki a barlangot, amely nevét az előkerült nagymennyiségű cserépről kapta /cserép fordítva olvasva pérecs/. 1977. augusztus 13-án Kérdő Péter agyagmintát gyűjtött, amelyben béka /Anura indet./, kígyó /Ophidia indet./, mezei pocok /Microtus arvalis/ osontjai, valamint faszéndarabok és cseréptüredékek voltak. 1977. októberében Goda Mária még további cseréptüredékeket juttatott el a Földtani Intézetbe, amelyek bronz és vaskoriak voltak. A feltárók szerint a Pérecs-nyelőből neolitikumi bükki kulturájú cserép is volt, de a behozott mintákban egyetlen egy sem fordult elő.

Bükk-hegység

Uppony, Horváti-lik

Az upponyi Horváti-likban a Heves Megyei Múzeumok Igazgatósága /Füköh Levente/ és a Magyar Állami Földtani Intézet /Dr. Kordos László/ közös őslénytani ásatást végzett 1977. június 21. és július 9. között. Az ez évi ásatás során a barlang felső bejáratán befolyt élő és fosszilis törmelékkeletet árokkal kettémetszve 12 réteget lehetett fel-

tárni. Ebből az 1-4. rétegek holocén, az 5-12. rétegek rissz-würm interglaciális korának bizonyultak. Az ásatásról és előzetes eredményeiről az Egri Dobó István Vármúzeum 1977. évi évkönyvében jelent meg részletes beszámoló.

Hajnóczy-barlang

Az odorvári Hajnóczy-barlang őslénytani vizsgálatát a tiszaföldvári Hajnóczy József Gimnázium tanulóival közösen 1977. július 11-15. között végeztük, miközben a táborban az 1976. évi anyagot válogatták. 1977-ben a barlang 4 pontjáról történt mintavétel:

1. Galéria-Óriás-terem átjárója. A Galériához hasonló lelőhelyen, vörösvagyban nagyméretű csontokat fedeztünk fel.
2. A Tánc-teremben, a cseppkölepfolyás alját fedő törmelékkeletet árokmal bontottuk meg, s 7 rétegben mintavételt végeztünk.
3. Nagy-terem D-1 végében kötőrmelék között denevér csontok látszóttak, s innen Varga Csaba 3 zsák mintát vett.
4. A Lapos-terem felszínét fedő kötőrmelékes agyagból már régebben is történt mintavétel, de mindmáig tisztázatlan volt annak kora. A további osontleletek előkerülése miatt Varga Csaba 2 zsák mintát gyűjtött.

A Hajnóczy-barlang osontmaradványainak vizsgálata a nagy anyagmennyiség és a jelentős leletek miatt hosszú időt vesz igénybe. Az eddigi adatok alapján egyre jobban körvonalazódik, hogy a barlang üledékei nem a szokványos felső-pleisztocén kitöltődési szakaszban rakódtak le, hanem a középső-pleisztocénban.

Poros-lyuk

A Répáshuta melletti Balla-völgy oldalában nyíló kicsiny barlangot a Ganz-Mávag barlangkutatói bontották ki. 1974-ban Szloboda Ferenc vezetésével a csoport segítette Dr. Jánossy Dénes leletmentő munkájában. 1977. szeptember 19-21. között a Természettudományi Múzeum és a Földtani Intézet munkatársai közösen tovább ásták a barlang alját kitöltő barna színű agyagot. Összesen 220 cm üledékből 6 réteget tártak fel, s mintegy 1080 liter kitöltésmintát szállítottak el, őslénytani vizsgálatra. Az előzetes vizsgálatok alapján a kitöltés a rissz-würm interglaciálisban rakódott le. A nagyemlősök között barlangi- és barna medve, vaddisznó és bölény csontok, valamint tarajos sül rágásnyomai kerültek elő.

Egri, Dobó-bástya

Az egri vár Dobó-bástyájának leomlott falai mögött az édesvízi mészkőben két kisebb üreg nyílt meg. Az egyik üledékében, eredeti helyzetben osont- és csigamaradványokban gazdag rész is volt. 1977. december 16-án 3 zsáknyi mintát vettünk, s az előzetes vizsgálat alapján az rissz-würm interglaciális korának bizonyult. A lelőhely jelentőségét emeli, hogy az egri édesvízi mészkőtakaró egyetlen gazdag kisemlős faunáját tartalmazza, s ezáltal annak koronológiáját megadja.

Nagy-Hársas-zsomboly

A zsomboly első aknája utáni szakaszból, kb. 45 m mélységből 1976. márciusában Schindler László kutya /Canis sp./ csontot gyűjtött. Valószínűleg pleisztocén kora.

Pilis-hegység

Hosszu-hegyi-zsomboly

A Pilis legjelentősebb barlangi gerinces lelőhelye a Hosszu-hegyi-zsomboly kitöltése. A Máté József vezetésével folyó feltáró kutatásokkal párhuzamosan 1975-76-ban már nagy-

szabásu gyűjtést végeztünk. Akkor a zombolyszinttől számított 16 m-es szinttől kezdve 7 rőtögből vettünk mintát. 1977-ben a feltáró kutatás már a 20. méternél tartott, s további két minta vétele vált lehetővé. A 8. minta vastagsága 1,0 m volt, majd ez alatt következett 1,5 m vastagsággal a 9. minta. Ugy tűnik, hogy a kitöltésben egyre több nagy kőzet-tömb jelentkezik, s a osontok mennyiségi rohamosan csökken. Ezáltal valószínűleg sikerült 6-7 m vastagságu kitöltésben a Pilis idős holocén kora faunaszukoösszóját feltárni. A leletek feldolgozása külön monográfiát kíván.

Legény-barlang

A Legény-barlangból Schindler László most is több alkalommal hozott a Földtani Intézetbe osontmintákat és oseréptöredékeket. 1977. május 11-én a barlang bejárata előtti lejtőről és a bejáratától összegyűjtött szórványleletek között sok őskori, római és középkori edénytöredék mellett az alábbi csontmaradványok voltak:

Aves indet. - madár
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
Arvicola terrestris - vízi pocok
Cricetus cricoetus - hörsög
Homo sapiens - ember /nyakosigolya/

1977. május 29-én a barlang első termének a völgy felé eső végében, a későbbi ajtó helyéről gyűjtött Schindler László csontokat:

Aves div. sp. indet. - különböző madárfajok
Rana esculanta - keoskebéka
Myotis myotis - közönséges denevér
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
Cricetus cricoetus - hörsög
Apodemus sylvaticus-tauricus csop. - erdei egér
Microtus arvalis - mezei pocok
Pitymys subterraneus - földi pocok

1977. május 29-én a lejtőről az alábbi fajok osontjait gyűjtötte Schindler László:

Aves div. sp. indet - különböző madárfajok
Chiroptera sp. indet. - denevér
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
Cricetus cricoetus - hörsög
Bos taurus - marha
Ovis seu Capra - juh vagy kecske

Mindkét gyűjtés alkalmával holocén, a régészeti leletek alapján a vaskortól kezdődően a középkorig terjedő időtartamban lerakódott csontmaradványok kerültek elő.

1977. június 6-án Schindler Lászlóval a lelőhelyeket megnéztük, s a oserépedények alapján újra megállapítottuk, hogy a barlang bejáratában és környékén réz, bronz, vas és római kori kulturtörmelékek együttesen fordulnak elő. Az egykori telep nagyrésze a barlangszáda hátrálásával a felszínre került, s a lejtőn az erózió hatására nagymértékben lepusztult.

Leány-barlang

1977. május 11-én Schindler László a bejárat környékéről gyűjtött leleteket:

Őskori cserepek

Cepaea vindobonensis /Fér./ -/Dr. Krolopp E. határozása/

Ovis seu *Capra* - juh vagy kecske

1977. május 29-én ugyanő a bejárat teremben lévő gödör falából gyűjtött:

Őskori cserepeket

Miniopterus schreibersii - hosszuszárnyu denevér

Chiroptera div. sp. indet. - denevérfajok

Macromammalia indet. - nagyemlős osontüredékek

1977. május 29-én a bejárat teremből nyíló, felfelé tartó teremrészből gyűjtött:

Rana sp. - béka

Aves indet. - madár

Rhinolophus euryale - kereknyergű denevér

Miniopterus schreibersii - hosszuszárnyu denevér

Chiroptera div. sp. indet. - denevérfajok

Apodemus sp. - egér

of. *Capreolus capreolus* - őz

Dos taurus - marha

Őskori cserepek, faszén

A leletek kora megegyezik az ugyanonnan előkerült őskori /bronz, vas/ cserepek korával.

Lepke-barlang

Moosáry Attila, aki már régebben is hozott a Lepke-barlangból osontokat, újabbán 1977. január 9-én gyűjtött. Összesen négy pontról vett mintát:

1. A barlang végéről 50 cm mélységből

2. A barlang közepéről az elágazástól

3. Ugyanonnan egy másik pontról

4. Felszínről, a bejárat mellől

A harmadik minta steril volt. A többiben összevonva a következő maradványok voltak: -

Lepus europaeus - nyul

Vulpes vulpes - róka

of. *Capreolus capreolus* - őz

Pilis-nyergi-viznyelő

A viznyelő 13-15 méteres mélységében, bemosott üledékben Farkas Lajos /Dorog/ talált egy ló fogat /*Equus caballus*/, amelyet Lendvay Ákos 1977. május 16-án adott le a Földtani Intézetbe.

Remete-barlang

A Remete-barlangból, a bejárat szemből, jobbra lévő üregből /Kuszoda/ gyűjtött osontokat Schindler László 1974-ben, s azokat 1977-ben hozta be a MÁFI gyűjteményébe.

Miniopterus schreibersii - hosszuszárnyu denevér

Myotis myotis - közönséges denevér

Chiroptera sp. indet. - denevér

Lepus europaeus - mezei nyul

Canis sp. - kutyaféle

Ugyanannan 1976 márciusában is gyűjtött, s a leleteket 1977-ben jelentette:

Talpa europaea - vakond

Mustela sp. - menyétféle

Canis familiaris - kutya

Remete 7. sz. - barlang

Schindler László gyűjtötte, s 1977-ben került a MÁFI gyűjteményébe:

Aves sp. indet. - madár

Lepus europaeus - mezei nyul

Vulpes vulpes - róka

Gerecse

Szőlősi-Arany-lyuk

Lendvay Ákos 1977 októberében a bejáratától 20 m-re, áthalmazott löszből szarvas /*Cervus elaphus*/ felső állkapcsát gyűjtötte.

Turul-üreg

Lendvay Ákos hörcsög /*Cricetus cricetus*/ és vadmacska /*Felis silvestris*/ csontjait gyűjtötte.

Füstös-barlang

Lendvay Ákos hörcsög /*Cricetus cricetus*/ és róka /*Vulpes vulpes*/ csontjait gyűjtötte.

Gépgyár-barlang

Lendvay Ákos az alábbi állatok csontjait gyűjtötte:

Rana sp. - béka

Lepus europaeus - mezei nyul

Capreolus capreolus - őz

Tüzköves-barlang

1977. június 26-án Juhász Márton a Tüzköves-barlang bejáratlali törmelékkupjának aljáról, mosott kőtörmelék közül, egy róka /*Vulpes vulpes*/ két alsó állkapcsát és a hozzátartozó koponya töredékét gyűjtötte. Valószínűleg holocén kora.

1977. július 15-16-án a Vértes László Barlangkutató Csoport tábora során a barlang bejáratától legtávolabbi pontján aknáat mélyített, amelyből szürke-banánszürke színű, jól rétegzett üledékből több nagyemlős csont kerül elő:

Aves sp. indet. - madár

Meles meles - borz

Lepus europaeus - mezei nyul

Equus caballus - ló

Capreolus capreolus - őz

Cervus elaphus - szarvas

A csontok megtartása fiatal korra vall, s faji összetételében sem találunk olyan fajt, amelyik ma nem élne.

1977. november 9-én Juhász Mártonnal megtekintettem a lelőhelyet. Ekkor megállapítottuk, hogy pillanatnyilag a barlangban két jól elkülöníthető üledékosoprot van, a

bejáratközeli törmelékku, valamint a bejáratától legtávolabbi ponton mélyített aknában feltárt üledéksor. Míg a bejáratközeli kőtörmelék kora valószínűleg fiatal holocén, addig a távolabbi helyzetű üledéksor kora kérdéses. Innen 2 zsák /kb. 30 kg/ mintát vettünk, amely az alábbi fajokat tartalmazta:

Talpa europaea - vakond
Sorex araneus - erdei cickány
Arvicola terrestris - vizi pocok
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Microtus oeconomus - patkányfejű pocok

A minta nem döntötte el, hogy faunája milyen kora, de máris feltűnő a patkányfejű pocok jelenléte. Ez a faj Magyarországon csak mint pleisztocén reliktum él, de a Gerecsében és környékén nem. A barlangban további részletes gyűjtést érdemes végezni.

Pisztoly-barlang

Lendvai Ákos 1977 novemberében hozott a Földtani Intézetbe osontokat a Pistoly-barlangból, amelyeket 1977. június 5-én gyűjtöttek:

Glis glis - nagypele
Spalax leucodon - földi kutya
Felis silvestris - vadmacska
Lepus europaeus - mezei nyul
Ovis seu Capra - juh vagy keoske

A leletek holocén kora, valószínűleg a neolitikumnál nem idősebbek. Külön érdekessége a Spalax leucodon, amely a környékről, a Törekvés-barlangból is előkerült.

Tábor-barlang

1977. június 1-én Lendvai Ákos hozott be osontokat a barlangból, amelyek a szintük alapján humuszos üledékből valók:

Bufo sp. - varangy
Rana sp. - béka
Aves sp. indet. - madár
Chiroptera indet. - denevér
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
Cricetus oricetus - hörsögg
Lepus europaeus - mezei nyul
Canis sp. - kutyaféle
Sus scrofa - sertés

Jura-zsomboly

1977. október 21-én Juhász Márton a zsomboly vörösiságyából mintát küldött, de az őslénytanilag meddő volt.

Mese-barlang

A kis barlang legfelső, humuszos üledéke alatt vörösiságy van. 1977. június 20-án Juhász Márton e vörösiságyból mintát küldött, amelyben Ophisaurus sp. osontpikkelye volt. Ez rendkívül jelentős, mert azt jelenti, hogy a kitöltés kora a középső-pleisztocénnél idősebb.

Keselő-hegyi-barlang

A tatabányai Keselő-hegy ujonnan feltárt aknabarlangjából, a Kos-terem feljárójából Faber László béka /Rana sp./ osontokat gyűjtött.

Bakony

Dudar, Ördög-árok 28/a. sz.-barlang

1977. június 29-én Dr. Veress Márton vezetésével próbaásatást végeztek a síófoki barlangkutatók. A 90 cm mély árokból 7 mintát vettek, amelyek közül az alábbiakban volt gerinces maradvány:

1. minta /1 cm mélyen/ Anura indet. - béka
2. minta /90 cm mélyen/ Apodemus sp. - egér

A 90 cm mélyen előkerült Apodemus sp. fog alapján az üledék nem valószínű, hogy pleisztocén legyen, inkább holocén.

Dudar, Magas-hegy, 7. sz.-barlang

1977. június 23-án Dr. Veress Márton vezetésével végzett mintavétel során, a MÁFI-ba eljuttatott üledékek meddőnek bizonyultak. Itt 1950-ben Roska Márton már végzett próbaásatást, de szerinte "felszámoltnak tekinthető".

Tés, Csőszpuszta I-38-as objektum

8 m mélyről 2 db korongozatlan, durva anyagu, kívül-belül égetett, vastagfalú cserépedény töredéke került elő, amelyek kora valószínűleg a bronzkorra tehető. Egy fiatal lóhoz /Equus caballus/ tartozó több osontöredéket vastag mangános bevonat fed.

Az Alba Regia Barlangkutató Csoport részéről az I-64. sz. objektum kutatóaknájából 3 m mélységből 2 db valószínűleg bronzkori cserép; Fehérvárosurgóról. löszbe mélyített kábelárok aljáról 0,8 m mélységből 1 db ló /Equus caballus/ felső zápfog került a MÁFI gyűjteményébe.

Mecsek-hegység

Szabó Pál Zoltán-zsomboly

1977. január 27-én a Pécs melletti zsombolyból Előd Szaniszlóval őslénytani bejárást végeztünk. A hig agyagos kitöltés sok csontot tartalmaz, amelyek közül egy őz /Capreolus capreolus/ csontját gyűjtöttük be.

Abaligeti-barlang Ny-i oldalága

1977. január 24-én Rónaki Lászlótól egy mammut agyartöredékét /Mammuthus primigenius/ és egy ló /Equus caballus/ fogát kapta a Földtani Intézet.

Orfű környéke

1977 januárjában a TTM Föld- és Őslénytárába került két sertés /Sus scrofa/ osont, azonosítatlan lelőhelyről. Demondás alapján Orfűnél, az Abaligetről jövő országút mellett, feltűnően sárga színű agyagból, valószínűleg kihordott barlangi üledékből származik.

Darnakő-barlang

Solt Péter 1977. május 23-án néhány leletet gyűjtött a barlangból:

- osigák: Laciniaria plioata /Drap./ - Dr. Krolopp E.
Heliodonta obvoluta /Hartm. határozása/
Monachoides incarnata /Müll./

Madárka-barlang

Orfű mellett, a Vizfőtől 1700 m-re délre, majd 75 m-re Ny-ra eső barlang 15-18 m-es mélységből Rausch István gyűjtött osontokat. Ezeket 1977. május 21-én Rónaki László juttatott el a MÁFI-ba, s azok két erősen koptatott, mangános lófognak /*Equus caballus*/ bizonyultak.

Csontos-zsomboly

1977. január 24-én Rónaki László mammut /*Mammuthus primigenius*/ koptatott végtagosonját jelentette. 1977. január 27-én övele és Előd Szaniszlóval a helyszínen megnéztem a lelőhelyet. A szűk víznyelő felső, törmelékes szakaszában, az áthalmazott löszös üledékekben szétmálló mammutcsontokat lehetett látni. A leletmentésről a pécsi sajtó és rádió is beszámolt.

Tekeresi-kőfülke

A Tekeresi-kőfülkét /Dolhás-barlang/ 1977. január 28-án terepbejárásakor megtekintettük és ásatásra alkalmasnak találtuk. 1977. március 2-4-én próbaásatást végeztünk, majd 1977. április 6-án a MÁFI munkatársai /Solt P. és Ráoz J./ a Vörös Meteor Vass Imre Barlangkutató Csoport tagjainak segítségével a barlangot fenékgig kiásták, 130 cm mélységben 10 réteget elkülönítve. Sajnos az ásatás nem váltotta be a hozzáfűzött reményeket, mert a kitöltés igen sekély és ősmaradványban szegény volt. A legidősebb kitöltés kora sem lehet 2-3 ezer évnél több. A még meghatározatlan növény mag és osigaleleteken kívül az alábbi gerinceseket tartalmazta.

1. minta Anura indet. - béka
Aves indet. - madár
Chiroptera indet. - denevér
Glis glis - nagypele
Apodemus sp. - egér
Arvicola terrestris - vízi pocok
2. minta Anura indet. - béka
Aves indet. - madár
Talpa europaea - vakond
Glis glis - nagypele
3. minta Aves indet. - madár
Micromammalia indet. - kisemlősök
4. minta Anura indet. - béka
Aves indet. - madár
Talpa europaea - vakond
5. minta Rana sp. - béka
Lacerta indet. - gyík
Ophidia indet. - kigyó
Aves indet. - madár
Chiroptera indet. - denevér
Talpa europaea - vakond
Apodemus sylvaticus-auricularis csoport - erdei egér
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
6. minta Apodemus sylvaticus-auricularis csoport - erdei egér
Myodes glareolus - erdei pocok

7. minta *Lacerta* sp. indet. - gyík
Sorex of. *minutus* - törpe oickány
of. *Crocidura* sp. - mezei oickány
Apodemus sp. - egér
Microtus sp. - pocok
8. minta *Ophidia* indet. - kígyó
Glis glis - nagypele
Apodemus sylvaticus-auricus csop. - erdei egér
Myodes glareolus - erdei pocok
Microtus arvalis - mezei pocok
Pitymys subterraneus - földi pocok
9. minta *Ophidia* indet. - kígyó
Glis glis - nagypele
Apodemus sp. - egér
Microtus sp. - pocok
10. minta *Ophidia* indet. - kígyó
Talpa europaea - vakond
Apodemus sp. - egér
Microtus sp. - pocok

Ismeretlen - valószínűleg bükki - barlangi lelőhelyről több nagyméretű, gyapja orrszarvutól /*Coelodonta antiquitatis*/ származó, oseppekkel bevont csont is került a MÁFI ősgérinós gyűjteményébe 1977-ben.

Krausz Sándor a Garadna-völgy elhagyott őlyv fészkeiből recens osontmaradványokat, a vattai kastély padlásáról, istálló padlásáról, valamint a kastély előtti fenyőfa alól bagolyköpeteket gyűjtött.

1977-ben a szervezett szakbizottsági élet hatására több lelet került közgyűjteménybe és szakember szeme elé, mint az elmúlt években, ami bizonyítja, hogy a barlangkutatók nagy segítséget jelentenek az őslénytani kutatásban.

Dr. Kordos László

BARLANGKUTATÓ CSOPORTOK JELENTÉSEI

Az Alba Regia Barlangkutató Csoport Évkönyve, 1977.

/Szerk.: Szolga Ferenc/

T a r t a l o m

	Oldalszám
Szolga Ferenc: Bevezetés	26
Szolga Ferenc: Csoportélet	-
Németh Tibor: Kutatóház TMK, fejlesztés	-
Kárpát József: Speleológiai kutatások a Hárakuti fennsík	37
Szolga Ferenc: XXII. Országos Vándorgyűlés a Tési-fennsík	-
Szolga Ferenc: Barlanglezárás, kiépítés, állagvédelem	41
Eszterhás István: Vendégségben a "SZTRINAVA" klubnál	-
Kárpát József - Szolga Ferenc: Feltáró kutatás	43
Eszterhás István: Az Alba Regia-barlang faunisztikai vizsgálatának eddigi eredményei	-
Szarka Gyula: Meteorológiai kert építése	-
Eszterhás István: Ásatag faunamaradványok a Keleti-Bakony néhátly barlang- jának üledékéből	-
Dr. Kordos László: Jelentés a Tés, Csőszpuszta és Fehérvárosurgó területé- ről előkerült osont és oserépleletekről	-
Szolga Ferenc: Műszerfejlesztés	-
Zentai Ferenc: REFLEXMESSER	-
Zentai Ferenc: Hangfrekvenciás erősítők a XXII. Vándorgyűlésre	-
Szolga Ferenc: Katazster kiegészítés	47
Szarka Gyula: Vár völgy 6. sz. barlang /V6/	48
" " 7. sz. " /V7/	48
" " 8. sz. " /V8/	48
" " 9. sz. " /V9/	49
Szolga Ferenc: Jövő évi terveink	-
Szolga Ferenc: Zárzó	-
Térképmelléletek:	-

Bevezetés

Nehéz évet tudunk magunk mögött. A néha erőnket meghaladó feladataink végrehajtásán túl, sikerrel oldottunk meg váratlan problémákat és tovább erősítettük kutatómunkánk társadalmi és népgazdasági kapcsolatait is.

"Mai fiatalokból" álló csoportunknak jó próbatétel volt, hiszen bizonyíthatta szervezőképességét, munkabíróképességét, ügyszeretetét.

Még be sem fejeztük 1976-os évkönyvünk készítését, már a két kataszteri pályamunka összeállításán fáradoztunk. Sok-sok kilométer terepbejárás, többszáz térkép, ezernél több fotó, leírás; - de határidőre elkészültünk.

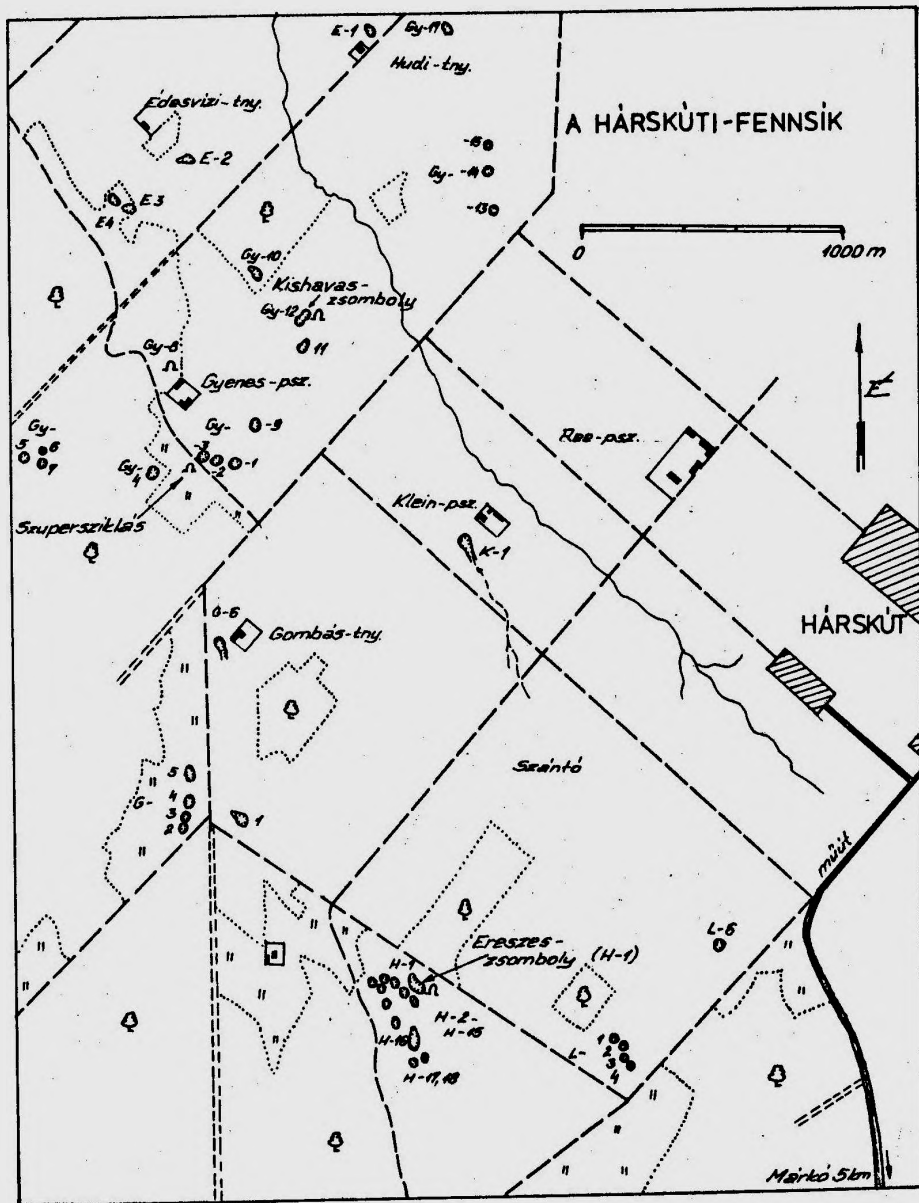
Februárban aztán kiadtuk az új jelszót: "minden hétvégén Csőszpusztán", - és teljes lendülettel a XXII. Vándorgyűlés megrendezésénck jegyében betervezett munkákhoz láttunk. Nemosak a szervezések, de az előkészítő munkálatok is óramű pontossággal folytak.

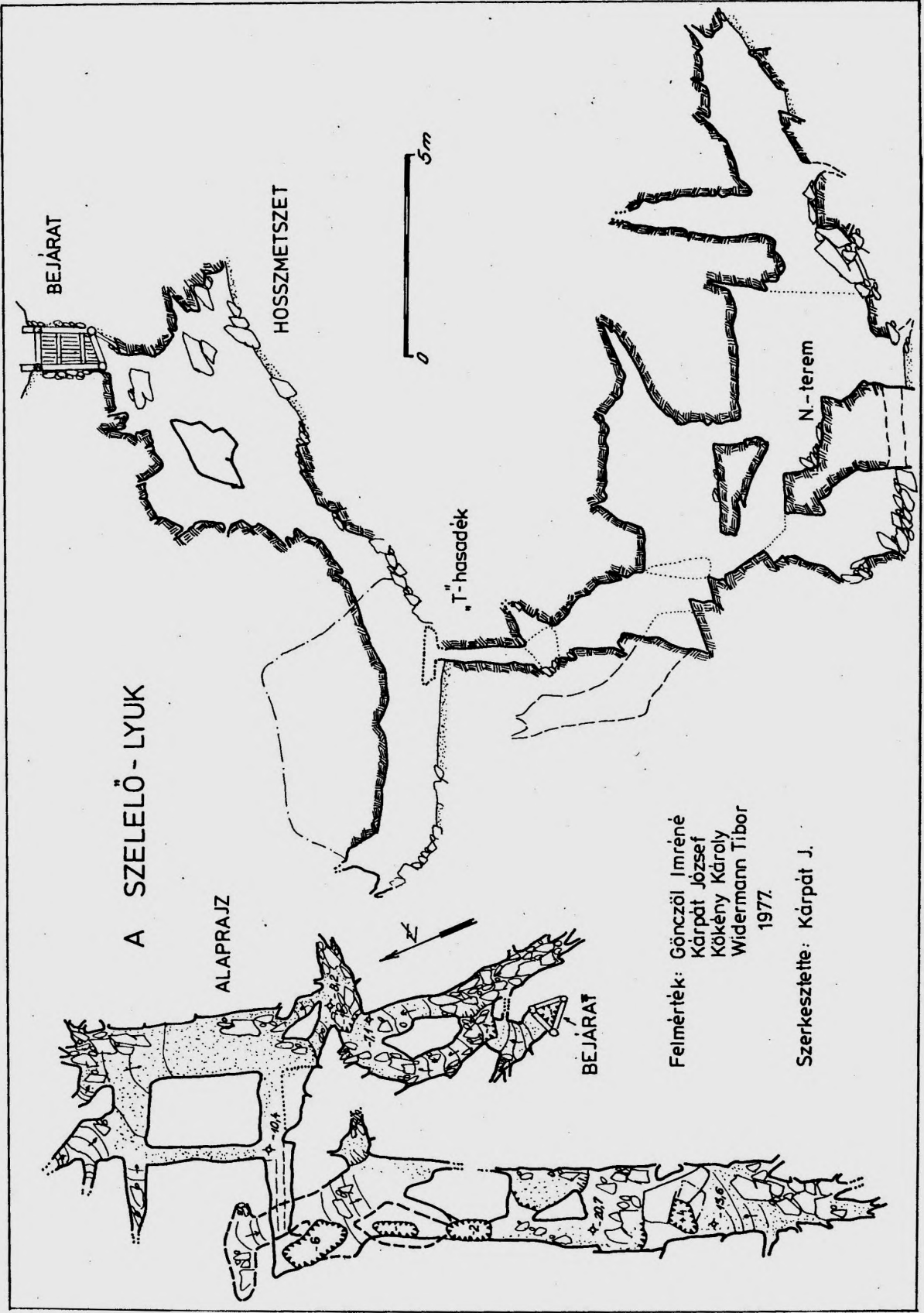
Közben több előadást tartottunk, kiállításokat rendeztünk, tavaszi kutatótábort tartottunk a Hársakuti fennsíkron. Megkezdjük barlangjaink fokozottabb biztosítását és lezártuk az Alba Regia-barlangot.

Aztán jött a XXII. Vándorgyűlés, s mi talpon voltunk éjjel-nappal, - de talán nem hiába! Barlangkutatóink lelkesedése, jó hangulata és a sok-sok köszönet nekünk ezért megért minden fáradságot.

Juliusban aztán megkezdhattuk a tényleges kutatómunkákat, a barlangokkal kapcsolatos vizsgálatokat, felméréseket, feltáró kutatást és jelentős méretű új barlangot sikerült feltárnunk, melynek a "Szelelőlyuk-barlang" nevet adtuk.

Szolga Ferenc

A SZELELŐ - LYUK

ALAPRAJZ

HOSSZMETSZET

BEJÁRAT

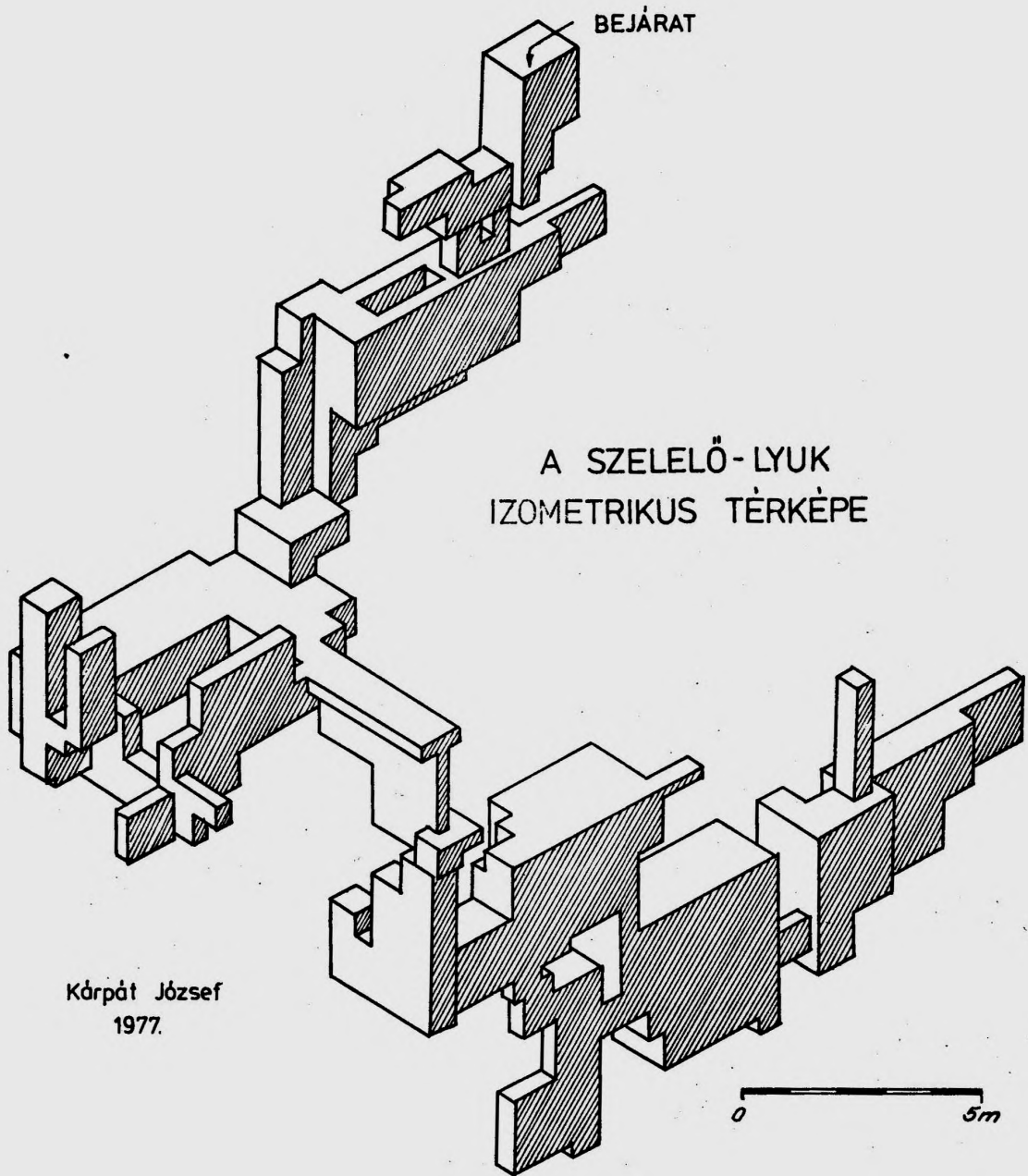
"I"-hasadék

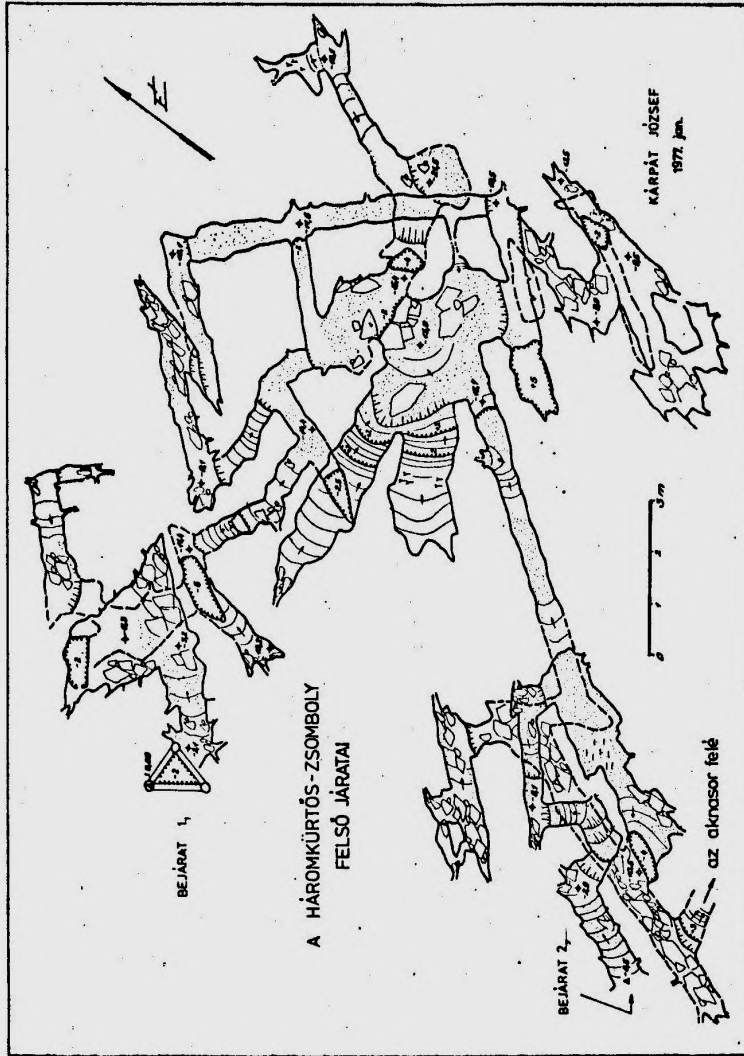
N.-terem

BEJÁRAT

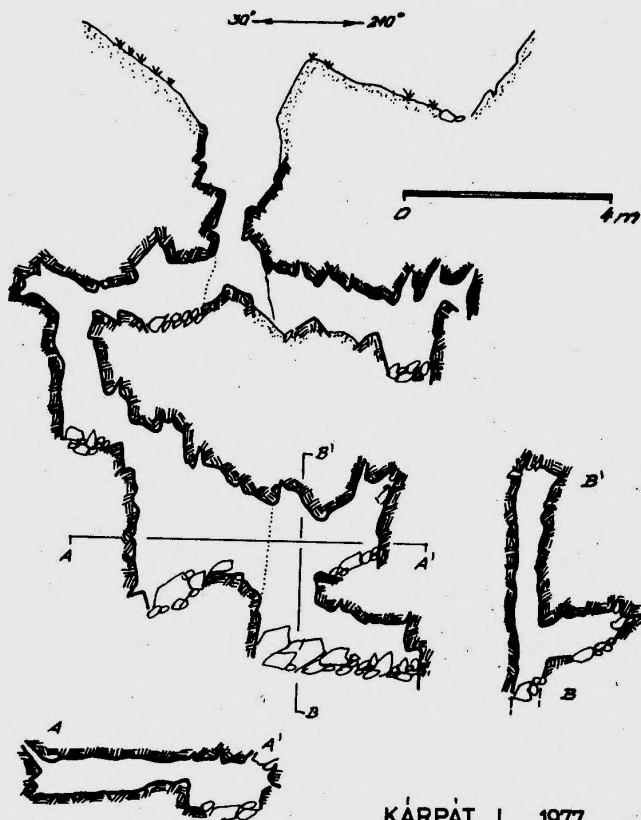
Fejmérték: Gönczöl Imréné
Kárpát József
Kökény Károly
Widermann Tibor
1977.

Szerkesztette: Kárpát J.

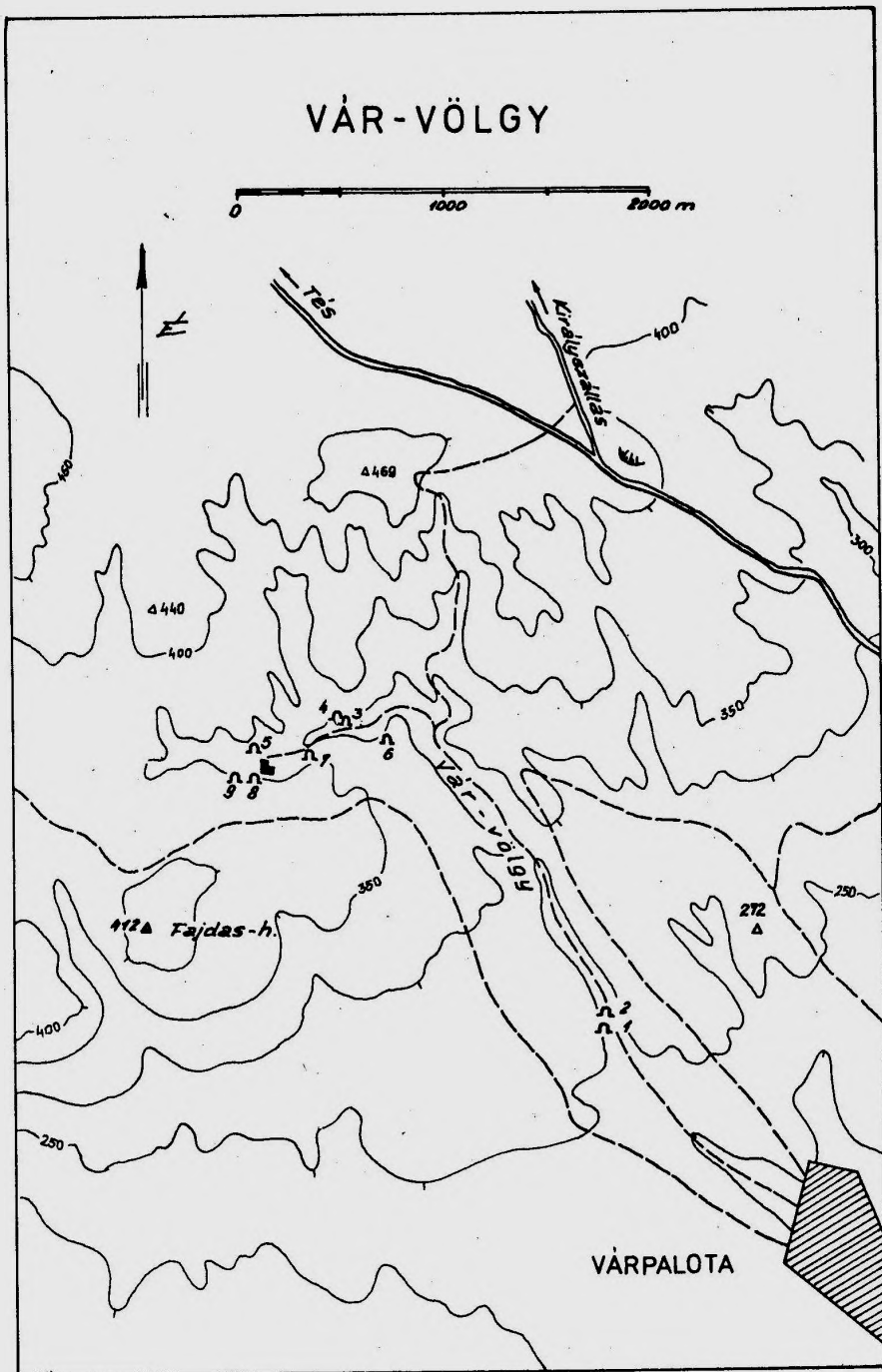

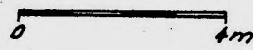
KIS-HAVAS-ZSOMBOLY
(HÁRSKÚT, GY-12.nyelő)

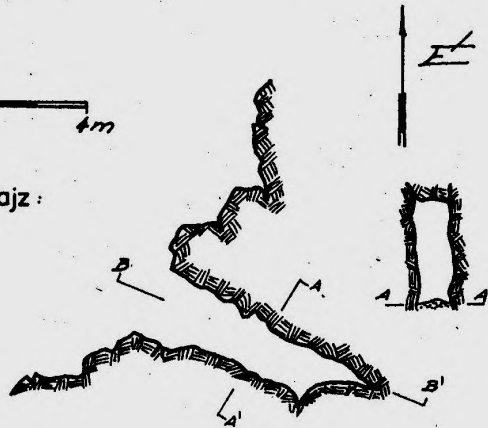
KÁRPÁT J. 1977.

VÁR - VÖLGY 6. sz. BG.

Alaprajz:

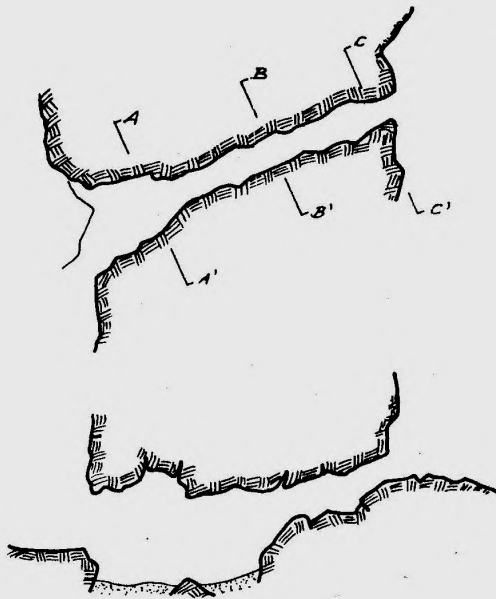
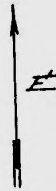
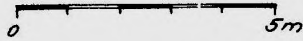
Hosszmetszet:

Felmerte: Szarka Gyula
1977.

Rajzolta: Kárpát József

VÁR-VÖLGY 7.sz. BG.

/SZARKA 1977/

VÁR-VÖLGY 8. sz. BG.

Alaprajz

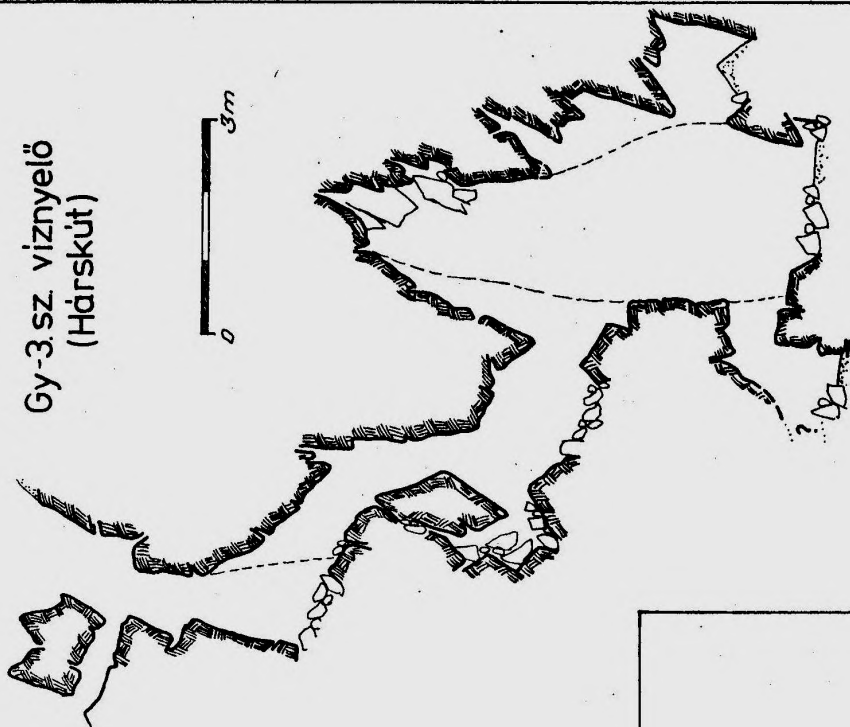

Hosszmetszet

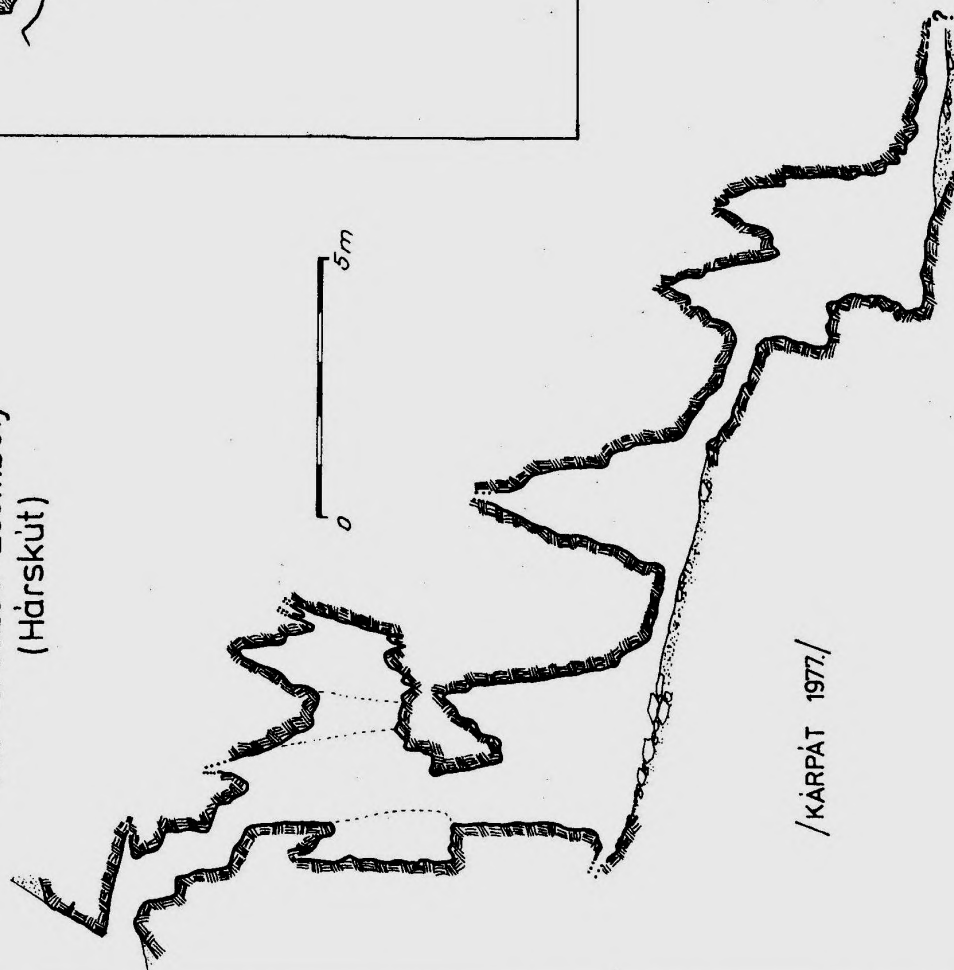
/SZARKA 1977/

Gy-3.sz. víznyelő
(Hárskút)

/KÁRPÁT 1977./

Az Ereszes-zsomboly
(Hárskút)

/KÁRPÁT 1977./

Szpeleológiai kutatások a Hárskuti-fennsík

Csoportunk már hosszú ideje foglalkozik a Bakonyra jellemző fedettkarstokkal úgy elméleti, mint gyakorlati téren. Figyelmünk ebben az évben a Hárskuti-fennsíkra irányult, amely az eddigiekben kutatott Tési-fennsikkal sok, rokon vonást mutat mint fedettkarst, azonban számos - általunk még nem vizsgált olyan karstfejlődéstani variációval rendelkezik, amelyek elemzése során komplexebb és közelebbi képet nyerhetünk a fedettkarstos denudációról, - továbbá újabb barlangok felfedezésére nyílnak lehetőségek ezen a még keveset kutatott területen is.

E programunk érdekében több alkalommal hajtottunk végre terepbejárást a fennsíkra, - valamint április elején egyhetes kutatótábor során kezdtük meg a karstobjektumok részletesebb vizsgálatát.

A Hárskuti-fennsík tagja a Bakony főtetőjét felépítő DNy-ÉK irányú mezozoós sasbércvonulatnak, a Középső Hajag és Hárskut község között fekszik kb. 16 km² területen. Átlagos tengerszintfeletti magassága 440-500 m között alakul.

A fennsík teljes egészében karstosodó kőzetekből - legnagyobb részt mészkőből - épül fel, amely a fennsík egész területén biztosítja a karstdenudáció lehetőségét.

Karstközetek: felső triász nori emeletbeli daohsteintípusú mészkő,
alsó jura daohsteintípusú mészkő,
hierlatz mészkő, tüzköves mészkő,
alsókrétakori táblámészkő, orbitoliteszes mészkő,
eocénkori márgás mészkő.

Fedettségi viszonyok: A karstközeteket 80 %-ban 0,5-2,0 m vastag vályogos, középhegységi jegyeket mutató lösztakaró borítja. 25-30 %-ban fedőanyagként szerepel a miocén eredetű kvarokavics is, amely optimális esetben mint eróziós faktor is szerepet kaphatott.

Karsthidrogeológiai sajátosságok

A regionális főkarstvizrendszerbe kapcsolódó főkarstvízszint nyugalmi szintje 240-260 m tszf. magasságban található. A főkarstközetekre települt krétamészkőekben önálló karstvizrendszer tározódik, melynek forrásai legnagyobb részben 430-475 m magasságban a felszínre bukkanva a főkarst víznyelőibe jutnak, a fennsík területén. A támaszkodó karstvizrendszer a denudációban úgy speleológiai, mint karsthidrológiai szempontból szubordinált szerepet kap.

Kutatási programunk végrehajtása

A következőkben vázlatosan áttekintést nyújtunk programunk végrehajtásának lépéseiről, azok eredményeiről.

1/ Adatgyűjtés

A fennsík geológiai és topográfiai térképei, valamint korábbi kutatások adatai alapján lehatároltuk az átvizsgálendő területet.

2/ Előzetes terepbejárások

Helyszíni kiszállásaink alkalmával felkutattuk és vázlatosan rögzítettük a térképre a karstobjektumokat. Az objektumokat a helybeli lakosok, erdész stb. utmutatása, a topográfiai térkép és morfológiai megfontolások alapján, részben pedig módszeres terepátvitelű kutatásokkal fedeztük fel.

Terepbejárásaink során 52 objektumot ismertünk meg.

Ezek közül: 3 állandó víznyelő,
25 időszakos víznyelő,

24 vizgyűjtő nélküli berogyás

3/ Kataszterezés

Az objektumokat helyileg egy 1:20000-es méretarányu térképre raktuk fel, továbbá területosoportositásu kataszteri számot kaptak. A területegységet betű jelzi, amelyhez területenként 1-től növekvő nyelőszámot kaposoltunk /Pl. G-6 a Gombás tanyai körzetben lévő 6-os számú nyelőre utal/.

Ily módon az Édesvízi tanya körzete:	E
Gombás tanya	" : G
Gyenespuszta	" : Gy
Homód árok	" : H
Kleinpuszta	" : K
Lazsnaleti dűlő	" : L

betűjelzést kapott, plusz minden nyelő egy számot. /Lásd a kataszteri térképet/

A terület barlangjait is feldolgoztuk, de ismertetésükre az alábbiakban kerül majd sor. Karsztmorfológiai vizsgálatainkhoz nélkülözhetetlen volt a jellemző viznyelők és tőbrűk szintvonalas térképének elkészítése is. Az elkészített kataszter térképét és tapasztalatainkat átadtuk a siófoki barlangkutató csoportnak, akik a következőkben a Hárskúti-fennsíkkel kívánnak foglalkozni.

A Hárskúti kutatótábor eredményei:

A megfelelő előzetes vizsgálatok alapján megállapítottuk, hogy a fennsík viznyelőivel feltáró kutatás szempontjából is érdemes foglalkozni, ezért próbakutatások céljával a helyszínen 1977. április 4-10-ig kutatótábort szerveztünk, sátoztábor formájában.

Az expedíció céljai a következők voltak:

- az "Ereszes-zsomboly" továbbkutatása,
- két másik viznyelő bontásának megkezdése,
- a fennsík kataszterezésének befejezése,
- a barlangok feltérképezése,
- karsztmorfológiai megfigyelések végzése.

A következőkben vázlatosan ismertetjük a tábor során végrehajtott munkákat.

1/ Feltáró kutatás:

a/ Ereszes-zsomboly /H-1-es időszakos viznyelő/:

Bejárata a Gombás tanyától 155 fokra, 1400 m távolságban található, 441 m tszf. magasságban. Kutatásainkat megelőzően eooénkori /?/ mészkőben képződött fő aknája már 10 m mélységig ismert volt.

Már a felszíntől nagy szelvényben, szálkőben induló eróziós aknáit fejlett viznyelőbarlangra utalnak, ezért fő munkahelyünkül ezt az objektumot választottuk. A barlang kis kitöltöttsége, nagy hidrológiai aktivitása, sikerrel biztatott. A lejárati 8 m-es aknába a biztonságos és gyors közlekedés érdekében fémhágcsót építettünk be.

Első lépésként a "Nagyakna" alján induló iszapos kuszodát tágítottuk ki, amelyen 4 m után egy kis terembe jutottunk. A továbbvezető, járhatatlanul szűk hasadékot sikerült véséssel annyira kitágítani, hogy lépcsőzetes lejtéssel újabb 8 m-es szakaszba jutottunk, amely egy eróziós formákat mutató kis teremmel végződik, ahonnan nem sikerült továbbjutnunk. A végponti szűkületen keresztül egy kis lejtésű eróziós kuszodába látni, amely már járhatónak tűnik. A továbbjutást a tábor végére

sem sikerült megvalósítani, az időközben megindult nyelőműködés miatt.

A barlang a továbbiakban is feltehetően léposózetesen, eróziós aknákkal, kuszodákkal halad. Fejlett eróziós aknákat arra engednek következtetni, hogy a továbbjutást szárazabb időszakban érdemes megkísérelni, egy valószínűleg jelentős víznyelőbarlangba való jutás reményével.

Jelenlegi mélysége 16 m, összhosszúsága 28 m. /Térképet mellékeljük/

b/ Szupersziklás-zsomboly /Gy-3/:

Már téli terepbejárásaink során átvizsgáltuk és 4 m mélységig sikerült feltárunk tektonikus eredetű aknáját, amely egy kis, vizgyűjtő nélküli sziklás töbörben található Gyenespuszta közelében.

Ujabb kiszállásaink alkalmával a szűkületet átbontva elértük 12 m mélyen jelenlegi végpontját. Erőteljes tektonikusan preformált főhasadékaiban eróziós és evorziós nyomok is felfedeztetők. Kőzete dachstein típusú liásmészszkő. A fejletlen, elsősorban korróziós eredetű zsomboly továbbkutatását nem láttuk célravezetőnek, amit a tábor során elvégzett próbabontás is igazolt.

c/ Kishavas-zsomboly /Gy-12/:

Téli terepbejárásunk során figyeltünk fel a kis töbör alján olvadó hóra, amely kiszellőzésre utalt. Kutatótáborunk második felében ezért kezdtük meg bontását a kettős töbör kisebb, mellékberogyásában.

A felső omladékszónán keresztül, egy műszaknyi bontással egy omladékos, de viszonylag tág keresztmetszetű, hasadékszerű zsombolyba jutottunk, mintegy 12 m mélységig, amely dachsteintípusú juramészszkőben képződött. Mélypontján instabil kővek között folytattuk a bontást, miközben a szabad nyílásokon ledobott kő 8-10 métert esett, jelezve a tágas folytatást.

Kisebb-nagyobb omlások - és az idő rövidegsége miatt - további járatokat nem sikerült feltárni. Feltáró kutatásával érdemes lenne foglalkozni.

d/ Mammut-nyelő /H-16/a, H-16/b/:

Az Ereszes-zsombolytól D-re 300 m-re található kettős töbör, igen előrehaladott felszín alatti denudációra utaló formajegyei alapján keltette fel érdeklődésünket. Ikertöbörében - amely feltehetőleg a nyelőcsoport tekintetében a denudáció egyik sulypontja lehetett - az időszakosan vizet nyelő É-i berogyásában mélyítettünk kutatóaknát. A befolyó vizet visszaduzzasztás nélkül nyeli. Kutatóaknánkat 3,5 m mélységig hajtottuk, azonban a nagy kitöltésmennyiség miatt barlangjáratot nem sikerült feltárni. Az objektum kőzete - az Ereszes-zsombolyéhoz hasonlóan - valószínűleg eocénkori márgás mészkő.

e/ H-2-es víznyelő

A táborunk területén lévő jelentős méretű időszakos víznyelő mélypontján kevés szerves akkumuláció eltávolítása után egy szálkőzetben kialakult, alján járhatatlanul beszűkülő 5 m mély zsombolyba jutottunk. További kutatása a keskeny csővé beszűkülő járat miatt nem volt megvalósítható.

f/ G-5-ös Szömöröcsk-nyelő

A Gombás tanyától D-re 450 m-re található időszakos víznyelőben a tábor végén csupán rövid próbabontás történt, de a jelek szerint kutatásával érdemes foglalkozni. A töbör mélypontján szálkő kibukkanás látható, egy friss felszakadásban, amely

tektonikus preformációt mutat. Határozott tektonikai vonalra illeszkedik.

- g/ Táborunk során átvizsgáltuk, térképeztük és továbbkutatás lehetőségének szempontjából elemeztük a Gyenes puszta fosszilis viznyelőbarlangot, valamint a "Türkölilikakat" is, amelyekről bebizonyosodott, hogy fejlődési stádiumuk, illetve morfo-genetikai funkciójuk miatt további feltárássra érdemtelenek.

A feltáró kutatással kapcsolatos tapasztalatok összefoglalása

- 1/ A karsztdenudáció érvényrejutása és stádiumai igen differenciáltan jelentkeznek, amelynek oka elsősorban a petrovarienciális eltéréseknek tulajdonítható.
- 2/ A fennsík genetikailag a lösz és kvarckavics fedőanyag ellenére autogén karszt. Eróziós járatokkal oszák a relative idős, fejlett viznyelőkben számolhatunk.
 - a/ Az eocén mészkőben tapasztalataink szerint a barlangjáratok juvenilis állapotúak, fejlett barlangjáratot az Ereszes-zsomboly kivételével a kőzetcsoporthoz nem találtunk. A kőzet szerkezete, kis állékonysága és primer litoklázishálózatának hiánya miatt nem kedvez a speleogenezisnek, ezért a viznyelők, még a jelentősebb felszín alatti üregek kialakulása előtt inaktivizálódnak.
 - b/ A krétamészkő vékony rétegsora nem biztosít megfelelő vertikális mozgási lehetőséget a karsztvizek számára, ezért ebben sem számíthatunk fejlett barlangosodásra.
 - c/ A fennsíkon a főkarsztkőzetek - elsősorban a jura és dachsteilmészkővek jelentik a karsztdenudáció bázisát. Feltáró kutatásra e kőzetcsoporthoz viznyelői a legigéretesebbek.
- 3/ A feltáró munkahelyek kiválasztásánál ezért a következő szempontokat érdemes figyelembe venni:
 - kőzetminőség,
 - hidrológiai aktivitás,
 - eróziós tevékenység lehetősége /elsősorban a múltban/
 - tektonikus preformáltság.

E tényezőkben szintetizálódnak azok a morfo-genetikai hatások, amelyek a barlangok fejlettségét, fejlődési stádiumát és morfológiai jegyeit determinálják.

Kárpát József

Barlanglezárás, kiépítés, állagvédelem

Kutatóterületünket mind gyakrabban keresik fel a barlangok iránt valamilyen formában "érdeklődő" egyének, akik illetéktelenül behatolnak a még feltárás alatt lévő, lezáratlan barlangokba. Testi épségük veszélyeztetésén túl, sajnos a képződményeket is letérdeklí, kormoznak, technikai eszközöket rongálnak meg, a lejárathoz köveket, fákat dobálnak.

Az eddigi legvándalabb pusztítás éppen egy héttel a XXII. Vándorgyűlés előtt történt az Alba Regia-barlangban, amikor ismeretlen várpalotai fiatalok a Felfedező-ágban sok osepkkövet megsemmisítettek, leszaggatták a feltartóztott telefonkábel és a beépített osatlakozó egységeket, valamint szerzőmokat vittek el a barlangból.

Eddig sajnos biztunk abban, hogy a szűk, omladékos bejárati szakaszok visszariasztják a laikusokat, de éppen a Vándorgyűlés égetően sürgős, előkészítő munkái közepette kellett rájöttünk, hogy a barlangot azonnal le kell zárni.

Roham munkával, több brigádban ténykedtünk. Készültek a tervek, méretezések, folyt az anyagbeszerzés. Ez alatt előkészítettük a lejárathoz a beépítéshez, megkezdtük az anyagok helyszinre való fuvarozását. Detonvasat Kincsesbányán kaptunk, a lakatos és kovács munkákat, hegesztést a várpalotai "Jó szerencsét" tsz oszszpusztai gépjavitó állomásán végezhetjük el, ahol fuvarost is biztosítottak számunkra. Ezuton is szeretnénk megköszönni a gyors segítséget. Az idő sürgetett - hát oselekedtünk! Két nappal az elhatározás után az Alba Regia-barlangot lezártuk. Az alábbiakban kissé bővebben ismertetjük a kialakított "barlangajtót", mivel jól tipizálható, és hasonlóan szeretnénk a jövőben több, Tési-fennsíkron lévő barlangot lezárni.

A barlanglezárás és a zárszerkezet megtervezésekor a következő szempontokat tartottuk szem előtt:

- egyszerű és olcsó legyen, de megbízható védelmet nyújtson illetéktelen behatolások ellen,
- kerülni a precíziós zárat az eliszapolódás, az idegen tárgyakkal való próbálkozások, eltömődés miatt,
- helyszinre szállítás után gyorsan beépíthető legyen, tekintettel az 1-2 napos munka-periodusokra,
- a nyelő aktívizálódása esetén további zavartalan viznyelést biztosítson,
- védjen a beomlástól, akkumulációtól,
- tegye lehetővé a zavartalan légáramlást a barlang szellőzéséhez.

A fenti elvek szerint kialakított barlanglezárathoz a mellékelt rajzon láthatjuk. A lejárathoz fő része a zárófedés /1/, mely egy betongyűrűre /4/ illeszkedik. A szoros illesztést és egyuttal a lezárathoz a zárszerkezet /10/ biztosítja. A zárófedél \varnothing 22 mm /MSZ 339 B 50. 35./ osavarbordázott szelvényű betonacélból készült nyolcoszög alakú keret, mely a szelvény oszkkentése oldalából további belső ráosozattal van ellátva. Elemeit hegesztéssel kötjük egymáshoz, s a hegesztések felületének és szilárdságának növelése végett a kereszteződési pontoknál kis acéllemez papusokat alkalmazunk. A zárófedél forgáspontja a 2 db sarokpánt /3/, mely 60 x 10 mm laposvasból meleg kovácsolva készül, s a betongyűrű külső palástjához simulva lenyulik annak aljájig, ahol visszahajlított kampójával kapaszkodik az alsó peremhez. A zárszerkezet stabil ellenpontja a betongyűrű tartását szolgál 2 db "U" profilacél konzolok egyikén /17/ van kialakítva. A zárszerkezet felső /mozgó/ része és a fedél közötti kapcsolathoz a szintén betonacélból készült, ketős száru zártartó inga /2/ létesíti, mely ugyancsak 60 x 10 mm laposvas osuklókkal kapcsolódik a fedélhez.

A betongyűrű /4/ normál méretű kutgyűrű /belső \varnothing 0,8 m/, s a járat folytatásában hagyományos gurítóhajtással kialakított faácsolatot alkalmazunk, esetleg újabb betongyűrűt. A "betongyűrű-fedél" egységet ömlesztett betonba ágyazott, nagyszilárdságú, bányászati betonidomkő koszorúval vesszük körül, így megakadályozva a perem erőszakos osztorbitását. A zárszerkezet működési elvét nem közöljük, mivel azt csak csoportunk tagjai ismerik, és szolgálati titokként kezeljük. A bejárathoz 3 db kulcsot rendszeresítettünk. Az ismertetett, ún. "viznyelő típusu" lejárát és zárszerkezet tervdokumentációit, költségvetési tervét, valamint a lezárásra javasolt további tíz barlang jegyzékét megküldtük az OTVH Barlangtani Intézetének.

Előzetes megállapodásunk alapján az OTVH vállalná az anyag és fuvar költségeket, csoportunk pedig a további ügyintézés, az ajtók komplett elkészítését, a helyszíneken való beépítését.

Az Alba Regia-barlang

lezárásával párhuzamosan annak omladékos bejárati zónáját omentezéssel, sin, fa és betonidomkő felhasználásával igyekeztünk biztonságosabbá tenni, számítva a vándorgyűlés nagyszámú közönségére. A közlekedés gyorsítására újabb létrákat építettünk be a nehezen járható szakaszokhoz. Leszállítottunk, - végleges jellegű telefon- és távmérvonal kiépítése céljára - 600 m négyeres ún. "nehéz vezeték", melyet előzőleg 50 m-es szakaszokra daraboltunk, a szakaszok végét pedig négyhüvelyes osatlakozó egységekbe kötöttük. Két ilyen egységet azonban a betöréskor leszakítottak és elloptak.

A rongálódások ellenére a kábel stabil és "rejtett" beépítését a Kismó-szükülettől az "U"-szifonig elvégeztük. A felerősítést Hilti-szögekkel és bilincsekkel oldottuk meg, és a kábelt a járatoknak olyan részein vezettük, ahol a közlekedést nem gátolja, nem sérül meg, ugyanakkor esztétikailag sem zavaró, omlástól és áradmányvizektől védve van. A vonalépítési munkát hamarosan folytatni szeretnénk.

A Három-kürtő-zsomboly /I-12/

új bejárati szakaszában történő közlekedéshez 3 m vaslétrát rögzítettünk egy hasadékba. Kétféle telefonvezetékot húztunk ki, és e vonal segítségével voltunk összeköttetésben a vándorgyűlés ügyességi versenyének résztvevőivel. További létrákat kívánunk még beépíteni az Alpesi-fal alatti aknarendszerbe, illetve felülvizsgálni a most bennlévőket.

A Tábla-völgyi-barlang /I-31/

bejárátát idén újra kellett feltárni, mivel több köbméter anyag /lössz, törmelék, kőtömbök/ omlott le a felette lévő többrészről. Kibontás után 3 m mélységig erős faácsolattal, majd depófogó palánkkal láttuk el.

A barlang zsomboly-szakasza a bemosott törmeléktől és kisebb omlásoktól több helyen eltömődött. Ezeket újra kibontottuk, így a barlang végig járható. Az alján lévő szerzőségeket kihoztuk, és új 4,5 m vaslétrát építettünk be a Hágós-terembe.

A Tavas-barlang /I-66/

a tavasz folyamán szintén beomlott, s így 4 m mélységig teljesen újra kellett feltárni. Lössös, omladékos szakaszait ezuttal időtállóan kiácsoltuk.

Látható, hogy a feltárásokat követő azonnali ácsolás elmulasztása miatt gyakran tömődik el, vagy omlik össze a barlangok bejárata, melyeket csak nagy munkával tudunk ismét járhatóvá tenni. Ilyen szomorú a helyzet a Vörös-barlang /I-4/ és a Csipkés-zsomboly /I-28/ esetében is, mivel a nagy eszések során akkumulálódtak, s több próbálkozás-

sal sem sikerült újra bejutnunk a nagy tömegátrendeződések miatt. Okulva a tapasztalaton, az elmúlt időszakban ezért fordítottunk nagyobb gondot a barlangok állagvédelmére.

Jelenleg megbízható ácsolattal vannak ellátva az I-12; I-31; I-32; I-35; I-38; I-44; I-63; I-66. kataszteri számú barlangok.

Szolga Ferenc

Feltáró kutatás /Lásd még: "Speleológiai kutatások a Hárskuti fennsíkron" című cikket/

Az 1977-es évben az elmúlt évekhez viszonyítva csoportunk egyéb irányú tevékenységei miatt a gyakorlati barlangfeltáró munka viszonylag kisebb intenzitású volt. Ennek ellenére több már régebben ismert barlangban és több új viznyelőben is folytattunk feltáró kutatást, így az I-32. objektumban is, ahol egy jelentős méretű új barlangot sikerült feltárnunk az őszi időszakban.

Célunk továbbra is a kb. 280 m mélységben feltételezeten kialakult karsztvizszinti barlangrendszer elérése volt, a viznyelők kutatásán keresztül. A következőkben e tervünk megvalósítását célzó kutatásokról szólnunk kissé részletesebben.

1. Az Alba Regia-barlang /I-44/ képezte továbbra is kutatásaink sulypontját.

a/ A barlang mélypontján /-210 m/ ismételt leszállásokkal mérlegeltük a továbbjutás lehetőségét. Megfigyeléseink alátámasztják a korábbi álláspontot, mely szerint a kb. 2 m hosszon járhatatlanul ellaposodó járat beljebb egy tágas, dőlésirányba lejtő, valószínűleg időszakosan vízvezető folyosóba torkollik. Tekintve, hogy ezen a ponton a továbbjutás pillanatnyilag lehetetlen, a végpont megkerülésére kerestünk lehetőségeket.

b/ A végponti divergáló járatzóna baloldali tagja az Erdész-ág. Itt egy próbálkozás történt az igen szűk, oszterü agyagos járatban, amelyben 5 m-t ereszkedve újabb szűkületek jelentkeztek, így a továbbjutás a légzési nehézségek mellett nem oldható meg ezen a ponton sem.

Érdemesnek látszik az Erdész-ág elején található Erdész-terem kürtőjének a megmászása is, mivel morfológiai jegyei esetleges kürtőrendszer vagy emeleti barlangszakasz létezésére utalnak, amely esetleg a végponton való tuljutáshoz is segítséget nyújthat.

c/ A -130 m-es szinten a Fehér-teremnél induló és a főággal közel párhuzamosan lefelé tartó lapító szelvényű folyosó a Szarka-ág. Ennek omladékkal kitöltött alsó végén egy leszállás alkalmával omladék bontása árán kb. 5-6 m-t sikerült továbbjutni, ahonnan hasonló munkával az előrehaladás megoldható.

Valószínűnek látszik, hogy a Forrás-terem /-163 m/ felől Ny-ra feltárt 10 m-es oldalág és a Szarka-ág végpontja kapcsolatban van, így a Szarka-ág ebben a zónában visszaotlakozik a főágba. Az oldalág felmért hossza 103 m.

Az év elején bemásztuk a Kupola-terem kürtőt, de azok 12-16 m magasan záródnak, járható folytatás semerre nem indul belőlük, igazolva a keveredési korróziós és tektonikus eredetüket.

d/ A barlang továbbkutatásának alapvető feltétele a végponti zóna részletes térképének elkészítése, melynek segítségével feltárva a járatok egymáshoz való viszonyát lehetőségünk nyílna a jelenlegi végpont megkerülésére, illetve más továbbjutásra alkalmas munkahely kijelölésére.

2. Az I-12. Három-kürtő-zsombolyban mérések alapján már az elmúlt évben megkezdtük egy új bejárat rályukasztását a barlang labirintusszakaszának egyik felszínhez közeledő pontjára.

Az átlyukasztást a súlyos omlásveszély ellenére elvégeztük, majd a bejárat zónát omlasztásokkal, köpillérézéssel stabilizálva, és a bejárat aknát kiácsolva, egy új, biztonságos bejáratot nyertünk.

Ugyanezen barlangban májusban a zsomboly szakasz -22 m-es mélységű pontján, egy akna oldalfalán nyíló hasadékon átbujva egy új terembe jutottunk, melynek alapterülete 6 x 2,5 m, magassága 6 m. Időszakos vízfolyási nyomokat mutat, ami arra enged következtetni, hogy valamelyik nyelőpont zónájában helyezkedik el.

A barlang továbbkutatásánál a zsomboly mélypontjának további bontása eredményre vezethet, továbbá érdekesnek látszik a többrészes ÉNy-i jelenleg is aktív nyelőpontjának bontása, mely az eddig feltárttól független, esetleg mélyebben konvergáló akna-rendszerbe vezethet.

Őszi kutatásaink során két alkalommal szerveztünk bontást a zsomboly mélypontjára, melynek eredményeképpen az 1976-ban feliszapolódott végpont újra járható, és ismét belátni a továbbvezető szűk részbe. A beépített hágcsó azonban előregedett, többször leszakadt, így a hatékony és biztonságos feltárás érdekében felül kell vizsgálni a közlekedésre használt létrákat, kapaszkodókat.

3. I-29.sz. objektum - időszakos víznyelő

- nagy anyagiánnyal rendelkezik,
- a kőzet néhol a felszínre bukkan,
- a Tábla-völgyi-barlang /I-31/ zsomboly szakaszát is predisztináló tektonikai irányvonalra illeszkedik.

Ilyen indítékok alapján mélyítettünk három próbagödröt a nyelő mélypontján, melyek közül a legmélyebb 5 m. Alján vízfolyási nyomokat és kisebb üregesedést tapasztaltunk. Kiácsolás után bontásával érdemes foglalkozni.

4. I-32. sz. objektum

DNy-i felébe csatlakozó vízvezető árok végén egy 3 m átmérjű és 4 m mélységű, függőleges fal felszakadás keletkezett kora tavasszal. /Lásd "Kataszter kiegészítés" o. részben/ A beszakadt fák, korhadékokat kitermeltük, majd az ÉK-i fal mentén egy 2,5 m kissezvényű aknát ástunk a további kitöltés vizsgálatához.

A teljes mélység jelenleg 7 m, s e mélységig - az alsó néhány cm kivételével - csak lösz található, az alján ugyanis ökölnyi, erősen korrodált dolomitos mészkőgumók jelentek meg. Valószínű, hogy egy hajdan akkumulálódott víznyelőbarlang újra felszakadásáról van szó. Erre utal a nagy szelvény, a függőleges, nyíródási nyomokat mutató fal, a viszonylag nagy /kb 30 m²/ természetes anyagiány, a morfológiai változás gyors időbeni lefolyása, s az a tény, hogy az objektum közelében /I-33. és a Szelelőlyuk-barlang/ már a felszíntől számítva 1-2,5 m mélységben megjelenik a kőzetfelszín. A felszakadás morfogenetikai vizsgálata tehát a továbbiakban is indokolt.

Mivel várható, hogy a felső peremzóna hamarosan besuvad és megkezdődik a töloséresedés, ezért az általunk mélyített aknát erős fapadozattal lefedtük.

5. Szelelőlyuk-barlang /I-32./

Ugyanezen objektumban /a felszakadástól É-Ék-re kb. 20 m-re/ volt található egy gyenge vízfolyási nyomokat mutató, jelentéktelen, kb. 1,2 m átmérőjű, tálalaku mélyedés, az alján bedobált kövekkel. 1976 telén itt "légzést" tapasztaltunk, majd idén ősszel megkezdtük a bontását.

A kutatóakna 2,5 m mélységben elérte a triász kori, dolomitos mészkőből álló kőzetfelszint. Ez hamarosan üregesedett és igen erős légáramlás indult meg. A továbbmélyített akna egy tágas hasadékhoz vezetett, melynek felső zónája tektonikailag erősen megdolgozott, de jól nyomon követhető. E hasadékban halad a járat É-i irányba, majd egy merőleges irányú kereszthasadék mentén kialakult, jellegzetes "T" szelvényben folytatódik lefelé. Itt az álfenék átbontásával sikerült lejutnunk a mélyebb szinten huzódó, igen markáns főhasadékba. Ennek átlagos szélessége 1,2 m körül van, de helyenként a 2 m-t is meghaladja.

A huzófeszültségek hatására létrejött főhasadék szálkőfalai viszonylag simák, konkordánsak, közéjük hatalmas kőtömbök szorultak, s ezek több álszintre osztják a barlangot /Háromszög-terem, Alsó-Felső-nagyterem stb./. Több kisebb-nagyobb kereszthasadék is megfigyelhető, melyek drainszerűen osatlakoznak a főhasadékba. A barlang Ék-i végét is - a már előzőekben is említett - nagyobb kereszthasadék zárja le. illetve ennek vertikális zónájában a másodlagosan kialakult, kisebb korróziós kürtőrendszer.

Az utóbbi időszakban több kisebb felsőjáratot, termet sikerült feltárnunk, de munkánk súlypontját a barlang legmélyebb részének továbbkutatása képezte. Kb. 3 m anyag kivődrözésével szintben 2 m-t, teljes hosszúságban 7 m-t jutottunk előre, az Ék-i kereszthasadék mentén. Biztató, hogy a bontási helyen szabaddá vált keskeny járatból erős huzat jön. /Itt jegyezzük meg, hogy a hideg időszakban a barlang bejárata szinte lövell ki a párárt - innen a neve is./ A barlang kitöltése döntően lösz, kisebb hányadban vörösiszap, kevés kőhordalék. Bontás során 5-10 cm vastagságú, finomrétegzettségű oseppek töredékek kerültek elő. A falakat, repedéseket néhol szép hidegvízi borsókövek díszítik és nyomokban mangános, bitumenes kiválások figyelhetők meg.

Formái közül a tektonikus formák uralkodnak, de a kis kürtőrendszer mentén szép ivü oldási nyomok is előfordulnak. Feltárása óta /esetleg előtte is/ több denevér lakja, ezenkívül szunyogokat, pókokat, bogarakat és gilisztákat figyeltünk meg. A barlangot közvetlenül az első bejutás után felmértük, bejáratát deszkaócsolattal láttuk el. Felmért, akkori hossza 65 m, mélysége -22 m. Jelenlegi beosült hossza 100 m, mélysége -24 m. Térképén látható, hogy a főhasadék iránya 20° - 200° , így ennek D-DNy-i folytatására illeszthető az I-32. friss felszakadása, valamint az I-31. sz. Tábla-völgyi-barlang /Markó-barlang/ eddig feltárt hasadékrendszerének irányai. Valószínűnek látszik, hogy ez utóbbi objektumon keresztül, szabad szelvényen történik az intenzív légáramlás. Ezt eddigi megfigyeléseink is alátámasztják. A két barlang bejárata közötti távolság 90 m. Kutatását a jövőben is folytatni szeretnénk.

6. Az I-38-as víznyelő

A kutatóházunktól K-re 1200 m-re található víznyelőt a következő indítékok alapján javasoltuk bontásra:

- ugyanabban az igen kedvező denudációs sajátosságokkal bíró juramészki rétegsorban fekszik, mint az Alba Regia-barlang,
- határozott tektonikai vonalra illeszkedik,
- a környezet domborzati viszonyai már a pleisztocénra vonatkoztatva is intenzív víznyelő tevékenységre utalnak,
- sziklás nyelőlyuk visszaduzzasztás nélkül nyel, korábbi próbabontásaink során huzatot észleltünk.

A nyelő bontására augusztus 5-20-ig tartó nyári táborunkban került sor. Sorozatosan ismétlődő omlások közepette aknáinkat 8 m mélységig hajtottuk. Az omladékokban erős üregesedés és huzat jelentkezett. Az ácsolás ellenére is megújuló omlások miatt a munkát egyelőre beszüntettük. Tervünk szerint a jövőben az aknát egy másik, bejutás szempontjából optimálisabb helyen mélyítjük.

7. Az I-63-as, Löszbabák-barlangja

Járatait az elmúlt évben 12 m mélységig tárta fel csoportunk. Az idén a XXII. Országos Vándorgyűlés során rendezett bontóversenyben a miskolci Marcel Loubens csoport tagjai három műszak alatt mélységben 3,0 m-t, összhosszban 14 m-t jutottak tovább. Folytattuk a munkát, de sajnos az erősen beszűkülő szelvény miatt mélységben 2,5 m-t, hosszúságban 4 m-t sikerült továbbjutnunk. A munka folytatását ezen a helyen nem tervezzük.

Feltárások a kréta rétegsorban

I-67. sz. tőbör

A löszben indított kutatóakna 1,5 m mélyen érte el az összetört kréta mészkő felszínét. Bontás során hamar üregesedett, majd egy kb. 0,3 m széles, függőleges hasadék vált láthatóvá. Az ebben lévő laza omladékot csak nehezen tudtuk és tudjuk bontani. Egy ponton azonban sikerült átlyukasztani az alját képező álfenéket, s itt kb 6-8 métert ledobni kisebb köveket. Sajnos hangjuk után ítélve továbbra is szűk hasadékokra számíthatunk. Jelenlegi mélysége kb. 3,5 m.

I-74. Körömvesztő-barlang

A kréta rétegsorban lévő időszakos víznyelők közül feltárás szempontjából a legbiztosabb, mivel viszonylag fejlett eróziós formajegyeket mutat. Az 1974-ben kibontott barlang bejárata időközben beomlott, így a mélypontról a bontási anyagot felszínre adni nem tudjuk. Ezért kezdtük meg a barlang ÉNy-i szűk, felszínre nyíló járatának tágitását, melyen sikerült is lejutnunk, a már régebben feltárt részbe, az ún. "kis oseppekőves" terembe. Ennek alját egy félkörívben oldott fal mentén mélyítettük tovább 0,8 m-t vályogodott löszben. Továbbkutatása biztatónak látszik.

Az I-81-es kistépusztai nyelőben

Néhány alkalommal végeztünk bontást. 2 m mélységig hajtott kutatóaknánk mélyítése a nagy kövek miatt igen nehezzé vált. Indokolt a továbbkutatása, mivel a fennsík e területének karstmorfológiai elemzéséhez nagy segítséget nyújtana egy barlang feltárása, amely az eddig még kevésbé ismert támaszkodó kréta karstvizrendszer tagja.

Egyéb próbabontások

A nyári tábor ideje alatt, ill. hétvégeken végzett munkával megbontottuk az I-17; I-36; I-40; I-41. sz. objektumokat, melyek közül továbbkutatásra az I-17. "Kontroll-barlangot"

tartjuk érdeemesnek. Kb. 5 m mélységig sikerült kibontani, ahol fejlett üregesedés tapasztalható, s alján lévő lyukon újabb 5-6 m-t esik a ledobott kő. A további feltáró munka csak ácsolás és szelvénytövelő omlasztások után valósítható meg.

Kárpát József - Szolga Ferenc

Kataszter kiegészítés Rákhegy II. bányüzem, -64 m szintű barlang

4421 Isztimér, "Kincsesbánya" részterület.

Kincsesbánya területén a Rákhegy II. bányüzemben található. Tengerszint feletti magassága: -64 m. Bejárata szintes, biztosítatlan bányavágatból, közvetlenül a talp felett nyílik, a bejárati szelvény alsó kétharmad része idomkővel van elfalazva. Bezáró kőzete: felső triász dolomit. A barlang tulajdonképpen egy jellegzetes "lencse" keresztmetszetű szenilis eróziós osztonna, amelyet egy kb. 60° dőlésű tektonikus sík predestinált. Kitértése főleg agyag, melyet a belőle érkező kb. 5-10 l/p hozamu víz nagymennyiségben mosott ki a feltáró bányavágatba. /Ezért is falazták el./ A járat vízszinteshez képest 45°-ban emelkedik. Hossza kb. 4 m, /ennyit látni belőle, azután mintha nagyívben balra kanyarodna?/ szélessége átlagosan kb. 0,5-0,6 m, magassága 0,8-0,9 m. A vágathajtás során 1977-ben fedezték fel. Közeliében a főtében található egy száraz, 1,5 x 0,6 m nyílás kb. 1 m mélységű hasadék, melynek falait szinte mindenütt ásványos kiválások /kalcit?/ borítják. A vágat több részén megfigyelhetők meg tektonikusan preformált kisebb-nagyobb vízjáratok.

4421 Isztimér kataszteri egység "Mellár" részterület.

Németföld 7. sz. /N 7/ objektum: fiatal felszakadás. Megtalálható a Németföld 2. sz. objektumtól Ny-ra, 80 méterre az erdőszéli földtől, DDK-re 70 m-re. Kőzetanyaga: triász mészkő. Tengerszint feletti magassága kb. 390 m. Kis alapterületű felszakadás, alján laza humuszréteg alatt néhány kisebb kő látszik. Kerek, 2,5 m átmérőjű, 1 m mély. Pereme határozott, viszonylag meredekfalú, tehát fiatal felszakadás. Sok a bedobált fa, ezért nehéz észrevenni.

4422 kataszteri egység "Lyukas-tábla" részterület.

I-32. sz. objektum. 1976-os kataszteri térképen "szivárgó" nyelőpontként jelölt terület a rajta nőtt két fával beszakadt és 3 m átmérőjű, 4 m mély, meredekfalú üreg keletkezett lőszben. Alját megtisztítottuk, ÉK-i fala mentén kis kutatóaknákat mélyítettünk. Kőzetet 7 m mélységben találtunk, triász dolomitos mészkövet. Az objektumot ebben az állapotában felmértük, fotókat készítettünk róla. Az I-32. sz. objektumban új barlangot is tártunk fel, részletes leírása a "Feltáró kutatás" c. cikkben található.

"Tés Délkelet" részterület.

I-64. sz. objektum. A jelenlegi nyelőponttól DNY-ra lévő kis felszakadás idén víznyelés következtében kb. 3 m mély, 0,7 m átmérőjű aknává tágult. Fala lősz, alján kőzet van.

"Tés Észak" részterület.

I-97. sz. objektum. Az 1976-ban felfedezett felszakadást teljesen kitértítették és beszántották. Időlegesen megszűnt.

Szolga Ferenc

Várvölgy 6.sz. barlang /V 6/

A barlang Veszprém megyében, Várpalota határában lévő Vár-völgyben található, a völgynek Ny-i irányban a vár felé tartó szakaszán, - innen kb. 200 m-re - baloldalt az első nagyobb sziklatorony között kb. 30-35 m relatív magasságban, a Pusztapalotai várromtól 76°-os irányban. A várpalotai vártól 320°-ra kb. 3 km-re. Tengerszint feletti magassága 325 m /térképről leolvasva/. Hasadék iránya: 114°. Kataszteri terület: 4422.

A barlang nóri fődolomitban egy hasadék beboltozódásában keletkezett, mennyezetét nagyméretű összeékelődött kövek alkotják. Kitöltése humusz, benne apróbb 3-4 cm átmérőjű kődarabok. A mennyezeten és oldalfalakon nyomokban hidegvizű borsókőképződmények láthatók. A barlang teljes hossza 360 cm, mely végig felállva járható, felszerelés nélkül. A bejárat nehezen megtalálható, elérése sziklás terepen lehetséges.

Megközelítése: Várpalotától a Vár-völgyben található piros jelzés mentén, a völgynek Ny-ra a vár irányában elforduló szakaszán kb. 200 m-re baloldalt lévő első nagyobb sziklatoronyok között. Ezen a szakaszon felmászva kb. 10 m magas sziklatorony alatt találhatjuk meg az üreget, a völgyből nem látható csak a sziklatorony.

A barlang összhossza 360 cm, legnagyobb magassága 210 cm.

Várvölgy 7. sz. barlang /V 7/

A barlang Veszprém megyében Várpalota határában lévő Vár-völgyben található, a Várpalotai vártól 214°-ra, kb. 4 km-re. A Vár-völgynek Ny-i irányban a vár felé tartó szakaszán baloldalt a vár előtt kb. 100 m-re a völgytalpához közel, különálló sziklatömbben a Pusztapalotai vártól 120°-os irányban. Tengerszint feletti magassága 310 m /térképről leolvasva/. Hasadék iránya: 70°. Kataszteri terület: 4422.

A barlang nóri fődolomitban tulajdonképpen csak egy sziklaátjáró, mely kb. 12 m magas sziklatömb réteglapmenti elválásával, illetve megcsuszásával keletkezett. Jelenleg mindkét irányban nyitott. Fölötte 5 m magasságban még egy keresztül járható nyílás van. A hasadék könnyen megtalálható és átjárható felszerelés nélkül.

Megközelítése: Várpalotáról a Vár-völgyben található piros jelzés mentén, a Vár-völgynek Ny-ra a vár irányában elforduló szakaszán, a vár előtt kb. 100 m-rel baloldalt, a völgytalptól jól láthatóan egy magányos sziklatömb áll, ennek alján található a barlang.

Várvölgy 8. sz. barlang /V 8/

A barlang Veszprém megyében Várpalota határában lévő Vár-völgyben található, a várpalotai vártól 211°-ra, kb. 4,5 km-re. A pusztapalotai vártól kb. 100 m-re, 230°-os irányban egy alacsony sziklaalakzatban, 20-25 m-es relatív magasságban. Tengerszint feletti magassága 365 m /térképről leolvasva/. Hasadék iránya: 212°. Kataszteri terület: 4422.

A barlang nóri fődolomitban lévő kis sziklaüreg, mindössze 230 cm hosszú, tektonikus jellegű, egy hasadék mentén képződött. Alját nagyméretű kövek között humusz és avar képezi. Az oldalfalakon hidegvizes borsókőveket figyelhetünk meg, valamint fejletlen cseppkőlefolyási nyomokat.

Megközelítése: Várpalotáról a piros jelzés mentén, a pusztapalotai várig haladunk, onnan kb. 100 m-re balra egy nagyobb sziklaalakzat után következő lejtős terepen, a völgytalptól kb. 50 m-re találjuk ezt a kis üreget.

Vár-völgy 9. sz. barlang /V 9/

A barlang Veszprém megyében Várpalota határában lévő Vár-völgyben, a várpalotai vártól 310°-ra kb. 4,5 km távolságra található. A Vár-völgy Ny-i irányu szakaszán, a pusztapalotai vártól 230°-os irányban kb. 180 m távolságra, 30-35 m-es relatív magasságban. Tengszint feletti magassága 370 m /térképről leolvassva/. Járátiránya: 202°. Kataszteri terület: 4422.

A barlang nóri földolomitban, egy meredek sziklafalban nyílik, nagyméretű 870 cm hosszú és 430 cm magas bejáratú szelvényvel, befelé a mennyezet fokozatosan laposodik és a bejáratú nyílástól 370, illetve 550 cm-re végződik. A jobb oldalából nyílik egy fokozatosan felfelé szűkülő járat, mely 5 m-ig még járható. A barlang falai simák, mindenütt oldási nyomok és formák figyelhetők meg, egyes helyeken utólagos kifagyásos jelleg figyelhető meg. A bejáratú szakasz olyan jellegű, melyet kívülről ható víz oldóhatása alakított ki. A jobb oldalon lévő járat főtáján egy 2-3 cm széles bekérgeződött egykori hasadék figyelhető meg, mely valószínű ennek kialakításában döntő szerepet játszott. A jobb oldali járatban a mennyezeten sűrűn három 15 cm hosszú oseppkő, valamint 20-30 cm-es oseppkőfüggönyök figyelhetők meg. Az aljzaton semmiféle kitöltés nincs. A bejáratú szakaszon lapos, a mennyezetről vékony rótegben levált összetöredezett kövek találhatóak. A barlang mindenütt száraz. A jobboldali járatban néhány pók figyelhető meg. A barlang a völgyből nehezen észrevehető, csak sziklamászással közelíthető meg, télen felszerelés is szükséges. A jobboldali járatnál világítóeszköz szükséges. A bejáratú rész méreteinél fogva alkalmas táborozásra, bivakolásra.

Megközelítése: Várpalotáról a piros jelzés mentén, a Vár-völgyben a pusztapalotai várig haladunk, onnan kb. 180 m-re beloldalt a második sziklafalszakaszban 30-35 m relatív magasságban, nehezen felismerhetően észrevehetjük a nagyméretű bejáratú szelvényt. Jobbra pár m-rel lejjebb egy hasadék figyelhető meg. A völgyből vagy a bejáratú szemben, vagy a sziklatömböt balra megkerülve, a bejáratú magasságáig kapaszkodunk fel és innen közelíthetjük meg.

A barlang járható hossza 9,6 m, legnagyobb magassága 430 cm.

Szarka Gyula

Jelentés a Budapesti Sport Egyesület Barlangkutató Csoport

1977. évi munkájáról

Ebben az évben a csoportnak elsődleges célkitűzése a csoport technikai és szakmai fejlesztése és a kutatómunka jobb lehetőségének megteremtése volt. További feladatunknak a kutatási területeink feltárását, adatok gyűjtését és ezek feldolgozását tűztük ki.

A célkitűzéseknek megfelelően az alábbi csoportosításban készítettünk beszámolót:

- 1/ A csoport kutatási területei
- 2/ A csoport létszáma
- 3/ A csoport pénzügyi helyzete
- 4/ Csoportélet: az 1977-es munka részletezése
 - a/ Klubnapok
 - b/ Előadások
 - c/ Bemutató barlangturák
 - d/ A csoport egyéb tevékenysége, technikai fejlesztése
- 5/ Gyakorló barlangturák, kirándulások
- 6/ Mászás és biztonságtechnikai gyakorlatok
- 7/ Feltáró tevékenység 1977. jan. 1-től 1977. dec. 31-ig
 - 1.1. Őszi-barlangi munkák az év első felében
 - 1.1.1. Nyári kutatótábor az Őszi-barlangnál
 - 1.1.2. A tábor munkája
 - 1.1.3. A tábor eredményei
 - 2.1. Bátor László-barlangban folyt munkák az év első felében
 - 2.2. Bátor László-barlangban folyt munkák az év második felében
 3. Az Áfonya-barlangi munkák
 4. Tamás-lik-barlang munkái
- 8/ Kutatási területek leírásai
 1. Őszi-barlang
 2. Bátor László-barlang
 3. Áfonya-barlang
 4. Tamás-lik
- 9/ Összefoglalás

1/ A csoport kutatási területei

Az 1977-es esztendőben a Budapesti Sport Egyesület Barlangkutató Csoport kutatási területei a következők voltak: Budapesten kívül, Csobánkán található Tamás-lik, Budapest és környékén, a Nagy Hárs-hegyen lévő Bátor László-barlang, máriaremetei Őszi-barlang és az Áfonya-barlang a Rózsadombon.

2/ A csoport létszáma

A csoport létszáma az év elején /próbaidegensekkel együtt/ 23 fő volt. 1977. december 23-ig /próbaidegensekkel együtt/ 16 főre csökkent.

3/ A csoport pénzügyi helyzete

A csoport bevétele az 1977-es évben 13.500 Ft volt. Az 1976-os évben maradványként jelentkezett 412 Ft. Az 1977-es évi BSE támogatás 5000 Ft volt. A Magyar Televízió a

film forgatásért 3500 Ft-ot fizetett. A csoport tagsága hozzájárulásként befizetett 5000 Ft-ot. Az 1977-es nyári kutatótábor költsége 4500 Ft volt, technikai felszereléseket vásároltunk 3000 Ft-ért. Egyéb vásárlás 2700 Ft volt. A teljes kiadás tehát 10.200 Ft volt, maradványként jelentkezett az 1978-as évre 3300 Ft.

4/ Csoportélet /az 1977-es munka részletezése/

a/ Klubesték

Az 1977-es év folyamán minden osztoztörtökön a BSE klubjában tartottuk összejevetelünket, melyek keretében az egyesületi ügyek és kutatómunka szervezésén kívül számos vetített képes előadás hangzott el. Az előadások igen változatosak voltak.

b/ Előadások

A csoporttagok képzése előadások és gyakorlati foglalkozások által történt. Az előadásokon kívül vitákat is szerveztünk, melyek témája általában egy barlangkutatócsoport felépítése és tevékenysége, illetve a saját csoportunkban tapasztalt jelenségek voltak. A viták elsődleges célja, hogy a csoporttagok jobban megismerjék és megértsék csoportunk feladatát és célkitűzését. Természetesen részletesebb és szakszerűbb előadásokra a jövőben is szükség lesz. Az év második felében diavetített élménybeszámolókat tartottunk az elmúlt eseményekről és a nyári táborról.

c/ Bemutató barlangturák

d/ A csoport egyéb tevékenysége, technikai fejlesztése

5/ Gyakorló barlangturák, kirándulások

6/ Mászás és biztonságtechnikai gyakorlatok

7/ Feltáró tevékenységek az 1977-es esztendőben

1. Máriaremetei fennsík Öcsi-barlang

1.1. Öcsi-barlangi munkák az év első felében

Az Öcsi-barlang feltárásán, illetve feltárás folytatásának előkészítésén öt alkalommal átlag hat fővel összesen 280 munkóraban vettünk részt. A feltárás fő célja egy új bejárat újraásása volt, ugyanis a régi törmelékfal aljában bujt meg, ahonnan veszélyes volt a folyamatos munka. Ácsolatot készítettünk a régi bejárat elé és a már meglévő ácsolat alá és a beszakadásban lévő megmaradt törmelékot mögé töltöttük. Körülbelül 8 m³-t ezzel előkészítettük a július 29-től augusztus 14-ig tartó nyári kutatótáborunkat.

1.1.1. Nyári kutatótábor az Öcsi-barlangnál

A tábor előkészítése

Sorrendben az első Öcsi-barlangi nyári tábor előkészületei júniusban kezdődtek el. Az előkészítéseket Lipcsei Tibor és Józsa György végezte első sorban. Dalogh István és Kovács Kázmér, valamint a csoporttagság közreműködésével. Az élelmezés, tábori életmentő felszerelés biztosításán kívül elkészítettük a gépi felszerelést. Világítási és gépüzemeltetési energiaforrásként helyrehoztuk az egy kilowattos benzinüzemű agregátort. A bontási munkánk elősegítésére egy Hilti te 60-as ütvefurógépet kölcsönöztünk. Helyrehoztuk a csoport felszíni kézi oszloplőjét. Elkészítettük az ürdögös szerkezetet, amivel átakasztás nélkül a beszakadásból a felszínre tudjuk szállítani a törmelékot. Ehhez elkészítettük a két darab 100 l billenő piklit. Biztosítottuk a telefonkapcsolatot a tábor és a barlang között.

1.1.2. A nyári kutatótábor

A kutatótábor július 29-től augusztus 14-ig tartott. A oélkítkezés két részből állt:

- A gyors feltárás érdekében az új bejárat átfurása, és a barlangból való teremtés.
- A tábor másodlagos célja, hogy amennyiben lehetséges a gyakorlatban is megismerkedjenek a csoporttagok a többnapos munka-táborral.

A kutatótábor előtt napokra lebontott munkatervet készítettünk. A munkaterv készítésénél arra törekedtünk, hogy mindenki foglalkoztatva legyen és lehetőleg mindenki legalább ugyanannyiszor vegyen részt mindegyik munkafolyamatban, mint mások. Továbbá figyelembe kellett venni a változó létszámot is.

A felmerülő műszaki problémák miatt nemhogy a barlangból termelhettünk volna, de még az új bejáratot sem tudtuk elkészíteni. Mintegy két méter mély 1,5 m² alapterületű aknáat sikerült kivésnünk, osáknem végig szálkőben. A munka során kipróbáltuk a csoport által készített kézi osztró és az ördögös szerkezetet. A tábor alatt többször végeztünk rászásgyakorlatokat a közeli Hétlyuk-zsombolyban, az új csoporttagok gyakorlati oktatásaként. A tábor vezetését a csoportvezető irányítása mellett, két csoporttag gyakorlati feladatként végezte.

1.1.3. A tábor eredménye

Összefoglalva a tábor eredményeit, megállapíthatjuk, hogy az Ücsi-barlang feltárásában reális kutatási irányt lehetett kijelölni. Egyelőre ezen a táboron a műszaki problémák miatt nem voltak meg a hatékony munka feltételei. A táboron átlag 9 fővel, 930 munkaórát végeztünk, és körülbelül 6 m³ követ szállítottunk a felszínre.

2. Nagy Hárshegy, Bátori László-barlang

A Bátori-barlangban az év folyamán 15 alkalommal átlag 7 fővel 753 munkaórában végeztünk feltáró munkát. A vésési munkák részben gépekkel, de túlnyomórészt a feltételezhetően már a középkori bányászat által használt technikával történtek. Ennek lényege a következő: a kőzetbe 15-35 cm hosszú lyukat fúrunk, a fúrás közben keletkező kőport időnként egy darab műanyagcsővel kifujtuk. A kitisztított lyukba vizet öntünk /annyit, hogy megteljen/, majd egy, a lyuk méreténél kicsit nagyobb, lehetőleg kupos rudat, vésőt stb. helyezünk rá, és hirtelen nagy ütéseket mérünk rá. Mivel a rudat, vésőt a lyuk mérésével néhány mm-re nagyobbra választottuk, így a víz nem tud a véső mellett kifröskölni. Az ütések hatására a víz nyomása annyira megnő, hogy kettérepesztí a kőzetet. Ez a módszer csak szálkőben használható, mert repedezett kőzetben a víz elfolyik.

A feltáró munkát a bányaszakaszban a Huzatos-ágnak a végpontján és az Y-ág Pálosok-termének alján végeztük. A Huzatosnál sikerült egy m³-t igen kemény kőzetben kivésni. A Pálosok alján öt méter mély, egy méter átmérőjű kúrtöt találtunk, melynek oldalát borsókő borítja.

Folytattuk a Manyószakasz Piramisok-termében felhalmozott törmelékének felszínre szállítását is. A Bejárat-terem és a Piramisok-terme között drótkötélpályát építettünk ki, így 12 m³ törmelékot szállítottunk a felszínre. Párhuzamosan a feltárással a villanyhálózatot javítottuk. A feltört bejáratú ajtót megjavítottuk, megerősítettük és a tönkrement zárszerkezetet kicseréltük.

3. Áfonya-barlangi munkák

Konkrét feltáró munkát nem tudunk végezni az Áfonya-barlangban. A feltárást az akadályozta, hogy a barlang egy ház kertjében van, a kertben nem halmozhatjuk fel a törmeléket, mert ez a környék arculatát osufitaná. Próbáltuk megoldani, hogy időnként a törmeléket teherautóval elszállítsák, sajnos eredmény nélkül. A másik problémánk az, hogy nem tudunk ácsolni, mert nincs rá módunk. A feltárási lehetőségeink hiányában térképet készítettünk a barlangról és vaslétrát helyeztünk a bejáratí aknába.

4. Csobánka, Tamás-lik

A barlangot 1977 márciusában találtuk a bányá fal aljában, teljesen eltömődve, a robbantás során behullott és elzárt törmelékkal. Néhány alkalommal sikerült feltárni a két méter mély függőleges, ovális keresztmetszetű bejáratí aknát, majd egy kisebb keresztmetszetű, lejtős folyosót. A folyosó végén a barlang keresztmetszetének szelvénye kiszélesedett, innen lefelé haladva a törmelékben néhány kisebb oldalágat találtunk képződményekkel. A barlangot idáig 12 m hosszán tártuk fel. A feltárást megnehezíti a szűk keresztmetszetű folyosókon keresztül a törmelék felszínre szállítása és az, hogy a közelben lakók szemetet, üveget dobálnak be a barlangba. Ezért októberben a Barlangtani Intézetttől kapott légó ajtóval a barlangot lezártuk. Ebben az évben 11 alkalommal átlag 6 ember 354 munkaórát töltött feltárással.

8/ Kutatási területek leírása

1. Az Öcsi-barlang részletes leírása

A Remete-hegy felső-triász dachsteini mészkőben, a 423 méteres magassági pont közelében található az Öcsi-barlang. /A barlang volt csoportvezetőnk becenevét viseli./ A barlang egy kb. 5-6 m átmérőjű hévizes eredetű gömbfülke beomlása által kialakult beszakadásból nyílik. Hasonló nagy, 3-4 m átmérőjű gömbfülkék alakultak ki a jól fejlett kőzetpedések mentén. /Ezek bemérése folyamatban van./ Az eddig feltárt fülkék erősen feltöltődtek, részben a mennyezetről, illetve az oldalfalokról származó kőtömbökkel, részben - de nagyobbrészt - a barlang másodlagos, víznyelői működése során behordott törmelékkal.

Több helyen található a barlangban felszín felé törő 1,0-1,5 m hosszú vakkürtök és az oldalfalakon a kürtök kisebb beöblösődése. Ezek méretei a következők: szélessége általában 1,0 méter, mélysége 0,5 méter, magassága 0,3-0,4 méter. A beöblösődésekben "hegyitejjel" /kaolinszerű anyag/ összecementálódott ököl nagyságú törmelék található. Ezek feltehetőleg egy korábbi, eredetileg jóval magasabban lévő törmelékszint süllyedése után maradtak fenn, az ilyen beöblösődések természetes csapdáiban, indikálva a törmelékszint eredeti magasságát.

A hévizes beszakadás keleti részén, ami az épségben maradt gömbüst oldalfala, egy keskeny, feltehetőleg felszíni víztől származó bevágódás, vagyis karr-baránda található. Déli része kisebb hévizes oldásokkal és rózsaoeppkövekkel borított meredek fal, a nyugati része pedig egy nagyon összetűredezett függőleges fal. A fal felső pereme alatt egy méterrel kb. 1 méter átmérőjű gömbfülke maradványa látható. A beszakadás északi oldalát felszíni eredetű törmelékfal alkotja. A beszakadás oldala felé hajló fekvő kőzetben különböző elszíneződésű, nem egyenletes vastagságú agyag lerakódást találtunk. Ebben az agyagrétegben több letűrt oeppkövet

is találtunk, amelyek nagysága 2-3 cm-ig, átmérője 1 cm-től 2-2,5 cm-ig változik. Törési felületükön jól látható a függő cseppkövekre /sztalaktit/ jellemző gyűrűs szerkezet. A barlang bejáratánál található első fülke nagyrésznél színe hófehér az un. hegyitejtől. A falat több helyen cseppkőosipke és cseppkőfodor borítja. A fülke bejáratú oldal falja fej nagyságú törmelékből és egy kb. 2 m hosszú és 1 m magas kőtömbből áll. A további törmelék útját valószínűleg ez a kőtömb állhatta el a beszakadás idejében.

A következő terem a Csiga-ház. Nevét a K-i oldalfalon és a mennyezet K-i részén a szálkőzetből kipreparálódott Mollusca, főleg csiga /Gastropoda/ ősmaradványokról kapta. /A kövületek többsége Trachyneryta sp. és Nerifaria sp.-ből áll. A vizsgálatot Szabó János, a TTM Őslénytár segéd munkatársa végezte el./ A terem nevére utal a kupola Ny-i oldalának osigaházszerű felemelkedése és kb. 1 m átmérőjű gömbüstben történő végződése is. A falak színe világos agyagsárga. Tágas, száraz fülke, képződmények nélkül.

A következő terem ideiglenesen a Kagyló-terem elnevezést kapta, a mennyezetén látható kagylólenyomatról. A terem képződményekben is színekben egyaránt gazdag. A hófehér hegyitejtől a máj barnáig, a sárga és barna színek különböző árnyalatai találhatóak meg. Ebben a fülkében, ahogy hanyattfekve becsuszunk a terembe, balkéz felé egy kisméretű cseppkő tetarata és egy cseppkő "dudor" látható az összecementálódott törmelékpadkán. A terem mennyezetén és a talpszintet alkotó kőzettörmeléken, amely valószínűleg szintén a mennyezetről származik, rózsaszalmacseppkővet és /vagy cseppkővel bevont borsókövet találtunk/. Kovács Judit csoporttársunk ezen a részen kismennyiségben hévizes eredetű barit dolomit ásványegyüttest talált, amiből mintát vett vizsgálat céljára. Több helyen láthatunk a falakon vasas elszíneződést és kiválást is. A teremből két szűk járat folytatódik. Az egyik Dk-i irányban, a Kagyló-terem talpszintje alá hajló mennyezete alatt 2-2,5 métert halad előre a törmelék között. Alján cseppkőkéreg és cseppkő tetaratak által közrefogott "tavacs-kák" láthatók.

A másik kuszoda, az un. Karistol-ág, Ny-i irányban található. Erősen kanyargó, majd önmaga alá hajló, a végén kis kiöblösődései. A további járatot a törmelék elzárja. A járat ösvényfolyosóra emlékeztet. A falak világossárgák, helyenként apró borsókö borítja. Majdnem minden kanyarnál láthatunk egy-egy kb. 1-1,5 méter hosszú, a felszín felé tartó kürtöt. Ugy tűnik, hogy a feltörő víz ezeken a kürtökön akarta folytatni útját, majd egy alkalmasabb repedést találva, éles szögben irányt változtatott, míg végül az un. Kagyló-terembe ért. A barlang Csigaház és Kagyló-teremben, a törmelék felszínén, illetve néhány centiméterrel ez alatt, különböző kis rágsálók és egyéb állatok maradványait találtuk meg. A csontmaradványok egy részét Dr. Topál György vizsgálta meg. Ezek megállapítása szerint több ezer éves vadon osigolya, gyík fog, hörcsög állkapocs és nyulcsontok voltak.

A második alkalommal talált csontmaradványokat Dr. Jánossy Dénes vizsgálta meg, melyek véleménye szerint párszáz éves mezei nyul /Lepus europaeus, Pallas/, róka-tejfogas kölyök /Vulpes vulpes Linné/, hörcsög /Cricetus cricoetus Linné/, és házimacska /Felis domestica, Brisson/ csontjai voltak. Feltehetőleg a beszakadás után a kőtömbök között szivárgó víz mosta be a finom hordalékkal együtt a csontmaradványokat.

Müller Pál megtekintette a barlangot, geológiai észrevételeivel, véleményével megerősítette a fent leírtakat. Hangsúlyozta, hogy az Öcsi-barlang feltárása elhelyezkedése miatt is jelentős, mivel feltehetőleg formakinosán, ásványain és képződésénél jól tanulmányozhatóvá válik majd a Remete-szurdok-völgy és Solymár közti hévizes tevékenység átmenete.

Remete-szurdok-völgy és Solymár között ez az egyedüli ismeretes barlang, bár a környék tüzetesebb bejárása során a csoporttagok több, eddig még eredetüket nem tisztázott oldásforrásokat, illetve kisebb üregeket találtak. Feltételezzük, hogy a fennsík alatt több karsztos és hévizes barlangüreg húzódik, s ezek többsége üszszeköttetésben is van. Feltételezésünk a Szurdok-völgy nagyszámu ürege és a karsztos fennsík bejárása során gyűjtött tapasztalatokból ered. A környék felmérése és a további adatgyűjtés folyamatban van. Itt mellékeljük az Öcsi-barlang 1977-ben készített térképvázlatát.

2. Az Áfonya-barlang ismertetése

A barlang Budapest II. ker. Áfonya u. 9. számú ház kertjében, kb. 215 m Af magasságban, budai márgában található. A barlang jelenleg ismert része egy É-Ék-i irányu, keskeny, közel ellipszis alakú, lefelé tölosérszerűen szélesedő kürtő. A kürtő fő /felső, felszínhez közel eső része/ szélesebb, s kupolában végződik. A kupola részben oldás, részben omlás következtében keletkezett, kb. 1 m átmérőjű gömb-süveg. Az omlás a közel vízszintes repedések és a márga 20-50 cm-es táblákban való elválása, a felbontozódás következményeképpen következett be. A kupola fölött, a felszínhez közeledve ez az összetöredezetttség egyre erősebb. Ez megfigyelhető volt az eltömött járatszakaszokban és a kibontott, kupola melletti mesterséges aknában is.

A kertben több beszakadás is volt, amit a lakók rendszeresen feltöltöttek. Feltehetőleg ezek kisebb forráskürtők beszakadásaiából, illetve a kitöltő anyagok meg-süllyedésétől keletkeztek. Az Áfonya-barlang természetes bejárata az erősen össze-töredezett, s a környező fák gyökérzetéből szétronsolt járat mennyezetének besza-kadásával keletkezett. A mellékelt térképvázlaton látható szakaszt 1974-ben, illet-ve 1976-ban tömtük el a mennyezet omlásveszélye miatt.

A barlangban apró un. "farkasfog" kalcitkristályon, kevés limonitkiváláson kívül csak barlangi agyagkitöltés található, amely helyenként szürke, illetve vörös el-színeződésű, illetve helyenként márgásabb összetételű. A barlang szellőzése a vi-szonylag csekély /18 m/ mélységhez képest szűk keresztmetszete miatt igen lassu. A levegő hőmérséklete 5-10 °C között ingadozik, a felszíni hőmérséklet és páratar-talom függvényében. Huzamosabb esőzés után hosszú ideig osöpg a beszívárgott víz a töredezett monnyezetről.

Az Áfonya-barlang, a Pál-völgy-, Mátyás-hegyi-, Ferenc-hegyi-, Szemlő-hegyi-barlangokkal ellentétben alsó oligocén budai márgából indult, illetve onnan nyílik. Rétegtani megfigyelések alapján ezen a területen a budai márga lepusztulásos üledék hézaggal települ a felső eocén nummuliteszes-dysociclinás mészkőre. A területen max. 10-15 méteres térképező furások vannak, így csak a rétegek települési adatai-ból /rétegdőlés/ következtethetünk a mészkő megjelenésének feltételezhető mélysé-gére.

3. Bátori László-barlang leírása

A Bátori László-barlang Budapest határán belül, a Nagy-Hárshegy oldalában, a hegyen körbefutó sétány mellett, kb. 423 mBf magassági szinten, felső triász dachsteini mészkőből indul. A dachsteini mészkőben és oligocén Hárshegyi homokkőben alakult ki egyidejűleg. Tipikus hévizes barlang, mind a víz oldó hatása által létrejött formakínosokat /gömbfülkés felépítés/, mind a vízből kiváló ásványegyüttest tekintve. A hévizes jelleg létrejötte után a Budai-hegységet ért tektonikai mozgások hatására kialakult másodlagos törések mentén hidegvizes képződmények is keletkeztek a barlangban.

A hévizes tevékenységtől két szakaszt különíthetünk el a barlangban található ércek és az érce által átjárt kőzet, ill. az érceel kitöltött tektonikus hasadékok elrendeződése alapján. A mélyből feltörő melegviz gazdag vasvegyületeket tartalmazott oldott állapotban. A kritikus hőmérséklet elérésekor a vízben lévő vasó, a kőzetet átítatva /homokkő/ ill. a hasadékokat kitöltve /mészkő/ kivált. Az ásványokon kívül több helyen gazdag karbonát ásványok alkotta borsókó képződmények borítják a barlang falait. Helyenként tekintélyes vastagságú cementációos rétegeket /álfenek/, cseppköveket, ill. szalmacseppköveket is találtunk, amelynek jelenléte már a hidegvizes szakaszra utal.

A barlang jelenleg kb. 300 m hosszon, kb. 60 m mélyen feltárt. A középkorban bányászták a barlang vasércét, egyes folyosókat a középkori bányászok alakították ki. Középkori vésés technikájukat kikisérletezve, ezt mi is használjuk a továbbjutás keresésére.

4. Tamás-lik leírása

A Tamás-lik-barlang a Pilis hegységben lévő Csúcs-hegy /Kőfejű hegy/ oldalában, Csobánka község mellett, a turista uttól 140 m-re 220 mBf szinttel található. A barlang bejárata a korábban felhagyott kőbánya É-D irányban huzódó falából nyílik. Tektonikus hasadék mentén kioldott, hidegvizes, fosszilis víznyelő barlang. Jelenleg a barlang 12 m hosszban feltárt, alját törmelék lejtő alkotja. További kutatása eredménnyel kecsegtet, mivel a völgy talpszintje, amelyben Csobánka fekszik, kb. 50-70 m-rel lejjebb huzódik, mint a barlang jelenlegi fenékszintje.

A kőzet, amelyben a barlang kialakult, felső triász, dachsteini mészkő, amely tektonikai hatások által keletkezett vetők, repedések mentén, jól karsztosodó kőzet, és így könnyen alakul ki benne barlang. Erre utal a környéken található több már ismert barlang jelenléte is. A barlangban jó példákat találunk a hidegvizes oldás nyomaira. A barlang alaprajzi térképén látható "4" - "7"-es pontok közötti szakasz szép cseppköveket és pár cm-es szalmacseppköveket tartalmaz. A "6"-os mérési pontnál egy viszonylag nagy keresztmetszetű, eltömődött fosszilis nyelőkürtő található. Ez a bányaudvar alá nyúlik. A barlang általában szűk keresztmetszetű, az oldalfalakon jól látható a víz és a törmelék együttes munkájának nyoma. Várható, hogy a barlangban a feltárás során több, a fosszilis víznyelő barlangokra jellemző képződményeket fogunk találni.

9/ Összefoglaló

Számos nehézség ellenére csoportunk 1977. évben is aktívan végezte feladatát. Ez-éves tervünket nagyrészt teljesíteni tudtuk.

Beszámoló jelentés a dorogi "József Attila" Művelődési Központ "Kadio Ottokár" Barlangkutató szakkörének 1977. évi tevékenységéről

Az 1977. év folyamán munkánkat - az előző évekhez hasonlóan - a Sátorkőpusztai- és Strázsa-barlang további feltárása és karbantartása képezte. A két barlang közötti feltételezett összeköttetés felfedezése, a barlangok még elzárt részeinek feltárása és a már ismert szakaszok karbantartása, az érdeklődők számára bemutatás biztosítása alkották tevékenységünket ezen a területen.

A kutatómunka váltakozóan egész évben folyamatosan szombat és vasárnaponként folyt.

1. A Sátorkőpusztai-barlang a legrégebbi kutatási területünk. A sok évig hiába remélt továbbjutás 1977. évben végre sikerült. Az előző évi jelentésben részletezett feltárási munkát a későbbiekben a függőaknánál fakadó rétegforrás nagymértékben akadályozta, állandóan víz alatt tartva a keskeny bejáratú szakasz kuszodáját, amerre a további feltárás folyik. Ezért a víz elvezetését /csőrendszer beépítését, a forrásfenék betonozását, a vízszorgás egybefogását/ kellett megoldani. Gondot okozott az ácsolat aljánál a betüremkedő képlékeny agyag, amely fentről /állandó nyomás alatt/ újabb utánpótlást kapott. Az ácsolás teljes befejezése /tüzés, sűrű bélelés, rögzítés/ után kerülhetett csak sor az új "Kadio-szakasz" további feltárására. Ugyanígy gondot okozott a felhözött agyagos törmelék elhelyezése is. A nagyterem egyenetlen részeit töltöttük fel a kihordott anyaggal. Az októberben felszerelt telefonvonal nagymértékben megkönnyítette a munkák irányítását.

A Sátorkőpusztai-barlangnál a feltáró munkára fordított napok száma 24 volt. 184 fő 651 munkaóra végzésével folytatta itt a feltárást. A barlang járatait állandó karbantartási munkákkal tettük alkalmassá arra, hogy szélesebb körű érdeklődést is kielégíthessen, illetve a fáradalmat vállaló turisták, diákok és egyéb látogatóink is bejárassák a barlang szakaszait. Itt jegyeznénk meg, hogy minden érdeklődő szerint hazánk látványossága megérdemelné, hogy sokkal több figyelmet kapjon. Csoportunk anyagiak híján képtelen megoldani, hogy az egyes nehezebben járható szakaszokat kiépített léposókkal hidaljuk át.

2. A Strázsa-barlang feltárási munkálatait megnehezíti, hogy végpontján az elkeskenyedő járat hasadéokban végződik. A hasadék szélesítése, - amely a törmelék kiszállítása miatt szükséges lenne - egyelőre megálljt parancsolt a feltárásoknak, melyek most tavasz óta ideiglenesen szüneteltek a szükséges felszerelés beszerzésének nehézségei miatt. Ezévből itt 38 fő 5 munkanapon 160 óra munkát végzett.
3. Tavasztól kezdve legjelentősebb feltárási területünk a Pilis-nyergi-viznyelő volt, amely a nyári időszakban, sőt a hűvösebb idő beálltáig a legtöbb munkát, munkaórát és erőfeszítést igényelte. Nagy könnyebbséget jelentett a Pilisi Parkerdő által készített és felállított kutató-faház megépítése, hiszen így megkönnyítették védett fekvőhellyel az itt tartózkodást és nem kellett már minden alkalommal az összes felszerelést magunkkal vinni. Így a szabad szombatok lehetővé tették, hogy 2-2 1/2 napos munka minden perce kihasználható legyen. A táborhely kialakítása után teljes erővel folytathattunk itt a feltáró munkát.

Itt a mélyítési munkahely felett elhelyezkedő "Reszelő-szakasz" rendkívül szűk, a törmelék kiszállítást erősen akadályozta. Ezért elhatároztuk a repedés-ág megkerü-

lését, melyet a teljes szelvényű bontás lehetővé is tett. Az előző években végzett feltárás "jellegzetességét" - a csak előrehaladást oélzó keskeny szelvényű bontást - most teljes szelvényű bontás váltotta fel, hiszen a biztonságos munkát csak ez garantálhatta. Így elejét lehet annak is venni, hogy a következő évi hóolvadás során a nyelőbe zuduló víz újabb mennyiségű törmelékkal tömje el a már kibontott szakaszokat. Nagyon valószínű, hogy a következő hóolvadás víztömege már segítők lesz a további feltárásokban, áttörheti a törmelékdugót. A reszelő-ág felső pereméről, a holocén üledék legfelső rétegéből újabb redős zápfog került elő, valószínűleg az előző évi hasonló töredék része. A leletet Dr. Kordos László lóól származónak határozta meg /Equus caballus Linné/, amely a felszínről a későbbi üledékekkel kerülhetett a barlangba.

A feltárás további méterekkel vitte továbbá a víznyelő bontását, melynek hossza kb. 40 méter körül jár, a felsőbb szakaszokon újabb 2 fülkével gazdagodtak a járatok és az alján is teremre szélesedik ki. Rendkívül fáradságos, nehéz munkát kíván itt a feltárás kutatóinktól, mert kötéllal 2 szakaszban lehet a depónia használatával a vödröket felszínre juttatni és a járat nyirkos és hideg. Összel egy további helyiség kialakítása is szükségessé vált, ezért a kutató-faház mögött raktárhelyiséget mélyítettünk a hegyoldalba. Ennek építése raktározási gondjainkat is megoldja és további szálláshelyeket is biztosít a kutatóknak. Teljes befejezését, berendezését csak a téli időszak elmúltával tudjuk majd elkészíteni. Az itteni munkahelyen csoportunk tagjai 37 munkanapon 248 fővel 1027 munkaórát teljesítettek, s további kutatását is folytatjuk 1978. évben.

4. A dorogi Mészmi kőbányái évek óta szolgálnak olyan meglepetésekkel, amelyek miatt fokozottan figyelemmel kísértük az itt folyó kőbányászatot egy újabb hévizes barlangroményében. Többször harántoltak itt kisebb hévizes barlangkürtöket, feltörési vízjáratokat. Ezévbén októberben azután nagyobb jelentőségű hirt kaptunk az "Uj-bánya" üzembrészben a II. szinti kőbányájának baloldali falán a robbantás után komoly méretű, tipikusan hévizes üreg nyílt meg, mely rendkívül gazdag hévizes eredetű képződményekben. A Mészmi vezetőivel történt megbeszélések után, mellyel a terület épségét, további művelésének megállítástát kértük, megkezdtük a barlang feltárását. A kőbánya ÉNy-i oldalfalában nyíló barlang rendkívül szép, típusos, a Sátorkőpusztai-barlangra emlékeztető tágas felső járata kb. 10 méter, hosszan 60°-os lejtéssel halad, majd függőlegesbe fordul. Inne oldalfárat is indul, mely rendkívül gazdagon gipszkristályllyal borított gömbfülkét rejteget. A többi részen aragonit-fürtök dus tömege borítja a falat olyan mennyiségben és szépségben, amely eddigi tapasztalataink szerint páratlan. A függőleges szakaszhoz is több gömbfülke csatlakozik, melyek épp oly gazdagok képződményekben. Az akna alja törmelékdomb, melynek zöme valószínűleg a robbantás során zudult le, mert egészen laza halomban áll. Ez a törmelék zárja el középen a járat további mélységbeli folytatását, bár kőtfelől is nyílik oldalirányból egy-egy hasadék, mely a törmelékhalmot körbekerítve járható. Lazán települt hatalmas borsóköves aragonittömbök borítják a körjárat mennyezetét, oldalfalait, sőt a talpazatot is. Sajnos ezt a közepénél zárja el a bezudult törmelék. A hideg beálltáig sikerült az alapvető méréseket is elvégezni. Ezek alapján a járat feltárt szakaszának mélysége 17 méter, a járatok összhossza meghaladja a 40 métert. Az elkövetkező időszakban a hátralévő méréseket kívánjuk elvégezni itt, majd a szükséges feltárásokat, hogy ez a kicsi, de rendkívül sokat ígérő barlang esetleg a Sátorkőpusztai-barlang méltó társává fejlődhessen. Az eddigi képződmények láttán reményeink nem hiábavalók, hiszen a

felszínen végzett becselések és a terület elhelyezkedése mutatja, hogy szerkezetileg a tokodi bányák hasadékrendszeréhez tartozik ez a barlang, amely köztudottan leglátványosabb barlangi üregrendszerünket rejti.

Itt eddig 31 fővel 150 munkaórát teljesítettünk. Itt a robbantás következtében lehullott képződményeket, kristályokat gondosan begyűjtöttük.

Az év folyamán folytattuk a környéken lévő és a dorogi bányabeli ásványtársulások, kristályok, képződmények gyűjtését. Évek óta tudjuk, hogy kutatóterületünkön a barlangok tudományos feldolgozása /biológiai, ásványtani, geológiai stb./ nem teljes. Mivel soha ortunkban ehhez szakember nincs, többször is kértük a t. Társulatot, hogy ebben a nagyarányú tudományos munkában segíteni sziveskedjenek. Ismételten ezúton kérjük segítségüket, hiszen úgy a Sátorkői-, mint a Strázsa- és az új dorogi barlang megismerésénél a figyelmet a szakemberek részéről is.

Klimavizsgálatainkat ebben az évben is folytattuk, folyamatosan végezve a méréseket 2 h tenként a Sátorkői- és a pilis-nyergi-barlangban. Hőmérsékletmérést és páratartalom mérést végzünk folyamatosan.

A szükségessé vált régi térképek felülvizsgálata és ellenőrzése miatt elkezdtük a Sátorkőpusztai-barlang teljes új térképének elkészítését, amelyen a már azóta felfedezett szakaszok is szerepelnek majd /felső gömbfülke-sor, nagy-kupola, középszintű kristályterem, mélyszerinti új Kadio-szakasz, stb./. A rendkívül aprólékos munka összeállítása még hátra van, mely a méréseket és rajzolást végző csoporttársunk katonai szolgálata miatt megszakadt, s melynek folytatását másnak kellett átvenni.

E mellett elkészült a Pilis-nyergi-viznyelőbarlang térképe is, mely már csak fénymásolásra vár. Terveink szerint készül a dorogi új barlang mérése is. Mindezekkel a tervezett dokumentációs feladatainkat teljesítettük, a szükséges technikai feltételek megteremtése azonban sokszor komoly nehézséget jelent.

Madaras Istvánné

A Cholnoky Jenő Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

/Szerk.: Dr. Veress Márton/

TARTALOMJEGYZÉK

	oldalszám
Bevezetés	-
Csoportélet	-
A csoport kutató tevékenysége	61
A Hárskúti-fennsík vizsgálata	61
A fennsík körülhatárolása	-
A Hárskúti-fennsík földtani jellemzése	-
A Hárskúti-fennsík morfológiai jellemzése	-
Adatgyűjtés	61
Közettani adatok	61
Források vizminta adatai	61
Klimatológiai adatok	61
A Klein-pusztai völgy vízgyűjtő területének víznyelői	64
A völgy jellemzése	65
A Klein-pusztai völgyben képződött nyelősor	68
A Gombás-tanya melletti nyelősor	68
A víznyelők általános jellemzése	69
Összefoglalás	71
A 4423. számú kataszteri terület Csesznek és Dudar községek közé eső területén előforduló barlangok vizsgálata	71
Bevezető megjegyzések a terület karsztos üregeinek genetikai jellemzéséhez	71
A Kő-árok barlangjainak jellemzése	72
Vizsgálatok az Ördög-árok barlangjaiban	87
Klimatológiai adatgyűjtés	87
Próbaásatás és feltárási kísérlet	88
Magoshegy barlangjai	94
Próbaásatás az M-7. számú barlangban	94
A magoshegyi barlangok jellemzése	95
Összefoglalás	95
Karsztmorfológiai megfigyelések a Padisról	-
Ékes Csaba: Romániai napló	-
I. táblázat	106
II. táblázat	110
III. táblázat	110
IV. táblázat	110
V. táblázat	111
VI. táblázat	116
VII. táblázat	116
Irodalomjegyzék	116
Fotók	-
Térképek	-

A csoport kutató tevékenysége

A Hárakuti-fennsík vizsgálata

A Hárakuti-fennsík két különböző magasságu szintre osztható, mint a Bakony és a Dunaántuli-középhegység más tagjainál is /Láng S. 1952./. Tehát a Papod-Hajag csoportból a Hárakuti-fennsíknek azt a karsztos rögök által határolt területét tekintjük, melynek felszíni vizeit zömmel a Gerecse és az Öregfolyás vezetik le.

Adatgyűjtés

A morfológiai adatgyűjtés kivételével nem ragaszkodtunk a részletesebben vizsgált Klein-pusztai völgy vizgyűjtő területéhez. A különböző jellegű adatok zöme ennek ellenére az említett területről és a Hárskút község közvetlen környékéről származik.

Kőzettani adatok

A K-1-es víznyelőn tuli völgyrészletben kaviosokat gyűjtöttünk /33. ábra/. A kaviosokat kőzetanilag a MÁFI-ban megvizsgálták és anyaguk az alábbiaknak bizonyult:

- világosszürke, drapp mészkő, valószínűleg az alapkőzetből származik,
- kovás mészkő, vasas-mangános kiválással,
- sárgásszürke homokkő,
- kvaroszemésből álló konglomerátos, kötőanyaga valószínűleg kovavas,
- kvaroit, sárgásfehér, sötét és világosszürke színekben,
- diabáz és diabáz-tufa,
- kvaroporfir,
- bazalt.

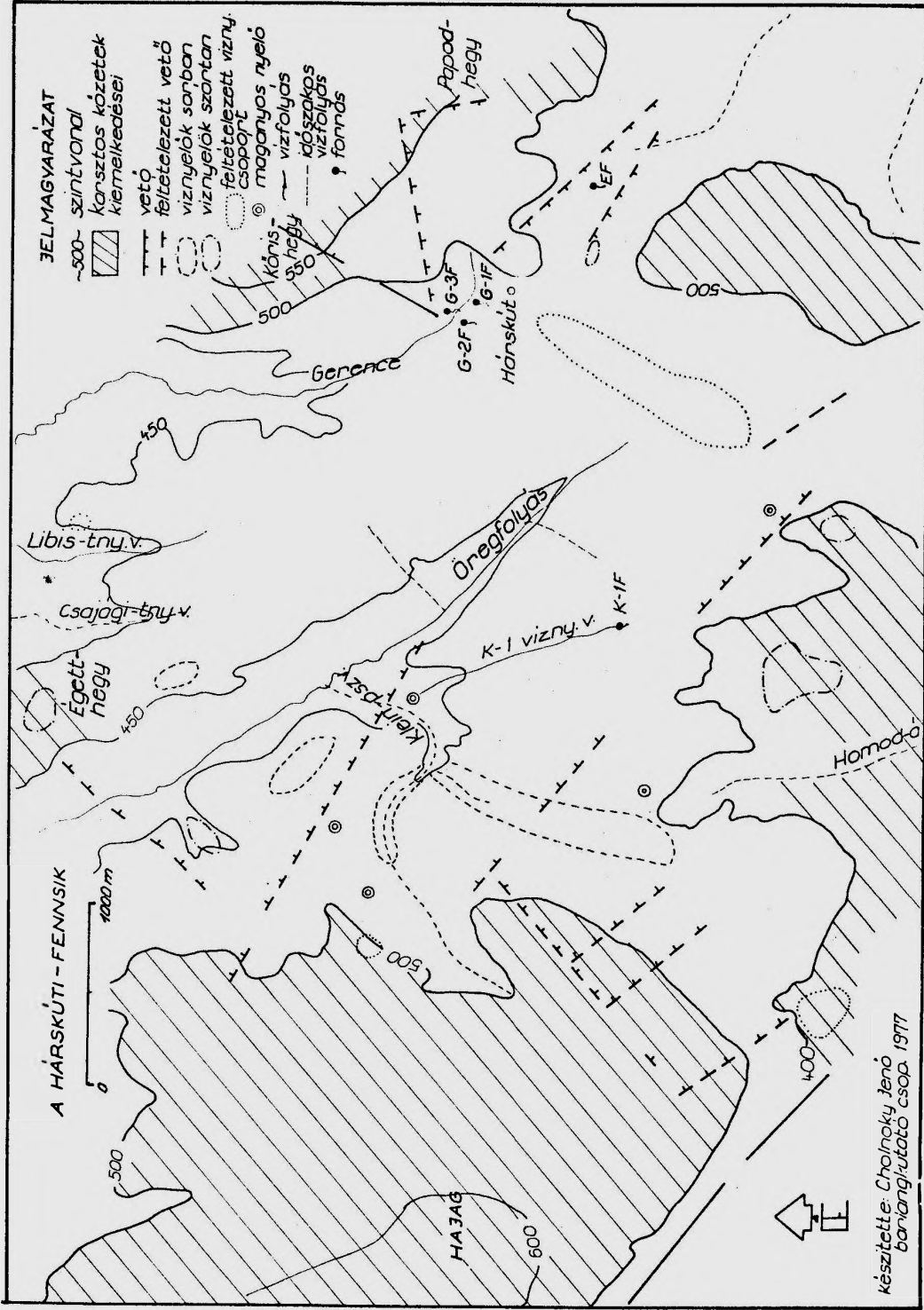
Az itteni kaviosok anyagának kőzettani jellege azt bizonyítja, - akárcsak pl. a Bakonyban a K-1 részén /Sidó M. 1964./ - hogy különböző eredetű és kora a kaviosztakaró. A vulkanikus eredetű kaviosok jelenléte távolabbi kapcsolatra utal. A bazalt jelenléte a kaviosztakaró egy részének a fennsíkra kerülését legfeljebb a pliocén végére datálja, vagyis a terület a miocén végétől valószínűleg legalább a pliocén végéig alacsony tönkfelszín volt, melynek egyes részein az üledékek akkumulálódtak. A megvizsgált kaviosok esetleges utólagos áthalmazódással jelenlegi helyükre még a K-1-es víznyelő kialakulása előtt kerülhettek. Ugyanis a víznyelő a völgy vízfolyását lefejezte.

Források vizminta adatai

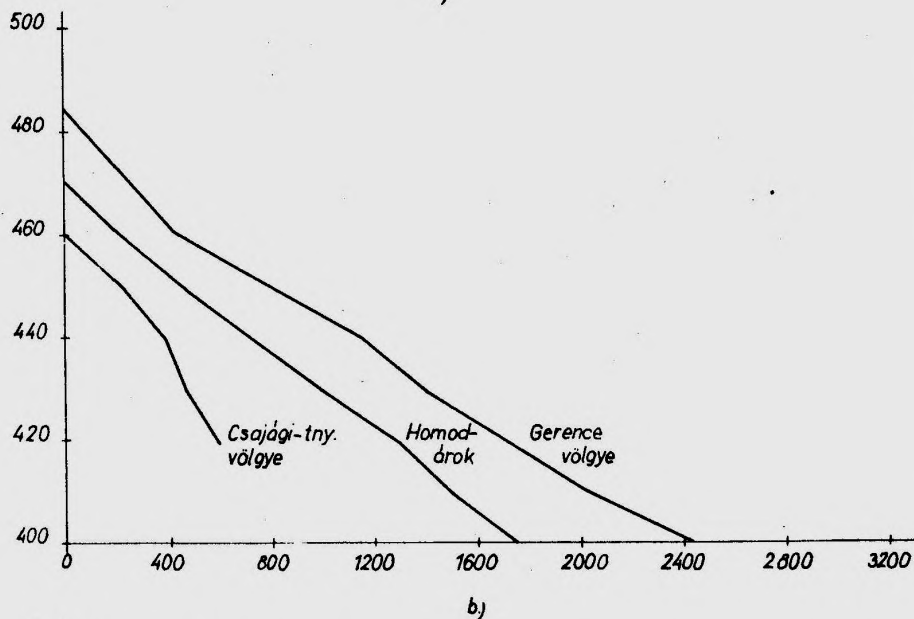
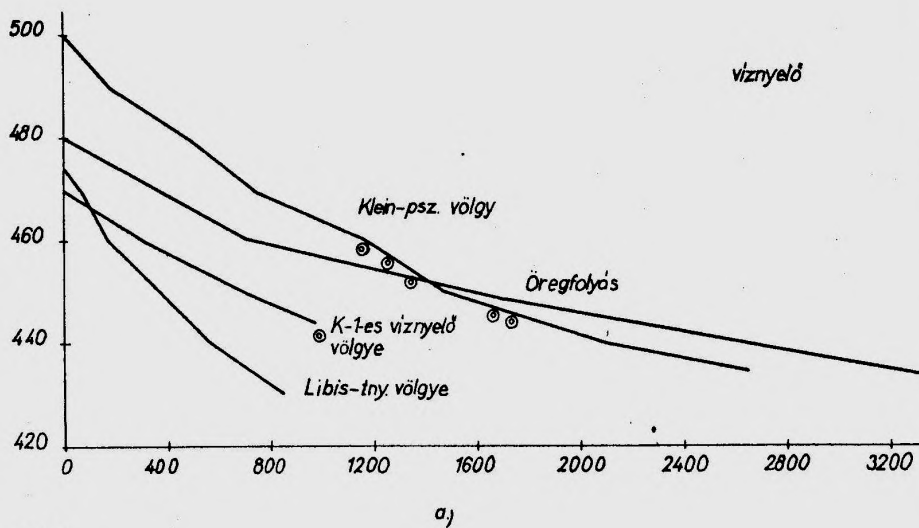
1977. október 19-én a fennsík 5 forrásából /30. ábra/ vizmintát vettünk. A kapott adatokat a III. táblázat mutatja. Az idevágó kutatási eredményeket nem ismerjük. Adataink sem teljesekek, a Mg-tartalom meghatározása folyamatban van. Valószínű, hogy a K-1-es vízfolyás forrásának tápláló területe kaviosztakaró. A Gerecse forrásai azonban mészköves területről kaphatják vizüket. CaCO_3 -tartalmuk nagyfokú egyezése alapján feltehető a Gerecse ugyanazt a karsztvízszórást oszpolja meg. Az Esztergáli-völgy alacsony CaCO_3 tartalmának okozója valószínűleg a tápláló terület dolomitos felépítése. Joggal vetődhet fel azonban annak a lehetősége, hogy két egymástól eltérő karsztvízszórással állunk szemben.

Klimatológiai adatok

A csapadékat adatokat egyelőre a közeli Lókuutról sikerült beszerezni /Hajósy F. 1975./. 20 év átlagában a csapadék 776 mm, azonban előfordulnak 600 mm-es csapadékos évek is. A csapadék évi alakulása nem mutat lényeges eltérést az országostól, legfeljebb annyiban, hogy a július feltűnően csapadékos. Az ekkor lehullott csapadék mennyisége meghaladja a júliust. Feltűnően szárazak az ugynevezett havas hónapok.

A Hárskúti fennsík néhány völgyének esésgörbéje.

Készítette:
Chodnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

1977. június 15-én a H-1-es és K-1-es nyelők mélybe vezető járatainál erős huzatot tapasztaltunk. Sajnos ekkor a légmozgás mérésére nem került sor, időhiány miatt. A huzat irányára vonatkozó adatszolgáltatás is bizonytalan. Abból a célból, hogy következtetni tudjunk a nyelők folytatását képező járatok fejlettségére, alkalmazni kívánjuk /Fodor I. 1976./ által kidolgozott módszert, aki a felszínen és a barlangban mért hőmérsékletkülönbség függvényében ábrázolt légáramlat-sebességből kapott görbe meredeksége alapján von le következtetéseket erre.

Természetesen a nyelők folytatását képező esetleges barlangokba nem tudtunk bejutni. Ezért annyiban módosítottunk az eljárásán, hogy a barlangi hőmérséklet helyett a nyelőtölcsérek aljából a mélybe vezető járatokba tettük a hőmérőket. A mérési sorozatokat, melyeket a 33. ábra mutat, 1977. október 9-én végeztük el. Sajnos a levegőmozgás olyan csekély volt, hogy azt csak a mért hőmérsékletváltozások mutatják. Ezért nem a hőmérsékletkülönbségek adatait használtuk fel, hanem az idő függvényében ábrázoltuk a felszínen és a járatokban mért hőmérsékleteket /33. ábra/.

Az így kapott grafikonokból a következő megállapítások tehetők:

- a járatok hőmérsékletének abszolút nagysága és független viselkedése a külszíni hőmérséklettől azt bizonyítja, hogy nem követünk el hibát, amikor a módszert alkalmazzuk részben eltömődött járatokkal rendelkező nyelők esetében.
- az a tény, hogy a K-1-es nyelőnél 1977. június 15-én erős huzat volt, 1977. október 9-én pedig gyenge, arra hívja fel a figyelmet, hogy csak kb. 10 C°-nál nagyobb hőmérsékletkülönbség indukál számottevő légáramlatot. A belső hőmérőn tapasztalt hőmérsékletváltozás talán azt a minimális hőmérsékletkülönbséget mutatja, amikor a levegő áramlása elindul. A hőmérséklet növekedését a belső hőmérőn az válthatta ki, hogy a mélyben mozgó levegő helyére a felszínről melegebb levegő került. Ebben az esetben a gyenge légmozgást nem a nyelő melletti levegő felmelegedése válthatta ki, hanem a napi maximum nyomán egy másik helyen felmelegedő levegő.
- a H-1-es nyelőnél a hőmérséklet /abszolút/ egész nap alacsonyabb, a hőmérséklet változása jóval hosszabb ideig tart, nagyobb és nem egyirányú, mint a K-1-es nyelő járatánál tapasztalt. Ha a hőmérsékletváltozás tényleg a járatok levegőjének áramlását jelenti, akkor ebből az következik, hogy tágabb járat vagy járatrendszer a folytatása a H-1-es nyelőnek, mint a K-1-es nyelőnek. Ezt egyébként más adatok is megerősítik. Itt a légáramlat kisebb hőmérsékletkülönbségnél is fellép, ellentétben a K-1-es nyelővel. Ezt nem az itt elhelyezett külső hőmérő grafikonjából következtetjük, ami alacsonyabb helyzete miatt eleve alacsonyabb hőmérsékletet mért, hanem abból, hogy a hőmérséklet a belső hőmérőn hosszabb ideig ingadozott, a K-1-es belső hőmérsékletéhez képest. A hőmérséklet ingadozása a belső hőmérőnél talán azt bizonyítja, hogy a levegő mozgása a nap folyamán itt változó volt.

A morfológiai adatokat terepi megfigyelésekkel gyűjtöttük. A továbbiakban ezekre sokszor hivatkozunk.

A Klein-pusztai völgy vizgyűjtő területének viznyelői

A továbbiakban főleg a Klein-pusztai völgy vizgyűjtő területén előforduló nyelőkkel foglalkozunk, ugyanis az 1977-es évben ezt a területet tanulmányoztuk leginkább, mivel a viznyelők itt fordulnak elő - legalábbis jelenlegi tudásunk szerint - a legnagyobb számban /32. ábra/. Más területek viznyelőit a fennsíkrol annyiban tárgyaljuk, amennyire azt az itt leírtak megkivánják és az onnan szerzett ismereteink azt megengedik.

Megjegyezzük, hogy a Klein-pusztai-völgy vízgyűjtő területén előforduló víznyelőknek a további feldolgozása mellett /mivel még ez nem mondható lezártnak/ fokozatosan dolgozzuk fel a jövőben a fennsík többi részét is, lehetőleg földrajzi vagy földtani egységekként haladva.

Az alábbiakban indokoljuk a víznyelőknek a felszíni hidrográfia alapján történő elkülönítését a fennsík többi részétől.

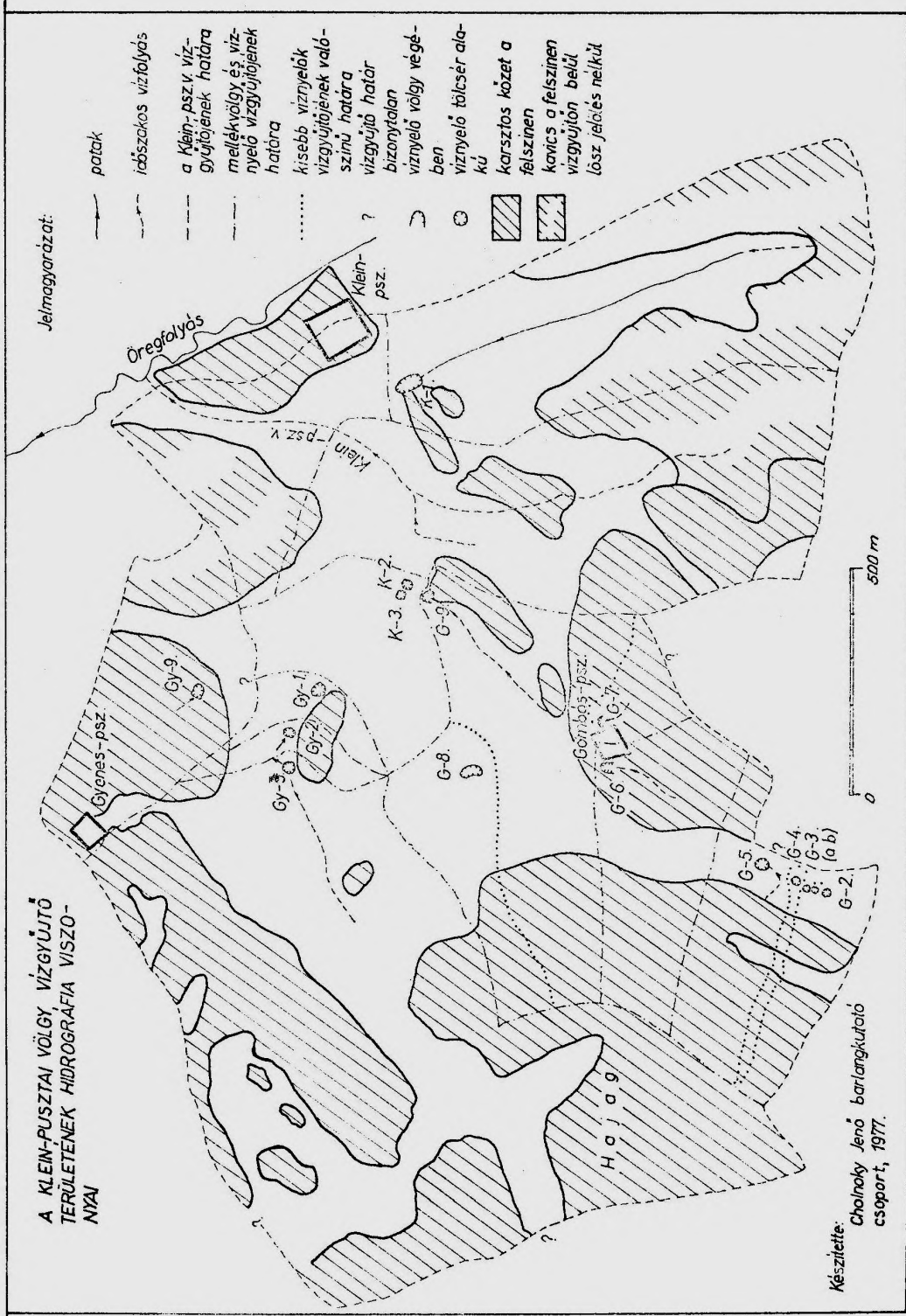
- a/ A terület nyelőinek jelentős része /32. ábra/ a völgyben helyezkedik el /6 víznyelő/. A terület nyelőinek egy másik csoportja a völgyhöz osatlakozó mellékvölgyekben, esetleg azok torkolati szakaszán nyílik, tanúsítva ezzel egyes mellékvölgyek vízfolyásainak lefejeződését /pl. a K-1-es és a G-1-es nyelők völgyei/. Más nyelők a völgy felé lejtő térszínen, esetleg ősi völgyekben fordulnak elő /kb. 5 víznyelő/.
- b/ A Klein-pusztai-völgy vízgyűjtő területe behatárolható. A vízvázlatot kijelölése a Hajagon pontatlan, de nem objektív okok miatt, hanem mert itt a terepbejárások még hiányosak.
- c/ Néhány nyelő környezetében a felszíni vizek úgy tűnik, megosztva folynak le a térszínen, illetve a nyelőknél keresztül a mélybe. Mindez azt is bizonyítja, - melyet még később más adatokkal is alátámasztunk - hogy a völgy vízgyűjtőjén belül kialakult víznyelők fiatalok. Vízgyűjtőjük még nem mindenütt különült el élesen a völgy vízgyűjtőjétől.

A völgy jellemzése

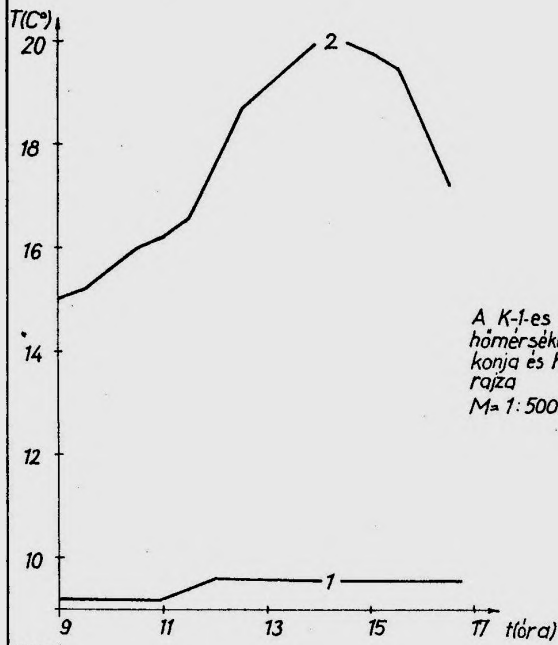
A völgy vízgyűjtőterülete kb. 3-3,5 ká. Ebből kb. 0,5 ká-nál kevesebb terület, az eddigi adataink szerint, állandóan száraz /a völgy torkolatának a környéke/ és az itt található meder tanulsága szerint az esőzések alkalmával lefolyással rendelkezhet az Öregfolyás felé. Továbbá szintén kb. 0,5 ká-nál kisebb területen az év egy részében legalább vízfolyás van /Bari-Horvát-tanya melletti mellékvölgy/, melynek vize azonban a Klein-pusztai-völgybe érve elszivárog /1977. ápr./, de esőzések alkalmával vize szintén az Öregfolyásba kerülhet. A vízgyűjtő terület megmaradó részén összegyűlő vizek jelenleg már nem érik el az Öregfolyást, hanem elnyelődnek vagy elszivárognak /esetleg tulfolyás lehet/. A völgy a fennsík központi részén húzódik, vízgyűjtőjének határa azonban DNy-on a Hajagon halad.

A földtani térképen látható, hogy alsó É-D-i völgyszakasza fedett és fedetlen karszt határán halad. Délről ez a széles, lapos, kis esésű völgyszakasz három mellékvölgyet vesz fel. Ebből a két szélső helyzetű mellékvölgy nyelőben végződik, a középső /Bari-Horvát-Tanya melletti völgy/ nyelő nélkül kapcsolódik a fő völgyhöz.

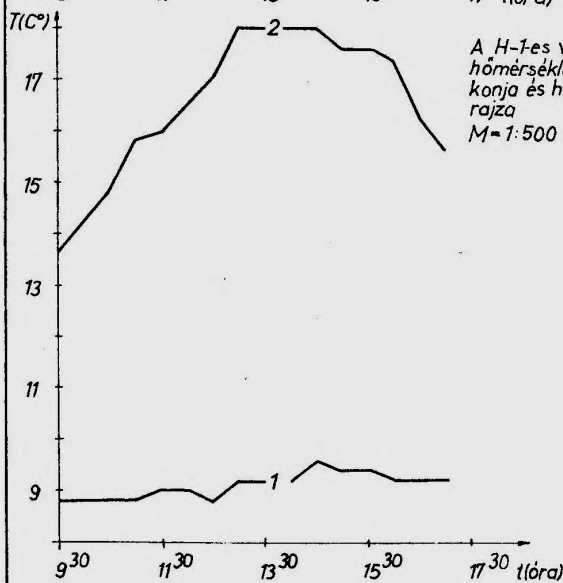
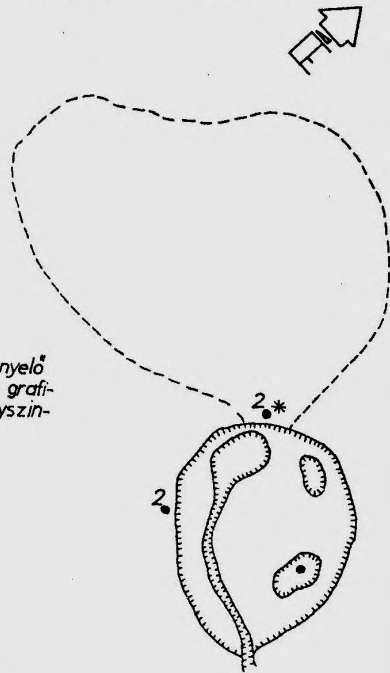
A K-1 mellékvölgy /a K-1-es víznyelő völgye/, bár a völgy folytatása nyomozható még a térszínen a Klein-pusztai-völgyig, már vakvölgygé fejlődött. A Ny-1 mellékvölgy /a Gombás-tanya melletti völgy/ a fiatalabb, de valószínűleg egy idősebb völgyből fejlődött. Vízfolyása lefejeződött ugyan /G-9-es nyelő, 7. ábra /, de a völgy osatlakozik a Klein-pusztai-völgyhöz, még nem fejlődött vakvölgygé olyan mértékben sem mint az a K-1-es nyelő völgyénél látható. Bár a nyelőhöz világosan felismerhető meder vezet, csapadékos időszak esetén a víz egy része esetleg a Klein-pusztai-völgybe kerülhet. Ez azonban nem jelenti azt, hogy innen a vízföldfelség az Öregfolyásba kerülne. Valószínűbb, hogy a víz itt a Klein-pusztai-völgyben található nyelők egyikébe kerül /K-2-es nyelőbe, 8. ábra/. Ennek eldöntése további megfigyeléseket igényel.

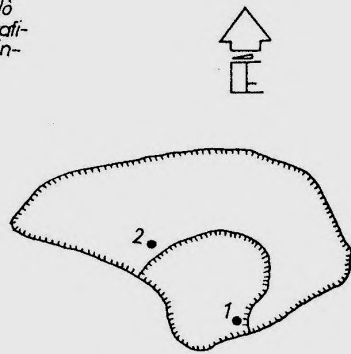
A K-1-es és H-1-es víznyelők tölcésében mért lég hőmérsékleti adatok (1977. 10. 9)

A K-1-es víznyelő hőmérsékleti grafikonja és helyszínrajza
M=1:500

A H-1-es víznyelő hőmérsékleti grafikonja és helyszínrajza
M=1:500

Jelmagyarázat:

Hőmérők helyei (●) a nyelők külső növényzettel fedett részén (2), és a nyelők belső a felszín alá vezető járatában (1)

* Napsütés miatt áthelyezve

--- Melyedés határa
- - - Kőzetminta gyűjtés határa

Készítette:

Cholnoky Jenő bartangkutató csoport, 1977.

A lefejeződés nemcsak azért érdemel figyelmet, mert ez a jelenség most játszódik le, hanem azért is, mert fő- és mellékvölgy között történik. Innen a nyelők két irányban nyomozhatók. A Klein-pusztai-völgyben, illetve a Gombás-tanya-völgyben, valamint annak folytatásában /32. ábra/. Ezekon kívül a völgy vizgyűjtőterületén két különálló nyelőről tudunk /I. táblázat/.

A Klein-pusztai-völgyben képződött nyelősor

/Részletes jellemzésük az I. és a II. táblázatban/

A nyelősor követi a völgy lefutását. A soron belül két kisebb csoport különül el. A nyelőtölcsérek a völgy tengelyének irányában megnyultak, egyébként időszakosan aktívak. Vizgyűjtőjük főleg a lapos és széles Klein-pusztai-völgy, amely egymástól, illetve a völgy vizgyűjtőterületétől teljesen elkülönül. A nyelőtölcsérek morfológiája, valamint a terepen felismerhető működési nyomok alapján valószínű, hogy közel egyidejűleg képződtek. Kialakulásuk oka az, hogy a kis esésű völgyben /7. és 31. ábra/ a felszíni mészkő a völgytalpon a felszínre bukkan, sőt a D-i völgyoldalban is.

A Gombás-tanya melletti nyelősor

/Részletesebb jellemzésük az I. és a II. táblázatban/

A Gombás-tanya mentén, lényegében a Hajag kiemelkedésével párhuzamos irányban 9 nyelősorakozik. A köztük lévő területen medernyomok, illetve ezek mentén kisebb mélyedések is találhatóak, melyek a felszín beroskadását jelzik. A nyelők talán közettani határon vagy vető mentén képződtek, esetleg mindkettő közrejátszott kialakulásukban.

A felszín a G-5-ös nyelőtől enyhén lejt a Klein-pusztai-völgy irányába, melybe végül völgy mélyül. Ennek megfelelően a G-9-es nyelő ÉK-DNy-i irányban megnyult. A G-6-os és a G-5-ös nyelők nem völgyben, hanem csak lejtős térszínen találhatóak. Ezzel lehet összefüggésben, hogy alakjuk kerek tölcser. Ezen nyelők vize lapos, széles térszínről szedődik össze. Tovább dél felé, ahogy a felszín egyre lefolyástalanabb lesz és a Hajag egyre inkább a terület fölé emelkedik és így ÉNy-ról egyre erősebb a hidrográfiai hatás, a nyelőtölcsérek egyre inkább megnyultabbá válnak, mégpedig ÉNy-DK-i irányban. Ez a G-5-ös nyelőnél a megfelelő oldalak eltérő meredekségében fejeződik ki. Ugyanez tapasztalható a kisebb nyelőtölcséreknél, valószínűleg a legfiatalabbaknál, a nyelősor D-i végénél. Bizonyára koruk előrehaladásával ÉNy-i irányban tovább hátrál a peremük, kialakítva ezzel a megnyult nyelőtölcséreket.

Egyirányú intenzív vízbefolyás és megfelelő idejű fejlődés esetén alakulnak ki a hosszukás nyelőtölcsérek. Ez a jelleg megfigyelhető a Klein-pusztai völgy esetében is, de megnyilvánul a Gombás-tanyai nyelősornál is megfigyelhető hosszabbik nyelőtengely megváltozásában is. A nyelőtölcsérek megnyulása a vízbefolyások irányában összhangban van más hegységekben tapasztaltakkal /Juhász A. 1976./

A nyelőképződés hátrálása dél felé folyamatban van. Ugyanakkor megjegyzendő, hogy ezt a folyamatot minden bizonnyal fékezi a Homód-árok vizgyűjtőjének a Hajag felé hátrálása. A G-1-es víznyelő már erre a vizgyűjtő területre helyezhető. A nyelősor nem egyetlen É-nak tartó vízfolyás lefejezéssorozatából alakult ki. Valószínűleg az említett lapos térszínen elhelyezkedők közül a déliek későbbi képződmények, mint az északiak.

A víznyelők általános jellemzése

1. Földtani adatok

A nyelők képződési helyei egybeesnek a karsztos kőzetek felszíni elterjedésével. Ezen karsztos kőzetek többnyire a földtörténeti középkorban keletkeztek. A nyelők vizüket - különösen ha nem völgyi nyelők - mészköves felszínről kapják. Környékükön gyakori a löszborítás. Elhelyezkedésük alapján valószínű, hogy zömük vető- vagy kőzetosapás mentén képződött.

2. Előfordulásuk

Az egyedüli nyelők völgyoldalban /esetleg nagyobb karsztos jellegű mélyedésben/, a völgy vízfolyásának lefejeződésénél és erősen lejtős felszínek elvégződésénél fordulnak elő. A csoportos, de vonalas elrendeződésű nyelők völgyben, lejtős térszínek végénél találhatók. A fennsík más részein sorban elrendeződő nyelők előfordulnak völgyoldalban, sőt völgyháton /inaktívak/.

3. Morfológiájuk

A nyelők tölcserűk alakja szerint lehetnek kerekék, megnyultak avagy szabálytalanok. Gyakran a szabálytalan alakuknál is megfigyelhető a hosszukás alak. Előfordul olyan nyelő is, ahol a tölcserűk völgyé alakulása folyamatban van. A megnyult nyelőknél a meder gyakori, de nem mindegyiknél tapasztalható /egyes völgyi nyelők/ és esetenként a kerek tölcserűeknél is megfigyelhető /fejlődésük kezdeti stádiumában lévő nyelők/.

A megnyult nyelők tengelye ÉK-DNy, illetve erre merőleges ÉNy-DK-i. Tölcserű alaku nyelőknél találkozunk /ha belőlük járat vezet a felszín alá/ a kitöltésben képződött beroskadásokkal. A völgyben képződött nyelőknél a lefelé vezető járat szintén kisebb mélyedésben foglal helyet. Ez azonban sohasem olyan meredek falu, mint az említett beroskadásoké. A levezető járat körüli kőzet a folyamatosan képződő anyagihiányt a felszínen behorpadással egyenliti ki. Ez a jelenség a kitöltéssel rendelkező nyelőtölcserűekben is végbemegy. Itt a kitöltésben a jelenség nyomán a beszakadozásnak megfelelő, meredek falu felület képződik. Ritkán egyes tölcserűekben teraszok is kimutathatók, mint pl. a Gy-9-es víznyelőnél, ahol szintén kifejlődött a beroskadásos forma. A nyelők megnyulásával keresztmetszetük aszimmetrikussága fokozódik.

4. Működésük

A nyelők vizük jelentős részét oszpadékból kapják, kisebb részét a fennsík eredő forrásokból. A források vize lényegében nem nyelőn keresztül jut a felszín alá, hanem elszivárog. A oszpadékvizek által előidézett nyelőaktivitás ideje, időtartama hiányosan ismert.

Jelenleg a nyelők időszakos aktivitásuak. A vízgyűjtőterületen belül csak egy olyan nyelőről tudunk, mely jelenleg nem működik /Gy-4-es víznyelő/. Feltöltött /nagy szélességéhez osekély mélység tartozik/ a tölcserű, medernyom nem található benne. A Gombástanyai nyelősor déli végén előforduló nyelők, bár szintén osekély mélységűek, de ehhez osekély átmérő is tartozik. Mindez, valamint asszimmetrikus keresztmetszetük és csoportos előfordulásuk azt jelenti, hogy fiatal, most kialakuló nyelőkkel állunk szemben.

A vízgyűjtő területen kívül az Öregfolyás és a Gerece vízállásán sorakozó néhány mélyedés már szintén nem aktív. A fentebb felsorolt bélyegek jelenléte ezt jól bizonyítja. Aktivitásuk elvesztésének az oka az, hogy elvesztették vízgyűjtőterületüket.

A Klein-pusztai-völgy vizgyűjtőjében képződött nyelők egy részének sajátossága, hogy vizgyűjtő területük és így tápláló vizeik elkülönítése is esetenként nehézségekbe ütközik.

A jelenleg időszakosan aktív nyelők aktivitása a multhoz képest nőtt. A korábbi csökkent aktivitást a tölcéserek részleges feltöltése, az aktivitás jelenlegi növekedését a nyelők oldalában bevágódó és vizgyűjtőjükön hátráló medrek bizonyítják, melyek esetleg kavicsokat és feltárnak. Ez arra utal, hogy egyes nyelők bizonyos időszakokban kavicsot kaphattak. Az említett beroskadásokat kiváltó aktivitásnövekedés fiatal korú. Ezt nemcsak a behorpadások csekély mértéke, hanem a beroskadások viszonylag ép fala is bizonyítja. A nyelők kitöltése, mivel nem mindenegyes tölcésérnél található meg, valószínű, hogy emberi tevékenységgel kapcsolatos. Azoknál a nyelőknel található ugyanis jelentős feltöltés, melyek vize olyan lejtőről származik, ahol szántóföldi vagy erdőirtásos tevékenységgel lehet számolni. Az aktivitás növekedésének az oka a fennsík utolsó, talán jelenlegi emelkedési szakasza lehet. Egyes nyelőkben, mint pl. a G-9-esben, nem található beroskadás. Ez arra utalhat, amit az ilyen nyelők más adatai is megerősítenek, hogy a már említett beroskadásokkal közel egyidejű képződmények. Az emberi tevékenység továbbra is fékezi egyes nyelőknel az aktivitást /K-1-es, K-2-os, K-3-as víznyelők/. Egyes nyelőknel a tölcéserek teraszai alapján a működésben esetleg többszöri intenzitásváltozás tételezhető fel.

5. Keletkezési ideje

A nyelők többségénél a fiatal és közel egyidejű keletkezést a következők támasztják alá:

- völgy vizgyűjtőjén belül képződtek,
- vizgyűjtőjük esetenként nem különül el,
- egyes nyelők kialakulása a jelenben még végbe,
- egyes nyelőknel a mélybevezető járatok a szálkőzetben, mint pl. a K-1-es nyelőnél /Markó L. 1960./ koskenyek.

6. Kialakulásuk módja

A nyelők képződés általános oka az, hogy a kiemelkedő és ugyanakkor egyre lefolyástalanabbá váló fennsíkon a felszíni vizek, főleg a már kialakult eróziós völgyekbe koncentráálódtak.

A nyelőtölcéserek a következő okok miatt képződnek:

- lefolyástalanra vagy közel ilyenné váló völgytalpakon, ahol a mészkő a felszínre vagy annak közelébe kerül /pl. Gy-3-as nyelő/,
- lefolyástalanra vagy közel ilyenné váló völgyoldalban, melynek előidézője a völgy csekély mélyülése /a Klein-pusztai-völgy vizgyűjtőjén kívül eső területek/, a Gy-9-es víznyelő esetében ezt a folyamatot a terület valószínű, karsztos jellegű besüllyedése tovább erősíti,
- a mellékvölgyek vízfolyásainak lefejeződése következtében /pl. K-1-es víznyelő/,
- esetenként a csekély lejtésű peremi részek a vizgyűjtőterületen, a határoló lejtőről jelentős mennyiségű vizet kapva helyenként a víznyelők képződés helyei lehetnek /pl. egyes Gombás-tanya melletti nyelők/.

Összefoglalás

A fennsík topográfiai, kőzettani, karsztmorfológiai, hidrográfiai szempontból is egy külső, változó szélességű és egy belső, közel kör alakul területről áll. A belső területnek azon részén, ahol a Klein-pusztai-völgy vízgyűjtője kialakult, a víznyelők nagy gyakorisággal, főleg sorban, de nem egyenletes eloszlásban fejlődtek ki. A víznyelőképződés oka a terület lefolyástalanságának növekedő mértéke. Ennek következtében völgyi, mellékvölgyi, völgyoldali és völgyön kívül eső nyelők alakulnak ki.

A völgyi nyelők morfológiailag és talán működésbelileg is elkülönülnek más nyelőktől. A nyelőtölösérek hosszabbik tengelye igazodik a szerkezeti irányokhoz, a nyelőtölösérek hosszabbodása a befolyó vizek irányában megy végbe.

A nyelők fiatalok, közel egykorúak, időszakos aktivitásuk és ez az aktivitás is bizonyos ingadozást mutat. Ennek az ingadozásnak oka a terület szakaszos emelkedése és az emberi beavatkozás.

A 4423. számú kataszteri terület Csesznek és Dudar községek közé eső területén előforduló barlangok vizsgálata

Bevezető megjegyzések a terület karsztos üregeinek genetikai jellemzéséhez

A karsztos eredetű járatok esetében - különösen a csőszerű és hasadék barlangoknál - kézenfekvőnek látszik az, hogy maradványokkal, roncsokkal, torzókkal állunk szemben /Veress M. 1976., 1977. I./. Ezt a felfogást több tény is megerősíti. Így a járatok rövidsége, hirtelen elvégződése akár a felszín felé /magasan nyílnak sziklafalakban/, akár a bezáró kőzetben. Ugyanezt erősíti a gyakori, szabályszerűséget nem mutató megjelenés. Roncs, illetve torzó jellegüket bizonyítja erősen pusztuló jellegük is. Mennyezetük sérült, vagy hiányos, gyakran omladékos. A mennyezetek intenzív pusztulását mutatják a barlangok mennyezetén és oldalán gyakran fellelhető gyökerek, ill. ahol a padozaton puhább a kitérés és állandó az esősepp nyomok hatására kialakult mélyedések láthatók.

A Magos-hegyi barlangok esetében a mennyezetek jóval kevésbé mutatják a pusztulás jeleit, amit itt a völgyoldali lepusztulás hiányának tulajdonítunk. A Kő- és Ördög-árok üregeinél az ilyen lepusztulás tényét, valamint a barlangok maradvány jellegét erősíti az, hogy a medertől esetenként tekintélyes távolságra esnek.

A jelenleg található roncsok, torzók megítélésénél azonban két problémával is szembeáljuk magunkat:

1. Eltérő jellegű üregrendszer maradványai lehetnek.
2. Eltérő fejlődéssel érték el a jelenlegi állapotukat.

A megítélés véleményünk szerint csak több szempont alapján dönthető el, akkor is csak meglehetősen bizonytalansággal. Először, ahol csak rövid járatok vannak, a paraméter segítségével /Veress M. szélességi index/ elvégezzük az üregek csoportosítását, eső-, hasadék-, illetve köztük lévő átmeneti típusu barlangokra /IV. táblázat/. Az 1. pont alatt említett feltételeknél nagy jelentősége van a lencsezónás üregek elkülönítésének, melynél Bögli A. /1960./ és Jakucs L. /1971./ kutatásaira támaszkodtunk. A barlangok megjelenési szabályszerűsége mindkét említett szempontra ad utbaigazítást.

Ennek megfelelően az említett típusok fejlődését a következőképpen tudjuk nagyvonalakban vázolni /Veress M. I. 1977./.

1/a/ Csőszerű barlangok kialakulása rendszerben mozgó víz korróziójának az eredménye. Közülük alosoportba nem oszthatók és magányosan előfordulók a korróziós forrásbarlangok. Ezek vagy jelenleg is őrzik eredeti formájukat, vagy a völgyoldal normális le-

pusztulása következtében bejáratí szakaszuk kisebb-nagyobb részét elveszítették, tehát maradványbarlangok.

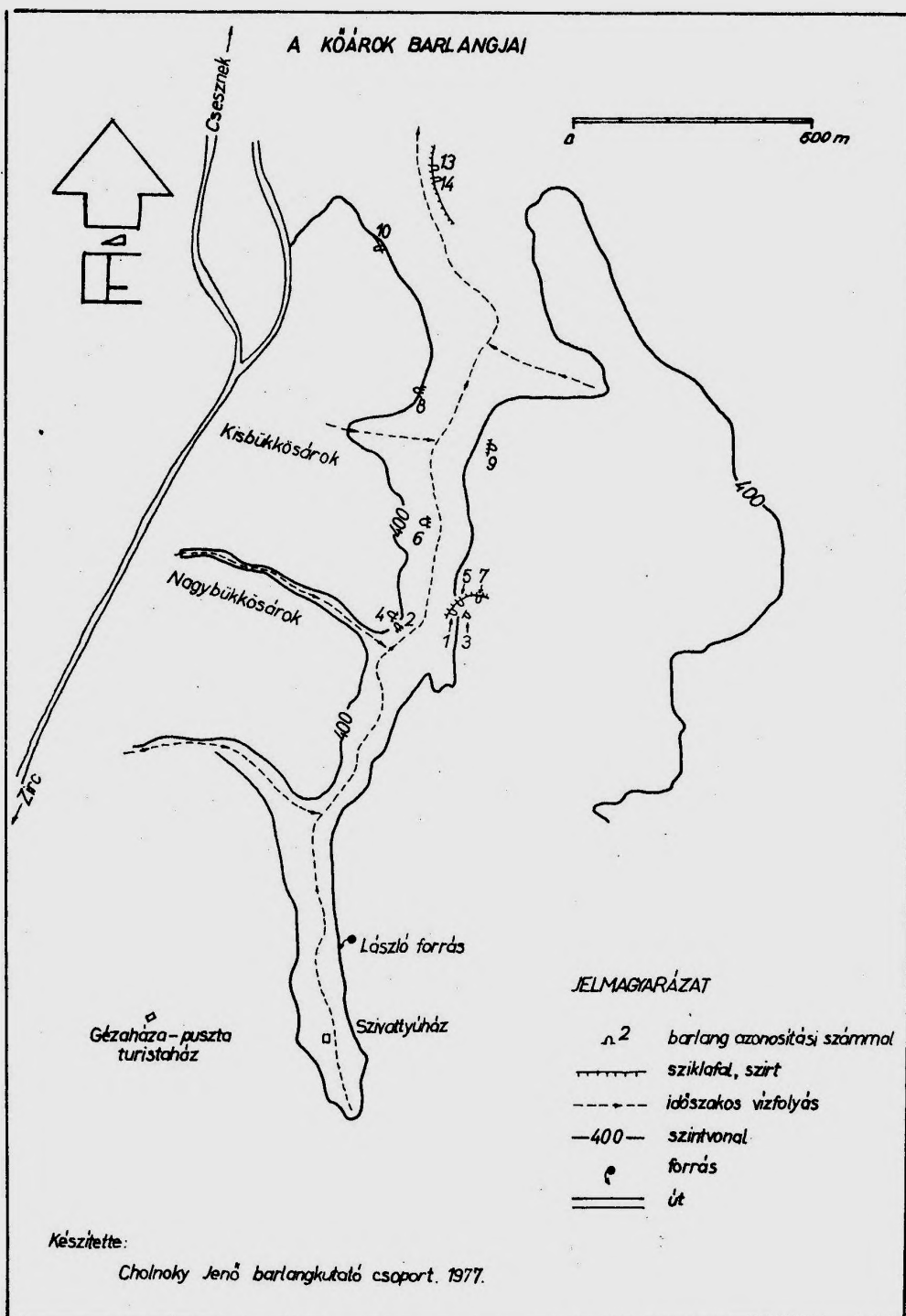
- b/ Az altípusba sorolhatók csoportosan, de vonalas elrendeződésben, esetleg barlangmaradványokkal /mennyezetüket vesztett barlangok/ előfordulók, a lenesezóna feltárulása által nyitak fel a felszínre, ezzel hozzáférhető barlangok lettek.
 - c/ Azok a oszserü barlangok, melyek hasadékbarlangokkal, esetleg átmeneti jellegü barlangokkal szabálytalan elrendeződésü csoportokat alkotnak, valamint környezetükben számos barlangmaradvány fordul elő, olyan maradványbarlangok, melyek hajdani, nagyobb feltehetően korróziós forrásbarlangok torzóí.
- 2/ A hasadékbarlangok szintén különböző fejlődéssel érhatték el jelenlegi állapotukat.
- a/ A magányos, a völgytalp felett osekély magasságu, feltehetően helyi oldás mentén alakult ki.
 - b/ A völgy talp felett nagyobb magasságban lévők akár csoportosan /a csoportosság itt a oszserü barlangokkal való együttes előfordulásra vonatkozik/, akár magányosan fordulnak elő, ha a környezetükben barlangmaradvány található, a nagyobb barlangok maradványai, tehát maradványbarlangok.

A Kő-árok barlangjainak jellemzése

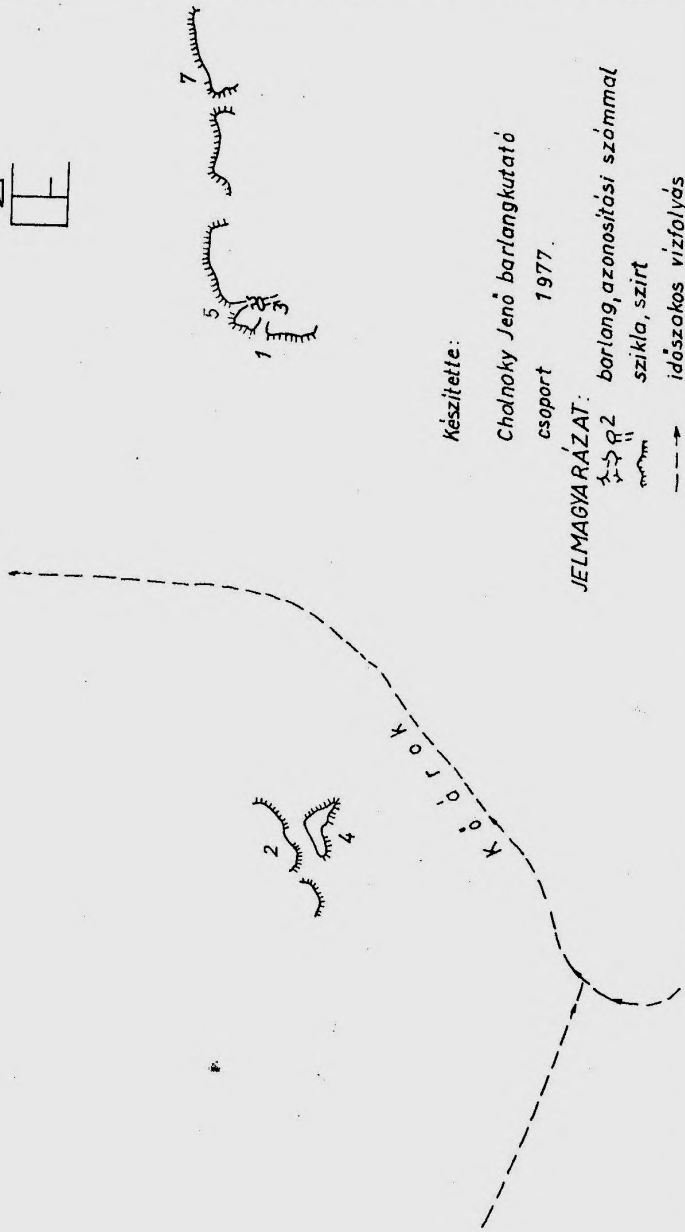
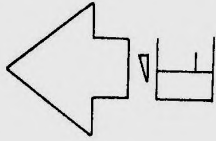
A Kő-árok eróziós völgye rövidebb, fejletlenebb és kevésbé összetett, mint az Ördög-árok völgye. A völgy teljes egészében átvágja az eocén mészkövet, sőt néhol a dolomit is. Ez nem a völgy az Ördög-árokhoz képest nagyobb fokú bemélyedése, hanem a terület kőzettani viszonyaival magyarázható jelenség. ÉNy-i irányban kb. azonos magasságu a felszín, mind a két árok környékén. A két árok közül mégis a Kő-árokban uralkodó a dolomit jelezve ezen kőzet magasabb helyzetét. ÉNy-felé az eocén, de a dolomit is kivékonyodik. A Kő-ároktól ÉNy-ra már idősebb mészkövek jelennek meg a felszínen. Az árok így karsztos üregekben szegény. Barlangjaival /V. táblázat/ Bertalan K. /1955./ és Roska M. /1950-53./ foglalkozott.

Az üregekről az alábbiakat tudjuk elmondani:

- Csoportokat alkotnak, melyek a kevés szám alapján, nehezen állapítható meg, nem mutatnak elrendeződésükben szabályszerűsöget.
- Közethatáron, a magányosak törésvonal mentén képződtek, a völgy tengelye és az üregek tengelye között kapcsolat mutatható ki.
- Az Ördög-árokra jellemző hasadékbarlangok hiányoznak.
- Számos üreg közülük kőfűlkében végződik /esetenként ezért a keresztmetszetüket két részre bontva vizsgáltuk/. Torzók, roncsbarlangok, melyeknek fejlődésmenete nehezen és csak bizonytalansággal rajzolható meg.
- Pusztauló jellegüket bizonyítja a sok helyen sérült mennyezet, az omladékok /13. ábra/.
- Oldásos jellegüket bizonyítja a helyenként fellelhető függőseppkövek, bekérgeződések, a lekerekített mennyezet, mely helyenként szinte egyenes /14. és 15. ábrák/. Az oldás osekély mértékére és a keveredési korrózió hiányára hívja fel a figyelmet az a tény, hogy üstszerű bemélyedéssel az árokban nem találkoznak.
- A barlangok relatív magassága, valamint a szélességi index nagysága között fordított arányosság állítható fel /VI. táblázat/. Ennek valószínűleg egyik oka az lehet, hogy egyrészt a osekély kiterjedésü, izolált üregekben a feltöltés minimális lehetett, másrészt a közethatárokon képződő járatok vízszintes irányban fejlődtek kialakulásuk kezdetén.

A KÓÁROK 1,2,3,4,5,7.sz. BARLANGJAINAK HELYVÁZLATA

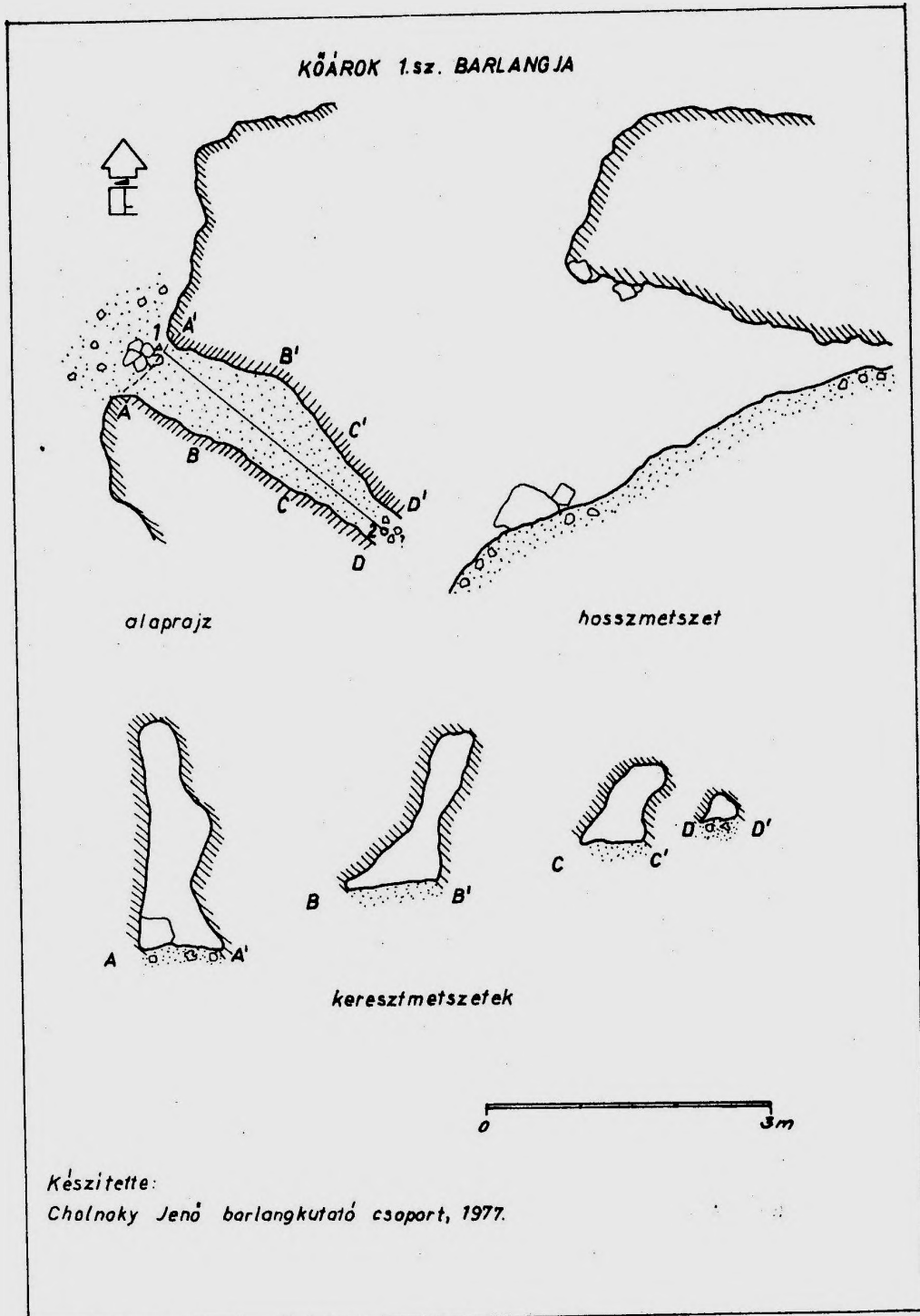
Készítette:

Cholnoky Jenő barlangkutató
csoport 1977.

JELMAGYARÁZAT:

- barlang, azonosítási számmal
- szikla, szirt
- időszakos vízfolyás

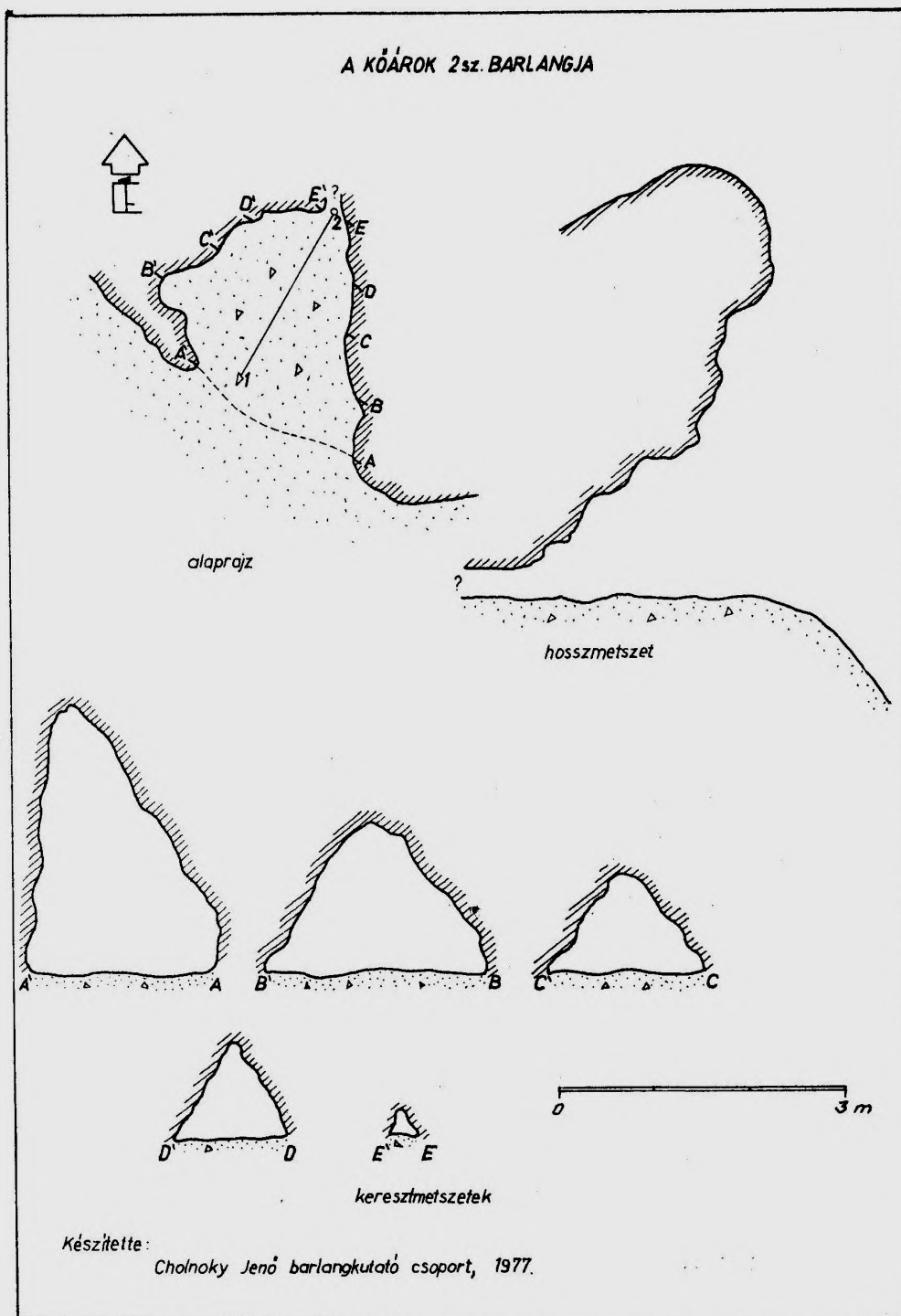
KÖÁROK 1.sz. BARLANGJA

Készítette:

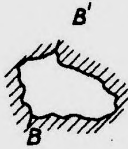
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

A KÖÁROK 2sz. BARLANGJA

Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

KŐÁROK 3.sz. BARLANGJA

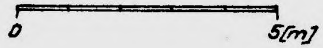
keresztmetszetek

É-ÉK

D-DNy

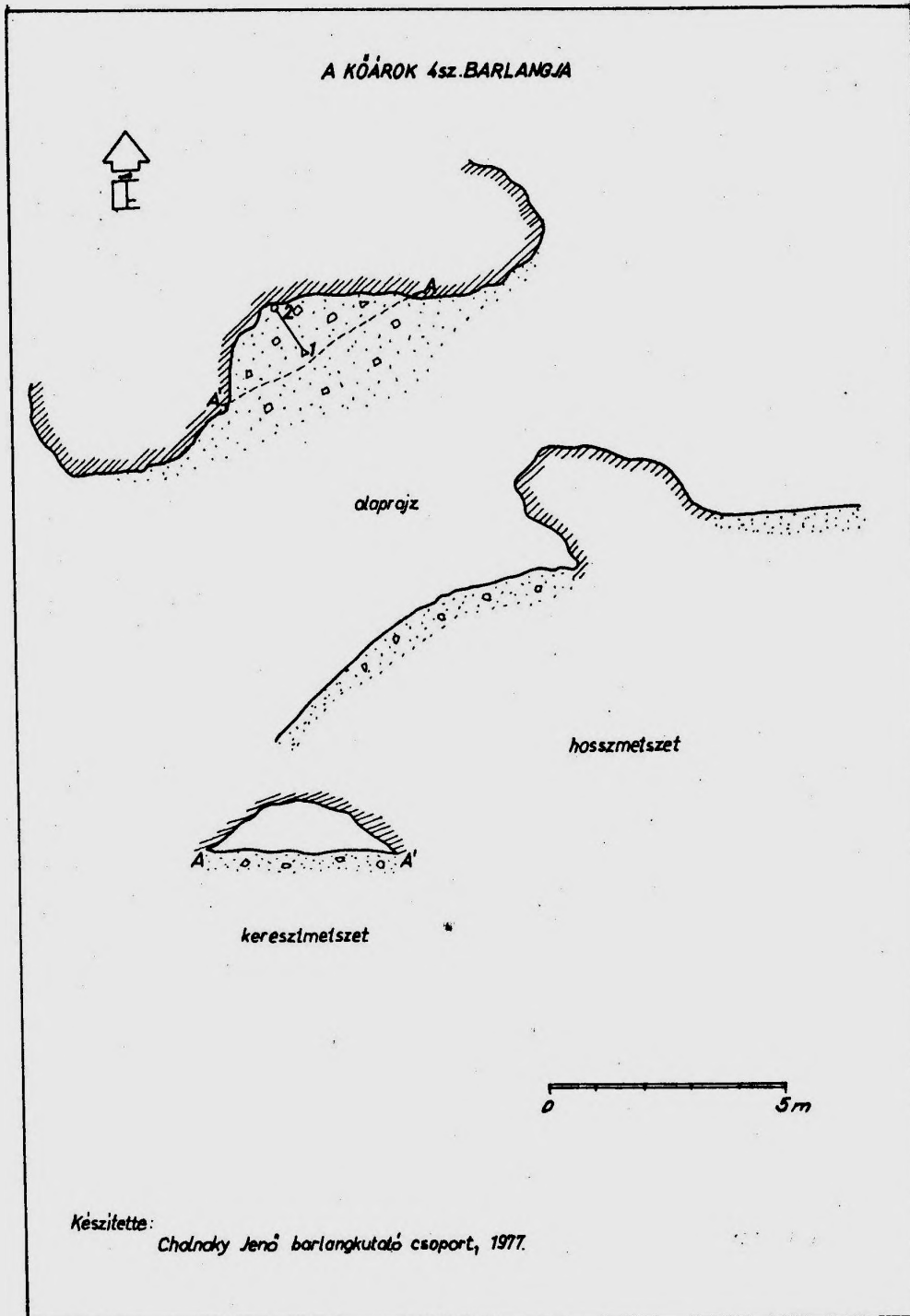

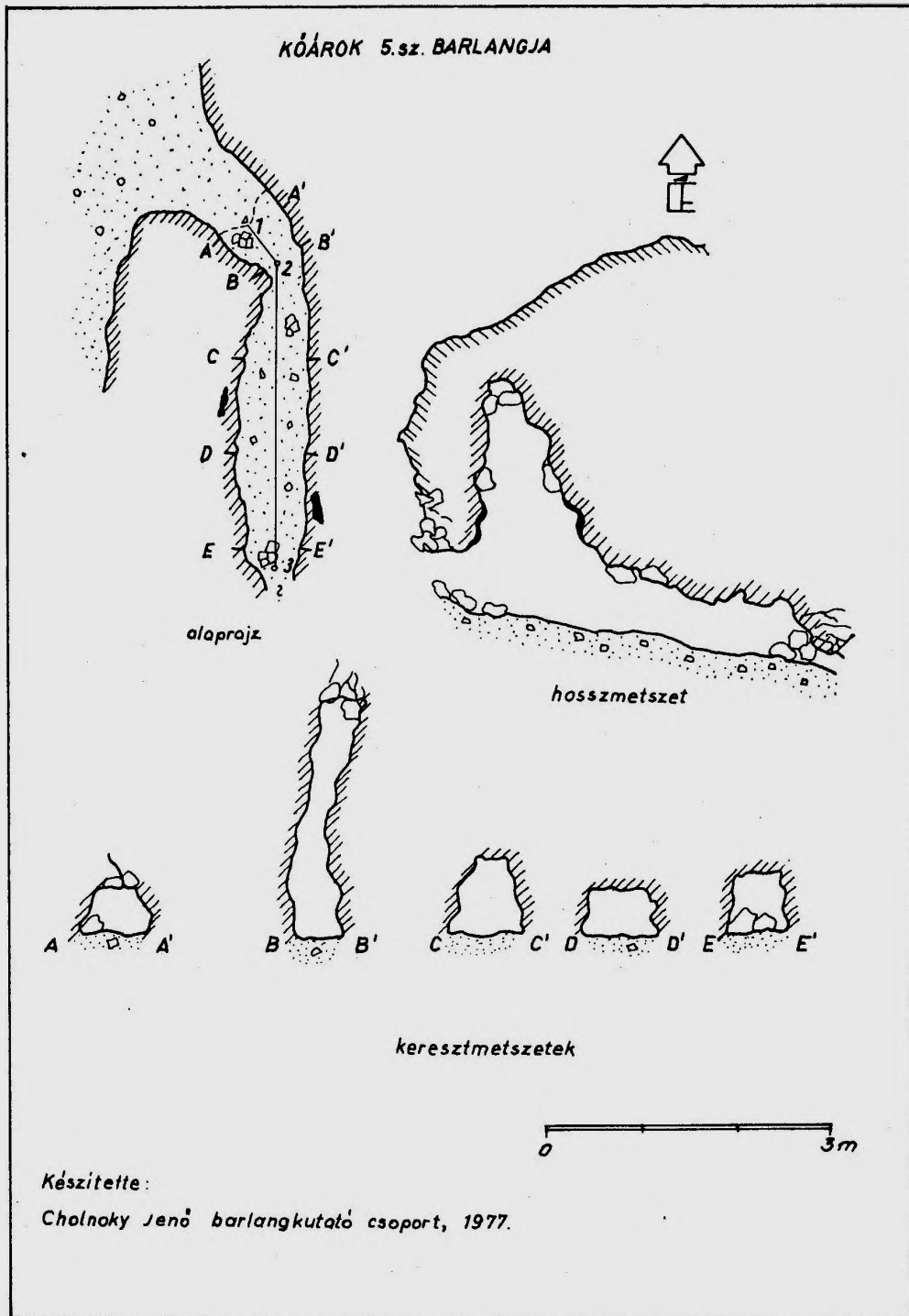
hosszmetszet függőleges
irányban

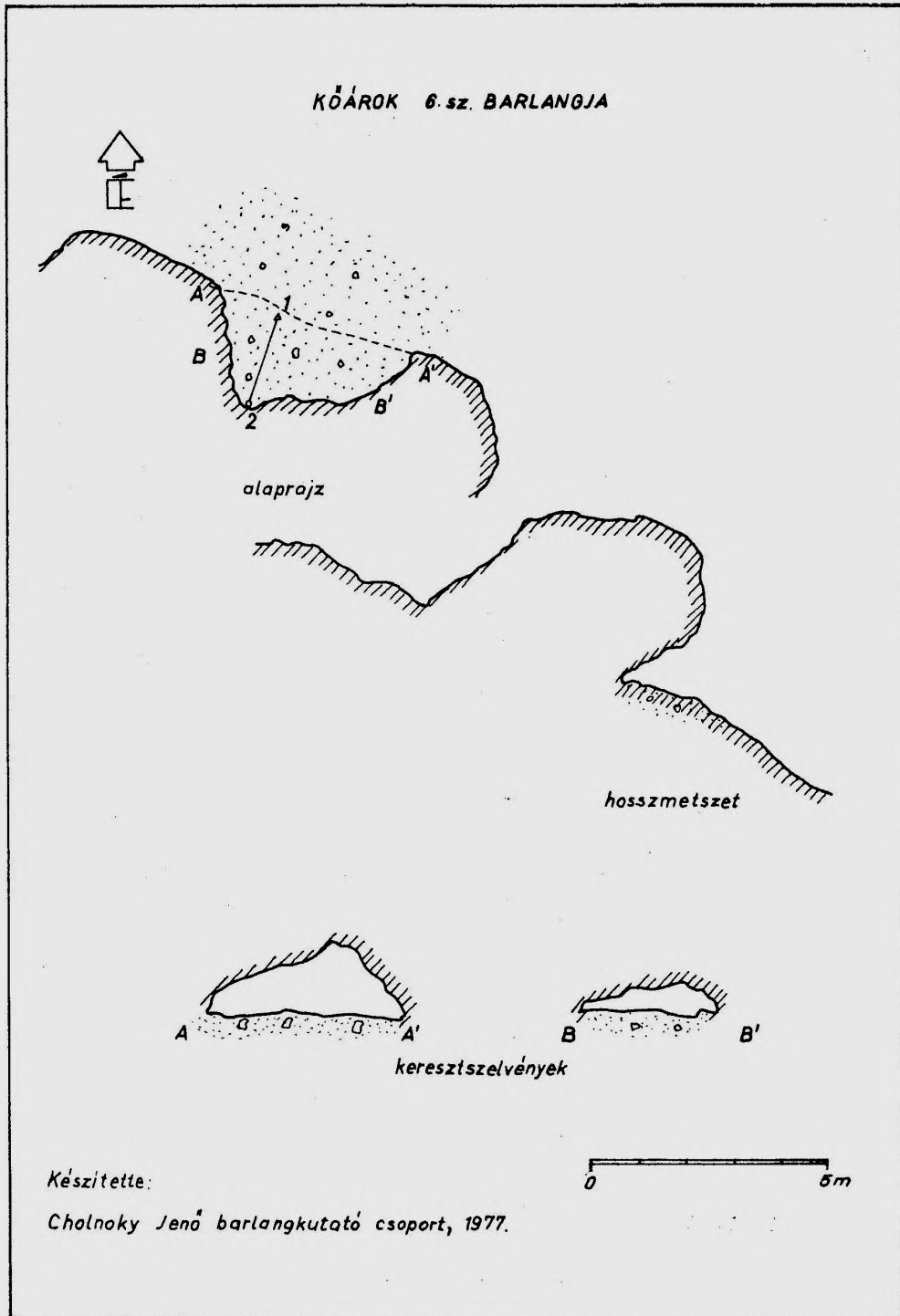
Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977

A KŐÁROK 4sz. BARLANGJA

KÖÁROK 6. sz. BARLANGJA

Készítette:

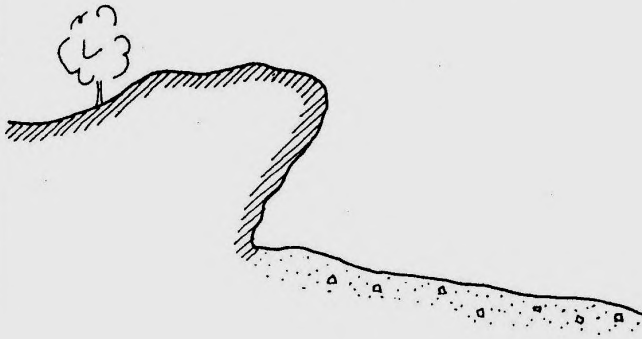
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

0 5m

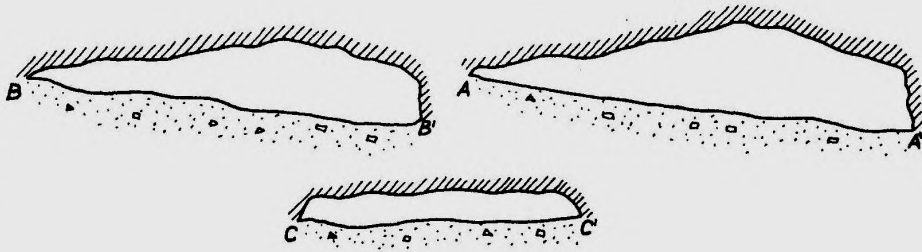
A KÖÁROK 7sz. BARLANGJA

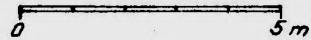
alaprojz

hosszmetszet

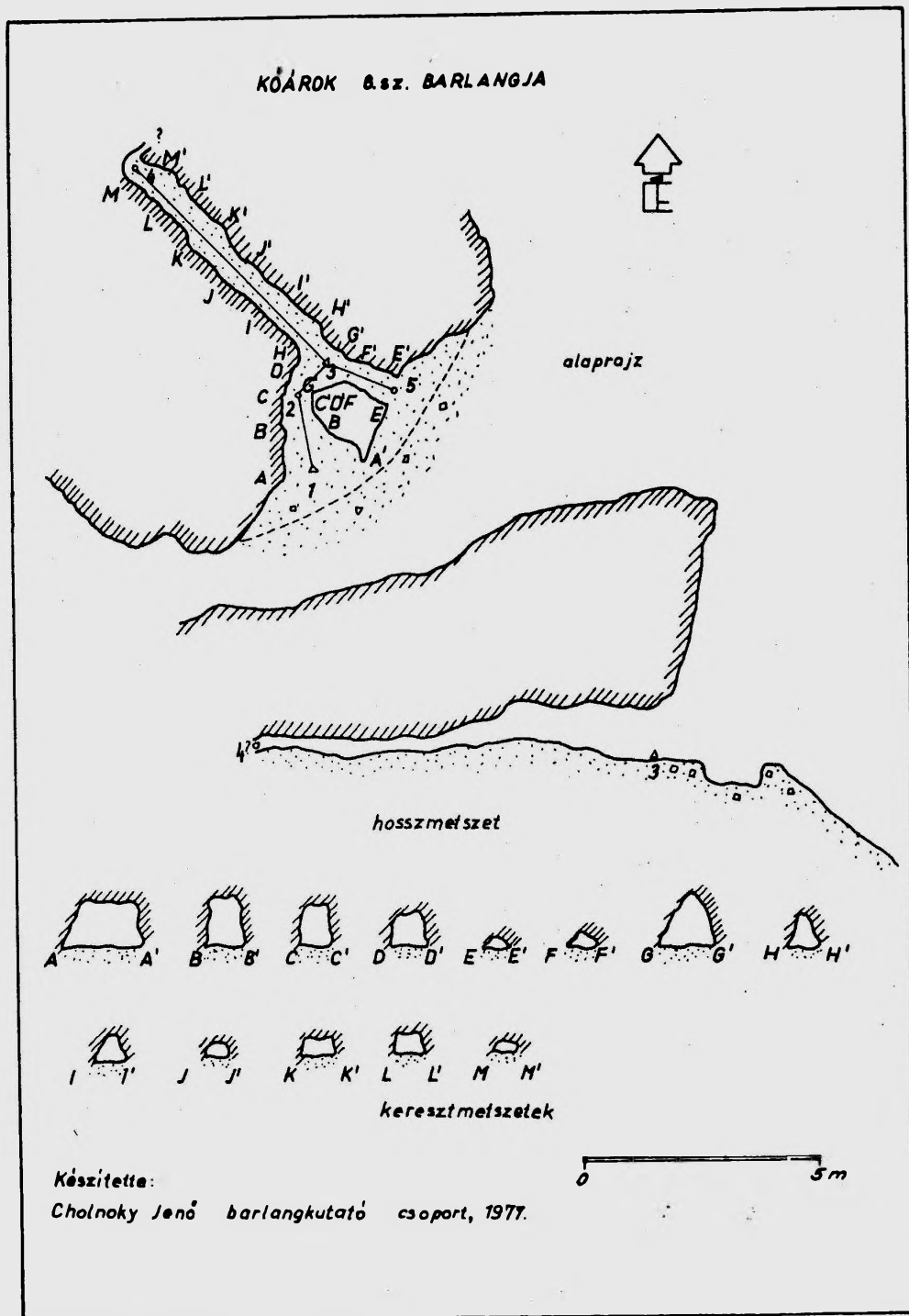

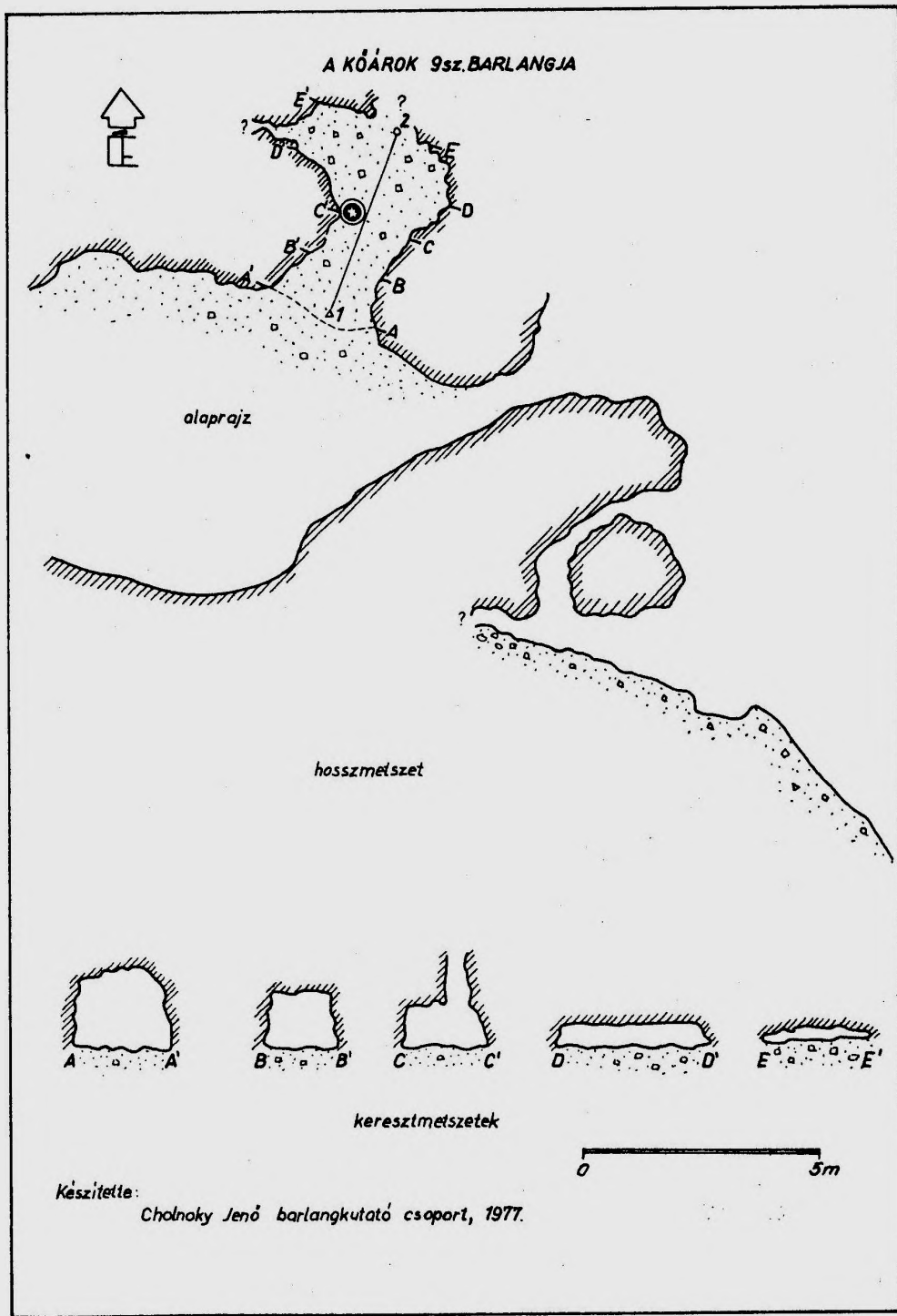
keresztmetszetek

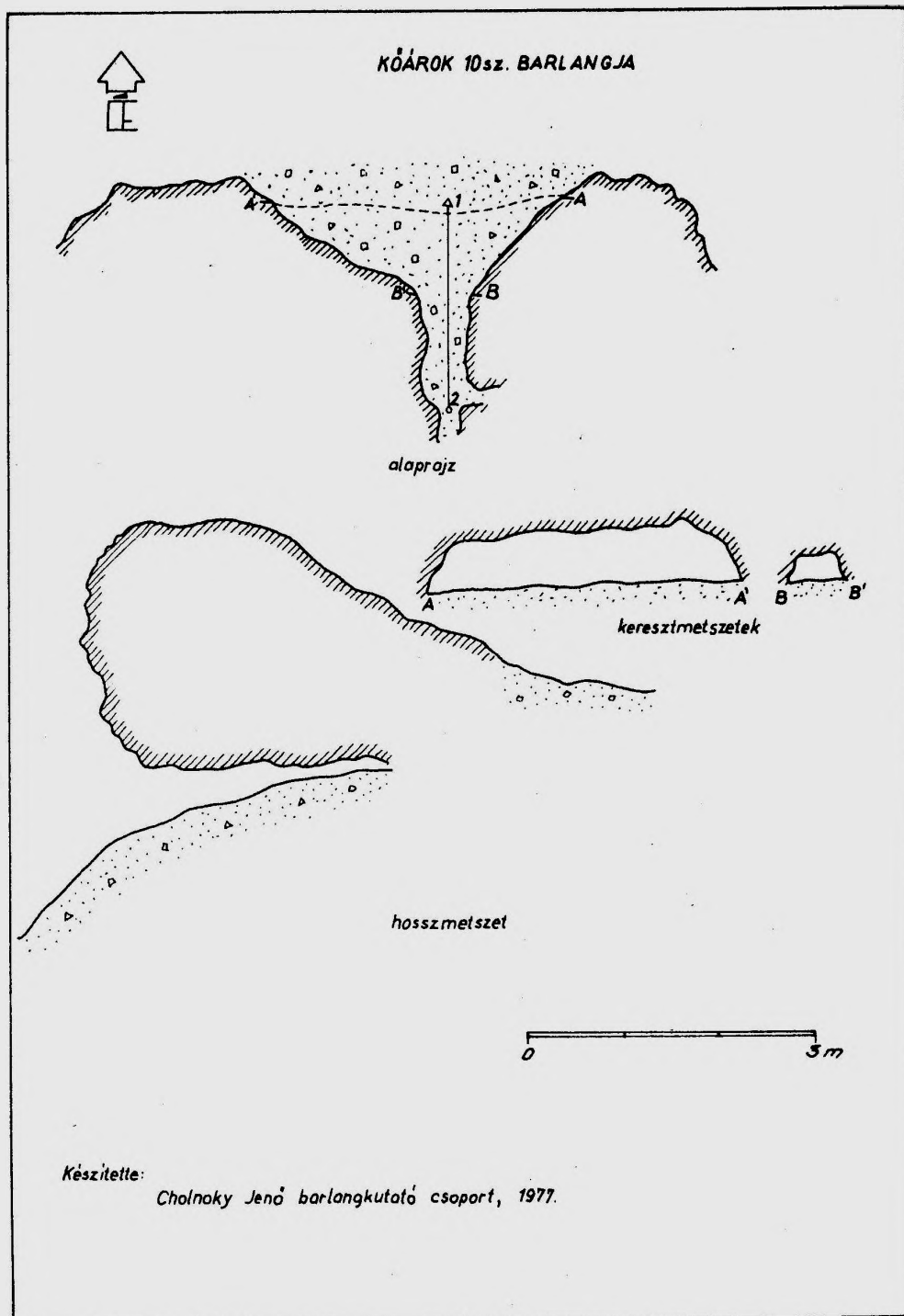

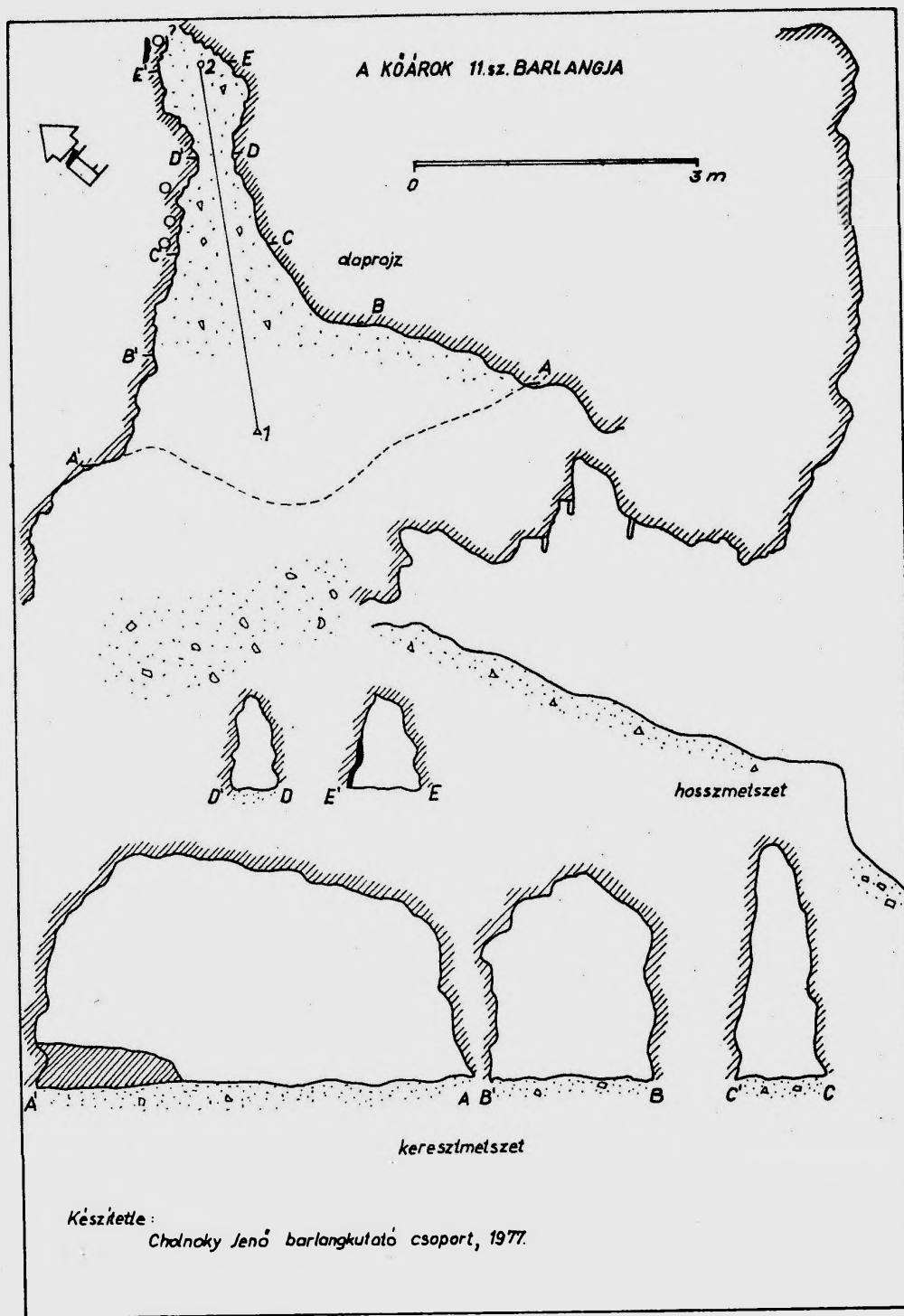
Készítette:

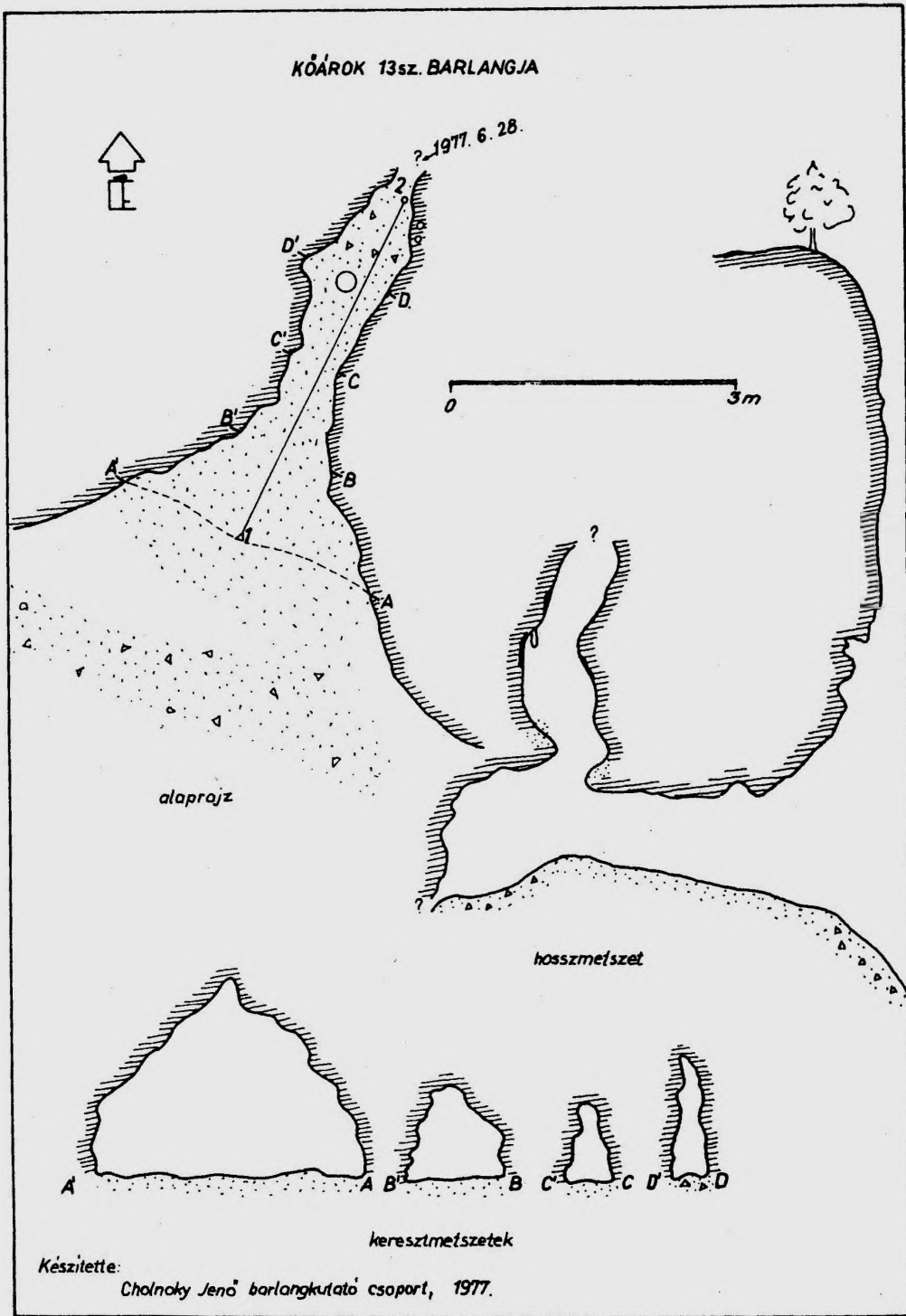
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

A Kő-árki barlangok sok tekintetben hasonlítanak az Ördög-árki barlangokhoz, ugyanakkor eltérések is tapasztalhatók. Az Ördög-árookban alkalmazott módszer ezért, bár nem alkalmazható teljes érvényességgel, az itteni barlangok fejlődésére is utal. Az 1., 3. és 5. számú barlangok egy viszonylag nagyobb rendszer maradványai. A 11. és a 13. számú barlangoknál esetleg szintén fennáll az ilyen származás. A 8. és 9. számú barlangok 1-1 nagyobb járat maradványai.

A keveredési korrózió hiánya a völgyből azt bizonyíthatja, hogy a környékén összefüggő karsztviz még lokalizáltan sem alakult ki. Ezzel összhangban vannak azok az ismeretek, melyek a barlangok sűrűségére, méreteire és a bezáró kőzetekre vonatkoznak.

Mivel helyi kiterjedésű képződmények, forrásbarlang jellegük, néhányánál esetleg csekély ideig és csekély aktivitással eróziós föltárulásuk után állhatott fenn. Forrásbarlang jellegüket bizonyító tényt egyébként nem találtunk. Előterük üledékei viszonylag jól ismertek /Roska M. 1950-53./, mégis mindössze a 9. számú üregnél mutatható ki mésztufa. A bejáratok közelében néhány barlangnál kürtők találhatók, melyek az oldásnak zárt üregben végbemenő jellegét bizonyítják. A 8. számú barlangból ezenkívül megfigyelhető, hogy a bejárat közelében az egyetlen járat elágazik. Igaz, az elágazó mellékjárat származhat kifagyásból is.

A leírtakból következhet az is, hogy a Kő-árok karsztos üregei helyi oldás mentén alakultak ki, melyek az árok bevágódása nyomán tárultak fel és ezután még további pusztulásra mentek át.

Vizsgálatok az Ördög-árok barlangjaiban

Az árok barlangjainak jelentős részével már 1976-ban foglalkoztunk, melynek eredményéről már beszámoltunk /Veress M. 1976., 1977. I./. Az Ördög-árookban munkánk 1977-ben is folytatódott, sőt még 1978-ban is folytatódni fog.

1977-ben végzett munkánk két részre osztható. A munka egyik részét jelenti ebben az évben számbavett néhány kisebb barlang /V. táblázat, valamint ezen barlangokról készült térképek/. Külön nem emlékezünk meg ezekről, mivel jelentőségük csak az összes Ördög-árki barlangokkal van. Együttes jellemzést viszont az összes barlangfeldolgozás után tervezünk. A munka másik fele a már megismert és többé-kevésbé feldolgozott barlangokhoz kapcsolódott. Ez szintén további két területen történt: klimatológiai adatgyűjtés, valamint üledékvizvizsgálat.

Klimatológiai adatgyűjtés

Az Ördög-árookban, de a Kő-árookban is oszroszerű barlangok, valamint hasadékbarrangok nagyszámban találhatók. Klimatológiai mérést ezért kettős céllal terveztünk:

1. A terület jellemző barlangjairól minél többet megtudjunk ilyen vonatkozásban is.
2. Van-e eltérés klimatológiai vonatkozásban a oszroszerű és hasadékbarrangok között?

A kiválasztott barlangokba /oszroszerű barlangokba: Ö-14. és Ö-17. számú barlangokba, hasadékbarrangokba: Ö-8/a és Ö-10. számú barlangokba/ 0,2 C°-os beosztású hőmérőket helyeztünk el. A oszroszerű barlangokba egyenlő magasságokban a barlang bejáratánál, a barlang közepénél és végénél helyeztük el a hőmérőket. A hasadékbarrangokban a rövid távolság miatt vízszintes irányban kettő hőmérőt csak egyik barlangban sikerült elhelyezni. Igaz az előbbi típusnál viszont több hőmérő függőleges irányu elhelyezése ütközött nehézségbe /51. és 52. ábra/.

Itt térünk ki még egyéb nehézségekre is. A két típus hőmérsékleti összevetése azono-

san elhelyezett hőmérők esetében oldható meg teljes egészében megbízhatóan. Sajnos a hasadékbarrangok az átlagos oszszerrü barrangok hosszánál lényegesen rövidebbek.

Nem történt egyidejü mérés eszközhiány miatt. A klimatikus különbségek így nőttek, különösen amiatt, hogy az éjszakák hőmérsékleti viszonyai igen különbözőek voltak. A oszszerrü barrangok esetében - mivel erre lehetőség volt - egyet-egyet a völgyoldal ellentétes oldalairól választottunk ki. Azt kívántuk ezzel megtudni, hogy a más klímájü völgyoldalak /ami a külső hőmérsékletekből egyértelműen kiderült/ befolyásolják-e a barrangok hőmérsékletének alakulását.

Mindkét típus esetében sikerült kiválasztani egy-egy szálközvetben elvezgződő /10. és 14. számü barrangok/, illetve egy járhatatlanul elkeskenyedőt /8/a. és 17. számü barrangok/. Érdemleges levegőmozgást nem tapasztalva ezen járatokba, így reméltük, hogy választ kapunk arra a kérdésre, van-e a járatokon keresztül levegőáramlás.

Az adatok elemzése

A hasadékbarrangok típusán belüli eltérések részben a barrangok morfológiai eltéréseivel magyarázható. Ahhoz, hogy a típus klimatológiai természetét megismerjük, több üregben kell mérést végezni. Tény, a hasadékbarrangok hőmérséklete követi a kinti hőmérséklet változását. Késéssel és akkor sem osak tükröződése a benti hőmérséklet a kintinek.

A jövőben talán tisztázni lehet a jelleg kialakításában mennyire felelős a szurdok és mennyiben e típus morfológiájü. A 10. számü barrangnál látható hőmérsékleti adatok arra utalnak, hogy egy vertikális irányü levegőcsere van. Ez a levegőcsere azonban nem folyamatos, az adatok tanúsága szerint esetleg szakaszosan működő. A levegő mozgásának irányát, időtartamát további mérésekkel lehet eldönteni. A 8/a. számü barrang végében talán az emelkedő levegő /az 1. sz. hőmérőt részben elkerülő/ melegíti fel jelentősen a 2. számü hőmérőt.

A oszszerrü barrangok hőmérséklete is ingadozik a külső hőmérséklethez és egymáshoz rokon vonásokat mutat. Az is látható azonban, hogy a kinti hőmérsékletváltozás egyre kisebb ilyen jellegü változásokat idéz elő a bejárattól távolabb.

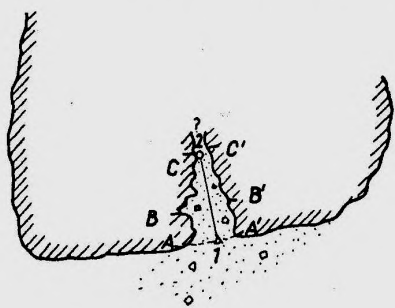
A K-i oldal barrangi levegője jobban felmelegszik /17. számü barrang/, mint a Ny-i oldal barrangjának a levegője /14. számü barrang/. A hőmérsékletosökkenés a 14. számü barrangnál gyorsabb. A hőmérséklet osökkenése a bejárattól távolodva a két barrangnál hasonlóságot mutat, melynek az oka az eltérő klimatikus hatások ellenére a közös morfológiai jellegzetesség lehet. A mérés alatt a legbelső hőmérők ingadozása minimális, függetlenül attól, hogy folytatódik-e az üreg vagy sem. Ez arra utalhat, hogy az üregben nincs vízszintes irányü levegő átáramlás. Esetleges ingadozások kisebbek, időlegesek, valószínűleg kinti intenzív meteorológiai hatások utórezgéseivel. A mérési adatokból azt a következtetést vonjuk le, hogy ezen barrangokban a hőmérséklet hűtadás utján alakul.

Nagyjából egyező távolságra a bejárattól a két típust összevetve, osak a 14. számü barrang 2. számü és a 10. számü 2. számü hőmérőivel voltak. Az adatok azt mutatják, hogy a hasadékbarrangok jobban igazodnak a külső hőmérsékletváltozáshoz, amely elsősorban a hőmérséklet magasabb értékeiben, valamint nagyobb és gyorsabb változásaiban nyilvánul meg.

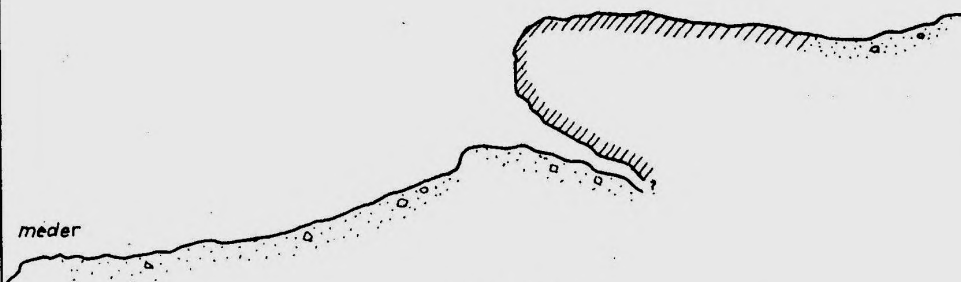
Próbaásatás és feltárási kísérlet

1977. június 29-én a Barrangtani Intézet B-I 100-42/1977. számü engedélye alapján feltáró kutatást és próbaásatást végeztünk az Ü-28/a. számü barrangjában. Ezzel a barranggal már 1976-ban foglalkoztunk, a munka eredményét ismertettük /Veress M. 1976., 1977. I./.

ÖRDÖGÁROK 2/a. sz. BARLANGJA

alaprojz

hosszmetszel

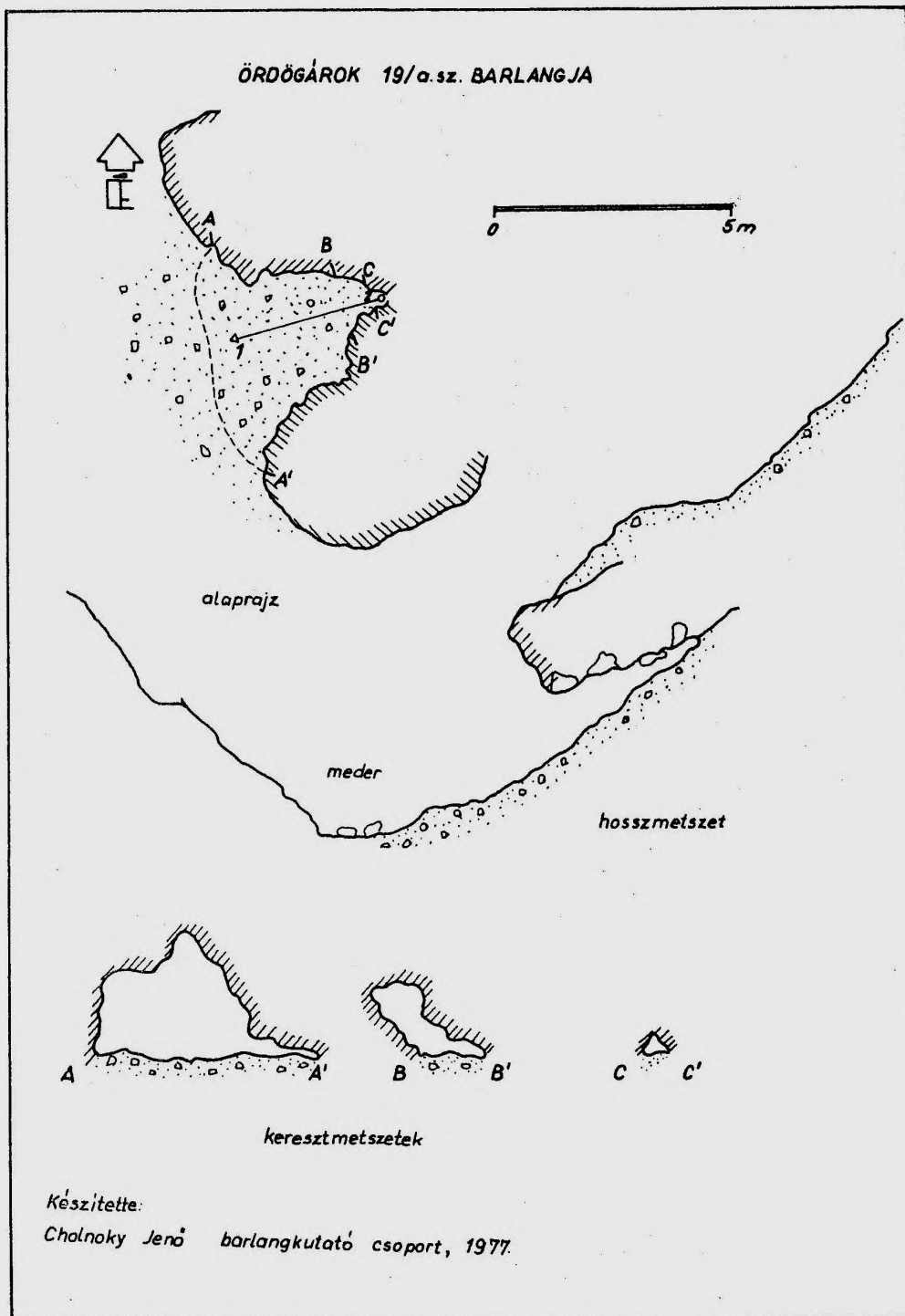

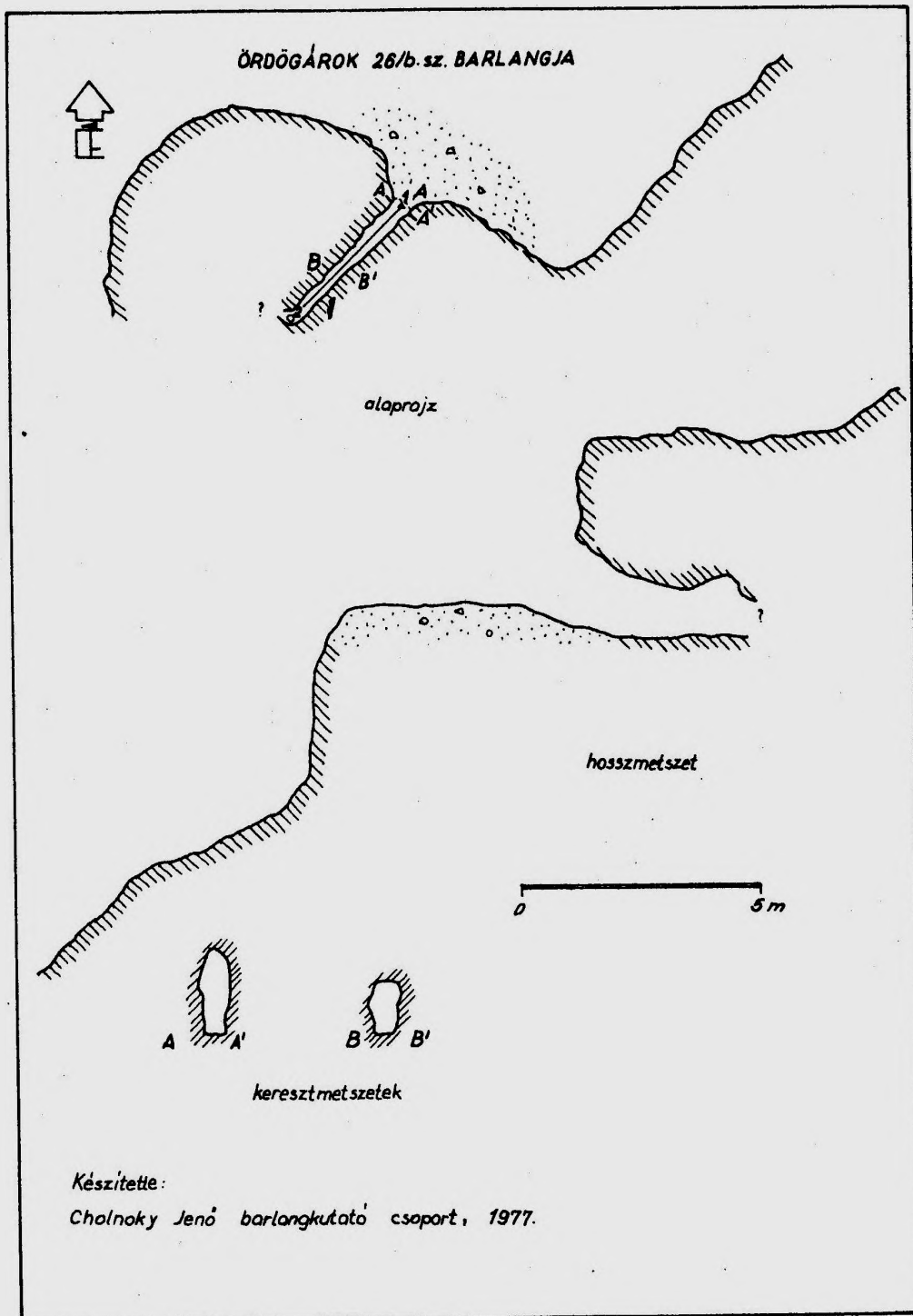
keresztmetszetek

Készítette:

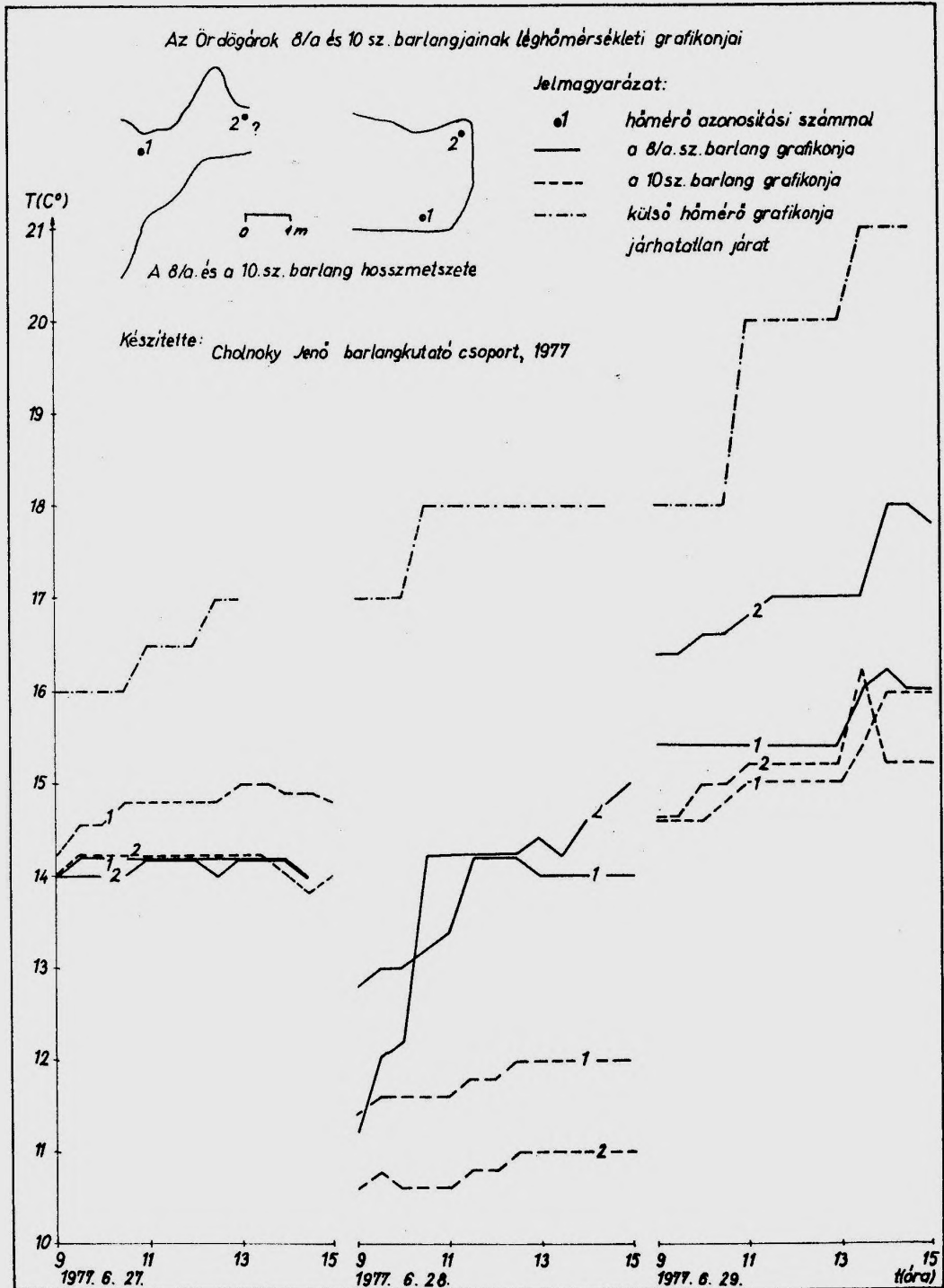
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

ÖRDÖGÁROK 19/a.sz. BARLANGJA

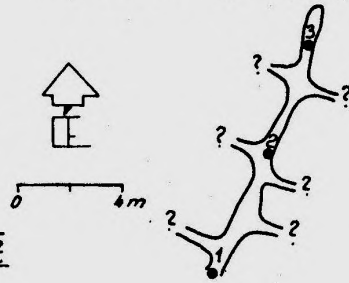
Az Ördögárok 8/a és 10 sz. barlangjainak lég hőmérsékleti grafikonjai

**AZ ÖRDÖGÁROK 14. ÉS 17. SZ. BARLANGJAINAK LÉGHÖMÉR-
SÉKLETI GRAFIKONJAI**

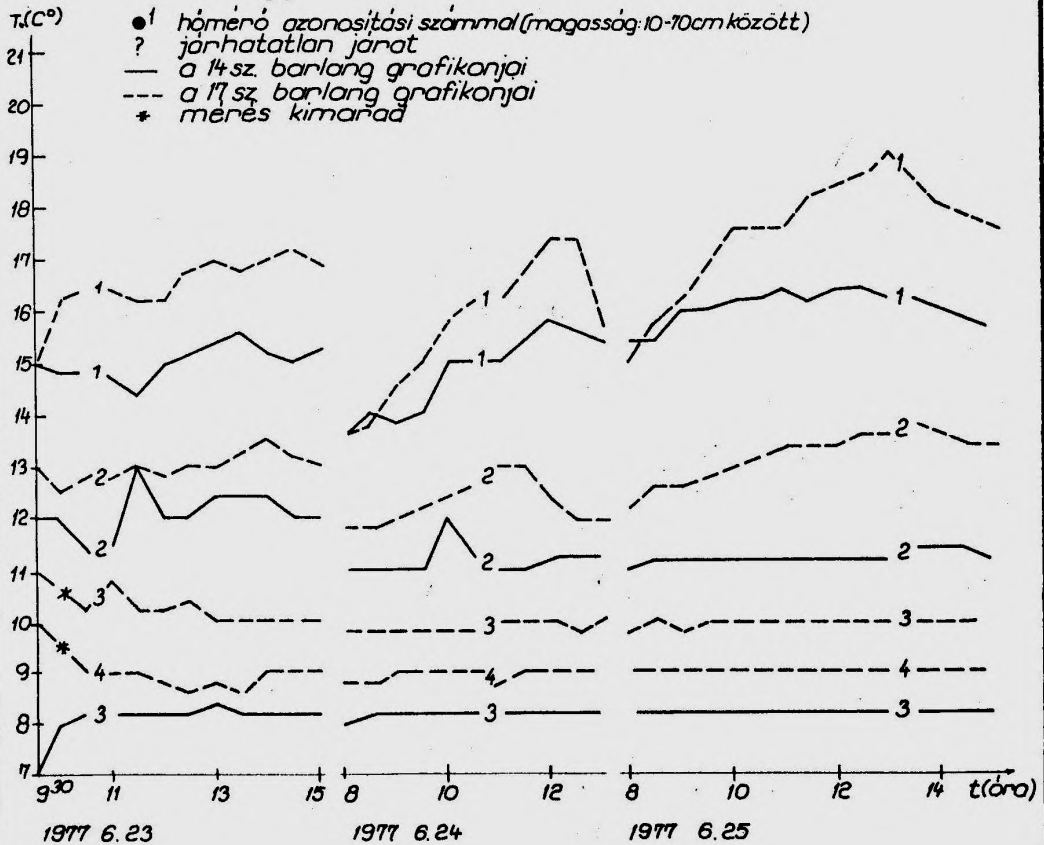
A 14. sz. barlang alaprajza

A 17. sz. barlang alaprajza

Jelmagyarázat

- 1 hőmérő azonosítási számmal (magasság: 10-70cm között)
- ? járhatatlan járat
- a 14. sz. barlang grafikonjai
- - - a 17. sz. barlang grafikonjai
- * mérés kimarad

A próbaásatásra és feltárássra a barlang legfelső szintjét adó termet választottuk /53. ábra/. Kőzeteik az alábbiak:

1. Talajmaradvány, kvarcitkavics, kifagyásos kőzettörmelék.
2. Sziklatömbök, ezek hézagaiban az 1. számú réteg anyagai.

Különböző mélységekből üledékmintát vettünk /sajnos a szükségesnél kisebb mennyiségű/, amelyet aztán a próbaásatás szakértője /Dr. Kordos László, MÁFI/ megvizsgált őslénytani szempontból. Az őslénytani és kronológiai adatok ismertetésénél az ő véleményére támaszkodunk. Szerinte valószínű, hogy a megvizsgált üledékek kora holocén és nem pleisztocén /VII. táblázat/. A feltárásból egyértelműen kiderült /a terem aljzatát ugyanis átvágta a próbágödör/, hogy a terem aljzata álfenék. A barlang omladékos jellege amellettszól, hogy az álfenéket a holocénnél idősebb vagy holocénvégi omlások alakították ki.

Az omladékos rész feletti kitöltés valószínű, hogy a terem megsérült mennyezetén keresztül a felszínről mosódott be. Ezt nemcsak a sérült mennyezet /gyökérzet látható a terem mennyezetén/, hanem a kitöltés talaj eredete, továbbá a kitöltés faunája is bizonyítja /VII. táblázat/. Egyes fajoknak a fent említett esetleg passzív besodródása sokkal inkább elképzelhető, mint a bejáraton keresztüli bekerülése a nagy távolság miatt. Az sem elhanyagolható, hogy a feltalálási helyük sokkal magasabban van, mint a barlang bejárata.

A teremben feltárással is kísérleteztünk /53. ábra/. Ezzel azonban lényeges előrehaladás eredménye nélkül felhagytunk. Egyrészt az omladékoság miatt, másrészt az álfenék oszökkentette annak valószínűségét, hogy itt a barlang folytatódásában reménykedhetnénk.

A Magos-hegy barlangjai

Mielőtt a barlangok jellemzésére rátérnénk, az itt végzett vizsgálatok eredményeiről szólnunk.

Próbaásatás az M-7-es számú barlangban

Ebben a barlangban a Barlangtani Intézet E-I 100-49/1977. számú engedélye alapján 1977. június 23-án próbaásatást végeztünk. A feltárás faláról készült szelvény az 53. ábrán látható /fotó: 21. ábra/.

A szelvény kőzetei a következők:

1. Rétegzetlen agyag a felső 20 cm részén kifagyásos kőzettörmelék, egyébként elszórtan kvarcitkavicsok vannak benne, melynek mennyisége lefelé csökken.
- 2.a. 2.b. faszén /?/, a feltárás felé eső végük kiékelődik vagy egymásba megy át.
3. Sziklaaljzat.

Dr. Kordos László vizsgálata szerint a minták faunát nem tartalmaztak. A kvarokavicsok feltehetően a barlangot bezáró kőzetből kerültek a kitöltés anyagába. Más módja kizárható a kavicsok idekerülésének. Egyrészt ugyanis a bejárat felől árvízi elöntést nem kaphatott, másrészt a barlang szálkőzetben végződik.

A bezáró kőzetben jelenleg is található ilyen kavicsok. A barlangot lezáró kiskupola mennyezetéről még kézzel is könnyen leszedhető /22. ábra/. A kavicsok a bezáró kőzettel szingenetikusak. Tomor-Thirring J. /1934./ szerint ugyanis a Sűrű-hegy tengerparti terület volt az eocénban. Mivel a kifagyásos eredetű törmelékkel együtt is előfordulnak és az alatt is előkerültek a kitöltésből, idekerülésük a bezáró kőzetbe valószínűleg kétféleképpen ment végbe időben egymást követően.

1. A feltárás első részében az itt található agyaggal együtt ezen kavicsok mállási maradványok.
2. A glaciálisok /vagy az utolsó glaciális/ alatt a már vízzel nem borított üregben a bezáró kőzetből kiperegtek. Ha származási helyük a már említett fülke, jelenlegi helyükre lejtőn szállítással kerültek a kitöltés felső részébe.

A Magos-hegyi barlangok jellemzése /V. táblázat/

A barlangok a Magos-hegy eocén mészkő alkotta letörésében sorakoznak /54. ábra/. A letörés átöröklődő szerkezeti határ a fennsík és a dudari medence között. E sáv É-i részének meredek sziklafala vető mentén keletkezett /Tomor-Thirring J. 1934./, itt sorakoznak az 5-10. számú barlangok. A sáv D-i részének meredek sziklás oldala részben eróziós eredetű, itt sorakoznak az 1-4. számú barlangok.

A D-i csoport barlangjai több tekintetben is eltérnek az É-i csoport barlangjaitól. Így magasabb helyzetűk, kis méretük miatt az oldási nyomok kevésbé figyelhetők meg, szélességi indexük nagy. Utóbbi valószínűleg az erőteljes feltöltés miatt van. A D-i barlangcsoport tagjai maradványok, torzók, különösen a 2., 3., 4. számú barlangok.

Az É-i barlangcsoport szintén két további csoportra osztható, a sziklafal délebbi részében az 5., 6., 7. számú barlangok találhatóak, melyek karsztos eredetűek és ettől északra a 8. és 9. számú, majd a 10/a és 10/b számú barlangok találhatóak, melyek nem karsztos eredetűek. Néhányuknál azonban oldásos eredetű hasadékok is előfordulnak. Ezek között előfordulnak kifagyásos /8. 10/a számú barlangok/, komplex /9. számú barlang/ és talán mesterséges /10/b számú barlang/ eredetűek is.

Külön kívánunk foglalkozni az 5., 6., 7. számú barlangokkal. Ezen barlangok jelentős méretűek, számos közös vonással rendelkeznek. Ez arról győz meg bennünket, hogy nemcsak közös genetikájú üregekről lehet szó, hanem közös eredetüekről is /pl. a szélességi index ezen barlangoknál 1, 31 - 1, 54 közötti/. A közös korróziós, mégpedig keveredési korrózióra utaló jegyek: szeszélyes alaprajz, szintek, kupolás fülkék, üstök /20. ábra/, különböző mészkiválások, agyagos kitöltés. A keveredési korrózió jegyeit még az Ördög-árok barlangjaiban sem tapasztaltuk ennyire jól, kifejeletten.

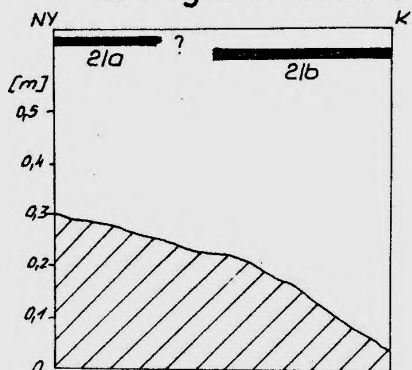
Az Ördög-árokban alkalmazott módszer /Veress M. 1977. I./ segítségével valószínűsíthető, hogy ezen barlangok szintén maradványok: a távolság csekély köztük, egy magasságban nyílnak, sziklafalban végződnek, környezetükben mennyezetüket vesztett barlangmaradványok fordulnak elő. Jelenlegi állapotukat a sziklafal erőteljes, főleg fagyaprózódásos eredetű pusztulásának következtében nyerték el. Ennek jelentős mértékét különösen a sziklafal lábánál megfigyelhető hatalmas, kifagyásos eredetű törmeléklető bizonyítja. Ugyanakkor feltehetően más járattal, vagy járatokkal kapcsolatban voltak a felszínen, ez azonban megsemmisült a bezáró kőzettel.

Összefoglalás

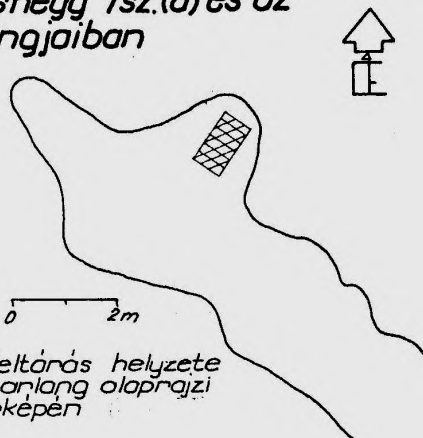
Az alábbi összefoglalás Dudar-Csésznek községek között elhelyezkedő eocénkoru mészkő-fennsíkra vonatkozik, illetve azon belül is három területre: Kő-árok, Ördög-árok, Magos-hegy. Ezen a mészkőfennsíkon két uralkodó törésirány van: ÉK-DNy, illetve ÉNy-DK. Az előbbi az eocén mészkő feltárulásának iránya /eróziós völgyek, illetve kiemelkedések/, az utóbbi a barlangok iránya.

A főleg törésvonalak mentén kialakuló barlangok eocén mészkőben vagy kőzethatáron /Bertalan K. 1955./ alakultak ki. Méréseink szerint a járatok igen sokszor követik a kőzethatárokat és a réteghatárokat. Az eddigi vizsgálatok alapján a barlangok képződésében a tektonikának jelentős szerepe van.

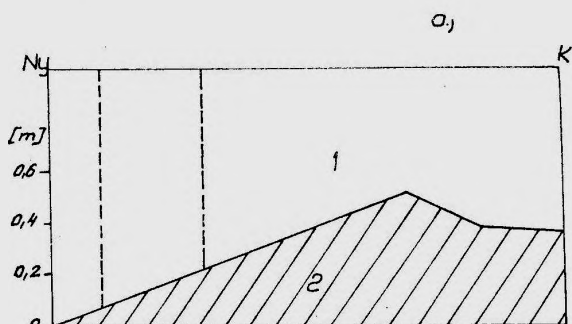
Próbafeltárások a Magoshegy 7sz.(a) és az Ördögárok 28/a(b) barlangjaiban

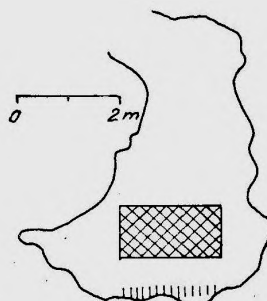
A feltárás déli végének km-i képe

A feltárás helyzete a barlang alrajzi térképén

A feltárás déli végének keresztmetszeti képe

A feltárás helyzete a barlang I. szintjét adó térképén

JELMAGYARÁZAT

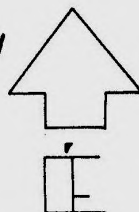
- ||||| feltárási kísérlet helye
- ▣ próbafeltárások helyei
- mintavétel sávja

készítette: Cholnoky Jenő barlangkutató csop 1977.

A MAGOS-HEGY BARLANGJAI

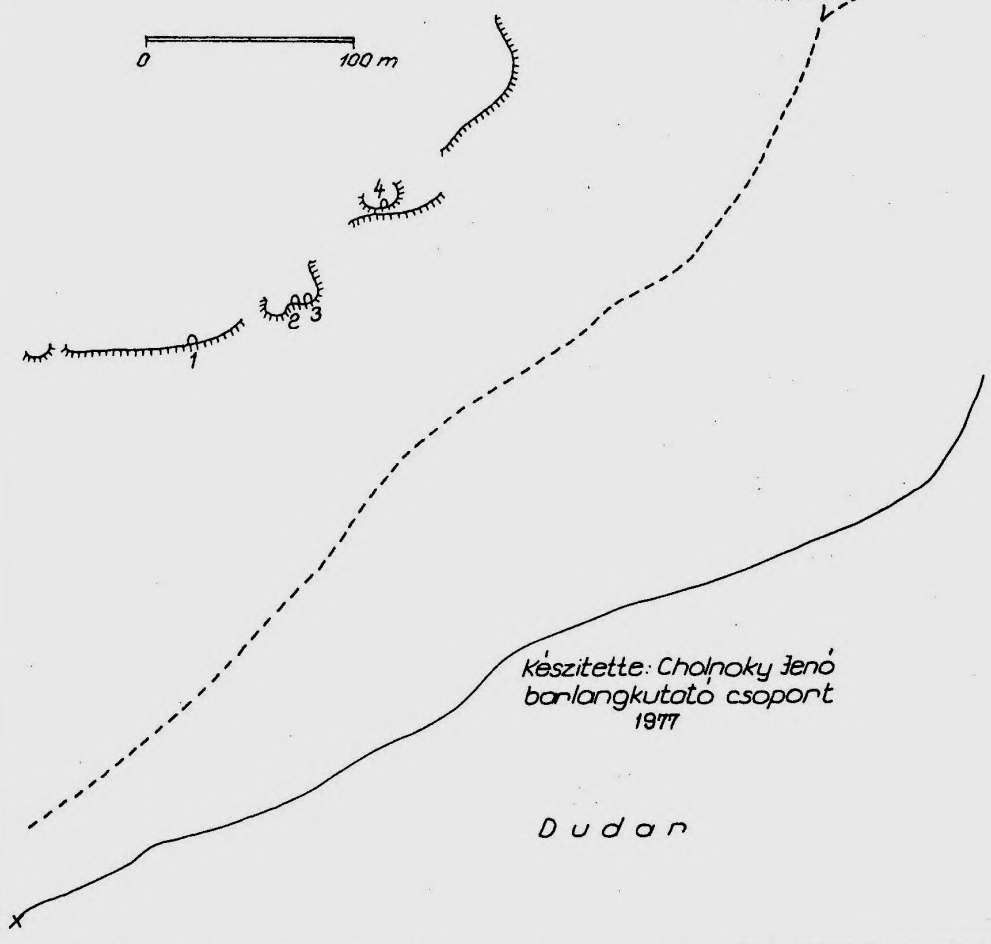
Jelmagyarázat

- 1. barlang azonosítási számmal
- sziklafal
- potak
- erdei út

MAGOS-HEGY

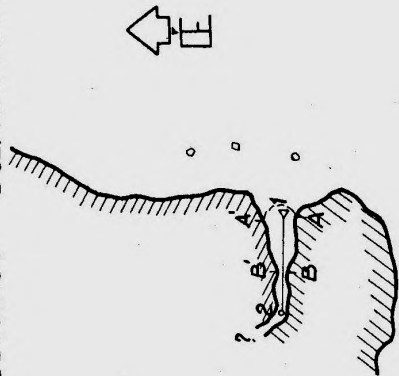
0 100 m

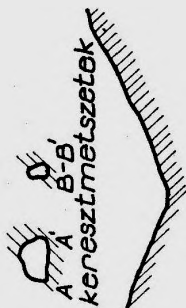
Készítette: Cholnoky Jenő
barlangkutató csoport
1977

Dudan

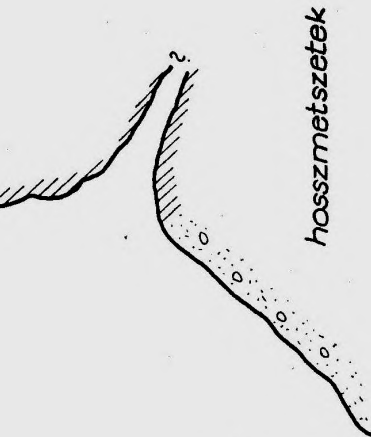
MAGOSHEGY 2.sz. BARLANGJA

alaprész

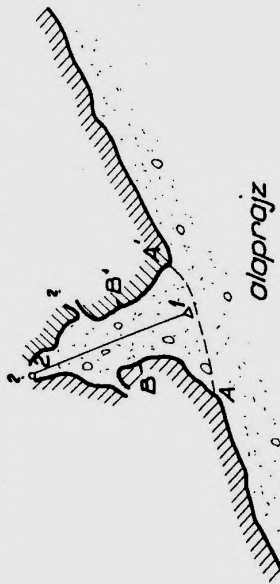

keresztmetszetek

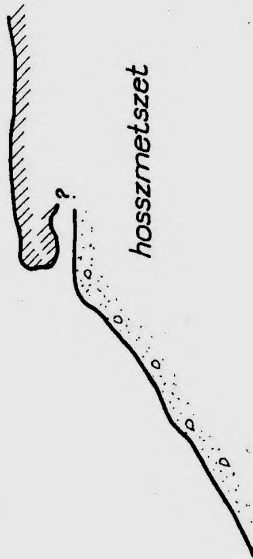

hosszmetszetek

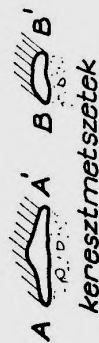
MAGOSHEGY 1.sz. BARLANGJA

alaprész

hosszmetszet

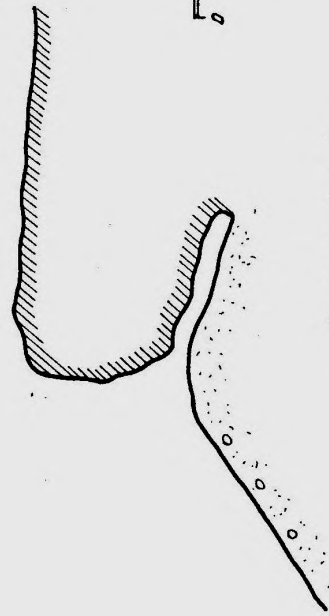
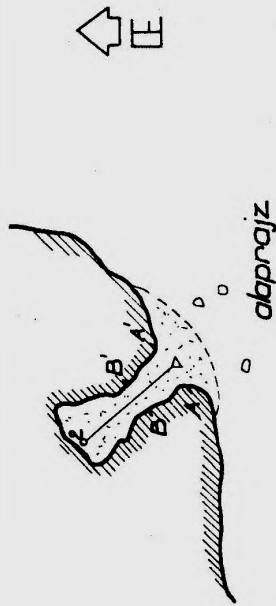
keresztmetszetek

készítette: Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977.

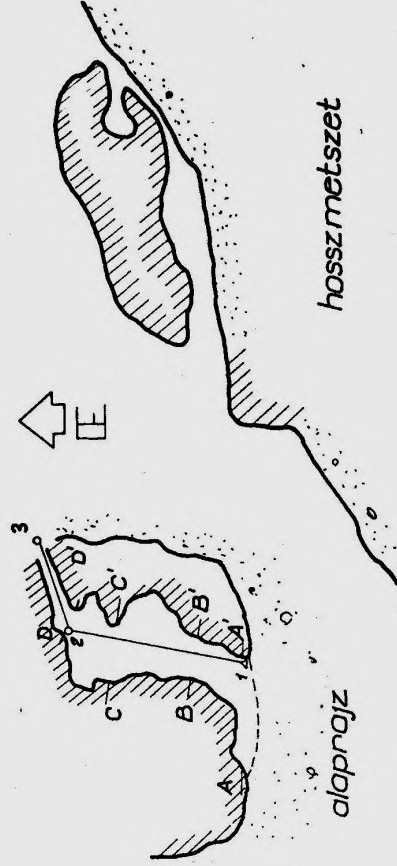
készítette: Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977

MAGOSHEGY 3.sz. BARLANGJA

hosszmetszet

MAGOSHEGY 4.sz. BARLANGJA

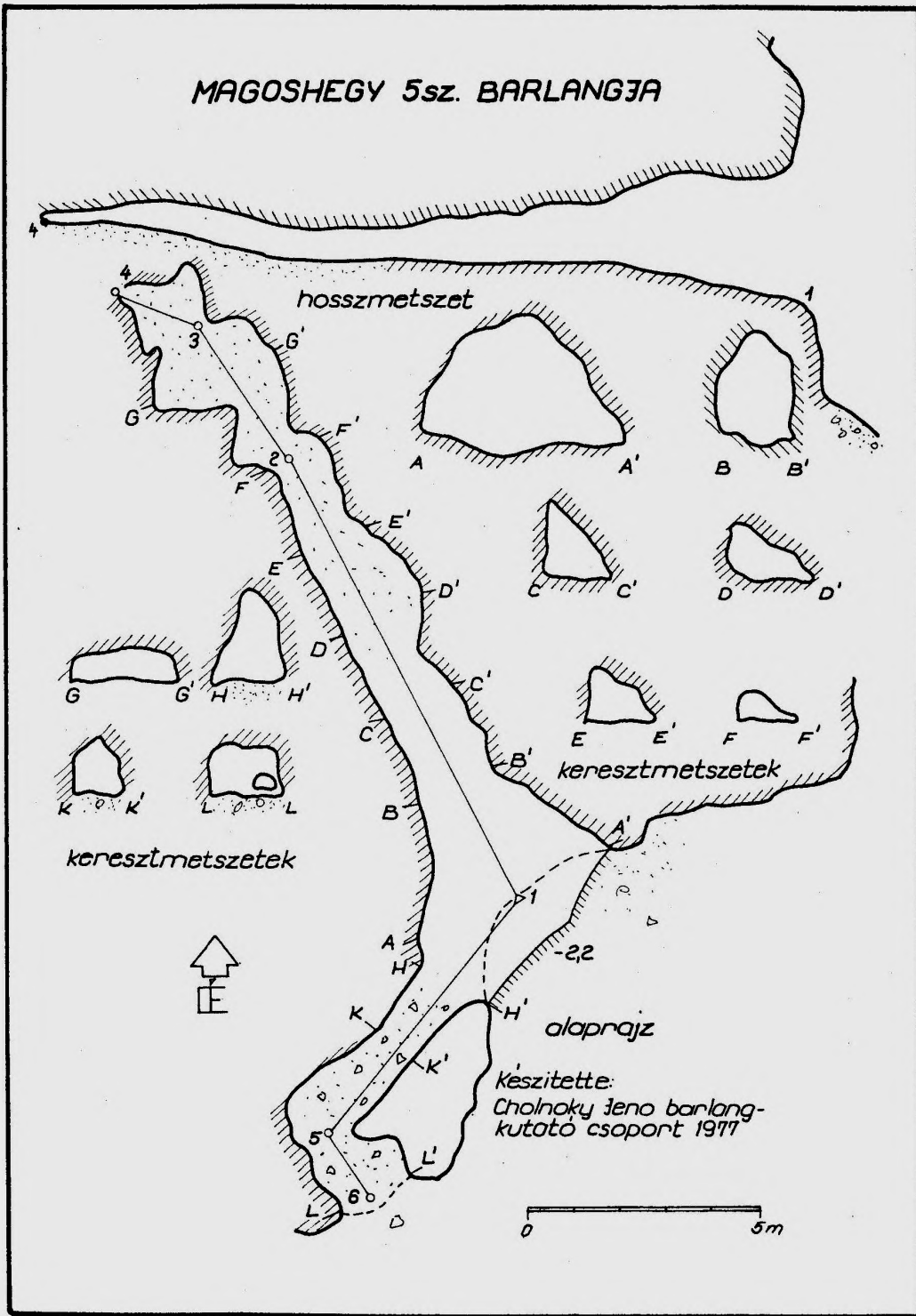
hosszmetszet

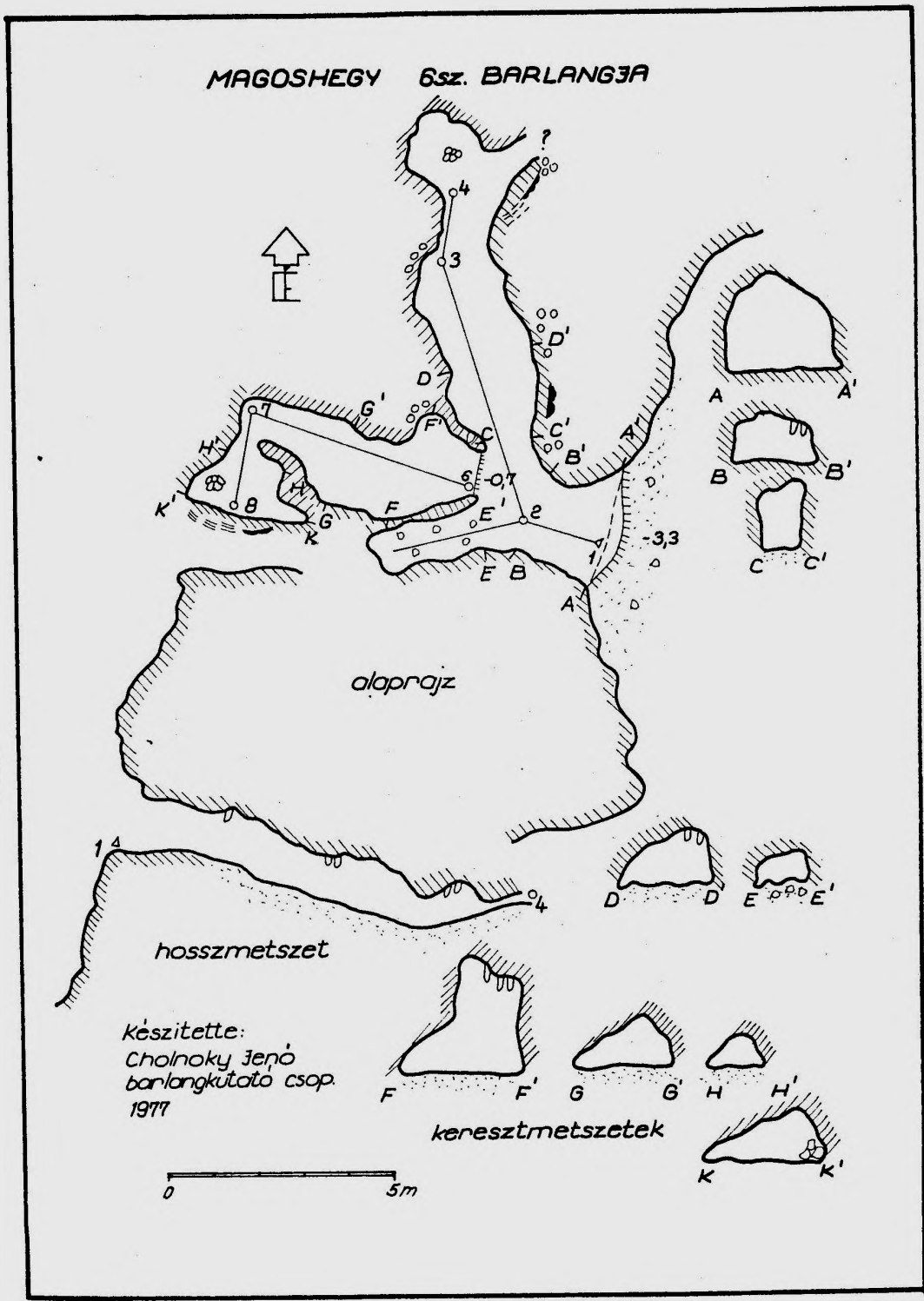
keresztmetszet

készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport 1977

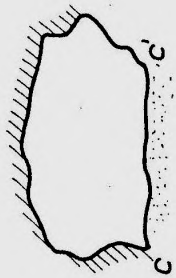
készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport 1977.

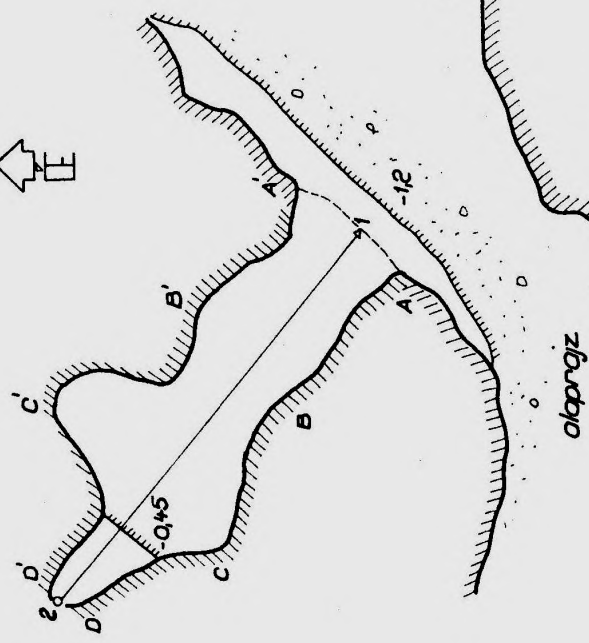
MAGOSHEGY 6sz. BARLANGJA

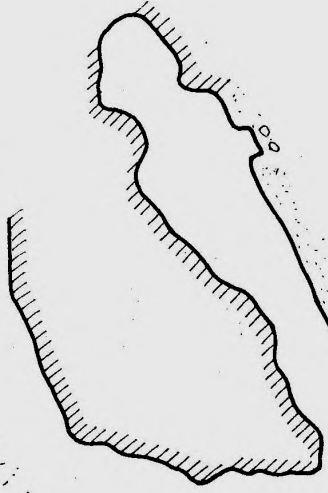
MAGOSHEGY 7sz. BARLANGJA

keresztmetszetek

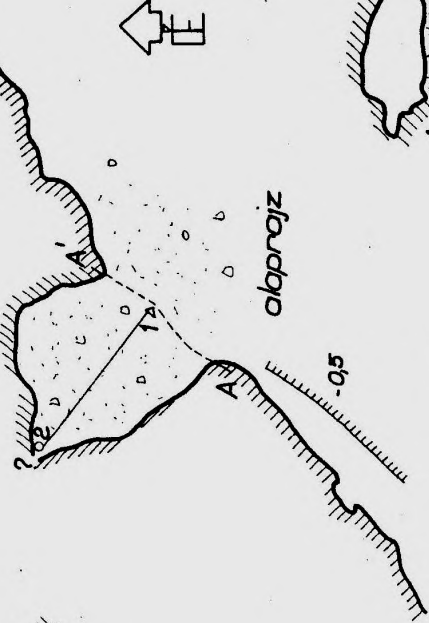
alrajz

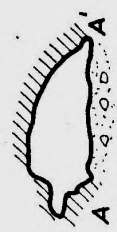
hosszmetszet

Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977

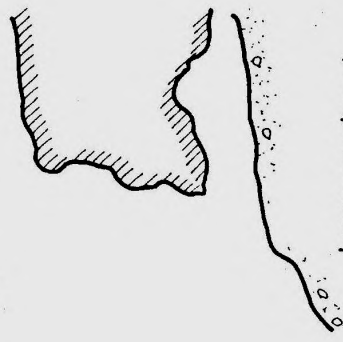
MAGOSHEGY 8sz. BARLANGJA

alrajz

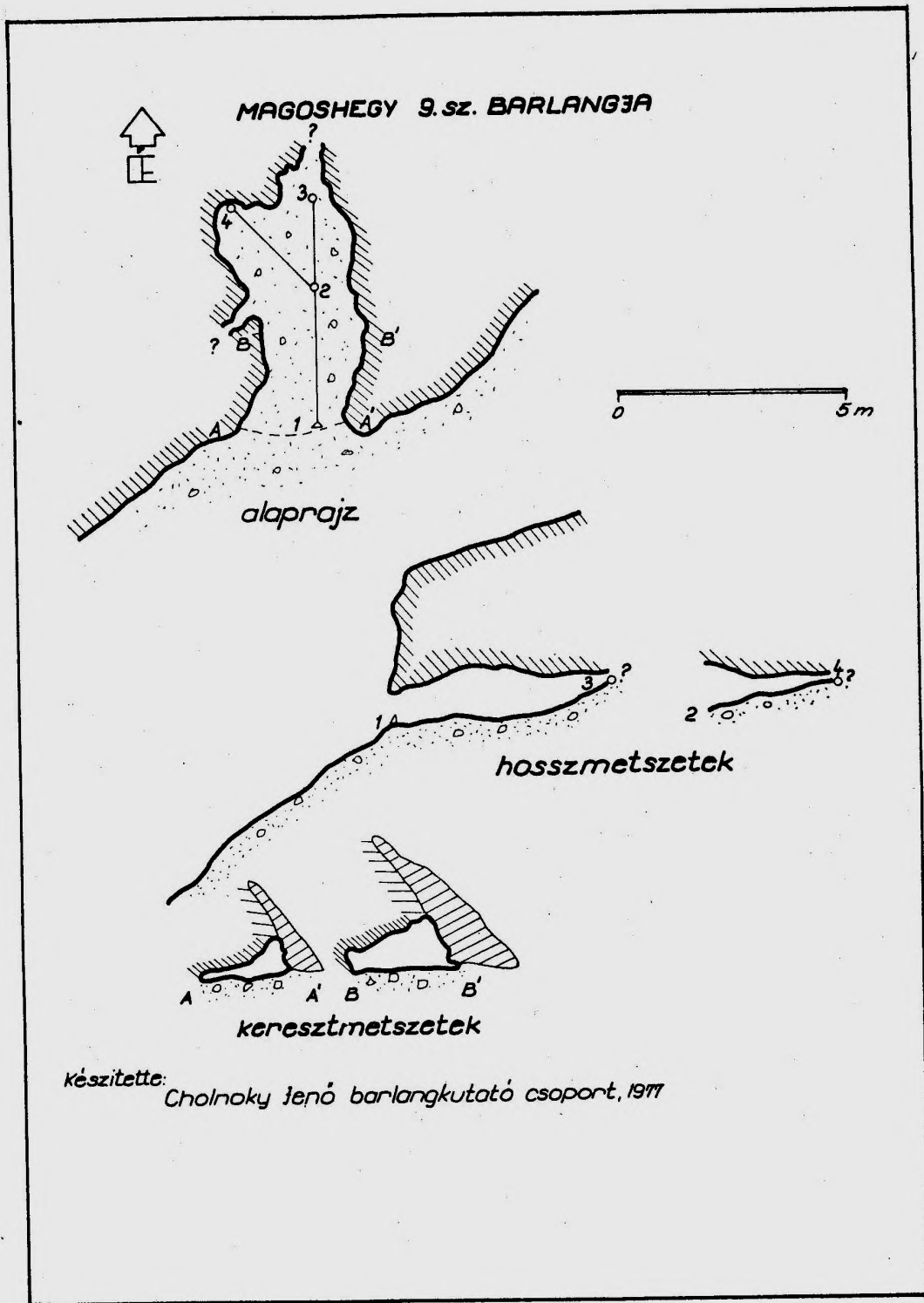
keresztmetszet

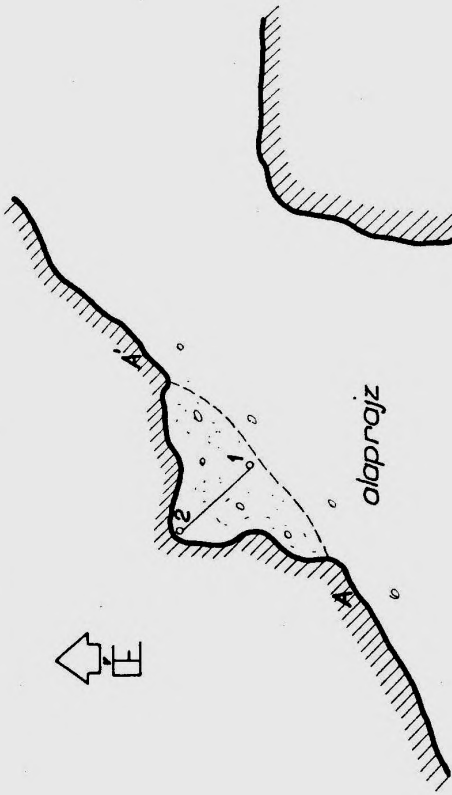
hosszmetszet

Készítette:
Cholnoky Jenő barlangkutató csoport, 1977

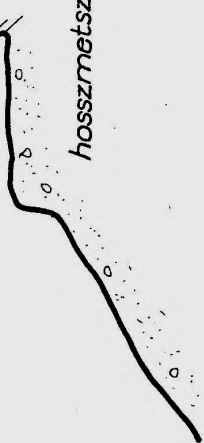

MAGOSHEGY 10/a. SZ. BARLANGJA

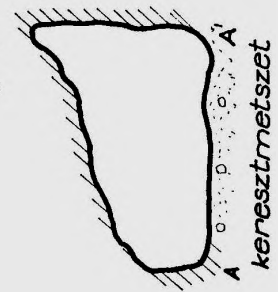

alaprajz

hosszmetszetek

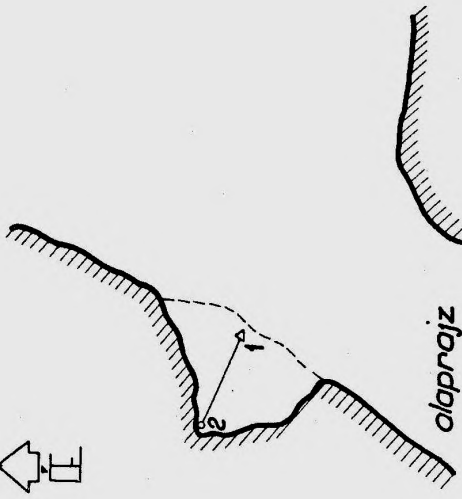

készítette:
Chalnoky Jenő
barlangkutató csop. 1977

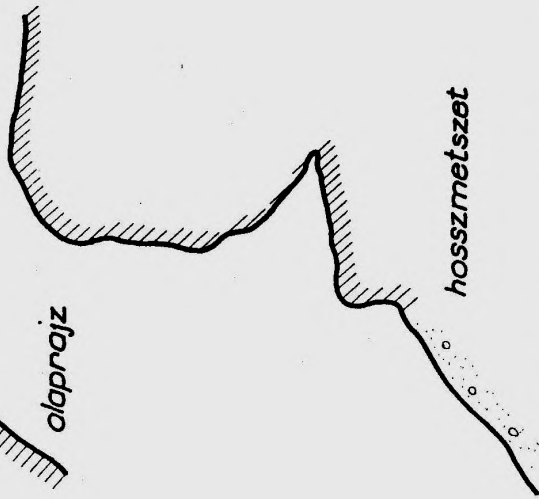

keresztmetszet

MAGOSHEGY 10/b. SZ. BARLANGJA

alaprajz

hosszmetszet

készítette:
Chalnoky Jenő barlangkutató csoport 1977.

Az eddigi vizsgálatok alapján a karsztos barlangokra jellemző területi elrendeződésben sok tényező játszott szerepet.

1. ÉNy-felé az üregesedés mértéke és ezzel együtt az eocén mészkő vastagsága, pontosabban a dolomit mélysége egyre csökken. Az irodalomban jól ismert a jelenleg karsztvízszintnek emeletes jellegű elhelyezkedése a fő karsztvízszint felett /Juhász L. 1976./ a Bakony hegységben. Ha feltételezzük, hogy a dolomit részben "vizzáróként" viselkedett, akkor a szóbanforgó területen egy olyan emeletes karsztvízszint létezhetett, amelynek kifejlődési lehetősége egyre korlátozottabb volt a Kő-árok felé.
2. Valószínűleg ez a karsztvíz emelet a következő okok miatt egymástól elkülönülten több helyen kifejlődött /az ilyen elkülönült "karsztvízgóók" száma és kiterjedése ÉNy-felé csökkent/:
 - a/ a kavicstakaró jelenléte miatt,
 - b/ a dolomit sajátos kifejlődése miatt, amely helyi kivastagodásokat okozott az eocén mészkőben, mely helyeken a "karsztvízgóók" kialakultak,
 - c/ a terület rögösödése miatt.
3. Külső hatásokra a "karsztvízgóók" feltáródtak, közben a járatok egyrésze megsemmisült.
4. A maradék járatok megsemmisülése azóta is intenzíven folyik, melynek jelenlegi formái az eltérő származás és fejlődés, valamint közettani és tektonikai adottságok miatt egymástól többé-kevésbé eltérő.

I. TÁBLÁZAT

A HÁRSKUTI FENNSIK MEGVIZSGÁLT VIZNYELŐINEK NÉHÁNY JELLEMZŐ ADATA

Hárskut - 1. számú viznyelő /H-1./: 2., 3., 33. ábrák

- Helyzete:** A fennsík központi részének kissé kiemelt részén.
- Kőzettani adatok:** Felső triász-dachsteini mészkő határán nyílik, a szálban álló kőzet D-DK-i felében több méteres vastagságban előbukkan, kitöltése talaj és más finomabb hordalék.
- Morfológiai adatok:** Nagy, szabálytalanul megnyult nyelő, kétszintes, alja elkeskenyedik, a felső szint hordalék, a szálban álló kőzetből vízszintesen egy járat nyílik, mely jelenleg részben kitöltött, asszimétrikus keresztmetszetű, É-i fala lankásabb mint a déli.
- Működése:** Időszakosan aktív, 1977. június 15-én erős huzat, 1977. október 9-én gyenge huzat.
- Emberi beavatkozás:** Körülötte építési törmelék, a tölosérben hulladék és szemét, 1960-65 között a falu plébánosa megkísérelte kibontani, a kísérlettel felhagytak, mivel a járat elszűkült és meredekké vált.

Hárskut - 2. számú viznyelő /H-2./:

- Helyzete:** A nyelőtölosér karsztos vakvölgyé fejlődött, az eredeti völgy ezen túl is nyomozható, a nyelő kialakulása után ebben az időben völgyben egy fiatalabb völgy mélyült, mely már csak a K-1. számú nyelőhöz vezet.
- Kőzettani adatok:** Rinoideás, brachiopodás mészkőben képződött, kitöltésében omlásos eredetű sziklatömbök, bemosott talaj és lösz, főleg a tölosérbe vezető mederben kavicsok.
- Morfológiai adatok:** Nagy, hosszukás tölosérű, a mederrel átellenes oldal meredek, alja sikká feltöltött, ebben két helyen beroskadás képződött, az egyikből két járat vezet a felszín alá.
- Működése:** Markó L. /1960/ szerint májusban állandóan nyel, 1977. évi adatok szerint azonban a völgy patakjának vize a nyelő előtt elszívárog, sőt október 19-i észlelés szerint a völgyön létesített gáton sem jut túl.
- Emberi beavatkozás:** Patakját betongyűrűn engedik át, ezért a gát mögött a völgy elmoosarasodik, előtte a meder bevágódik, feltárási kísérlet során kutatóaknát létesítettek, de elakadtak a mészkőben folytatódó szűk járatban /Markó L. 1960./, kutatóakna nem látszik.

Klein-pusztai 2. számú viznyelő /K-2./: 7., 8. ábrák

- Helyzete:** a Klein-pusztai-völgy talpán nyílik, a Gombás-tanyai mellékvölgy torkolatánál.
- Kőzettani adatok:** Oldalában szálbanálló kőzet bukkan elő, tölosérében minimális mennyiségű talaj.
- Morfológiai adatok:** Közepes nagyságú, a völgy tengelyének irányában megnyult tölosérű, keleti vége elkeskenyedő, hosszanti tengely mentén két behorpadás, ezekből egy-egy járat vezet a mélybe, meder nem vezet hozzá.
- Működése:** Időszakosan aktív.

Klein-pusztai 3. számú víznyelő /K-3./: 8. ábra

Helyzete: Hasonló az előzőhöz, attól néhány méterre Ny-ra van.
Kőzettani adatok: Alján talaj és törmelék.
Morfológiai adatok: Kicsi, kerek átmérőjű nyelő, aljáról kötörmelékcsés járat vezet a mélybe, meder nem vezet hozzá.
Működése: Időszakosan aktív.
Emberi beavatkozás: Innen Ny-ra a völgyet szintén gáttal lezárták, így vízgyűjtőjének egy részét elvesztette.

Gyenes-pusztai 1. számú víznyelő /Gy-1./: 7. ábra

Helyzete: A Klein-pusztai-völgy alján nyílik.
Kőzettani adatok: Oldalában karsztos szálkőzet, a tölcsérben némi talaj.
Morfológiai adatok: Közepes nagyságú, szabálytalanul megnyult a völgy tengelyének irányában, alja lapos, belőle járat nyílik, meder nincs.
Működése: Időszakosan aktív.

Gyenes-pusztai 2. számú víznyelő /Gy-2./:

Helyzete: A Klein-pusztai-völgy alján nyílik.
Kőzettani adatok: Kevés talaj.
Morfológiai adatok: Közepes nagyságú, szabálytalanul megnyult a völgy tengelyének irányában, aljzata lapos, belőle kettős járat nyílik, meder vezet hozzá a Gy-1-es nyelő irányából.
Működése: Időszakosan aktív.

Gyenes-pusztai 3. számú víznyelő /Gy-3./: 9., 10. ábrák

Helyzete: A Klein-pusztai-völgy talpán nyílik, közel a Hajag kiemelkedéséhez.
Kőzettani adatok: Alsó-jura fehér tömött mészkőben, amely a nyelőtölcsér oldalában a felszínre bukkan, a folytatását adó barlangban különböző anyagu és nagyságú kavicsok, említett barlang iránya a völgy és a nyelőtölcsér iránya, valamint a barlangban nyomozható vető iránya egybeesik.
Morfológiai adatok: A tölcsér közepes nagyságú, hosszabbik tengelye a völgy tengelyével egybeesik, D-i fala a tölcsérnek meredek, aljában a D-i oldalhoz közelebb a lapos aljzatban egy kisebb horpadás, melyből lefelé ember számára járható függőleges járat vezet /kibontott, a járat hamarosan egy kisebb teremben folytatódik, amelyből két elkeskenyedő hasadék vezet tovább, a járatok omladékosak, három meder vezet a tölcsérhez a völgy alján, kettő Ny-ról egy K-ről, a medrek nem mutatnak intenzív bevágódást.
Működése: Időszakosan aktív.
Emberi beavatkozás: A veszprémi barlangkutató csoport bontotta ki /Markó L. 1960. Jakucs L. - Kessler H. 1962./, a Cholnoky J. Barlangkutató Csoport a kibontott járatot 1977-ben lezárta.

Gombás-tanyai 9. számú víznyelő /G-9./: 7., 8. ábrák

Helyzete: Mellékvölgy torkolatánál, nyelősor tagja.
Kőzettani adatok: Kevés talajjal keveredett kötörmelék.
Morfológiai adatok: Közepes nagyságú, a mellékvölgy tengelyének irányában megnyult tengelyű, alja lapos, ahonnan emberderék szélességű járat vezet a felszín alá a törmelékben, közvetlenül a felszínhez közel kiszélesedik,

a völgy kezdetétől meder vezet hozzá.

Működése: Időszakosan aktív, völgyének vizei közvetlenül a Klein-pusztai-völgybe juthatnak.

Gombás-tanyai 8. számú víznyelő /G-8./:

Helyzete: A Hajag lábánál egy sík területen, nem tartozik a nyelősorba.
Kőzettani adatok: Erősen kitöltött finom üledékkal.
Morfológiai adatok: Kissé megnyult, osekély mélységű.
Működése: Inaktív /?/
Emberi beavatkozás: Lehet, hogy ember által teljesen feltöltött, /részletes térképeken még jelölve van, holott ezt mélysége nem indokolja/ vagy mesterséges.

Gombás-tanyai 7. számú víznyelő /G-7./:

Helyzete: A Gombás-tanya melletti karsztos kiemelkedés lábánál, nyelősorhoz tartozik.
Kőzettani adatok: Orbitoletes közepső kréta mészkőben nyílik.
Morfológiai adatok: Kis félkör alakú bemélyedés, melyhez az említett karsztos kiemelkedésről meder vezet.
Működése: Időszakosan aktív.

Gombás-tanyai 6. számú víznyelő /G-6./: 11. ábra

Helyzete: A Gombás-tanyai-völgy felé lejtős térszín végében, melyet mindkét oldalról karsztos kiemelkedések határolnak, nyelősor tagja.
Kőzettani adatok: Mint az előző.
Morfológiai adatok: Nagy, kerek töloséres, alja szabályos, valószínűleg sikká töltődött fel, D-i irányból jól fejlett meder vezet a tölosérhez, torkolatánál a talaj alól kavicsok bukkannak fel.
Működése: Időszakosan aktív.

Gombás-tanyai 5. számú víznyelő /G-5./:

Helyzete: Ugyanaz, mint az előző.
Kőzettani adatok: Krinoideas, brachiopodás alsó-kréta mészkőben nyílik, a tölosér erősen kitöltött talajjal és lösszel, ebben sziklatömbök.
Morfológiai adatok: Nagy, kerek tölosérű, aszimmetrikus nyelő, ahol az ÉNy-i oldal lankásabb, mint a DK-i, a tölosérben a DK-i oldalhoz közelebb méteres nagyságú beszakadás van a kitöltésben, amelyből részben eltömődött járat vezet a felszín alá, alig látható meder vezet a Hajagról.
Működése: Időszakosan aktív.

Gombás-tanyai 4. számú víznyelő /G-4./:

Helyzete: Mint az előző.
Kőzettani adatok: Mint az előző.
Morfológiai adatok: Kerek, erősen feltöltött
Működése: Inaktív /?/
Emberi beavatkozás: Szélében ázott kut nyomai.

Gombás-tanyai 3. számú víznyelő /G-3./:

Helyzete: Mint az előző.
Közöttani adatok: Mint az előző.
Morfológiai adatok: Kiosi, mély tölosér, kissé ÉNy-DK-i irányban megnyult tengelyű, K-i oldal meredekebb, mint a Ny-i, néhány méteres, alig észrevehető meder vezet hozzá.
Működése: Időszakosan aktív nyelő /?/

Gombás-tanyai 2/B. számú víznyelő /G-2/B./:

Helyzete: Mint az előző.
Közöttani adatok: Mint az előző, és talaj.
Morfológiai adatok: Kiosi, ÉNy-DK-i irányban kissé megnyult, alja sikká feltöltött, DK-i részében egy kisebb beszakadás, melyből köves járat vezet léfelé, a nyelő ÉNy-i peremén egy méteres nagyságu kisebb bemélyedés.
Működése: Időszakosan aktív.

Gombás-tanyai 2/a. számú víznyelő /G-2/a./:

Helyzete: Mint az előző.
Közöttani adatok: Mint az előző.
Morfológiai adatok: Kicsi tölosér, alja sik.
Működése: Időszakosan aktív.

Gyenes-pusztai 4. számú víznyelő /Gy-4./:

Helyzete: A Hajag lábánál.
Közöttani adatok: Oldalában száiban álló kőzet, erősen feltöltődött, finom hordalékkal.
Morfológiai adatok: Közepes nagyságu kissé megnyult tölosérű, É-i oldala szabálytalan alaprajzu, osekély mélységű, alja erősen feltöltött.
Működése: Nem aktív.

Gyenes-pusztai 9. számú víznyelő /Gy-9./: 7. ábra

Helyzete: A Klein-pusztai -völgy lankás völgyoldalában, melynek lefolyástalan-ságát növeli egy valószínűleg karsztos eredetű bemélyedés.
Közöttani adatok: Felső-jura, lemezes, radioláriás, tüzköréteges mészmárgában nyílik, erősen kitöltött löszel és talajjal.
Morfológiai adatok: Nagy, szabálytalan tölosér, melyben a kitöltés két szintje különíthető el, az alsóban a kitöltésben méteres nagyságu beroskadás, melyből karvastagságu járat vezet a felszín alá, a tölosérhez ÉNy-i irányból bevágódó meder vezet megművelt környezetből.
Működése: Időszakonként aktív.
Emberi beavatkozás: Kitöltésének jelentős része közvetlen kapcsolatban lehet a mezőgazdasági műveléssel.

II. TÁBLÁZAT

A KLEIN-PUSZTAI VÖLGY VIZGYÜJTŐ TERÜLETÉN TALÁLHATÓ VIZNYELŐK
NÉHÁNY SZÁMSZERŰ ADATA

Viznyelő neve	t.sz.f.m./m-ben/	vizgy.ter.nagys./km ² /	vizgy.ter.lónbsege/m-ben/	átlagos esés/vízbefolyásnál/	Megjegyzés
K-1	444	0,42	36,2	0,036	-
K-2	447	0,13	22,0	0,02	-
K-3					
G-9	448	0,22	14,0	0,028	a két felsőnél a Hajag lejtője nincs beleszámítva
G-8	454	0,1	46,0	0,033	-
G-7	454	0,03	21,5	0,085	-
G-6	464	0,15	41,5	0,063	utolsó adat a Hajag lejtőjére vonatkozik
G-5	470	0,11	52,6	0,068	mint az előzőnél.
G-4	476				
G-3	478	0,08	44,0	0,088	mint az előzőnél.
G-2/a,b	478				
Gy-1	454	0,01	14,0	0,056	utolsó adat a Klein-pusztai völgy oldalára vonatkozik.
Gy-2	456	0,03	14,0	0,056	
Gy-3	452	-	-	-	-
Gy-9	462	0,19	29,0	0,064	-

G-7., G-8., és G-9 számú viznyelők közös vizgyűjtője: 0,35 km².

III. TÁBLÁZAT

A HÁRSKUTI FENNISIK NÉHÁNY FORRÁSÁNAK ADATAI

Név	t.sz.f.m.	hozam /l/p/	CaCo ₃ /mg/l/	megjegyzés
Esztergályi-v. forrás/E.F./	-	0,696	17,5	megfigyelés alatt
Cerence balparti első forrás/G-1.F./	-	1,14	164,8	-
Cerence balparti második forrás/G-2.F./	462 m	-	167,3	a falu vizművét táplálja, mintavétel a tufából
Cerence jobbparti forrás/G-3.F./	458 m	-	177,3	-
K-1-es viznyelő vízfolyásának forráskörzetéből /K-1.F./	470 m	-	69,9	valószínű felbukkanásától kb.100 m-re történt a mintavétel.

IV. TÁBLÁZAT

AZ ŪRDÖG-ÁROK LEGJELLENZŐBB BARLANGJAINAK ADATAI

Csoport neve	darab	szélességi index
Csószterű barlangok	13	0,47 - 1,74
Átmeneti formakincsű barlangok	2	-
Hesadék barlangok	7	0,04 - 0,31

adatoknak szórása adatoknak átlaga

V. TÁBLÁZAT

A CSESZNEKI TERÜLET BARLANGJAINAK NÉHÁNY ADATA

Kő-árok barlangjai

Kő-árok 1. számú barlangja /K-1./: 12., 34., 35., 36. ábrák

Jellege: Csőszerű barlang
Tengerszint feletti magassága: 401 méter
Szélességi index: 0,87 /átlag/
Morfológiai adatok: omladékos folyosó
Genetikai megjegyzések: a K-1., a K-3. és a K-5. számú barlangok egyetlen nagyobb üregrendszer maradványai.

Kő-árok 3. számú barlangja /K-3./: 34., 35., 38. ábrák

Jellege: Csőszerű barlang ?
Tengerszint feletti magassága: 409 méter
Szélességi index: -
Morfológiai adatok: folyosó /függőleges helyzetű/ a falak két helyen is átszakadtak.
Genetikai megjegyzések: ugyanaz, mint az előbbi

Kő-árok 5. számú barlangja /K-5./: 13., 34., 35., 40. ábrák

Jellege: csőszerű barlang
Tengerszint feletti magassága: 408 méter
Szélességi index: 1,22 /átlag/
Morfológiai adatok: folyosó, omlások pozitív és negatív formái, a falakon csak cseppkőbekéregződések.
Genetikai megjegyzések: ugyanaz, mint az előbbi

Kő-árok 2. számú barlangja /K-2./: 34., 35., 37. ábrák

Jellege: kőfülke
Tengerszint feletti magassága: 394 méter
Szélességi index: 1,23 /átlag/
Morfológiai adatok: fagy munkálta falak
Genetikai megjegyzések: fagyaprózódás

Kő-árok 4. számú barlangja /K-4./: 34., 35., 39. ábrák

Jellege: kőfülke
Tengerszint feletti magassága: 399,5 méter
Szélességi index: 4,2
Morfológiai adatok: fülke, mely folyosóba megy át, utóbbi két keskeny járatban folytatódik
Genetikai megjegyzések: kisebb korróziós járat maradványa, felszínre nyíló végének szélesítésében a fagyaprózódás hatása a domináns.

Kő-árok 6. számú barlangja /K-6./: 34., 41. ábrák

Jellege: kőfülke
Tengerszint feletti magassága: 389 méter
Szélességi index: 2,4 /átlag/
Morfológiai adatok: fagy munkálta falak
Genetikai megfigyelés: fagyaprózódás

Kő-árok 7. számú barlangja /K-7./: 34., 35., 42. ábrák

Jellege: sziklaeresz
Tengerszint feletti magassága: 433,9 méter
Szélességi index: 10,4 /átlag/
Morfológiai adatok: fagy munkálta falak
Genetikai megfigyelés: fagyaprózódás

Kő-árok 8. számú barlangja /K-8./: 14., 15., 34., 43. ábrák

Jellege: osószerű barlang
Tengerszint feletti magassága: 414 méter ?
Szélességi index: 1,4 /átlag/
Morfológiai adatok: kőfülke, egyenes mennyezetű folyosók
Genetikai megjegyzés: torzó, roncsbarlang, az üstképződmények hiánya alapján nem valószínű a keveredési korrózió jelensége, a helyenként található kisebb mélyedések azonban korrózióról tanuskodnak, jelenlegi állapotát valószínűleg a völgyoldal lepusztulása által nyerhette el, inaktív válásában esetleg a közvetlenül mellette kialakuló mellékvölgy is szerepet játszhatott.
Elnevezése: Bertalan K. /1955./ Kő-völgyi sziklaüreg, Roska M. /1950-53./ a Kő-árok 2. számú barlangja

Kő-árok 9. számú barlangja /K-9./: 34., 44. ábrák

Jellege: -
Tengerszint feletti magassága: 417 méter ?
Szélességi index: 3,7 /átlag/
Morfológiai adatok: omladékos terem, mely három irányban is a felszínre nyílik /ebből kettő beomlás/, a terem a felszín felé kőfülkében folytatódik, ellenkező irányban lapos folyosó
Genetikai megjegyzés: a közzethatáron /Bertalan K./ 1955./ képződött járat oldalával csak rövid ideig fejlődhetett, a völgyoldali kialakulása által felszínre került roncs fejlődését a fagyaprózódás irányította /előterében kőfülke, sok törmelék, beomlások/, a függőlegesen felszínre nyíló ág még a barlang aktív állapotában alakulhatott ki.
Elnevezései: Bertalan K. /1955./ Kő-völgyi kőfülke, Roska M. /1950-53./ Kő-árok 1. számú barlangja

Kő-árok 10. számú barlangja /K-10./: 34., 45. ábrák

Jellege: kőfülke
Tengerszint feletti magassága: 406 méter
Szélességi index: 2,2 /átlag/
Morfológiai adatok: kőfülke, kiosi folyosó
Genetikai megjegyzések: osekély oldás, majd fagyaprózódás

Kő-árok 11. számú barlangja /K-11./: 34., 46. ábrák

Jellege: oszszzerű barlang
Tengerszint feletti magassága: 365 méter
Szélességi index: 1,9 /kőfülke, átlag /0,59/ folyosó, átlag/
Morfológiai adatok: folyosó, oseppkölefolyás, kőfülke
Genetikai megjegyzések: oldás, kifagyás

Kő-árok 13. számú barlangja /K-13./: 34., 47. ábrák

Jellege: oszszzerű barlang
Tengerszint feletti magassága: 359 méter
Szélességi index: 1,27 /kőfülke, átlag /0,6/ folyosó átlag/
Morfológiai adatok: folyosó, ebből egy kürtő, kőfülke
Genetikai megjegyzések: oldás, kifagyás

Ördög-árok barlangjai

Ördög-árok 2/a. számú barlangja /Ö-2/a./: 48. ábra

Jellege: csöszszzerű barlang
Tengerszint feletti magassága: -
Szélességi index: 1,27 /átlag/
Morfológiai adatok: folyosó
Genetikai megjegyzések: oldásos eredetű, mely jelenlegi formáját a felszín lepusztulása által nyerte el, tehát torzó barlang

Ördög-árok 19/a. számú barlangja /Ö-19/a./: 49. ábra

Jellege: áltektónikus barlang
Tengerszint feletti magassága: 317 méter
Szélességi index: 1,32 /átlag/
Morfológiai adatok: kőfülkeszerű előtér, mely folyamatosan át megy egy szabálytalan lapos terembe, utóbbi teteje omladékos, padozatát egy sziklatömb alkotja
Genetikai megjegyzések: a patak eróziós jellegű kőfülkét alakított ki, melyet az omladékos lejtő egy sziklatömbje lecsuszva még jobban elzárt

Ördög-árok 26/b. számú barlangja /Ö-26/b./: 50. ábra

Jellege: csöszszzerű barlang
Tengerszint feletti magassága: 362 m ?
Szélességi index: 0,38
Morfológiai adatok: folyosó, néhány kisebb üst, oseppkökiválás a falakon /borsókák/, omladék
Genetikai megjegyzések: oldásos eredetű, torzó, a 28/a és a 28/b. számú barlangokkal egy nagyobb rendszer része lehetett

/járhatatlanul elkeskenyedő része a 28/a. számú barlang felé nyomozható, egymástól kb. 5-10 méterre nyílnak/

A Magos-hegy barlangjai

Magos-hegy 1. számú barlangja /M-1./: 54., 55. ábrák

Jellege: oszroszerű barlang
Tengerszint feletti magassága: 357 méter
Szélességi index: 4,35 /átlag, előtérrel együtt/
Morfológiai adatok: folyosó, kifagyásos előtér
Genetikai megjegyzések: oldás, kifagyás

Magos-hegy 2. számú barlangja /M-2./: 54., 56. ábrák

Jellege: oszroszerű barlang ?
Tengerszint feletti magassága: 365 méter
Szélességi index: 0,69
Morfológiai adatok: folyosó
Genetikai megjegyzések: ronosbarlang, a 3. számú barlanggal közösen üregrendszer maradványai lehetnek, mai állapotukat a Magos-hegy oldalának lepusztulásával nyerhették el

Magos-hegy 3. számú barlangja /M-3./: 54., 57. ábrák

Jellege: oszroszerű barlang
Tengerszint feletti magassága: 365 méter
Szélességi index: 2,24
Morfológiai adatok: folyosó
Genetikai megjegyzések: mint az előző

Magos-hegy 4. számú barlangja /M-4./: 18., 19., 54., 58. ábrák

Jellege: oszroszerű barlang ?
Tengerszint feletti magassága: 361,5 méter
Szélességi index: 1,5 /átlag, bejárat: 2,87, részben kifagyásos eredetű/
Morfológiai adatok: egy kisebb terem, folyosó, falakon borsókö, két kijárat, az egyik széles, másik keskeny, utóbbi közelében az oldási nyomok még felismerhetők, sőt az egyik oldalfal is omladékos
Genetikai megjegyzések: nagy genetikai jelentőségű, keskenyebb bejárata a barlang folytatása lehetett, a fennsík felé, biztos jele egy nagyobb üregrendszer hajdani létezésének, mely a Magos-hegy nagyarányú lepusztulásával semmisülhetett meg részben, a lepusztulás tényére és jellegére utal a Magos-hegy oldalát ellankasztó türmeléke a lejtő, keveredési korrózióra utalhat a keskenyebb bejárat közelében látható üst
Elnevezései: Bártfai P. /1966/ Likaskő

Magos-hegy 5. számú barlangja /M-5./: 19., 54., 59. ábrák

Jellege: oszroszerű barlang ?
Tengerszint feletti magassága: 336 méter
Szélességi index: 1,42 /átlag/

Morfológiai adatok: két folyosó, a falakon borsókö
Genetikai megjegyzések: nagyobb rendszer maradványa a 6. és 7. számú barlangokkal, kialakulásukban a keveredési korrózió, elkülönülésükben a sziklafalnak főleg fagyhatásra bekövetkező pusztulása játszhatott szerepet
Elnevezései: Bertalan K. /1935, 1938./ Magos-hegy 1. számú Kőlik, Roska M. /1950-53/ Magos-hegy V. számú barlang, népiesen Csapóné konyhája, Bártfai P. /1968./

Magos-hegy 6. számú barlangja /M-6./: 20., 54., 60. ábrák

Jellege: oszterü barlang két szintben
Tengerszint feletti magassága: 340 méter
Szélességi index: 1,32 /átlag/
Morfológiai adatok: három folyosó, három fülke, kisebb üstök és egyéb oldási nyomok, függő oseppkövek, bekérgeződések, omladék mint az előző
Genetikai megjegyzések:
Elnevezései: Bertalan K. /1935. 1938/ Magos-hegy 2. számú Kőlik, Roska M. /1950-53/ Magos-hegy III. számú kőfülke

Magos-hegy 8. számú barlangja /M-8./: 54., 62. ábrák

Jellege: kőfülke
Tengerszint feletti magassága: 338 méter
Szélességi index: 2,04 /átlag/
Morfológiai adatok: kőfülke, mely járhatatlanul elkeskenyedő járatokban folytatódik
Genetikai megjegyzések: kifagyásos eredetű, de a járatában az oldásnak is szerep jutott
Elnevezései: Bertalan K. /1935. 1938./ Magos-hegy 4. számú kőlik, Roska M. /1950-53/ II. számú kőfülke

Magos-hegy 9. számú barlangja /M-9./: 23., 54., 63. ábrák

Jellege: áltektónikus barlang
Tengerszint feletti magassága: 339 méter
Szélességi index: 2,15
Morfológiai adatok: kőtömbbel lezárt terem, két elkeskenyedő járat, néhány helyen némi oseppkölefolyás, talán gyenge oldási nyomokkal
Genetikai megjegyzések: eredetileg kifagyásos eredetű kőfülke lehetett, oldásos jellegű járatok végénél, melyet a sziklafalról leszakadó sziklatömb lecsuszva elzárt
Elnevezései: Bertalan K. /1938/ Magos-hegy 5. számú kőlik, Roska M. /1950-53/ Magos-hegy I. számú fülke

Magos-hegy 10/a. számú barlang /M-10/a./: 64., 54. ábrák

Jellege: sziklaeresz
Tengerszint feletti magassága: 342 méter
Szélességi index: 1,25
Morfológiai adatok: fagyunkálta falak
Genetikai megjegyzések: kifagyás

Elnevezései:

Bertalan K. /1955/ Magos-hegyi sziklaeresz, népiesen
Kalapalja /Bertalan K. 1955/

VI. TÁBLÁZAT

A KŐ-ÁROK NÉHÁNY KÖZETHATÁRON KIALAKULT, KARSZTOS EREDETŰ, INAKTIV
BARLANGJÁNAK RELATIV MAGASSÁGA ÉS SZÉLESSÉGI INDEXE KÖZÖTTI ÖSSZE-
FÜGGÉS

barlang neve	barlang relativ magassága	szélességi index
K-13	11,0 méter	0,6
K-11	17,2 méter	0,59
K-1	22,5 méter	0,87
K-5	29,7 méter	1,22
K-8	48,5 méter	1,4
K-9	50,0 méter	3,7

VII. TÁBLÁZAT

AZ ŪRDŪG-ÁROK 28/a. SZÁMŪ BARLANGJÁNAK FELSŐ TERMÉBŐL ELŐKERŪLT
MINTÁK VIZSGÁLATI EREDMÉNYE /Dr. Kordos László adatai/

Minta mélysége /cm-ben/	Minta anyaga	Minta faunája
1	Nummuliteszes kötőrmelék	Anura indet.-béka
20	1 db kvarcitkavics	-
40	Nummuliteszes kvarcit- kavicsos kötőrmelék	Gastropoda indet. -1 db.
40	mész tufa törmelék	-
60	Nummulites perforátusos mész kő	-
90	Nummuliteszes kötőrmelék	Apodemus sp.-egér

IRODALOM

- Bártfai P. 1966: Speleográfiai terepjelentés. - Kézirat, MKBT. Dok. Oszt.
- Bendeffy L. 1967: A Bakony hegység geokinetikai viszonyainak földszerkezeti vonatkozásai.
A Bakony természettudományi kutatásának eredményei IV. Veszprém.
- Bertalan K. 1935: A Bakony barlangjai. - Turisták Lapja, pp. 131-134.
- Bertalan K. 1938: A Bakony hegység barlangjai. - Turisták Lapja, pp. 153-155.
- Bertalan K. 1955: Kiegészítése a bakonyi barlangok ismeretében. - Földr. Ért. pp. 55-62.
- Bögli A. 1960: Kalklösung und Karrenbildung. - Zeitschr. für Geomorph. pp. 4-21.

- Cholnoky J.: Csillagoktól a tengerfenéig, III. köt. - Franklin Társulat kiadványa.
- Deák M. 1972: Magyarázó Magyarország 200000-es földtani térképsorozathoz, L-33-XII. Veszprém, MÁFI kiadvány.
- Fodor I. 1976: Ujabb adatok a barlangi légáramlásról. - Karszt és Barlang pp. 21-24.
- Hajósy F. - Kaka J. - Kéri M. 1975: A osapadék havi és évi összegei Magyarországon a mérések kezdetétől 1970-ig. - Az Országos Meteorológiai Szolgálat Hivatalos Kiadványa, XIII. köt.
- Hazslinszky T. 1968: A Bihar osodálatos karsztjelenségei. - Turista, 8. szám.
- Jakuos L. - Kessler H. 1962: A barlangok világa - Sport kiadó.
- Jakuos L. 197 : A karsztok morfogenetikája. - Akadémia kiadó
- Juhász A. 1976: A földtani viszonyok és karsztosodás összefüggése a Bükk hegységben. - Karszt és Barlang, pp. 1-8.
- Juhász J. 1976: Hidrogeológia. - Akadémia kiadó.
- Kadio O. 1913: A barlangok elnevezéséről. - Barlangkutató, pp. 136-166.
- Láng S. 1952: Geomorfológiai kérdések: - Földr. Ért. pp.
- Láng S. 1958: A Bakony geomorfológiai képe. - Földr. Közl. pp. 324-346.
- Markó L. 1960: Beszámoló a veszprémi barlangkutató csoport 1954-1959. ill. 1960. évi munkájáról. - Karszt és Barlangkut. Táj. pp. 583-586.
- Nagy T. 1977. II.: A barlangok világa. - Perozel Krónika, I. évf. I. sz. pp. 23-24.
- Nagy T. 1977. II.: Hegymászó gyakorlat a Galya-szurdokban. - Perozel Krónika, I. évf. II. sz. pp. 15-16.
- Rónai A. 1973: Negyedkori kéregmozgások térképe Magyarországon. - Geonomia, pp. 241-243.
- Roska M. 1950-53: Ásatások a Bakony barlangjaiban az 1950-53-as években. - MÁFI évi Jel. 1950-53 ról, pp. 143-146.
- Tihanyi P. 1976: Expedíció a Padison. /diavetítéses beszámoló/.
- Tomor-Thiriing J. 1934: A Bakony - dudar-oszlopi "Sűrű" hegycsoportjának földtani és ökológiai viszonyai. - "A Földtani Szemle" melléklete.
- Veress M. 1976: Jelentés a Cholnoky Jenő barlangkutató csoport 1976-os évben végzett munkájáról. - Kézirat.
- Veress M. 1977. I.: Adatok a dudari Ördög-árok barlangjainak morfogenetikájához. - megjelenés alatt a Veszprém megyei Múzeum Évkönyvében.
- Veress M. 1977. II.: A siófoki Cholnoky J. Barlangkutató Csoport tevékenysége. - megjelenés alatt a DBMH módszertani kiadványában.
- M. Áll. Földt. Int. Évkönyve XLVI. köt. 3. zárófüzet /A Bakony hgs. földt. térk./
- Kadio O. 1913: A barlangok elnevezéséről. - Barlangkutató, pp. 136-166.

Összefoglaló jelentés a Ferenovárosi Természetbarátok Sportköre Barlangkutató Szakosztályának 1977. évben végzett munkájáról

Szakosztályunk a már hagyományos munkaterületein dolgozott ez évben is. Égerszög-Teresztenye térségében a Selymári-Ördög-lyukban, a Hosszu-hegyen és kisebb térképező munkával a Vértes-hegységben.

Ezenkívül részt vettek tagjaink más csoportok munkáiban, az Aggteleki karszton és a Bükk-hegységben is.

Nagyobb munkáinkról külön jelentésben számolunk be. Ezek közül a Selymári-Ördög-lyuk igényelte a legnagyobb és a csoport részére ujszerű munkát. A lezárás munkáját és technikai megoldását 1. sz. mellékletünk tartalmazza.

A barlangban e munkát megelőzően és utána is dolgozott helyi csoportunk. A felmérést Hartig Miklós vezetésével folytatták. Ez évben 25 térképezőórával, 50 m újabb szakasz felvétele készült el, így összesen 800-900 m-es részről van vázlatosan kidolgozott, részletes, háromsiku térképünk. Ezenkívül az Ipoly és ITE termet egy rövid átbontással összekötötték, egy újabb körjáratot létesítettek.

A lezárás után jelentős időt vesz igénybe az ügyelet tartása, egy-két rendkívüli időben jelentkező csoport vezetése. Külön elfoglaltság több tagunknak a bejáratok időnkénti ellenőrzése is.

A nyár folyamán átvizsgáltuk a barlang nagy vaslétráját is, mely eléggé kileng. Állapota még megfelelő, valószínűleg a csoport munkájával meg tudjuk erősíteni. A barlang látogatását, bár ekkor elég zavaró volt, a lezárási munkák alatt is meg kellett engedni. Felszerelt kutatók, néhány vidékről is, és le nem beszélhető mászkálók voltak. Ezek között egy súlyos baleset is történt.

A friss betonozást egy ideig őrizni kellett a rombolóktól. A Társulat által meghirdetett látogatási rendet ma már betartják.

A forgalom változatos. A lezárás után:

szeptember 4-én	14 fő
szeptember 18-án	10 fő
október 2-án	84 fő
október 20-án	16 fő
november 6-án	19 fő
december 4-én	29 fő

Összesen: 172 fő

kellően felszerelt kutató, turázó látogatott a barlangba az év végéig.

Az égerszögi területet már az év elején látogatták terepbejárás, vizmegfigyelés órájából kutatóink. A Szabadság-barlangnak tervezett rendszeres vizvizsgálat anyagi hiányok és a bonyolult eljárás miatt nem tudtuk megoldani, illetve elvégeztetni. A részletes terepbejárás, felmérés eredménye viszont új vállalkozásra osábitotta az ifjúságot. Így a jelentett terv eléggé módosult. A nyári táborról a 2. sz. melléklet számol be részletesen. Dokumentációjához mellékeljük a múlt évek táborai alatt feltárt kisbarlangoknak ez évben elkészült térképeit. Ezek: a Borz-karszt-barlang és a Büdös-lyuk. Mindkettő a Kecskék-kut közelében, már az elmúlt években részletesen jelentett barlang.

A Hosszu-hegyi Három-lyuku-barlang /zsomboly/ további feltárását néhány egy- és kétnapos kiszállással, de főleg a nyári tábor alkalmával végezték. Szervező és vezető Máté József főiskolai tanár, a barlangkutatásának elindítója és azóta is állandó vezetője. A munkáról, feltárásáról és az akna lezárásáról külön jelentést /3. sz./ ad. A barlang kibontott mélysége a Szablyár-osoport közreműködésével ma 26 m körül van. Részletes leírása, fotó és térképdokumentációi a Hosszu-hegyi II. és III. barlang adataival együtt a "Szabó József" csoportunk tudományos igényű különjelentésében található.

A Vértes-hegységben a kora tavasszal kétszer kétnapos kiszállással Horváth János, majd Moga János, Horváth János kutatók ellenőrizték és kiegészítették a korábban felmért kisbarlangok térképeit. A bejárás során részletes felszíni vázlat készült a Meszes-völgy barlangzónájáról. Itt eddig 8 barlangot, üreget, mértünk fel, ezek közül 3 azonosítható a "Vértes-hegység barlangjai" c. kiadványban közöltekkel.

Helyi fiatalok segítségével az Ugró-völgyben is felmértünk 5 üreget. Ezek közül is 3 azonosítható. A Vértes-hegység barlangjairól eddig 19 db-nak térképét adtuk át a Társulat térképtárának. Most jelentett felméréseink még nincsenek kidolgozva. A felmérést folytatjuk. Nagyobb anyag összegyűjtése esetén egységes formában jelentjük.

A "Promontor" kutatócsoport és a Debreceni MHS Könnyübuvár barlangkutatóinak munkáiban Vidiosné és Lukács L. vettek többször részt. Így januárban a 38-as sz. barlang feltárómunkáiban, a nyár folyamán a 404-es sz. barlang feltárásában és felmérésében. Augusztusban egy hétig dolgoztak a debreceniek bányászati táborában, a Diabáz-barlang bontásán, térképezésén, s előtte a Hosszu-hegyen.

Horváth János

Jelentés

a Solymári-Ördög-lyuk lezárásáról

A Solymári-Ördög-lyuk főbejáratának vasrács ajtaját és az un. "Pipa" bejárat fulkékinek külső rácsát a háboru alatt megron álták. Néhány egyéni lezárási kísérlet történt ezután, gy nge lánolakat, vagy szoritócsavaros megoldással, de ezek igen öövid ideig állták a rombolást.

A háboru óta a barlang legtöbbször nyitva volt és a szabad látogatással bármikor bejutó "természetrombolók" elég nagy kárt okoztak képződményeiben és még építményeiben is. A nehezen járható, bonyolult labirintusban a kellő felszerelés és gyakorlat nélkül mászkálók, főleg fiatalok sokszor eltévedtek és több baleset történt. A barlang "előkelő" helyet foglalt el a baleseti krónikákban és még több nem is jutott a barlangi mentők, kutatók tudomására.

Kutatócsoportunk tagjai régóta járják a barlangot. 1972 óta rendszeres munkával, részletesen felméri, térképezik. A Társulatnak leadott éves jelentéseinkben többször kértük a barlang lezárását.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal, majd a Hivatal Barlangtani Intézete tudomásunk szerint több éve tervezte a lezárást. A balesetveszély megszüntetése, a barlangnak és még feltárható újabb részeinek megóvása, feltáró és felmérőmunkák biztosítása érdekében 1977. február hónapban felajánlottuk a munka elvégzését. A munkaszerződés szerint a Barlangtani Intézet részéről szakértő Magyarai Gábor, sportkörünk részéről a szerkezetek tervezője és a lezárómunka felelős irányítója Horváth János volt.

Mióta kutatóink foglalkoznak a barlanggal, a két régen lezárt, feltört bejáraton és két omladékos kuszón lehetett a rendszerbe bejutni. Az előzetes terv a két kuszó bejáratot megszüntette volna. A munka megindulása után azonban részben a Barlangtani Intézet, részben a Solymári csoportunk vezetőjének kívánságára a felső kuszóbejáratot is zárható rácsajtóval építettük ki.

A szerkezetek tervezését, méretezését február hótól, a külső kőfejtő munkákat május hótól indítottuk. Mivel a felmérés a két kuszóbejáratot még nem érte el, így ezeken át a külszínen és a barlangban megjelölt végpontokkal rövid mérővonalat vezettünk, hogy a későbbi teljes felmérésbe beköthetők legyenek.

A felső akna bontását és falazását, az ajtók beépítését és az alsó kuszó betömését hétvégi kiszállásokkal és rövid állandó táborral június 18 - július 15-ig csoportunk elvégezte.

A tervezést, földmunkákat, közetvétsést, anyagszállítást, falazást és a szerelőmunka nagyobb részét tagjaink térítés nélkül, a szakosztály részére végezték. Az igen erős rácszerkezeteket az Öntödei Vállalat készítette. Kevesebb, de a fontosabb szakmunkákat, szerelést, kőműves munkát végeztettük fizetett szakemberekkel. De ők is igen mérsékelt munkabérrel a legnehezebb munkákat végezték.

Mivel szállítógéppel a barlangot eléggé megközelíteni nem lehetett, a szerkezeteket, építőanyagot, vizet emberi erővel kellett a beépítés helyére vinni. Így különösen a felső kuszó aknaszerű kiépítése, ennek falazókő szállítása hordkerettel, igen nagy munkát igényelt. A kőanyagot a barlang alatti bánya hányójából, drótkötél-pályán csörlőztük a barlangbejárat alatti sziklafal kis párkányára, majd háton vittük a beépítés helyére.

A szállításra, föld- és betonozómunkákra, a három ajtó beépítésére fordított összes munkaidő kb. 700 óra volt.

A kőműves szakmunkákat Bognár Tibor és Bognár Ferenc, régi kutatók végezték. A zár-szerkezetek elkészítésével László Árpád, ezenkívül még más segítséggel is, Hartig Tibor végzett jelentős munkát. A terepi munkában Hartig Miklós, Halmágyi Ottó és Horváth János teljesítették 100 munkára felett, de kutatócsoportunk legtöbb tagja fizikai ereje és szabadideje szerint kivette részét a munkából. Néhány vendégcsoportoló is segített a szállítómunkákban. A tervezetthez képest megrövidítették munkánkat a költségnövekedést benzinmotoros furó- és vésőgépek. Viszont nehezítette a félkész munka őrzésének szüksége és hogy e miatt a munkákat nem lehetett a legelőszőrűben beosztani.

A lezárás technikai megoldása:

A barlang boltozatos, szálkőfalú főbejárati nyílásába a régi helyére egy igen erős 110 x 135 cm-es ráos-ajtót építettünk be. A ráosszerkezet 10 cm-es T és U profilu idomvasakból hegesztéssel készült. Felső perselye egy természetes üregecskébe, alsó oszlopja rögzítő acélszálakkal 30 cm mélyen a szálkőbe vésett lyukba lett betonozva. Zárására két 4,5 cm átmérőjű vas tolózár szolgál, mely a sziklafalba mélyen besüllyesztett oszlopokba illeszkedik.

A zár-szerkezet magja két Wertheim rendszerű zár, beépítése illetéktelen nyitási kísérlet és rongálás ellen többszörösen biztosított. A zár szándékosan úgy tervezett, hogy a speciális kulcsokon kívül, csak kisebb gyakorlattal nyitható. A zárbetét, meghibásodás esetén, a vastag védőlemez megbontása nélkül cserélhető.

Az ajtó alatt az üreg kitöltését a szálkőig lebontottuk és sűrű vasdrót, betonacél vázra lebetonoztuk. Ez az alsó kibontást megakadályozza. Az acél és drótvázba az alsó oszlop is bekötöttük. Ezenkívül az alsó oszlop alatt lefelé a barlangba egy erős biztosító pánt lett beépítve, mely a csapot körülfogja. Az ajtónak, feltehetően igen hosszú használati idő utáni megsüllyedése, bekopása esetén, erre a pántra a csap köré alátétlemez szerelhető, vagy a csap előtt néhány cm betont kibontva a biztosítópánt külső oszlopja aláékelhető és az a megsüllyedést kiegyenlíti. Az ajtó befelé a zárórudaknál és a függőleges sínek felső végén a szálkőre támaszkodik.

A külső léposókat, kis ülepítővel úgy képeztük ki, hogy a víz törmelékét már ne vi-gyen a barlangba és részben felfogható legyen.

A 2. sz. "Pipa" bejárat a főbejárattól ÉNy-ra, szintben 70 m-re kettős fülkéből függőlegesen induló deréknyi méretű szálkő kürtő alatt egy oszlop leereszthető vízszintes ráccsal oldottuk meg. A rács 110 x 70-es, 8 cm-es T idomvasakból hegesztett. Még vastagabb oszlop-része mélyen a hátsó hasadékba van vasszálakkal betonozva. A rács a kürtő külső sziklafalába két fűlesosappal záródik. A két fület felülről egy bontható acélrud fogja össze, melyet erős lakat zár. A zárórészt alulról vaslemez takarja, csak gyakorlattal és súly miatt csak két személy kezelheti.

A 3. sz. a főbejárattól Ny-ra, 95 méterre és kb. 9 m-rel magasabban az erdőben nyíló kuszóbejárat kisméretű, 50 x 45 cm-es rácsajtóval zártuk le. A bejáró kuszó a külső szintnél 1,5 m-rel mélyebben van. Itt kör alakú 1,6 m felső nyílású, befelé enyhén szűkülő kővel falazott aknákat építettünk. Ennek aljáról ferdén felfelé nyílik az ajtó. Anyaga 8 cm-es, hegesztett T-vas. Fűles oszlop zár az akna aljának szálkő tömbjéhez. A részben fedett lakat a belső oldalról nyitható.

A kuszó első, omladékos kis fülkéjében, az ajtó mögött betonboltozatot építettünk. Ebbe mélyen bekötöttük az ajtó két oszlopját. Az üreget a boltozat felett kitöltöttük,

kivülről az akna kőfala zárja. Az ajtó kerete vasbeton. Az akna falától és néhány méterre körülötte árkot bontottunk. Ezek a lefolyó vizet elvezetik és megszüntetik a további feltöltődést.

A 4. sz. kuszóbejáratot, mely a főbejáratától kb. szintben Ny-ÉNy-ra, 31 méterre bontott bevágásból, omladékos szükülettel nyilott, megszüntettük. Nyílásától kb. 3 m-re, hol már állékony kőzetfalai vannak, a belső fülke előtt kis vasbeton gáttal elzártuk. Kivülről az üreget és részben a külső gúdrút is földdel feltöltöttük.

A munkát július 25-én vette át Saskó István, a Barlangtani Intézet igazgatója. Sajnos a két kisbejáratnak, akkor még ideiglenes, gyengébb lakatját, a műszaki átvétel napjára romboló elemek már lecsavarták. A lakatot a jelenleg kapható legerősebbre cseréltük és ezután a "Pipa" bejáró zárásának eredetileg tervezett, előbb leirt, rudszerkezete is elkészült. Igen erős, egyedi tervezésű lakatokat készítünk.

A főbejárati ajtón is tapasztalható igen aktív "pusztítómunka" bizonyítja, hogy a barlangot a kezelésen kívül őriznünk is kell és a kártételek helyrehozására is fel kell készülnünk.

Ugy érezzük, hogy Szakosztályunk 1977. évi különleges barlangi munkája felér egy kisebb sikeres feltárással. Az Országos Természetvédelmi Hivatal által átutalt összegnek a készkiadásokon felüli munkabér része, a csoportnak már teljesen elhasználódott felszerelését pótolja és szerény anyagi alapot teremt a további feltáró munkához. De ennél fontosabb, hogy Schönviszky László és barlangkutató társainak első lezáró munkája után fél évszázaddal újra teohnikai gátat emelhettünk a barlang pusztítói elé. Budapest egyik leglátogatottabb, még természetes állapotú barlangját megvédjük úgy, hogy a jószándéku érdeklődők, kutatók, megfelelő felszereléssel a barlangot továbbra is látogathatják és sok kalandvágó fiatal testi épsége is megmarad.

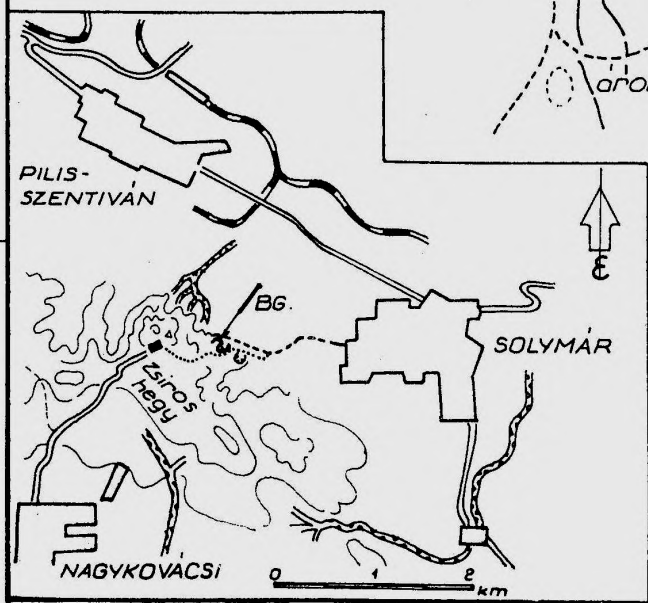
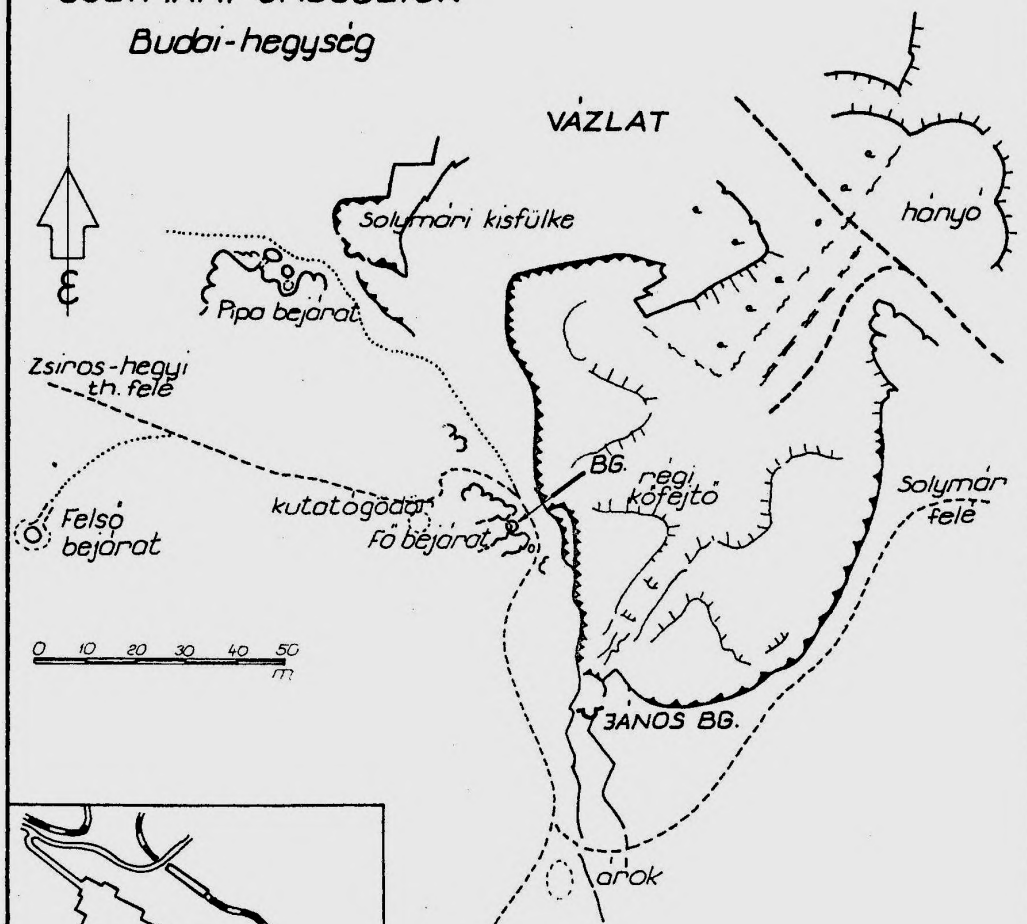
A továbbiakban szakosztályunk erejéhez mérten a barlang berendezését, korlátokat, léposókat igyekszik kijavítani és a látogatást minél biztonságosabbá, kulturáltabbá tenni.

Horváth János

SOLYMÁRI-ÖRDÖGLYUK

Budbi-hegység

VÁZLAT

Szerk: Horváth J.
FTSK.

Jelentés

az 1977. évi égerszögi kutatótáborról

Szakosztályunk rendszeres évi kutatótáborát augusztus 9-21-ig tartottuk Égerszögön. A tábor vezetője Freoska József, a terepi munkák vezetője Lukács László volt.

A kutatás fő célja a Szabadság-barlang Pokol-szakasza utáni feltételezett járatok feltárása és a barlang fotódokumentációjának kiegészítése volt. Ezenkívül részletes terepbejárást végeztünk, átvizgáltuk a régi munkahelyeket, felmértük az ezekben esetleg újra indítható kutatások felszerelés és anyagszükségletét. A feltárómunka mellett tovább javítottuk kutatóállomásunkat és annak berendezéseit.

Már az év tavaszán végzett terepbejárás alkalmával többek között egy jelentősebb beszakadást találtunk a Keoske-kut környékén. A nyári tábor alatt ezt próbaképp megbontottuk és a sikert ígérő természetes formák miatt a munkaidőt és erőt túlnyomórészt erre a bontásra használtuk fel.

Az új munkahely a Keoske-kutnál kb. 210°-ra és 280 méterre van a völgy bal, Ny-i oldalának 2/3 magasságában egy kis ellaposodáson. Itt három beszakadás található, ezek közül a K-it bontottuk meg. A bontásra tíz napot fordítottunk. Négy napig kézzel, vödrözéssel történt a kitöltés kiemelése, majd az akna mélyülésekor csörlővel folytattuk a munkát. Két méter mélységben értük el a szálkővet, ettől kezdve teljes szelvényen bontottunk. 12 m mélységben légjáratot találtunk, ez fokozta a lelkesedést, munkakedvet. Minden időt és erőt kihasználva a tábor zárásáig 16 m mélyre jutottunk.

A szűk helyen, a nehéz munkával a levegő gyorsan elhasználódott. A kitermelést folytatni csak úgy lehetett, hogy felhevített nagy köveket engedtünk le a fenék közelében egy párkányra, s ez megindította a légmozgást, huzatot teremtett. Így a tábor végéig a szükséges létszám dolgozhatott.

Az aknát a nyílásnál és a közelében fészkelő darazsak osipései miatt Darázs-barlangnak neveztük el.

Tehát a "Darázs-barlang" a fent leírt helyen, vékonylemezes, agyagosíkos mészkőben mélyül. A osíkok 2-3 cm vastagok. Az akna átmérője 1,5-1,8 m, benne keresztetűződő törés figyelhető meg. Az eddig kibontott rész térfogata kb. 30 m³. A kitöltés eleinte humuszos, majd később agyagos. A kőtörmelék kevés, de többféle:

- a/ A vékonylemezes, agyagosíkos mészkő törmeléke szegletes.
- b/ Gutensteini-mészkő enyhén gömbölyített, negatív formákkal.
- c/ Wettersteini, világos mészkő, erősen gömbölyítve /majdnem teljesen gömbölyű/.

A megkezdett új kutatómunkáról a fotó és térképdokumentációt mellékeljük.

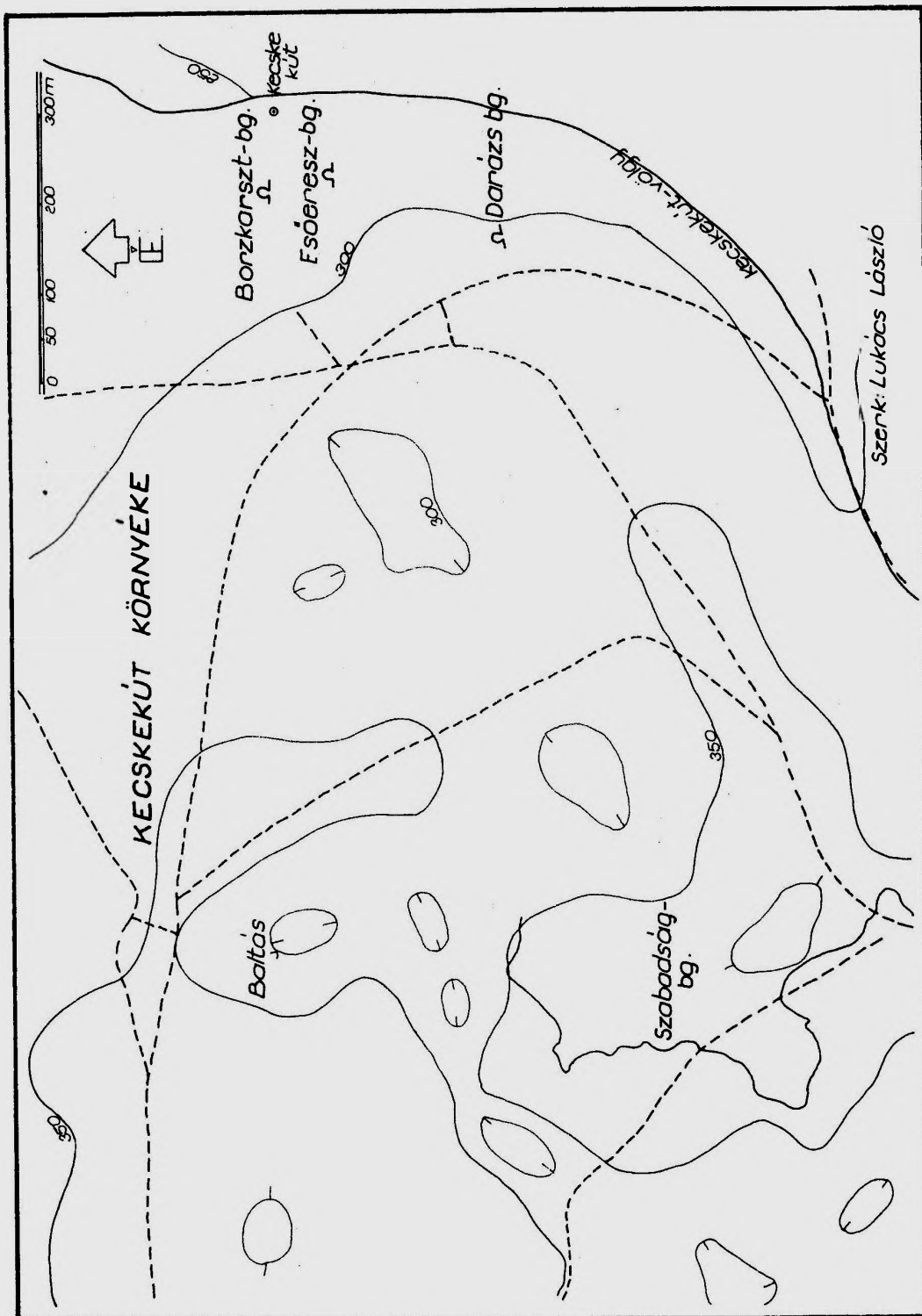
A további kutatásra engedélyt kértünk. A terepbejárásokon kiegészítettük geológiai térképünket.

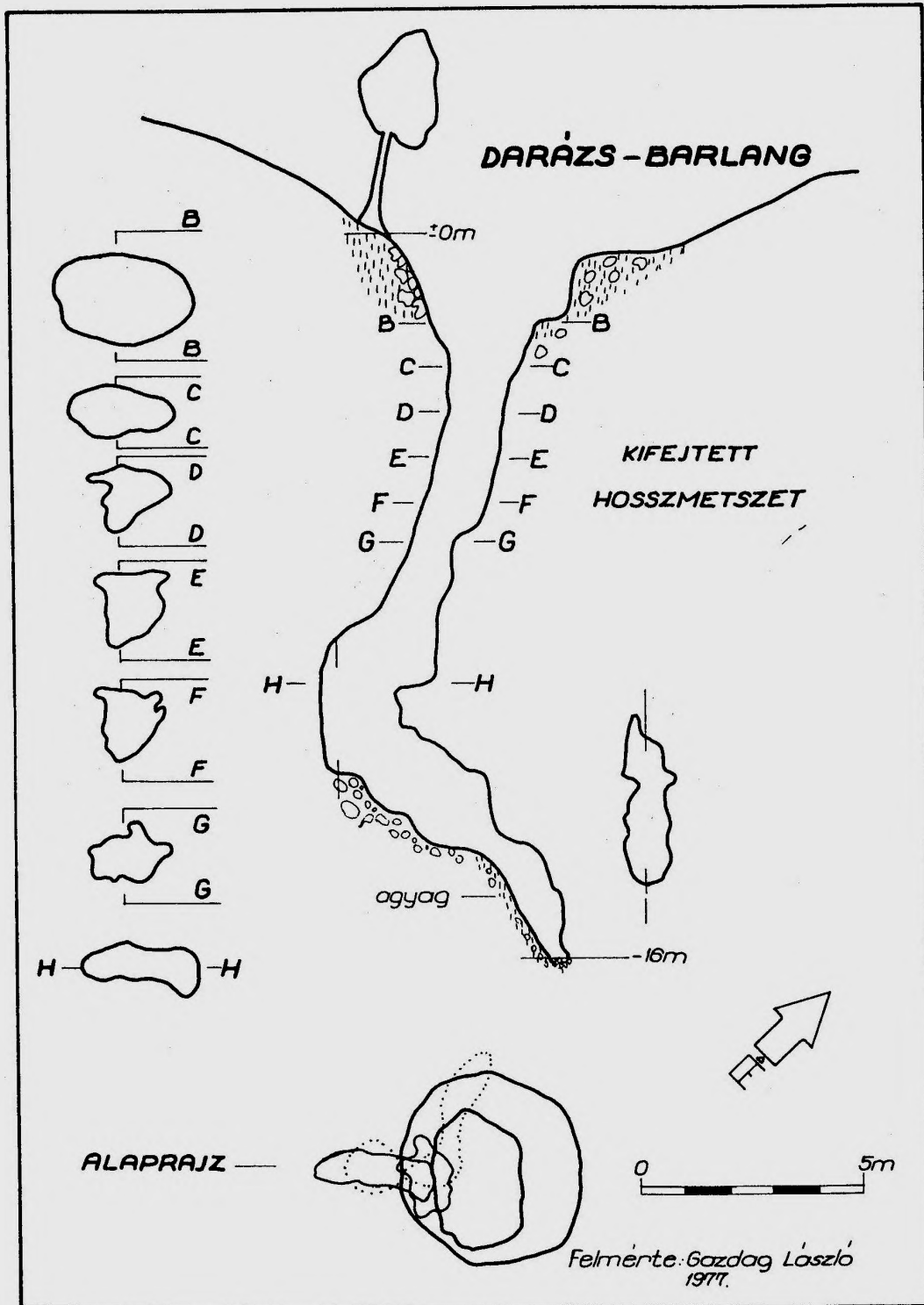
A régi munkahelyek átvizsgálásánál a következőket állapítottuk meg:

- 1/ Az előző években a Vizetes közelében mélyített aknában dolgozni nem lehetett. Az akna magasan vízzel volt telítve. /A tavaszi bejárásakor kb. 40 m átmérőjű tó volt a tőrben, így az aknát is beszámítva a vízmélység kb. 11 m volt./
- 2/ A Veszettárpás munkahely teljesen beomlott.
- 3/ A Borz-karszt-barlangba visszaköltöztak a borzok.

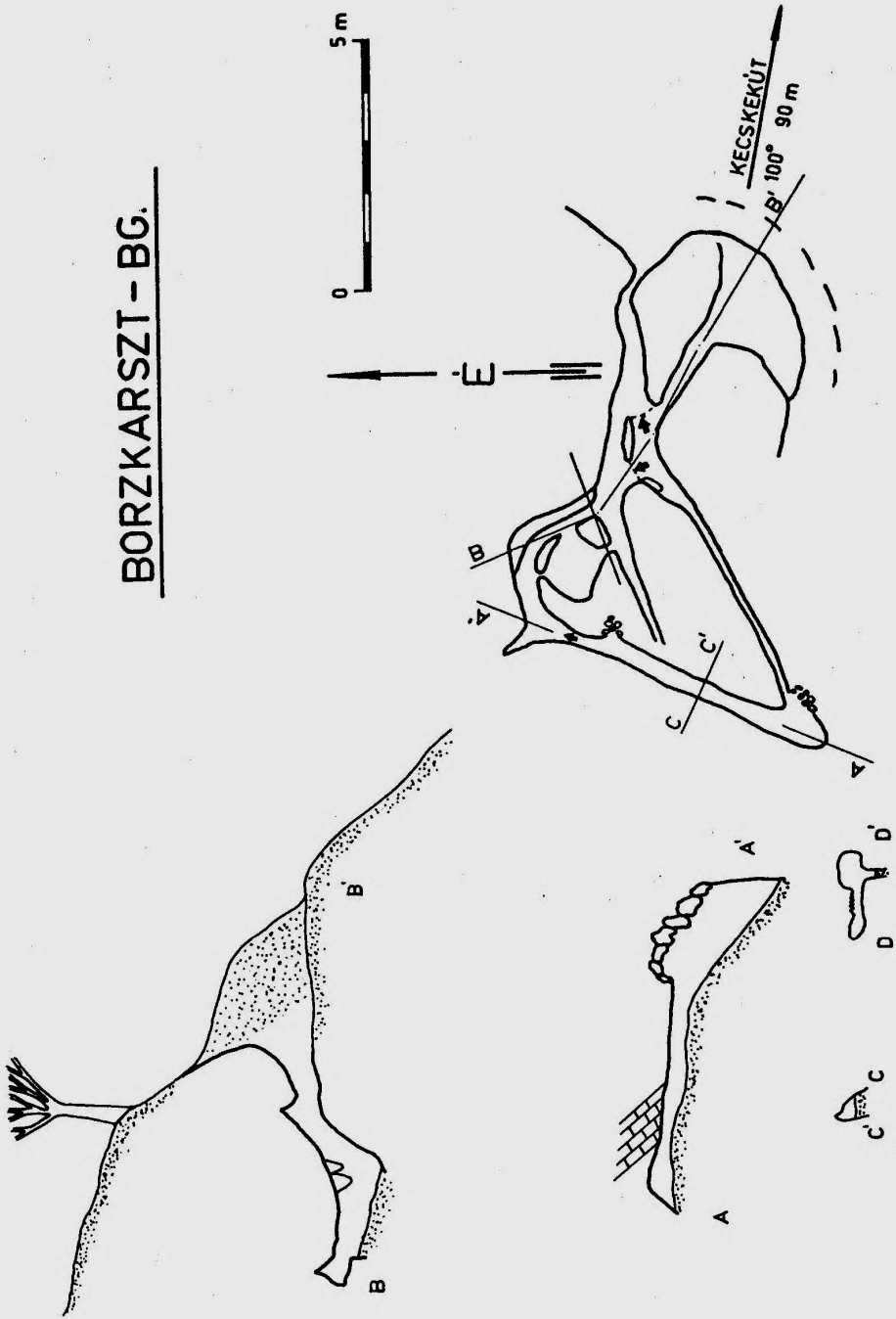
A tábor zárása előtt, a balesetek megelőzésére, a munkahelyeket lefedtük.

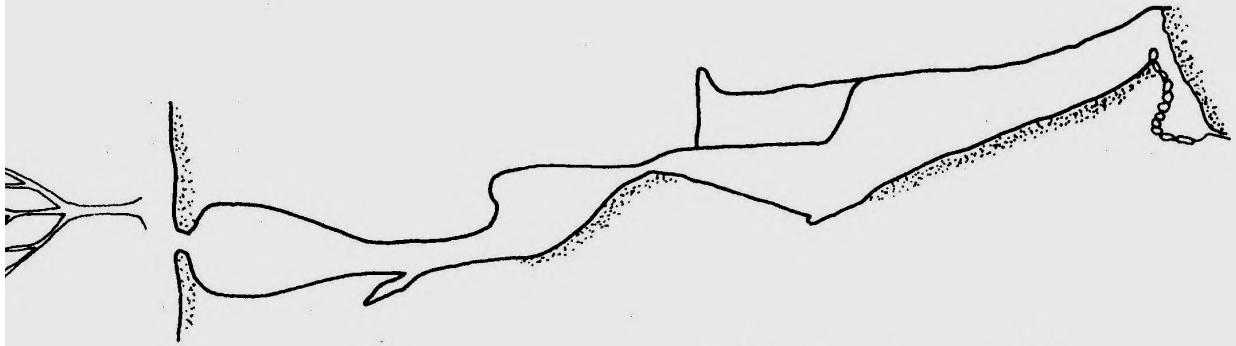
Lukács László

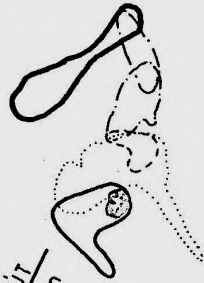
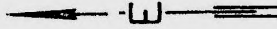
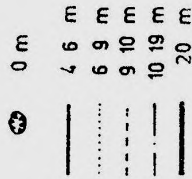

BORZKARSZT - BG.

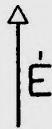

BÜDÖSLYUK

KECSKEKÜT
290° 300 m

BORZKARSZT-BG.
BÜDÖSLYUK

Jelentés

a Hosszu-hegyi Három-lyuku-barlang feltáró táboráról 1977-ben

A Hosszu-hegyi Három-lyuku-barlang feltáró táborát 1977. július 23-tól augusztus 6-ig rendeztük. A tábor vezetője Máté József főiskolai docens, helyettes vezetője Szablyár Péter kohómérnök.

A tábor résztvevői közül nyolcan állandó tábortagok voltak és még tizenöten 3-4 napot töltöttek a táborban, így átlagosan naponta 12 fővel folyt a feltárás.

Folytattuk az elmúlt évben abbahagyott feltárást. A barlangot mintegy 3 méterrel mélyítettük, amihez kb. 75 tonna törmelékkel kellett 20-25 m mélyről felszállítanunk. A fizikai munkát osztráccsal és mozgócsigával könnyítettük, továbbá a barlang felett lejtősen szerelt drótkötélpályán szállítottuk a tartályba helyezett törmelékkel. A feltárás közben gondoskodtunk a leletek és átadtuk azokat /osontokat/ együttműködő munkatársunknak, dr. Kordos Lászlónak vizsgálat és értékelés céljából.

A barlangfeltárás során nem adtunk újabb járatra, osupán a korábban feltárt oldaljáratokat tehetősebbé és egyúttal az azokban tervezett kutatást lehetségessé. A feltárt részek és a környék térképezését Szablyár Péter végezte két társunkkal, kiegészítve Horváth János korábban készített barlangtérképeit.

A feltárás utáni órákban a három lyukat befedő védelmi rácsot szereltünk, betonoztunk. A bejárat rácsoszatán megoldott ajtót anyáscsavarral zárjuk, amit csak villáskulccsal lehet kinyitni, és ezzel megóvjuk magunkat a lakatfeltörés kellemetlenségétől.

A tábor felszerelését és költségeit a győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola és a Ferenovárosi Természetbarát Sportkör Barlangkutató Csoportja adta, illetve fedezte. A Pilisi Parkerdőgazdaság fogattal szállította a hegyre a felszerelést és vizet, a műhelyében elkészítette a lyukak lefedését szolgáló rácsoszatokat.

Máté József

Az FTSK Barlangkutató Szakosztálya Szabó József Csoportjának 1977. évi

kutatási jelentése

T a r t a l o m

	oldalszám
Bevezetés	131
Kutatási terv az 1977. évre	-
Az Ezüst-hegy - Kevély csoportban végzett kutatások	-
Az Ezüst-hegyi Szabó József-barlang vizsgálata	-
Morfogenetikai megfigyelések	-
Barlangi kitöltés vizsgálatok	-
Az üregek eredeti méreteinek rekonstruálása	-
A kitöltések anyagának vizsgálata	-
Kőzetoldási kísérlet nyomás alatti gőzben	-
A Kevély-nyergi-zsomboly és környékének vizsgálata	-
A zsomboly környéke felszíni jelenségeinek vizsgálata	-
Barlangi kitöltés vizsgálatok	-
Az üregek eredeti méreteinek rekonstruálása	-
A kitöltések anyagának vizsgálata	-
Csepegés intenzitásának vizsgálata a Kevély-nyergi-zsombolyban	-
A mérések előzménye	-
A mérőrendszer kialakítása	-
Mérési tapasztalatok	-
A mérési eredmények kiértékelése	-
A Hosszu-hegy /Pilis-hgs./ barlangjainak vizsgálata	131
A Három-lyuku-zsomboly környéke felszíni jelenségeinek vizsgálata	131
A terület barlangjainak leírása	132
A Három-lyuku-zsomboly	132
Hosszu-hegyi II. számú barlang	139
Hosszu-hegyi III. számú barlang	139
Barlangi kitöltés vizsgálatok a Három-lyuku-zsombolyban	-
Szórványos hőmérsékletmérési eredmények a Hosszu-hegy barlangjaiból	139
A Hosszu-hegy környékén tett megfigyelések	140
Ziribári-barlang	140
Hévízes tevékenység nyomai a Hosszu-hegy 485 és 483 m-es magassági pontjai között levő nagy homokkőbányában	-
Külföldi ut	-
Nemzetközi kapcsolatok	-
Kapcsolat hazai kutatókkal és intézményekkel	-
Kutatási eszközeink fejlesztése	-
Barlangtérképek készítésének fejlesztése	-
Optikai eljárás kidolgozása	-
A további kísérletek körvonalazása	-
Egyéb	-
Irodalom	-
I. melléklet	-
II. melléklet	-

Bevezetés

Csoportunk a Ferencvárosi Természetbarát Sportkör Barlangkutató Szakosztályában működik. Mivel csoportunk mindössze 3 fős, ezért kutatási tervünket is úgy állítottuk össze, hogy ezzel a kis létszámmal is teljesíthessük azt.

Fő kutatási témánknak a barlang kitöltés vizsgálatokat választottuk, de ennek kaposán a vizsgált barlangokkal kapcsolatos egyéb megfigyeléseinket is összegyűjtöttük, sőt a korábbi években végzett beszivárgás-mérés eredményeit is feldolgoztuk.

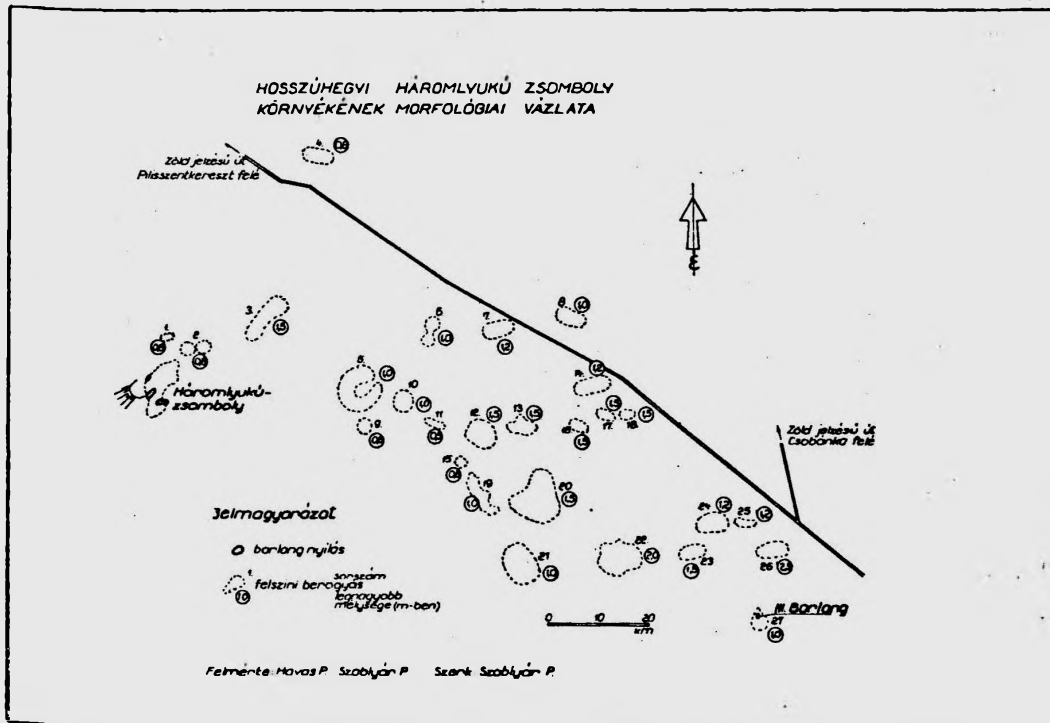
Kutatási jelentésünkben végzett munkánkat akartuk bemutatni, végleges következtetések levonására több kérdésben még nem vállalkozhattunk. Feltáró kutatást a Hosszu-hegyi Három-lyuku-zsombolyt feltáró - Szakosztályunk keretében működő - Győri Távközlési és Közlekedési Műszaki Főiskola munkájába bekapcsolódva végeztünk.

A Hosszu-hegy /Pilis-hgs./ barlangjainak vizsgálata

A Három-lyuku-zsomboly környéke felszíni jelenségeinek vizsgálata

A Hosszu-hegy gerincét a 26. számú erdészeti karótól DK-re a III. számú barlang környékéig változó átmérőjű és mélységű bemélyedések tarkítják. A területet vizsgálók nem tulajdonítottak eddig különösebb jelentőséget ezeknek, mesterséges eredetű tulajdonítottak nekik /bombatölosér, kőbányászás, mészfésés/.

A barlangok környékén tartott felszíni bejárásaink során tüzetesebben megvizsgáltunk néhányat. A területet borító sűrű bozót nem enged áttekintést kapni a bemélyedések elhelyezkedéséről, ezért egy vázlatos felmérést készítettünk, melyre a barlangok alaprajzi területeit is feltüntettük.

Ezen felmérés csak a Három-lyuku-zsombolytól DK-re eső területet mutatja, későbbiekben tervezzük a 26. számú erdészeti karó és a Három-lyuku-zsomboly közötti terület bemélyedéseinek felmérését is.

Felméréseink eredményeit és a terepi megfigyeléseinket összegezve a következőket állapíthattuk meg:

- a bemélyedések nem mesterséges eredetűek. Ezt következőkkel indokoljuk:
 - a bemélyedések geometriai méretei különbözőek, a helyenkénti nagy átmérők és a környezet kőzetanyaga a bombatölsér eredetét kizárja!
 - mészegetésnek nyomát sem találja a környéken /salak, szénmaradványok, égető bok-sák helye/, a kőbányászat nagy valószínűséggel kizárja, hogy Pilisszántó és Pilisszentkereszt közelében sokkal jobb minőségű alapanyagot adó kőbányák működtek és működnek ma is, a szállítási távolságról nem is beszélve.
- a bemélyedések elhelyezkedése irányokat jelöl ki:
 - a Három-lyuku-zsombolyban is érzékelhető 120-300°-os iránnyal jellem hetők a 3., 5., 9., 10., 15., 19., 21. illetve az ezekkel párhuzamos 12., 20., 22. A fentiekre merőleges irányban helyezkednek el az 1., 2., 3. az 5., 6., 7., 9., 10. a 12., 13., 14., 15., 16., 17., 18., valamint a 21., 22., 23., 24., 25., 26. sorszámú bemélyedések.
- a III. számú barlang a 27. sorszámú bemélyedésből nyílik. A barlang bejárat és környékén semmi nemű mesterséges beavatkozás nem tapasztalható!
- a Három-lyuku-zsomboly Medve-ágának végpontján lévő törmelékes agyagkitöltés méréseink szerint az 1. és 2. sorszámmal jelölt bemélyedések alatt helyezkedik el. A kitöltés leírásával a Barlangi kitöltés vizsgálatok a Három-lyuku-zsombolyban című szó alatt részletesen foglalkozunk, annyit azonban itt is kiemelünk, hogy feltehetően a zsomboly 4. - eltömődött - nyílása van ezen törmelékkup felett.
- a 19. bemélyedés ÉK-i falán jól fejlett felszíni karsztjelenségek tanulmányozhatók.

A terület barlangjainak leírása

A Három-lyuku-zsomboly

A zsomboly a Hosszu-hegy DK-i felén, a Gerinctől DNY-i irányban a 11. és 14. ábra szerinti helyen nyílik. A barlangnyílások erősen karsztosodott térszínen nyílnak, jellegzetes karsztbokorerdővel benőtt területen. A bejáratok környéke már nincs eredeti állapotban, a barlangból kihordott agyag- és kőtörmelékéből egy kb. 25-30 méter lejtőhosszuságú hányó alakult ki.

A zsombolynak, mint azt neve is jelzi, három bejárata van. Mindhárom bejárat, és maga az egész barlang sárgásrózsaszín színű, erősen kristályosodott, kalciterekkel sűrűn átszőtt, felsőtriász dachsteini mészkőben alakult ki. A legészakibb, közvetlenül a zsomboly kürtője feletti nyílás kőzetanyaga a legjobb megtartású, ennek következtében ez a nyílás a legkisebb átmérőjű /60-90 cm/. A következő - előzőtől D-re eső - nyílás körzetében a kőzet már sokkal mállékonyabb. Ezen nyílás és a legdélibb, lejtős bejárat közötti köpül-lér erősen mállik, pusztul. E két utóbbi nyílást összekötő folyosó a zsomboly kürtőjébe torkollik, ezen betorkolással szemben erősen repedezett, korrodált falu beöblösödés alakult ki. Ezen beöblösödés kb. 30°-al D-felé dőlő aljából metsződik ki a zsomboly nagy kürtőjének ellipszis alakú szája. Az akna falai közel párhuzamosan, enyhén növekvő szelvénnel haladnak lefelé. Falai simák, helyenként párhuzamos lefutású oldásnyomok észlelhetők. Az akna Ny-i fala teljesen függőlegesen vezet /kb. 17 m hosszban - 1977. szeptem-

beri állapot szerint/ a zomboly alját kitöltő törmelékgig. A törmeléktől kb. 3 m magaságig jól tanu mányozhatók az egymással párhuzamosan lefutó, 25-30 cm átmérőjű, oszszesrű oldásnyomok.

Az akna K-i fala kb. 7 m után eléri a zomboly teremmé szélesedő alsó részét, mely nagy átmérőjű /4, 6, 8 m/ gömbüstök áthatásából alakult ki. Ezen oldott formák miatt fő irányok megfigyelése meglehetősen nehézkes.

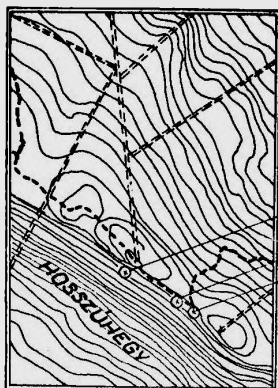
A terem leírásánál az aknától É-ról K-felé indulunk. ÉK-i irányban két, oseppekkel borított domb között erősen elagyagosodott járat indul, melyet a barlangot feltáró Győri Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola barlangkutatói "Medve-ágnak" neveztek el az itt található osontmaradványokra utalva. Ezen oldalág főtéje 30° -kal dől DNY-felé. A főtén, a bejáratától kezdődően, kb. 3 m hosszban 1-1,5 cm vastag kalcit réteg és a fő-tét képező szálkő között nagy mennyiségű barit kristály látható, a nagyobb kristályok élhosszúsága a 2-3 cm-t is eléri, a táblák vastagsága 3-5 mm. A barit helyenként a kalcit szkalenoideres és rombooideres kristályaira települ, ezek a baritkristályok azonban csak pár milliméter élhosszúságuk, igen vékonyak. Ez a főtére tapadó ásványkitöltés feltehetően akkor alakult ki, amikor a barlangnak ez a része teljesen ki volt töltve agyaggal. Erre enged következtetni az is, hogy ezen réteg alatt kb. 30 cm-rel az előzővel párhuzamosan, azonos dőlési irányban ismét egy kalcitos réteg következik, ez azonban már 8-10 cm vastag. Feltehető, hogy a járat alját képező agyagkitöltés még több hasonló kalcitréteget rejt magában. A jelenleg kb. 8 m hosszú járat alsó 3 méterén meglehetősen sok a fiatal, ma is élő oseppek. Külön említést érdemel az oldalág bejáratától kb. 1,5 m-re található néhány heliktit. Az oldalág végét az előbb leirt II. számú kalcitréteg agyaggal és kőzetdarabokkal kevert törmeléke zárja le, ezzel részletesen még a barlangi kitöltésvizsgálatoknál foglalkozunk.

Az oldalág bejárata felett K-i irányban egy 45° -kal Ny-i irányba dőlő szálkő lejtő vezet a terem legmagasabb pontjához, ahol egy szálkő pillér /kb. 60 cm átmérőjű 1,2 m magas/ mögött egy 1 m átmérőjű, 4,5 m magas kürtő vezet függőlegesen felfelé, melynek DNY-i falán egy 20-40 cm átmérőjű cseppekőoszlop áll, mely a kürtő tetejéig felér. A szálkőpillér mellett ÉNy-i irányban is jelentős cseppekőképződmények figyelhetők meg. Ezek nagy része már inaktív, sok közülük letört, elpusztult. Az aknától ezen hátsó vakkürtővel összekötő képzeletbeli egyenesen, a távolság felezőpontjában a terem főtéből még egy függőleges akna vezet felfelé. Átmérője valamivel kisebb az előzőénél, de boltozata kb. azonos magasságban van azzal. Néhány aktív cseppekőképződmény található benne.

Az aknától D-i irányban nyílik a törmelékes talp másik termét alkotó beöblösödés. Ennek alját is a zomboly törmelékkupja alkotja. A teremben a gömbüstös forma az uralkodó. A K-i fal mellett is egy kb. 80 cm átmérőjű kürtő vezet felfelé. Boltozata a két, előzőekben leirt kürtőkével azonos magasságban zárul. A terem D-i, DK-i falán néhány kisebb cseppekőképződmény érdemel említést.

Az előbb említett kürtő alatti falakat borsókö borítja. A borsókövek jó megtartásuk, felületükön utólagos oldás nyomai tapasztalhatók. A terem Ny-i sarkában pár méter hosszú, a jelenlegi törmelékszinttől számított kb. 2 m mély kutatóakna vezet a törmelékkup alá. Az akna Ny-i falát alkotó szálkő itt is gömbüstös. Az akna aljáról egy omlás során keletkezett kürtő vezet a törmelékkup jelenlegi felső szintjére.

A barlang szerkezetéből /felszíni nyílások, a nagy akna, a nagy- és oldalteremből nyíló vakkürtők/ a $120-300^{\circ}$, ill. az erre merőleges $30-210^{\circ}$ fő törési irányok adódnak. Ezek jól megegyeznek a larámi orogén e területre jellemző fő törésirányaival.

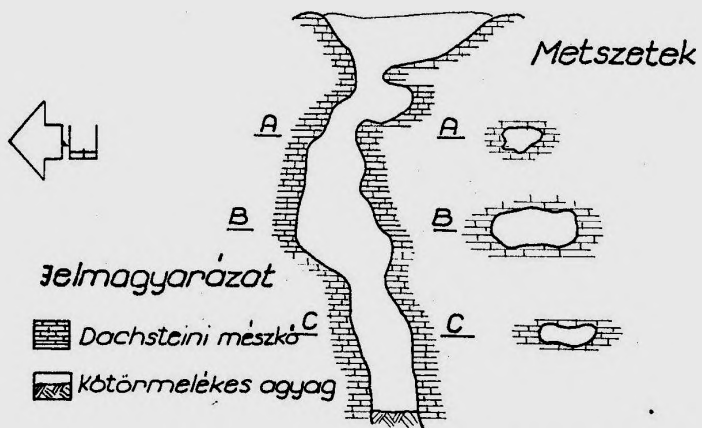
HOSSZÚHEGY (PILIS HG.) BARLANGJAI

- II. barlang
- háromlúukú zomboly
- III. barlang

Jelmagyarázat

- ⊙ barlang,
- + magassági pont
- nyíladék
- zöld jelzésű turista út

HOSSZÚHEGYI III. BARLANG

Metszetek

Jelmagyarázat

- Dachsteini mészkő
- Kőtönmelékes agyag

Alaprajz

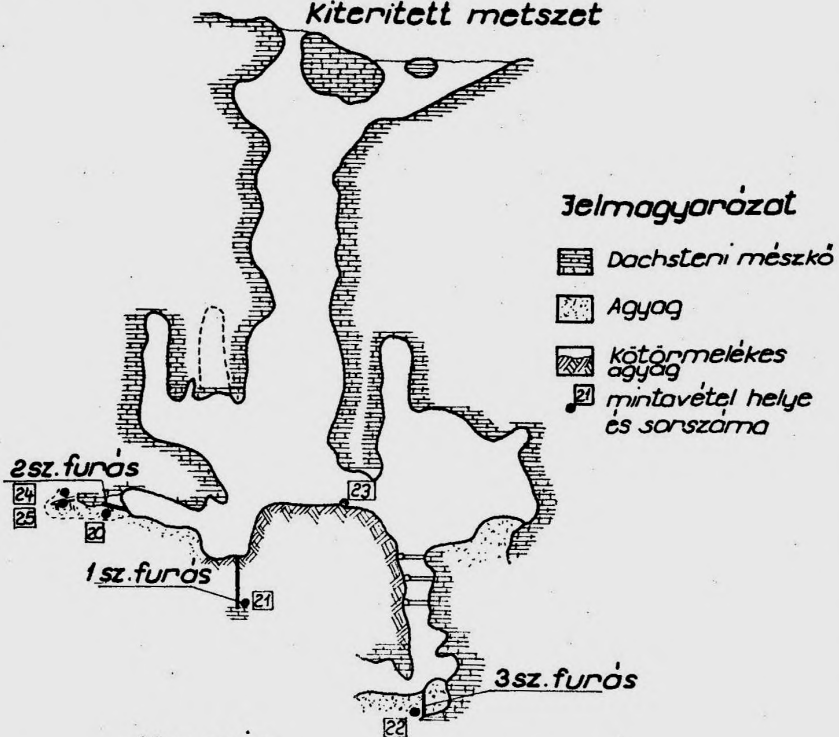
Felmérte: Havas-Szablján
Szerkeztette: Szablján

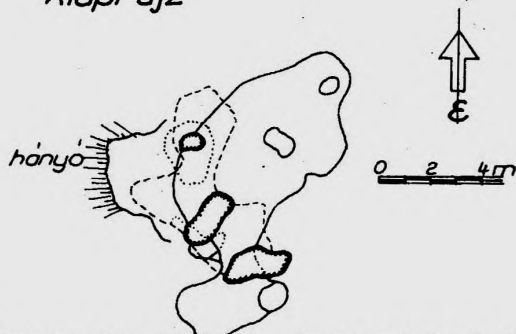
0 1 2m

HOSSZÚHEGYI HÁROMLYUKÚ-ZSOMBOLY

Kiterített metszet

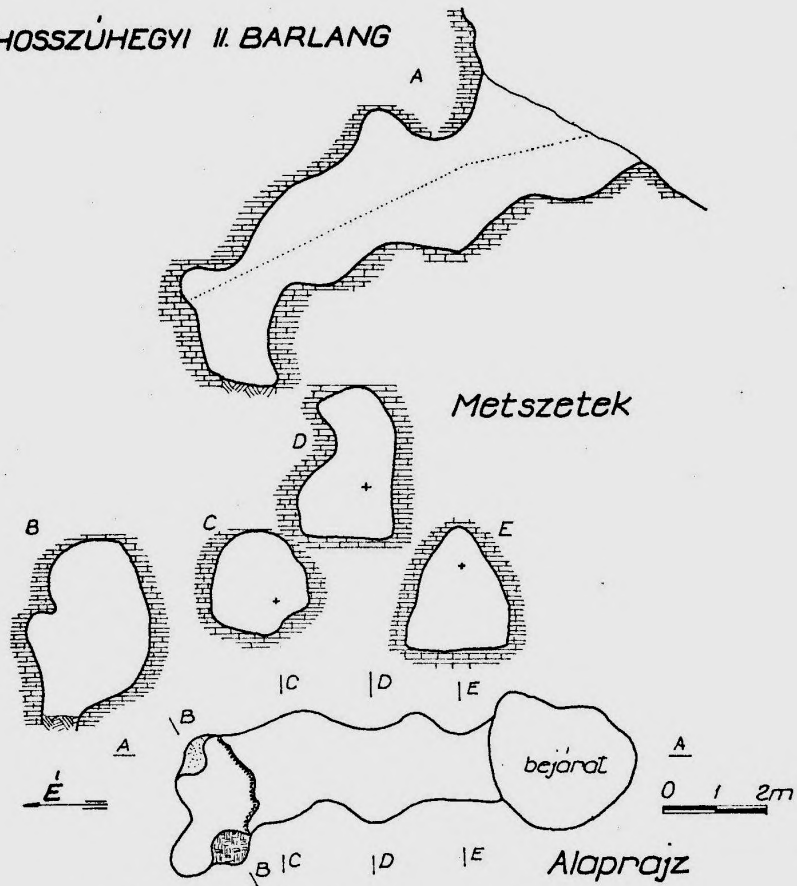
Alaprajz

Felmerítette: Havas-Szablján
1976.

Szerkesztette: Szablján

HOSSZÚHEGYI II. BARLANG

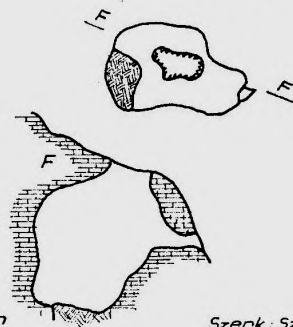

Metszetek

Alaprajz

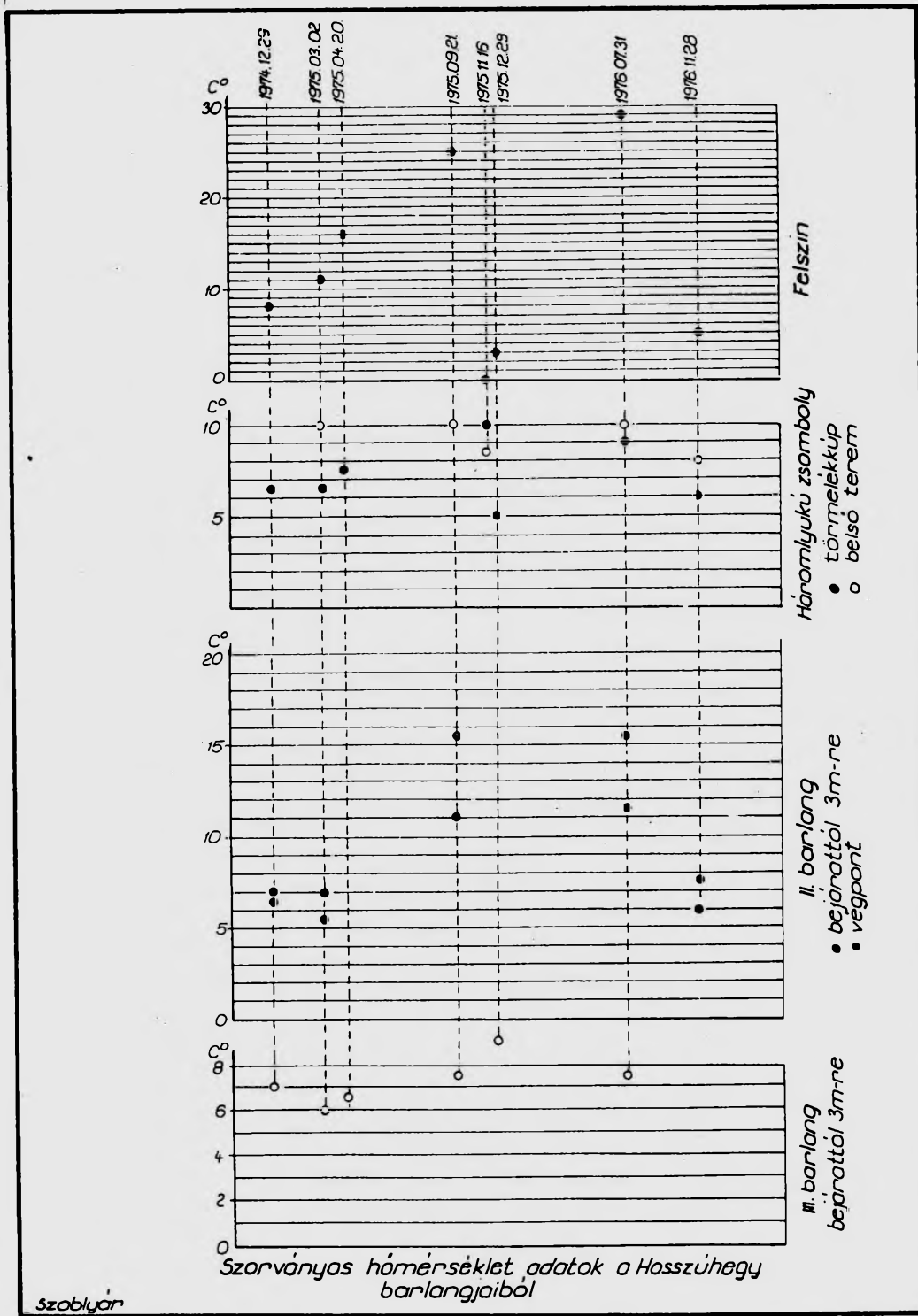
Felmagyarázat

- Dachsteini mészkő
- Agyag
- Agyagos kötőmelek
- Eredeti kitöltés

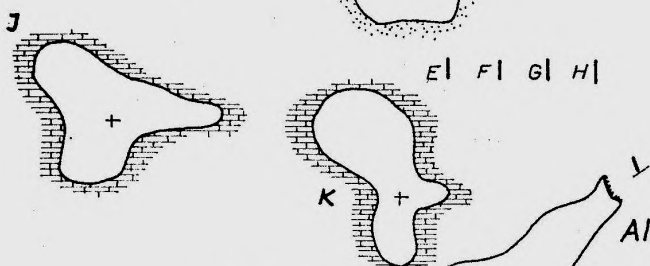
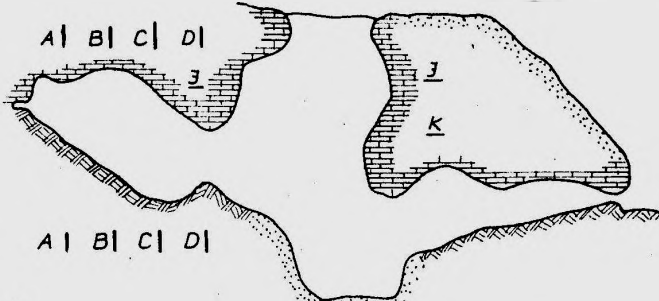
Felmérte: Havas-Szablyán

Szerk: Szablyán

ZIRIBÁRI - BARLANG

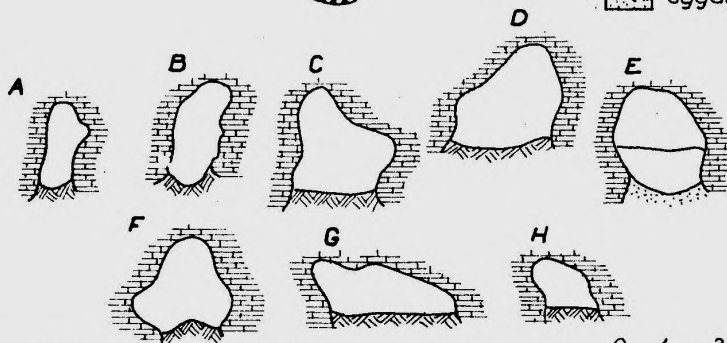
Kiterített metszet I-I | E | F | G | H

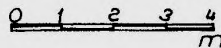
Alaprajz

Felmagyarázat

- Dachsteini meszkő
- kőtörmelekes agyag
- agyag

Felmerő: Havas - Szablján 1977
Szerkesztette: Szablján

A barlang aroulatát a gömbüstök sokasága határozza meg. A barlang falai erősen korrodáltak, mély barázdák tarkítják. Különösen a D-i oldalteremben, annak is a vakkürtő alatti térségében figyelhetők meg erősen korrodált ujjhegybenyomatszerű, kagylós felületű falrészek. Ezen a területen található az oldott, koptatott /?/ borsókó képződmények.

Hosszu-hegyi II. számú barlang

A barlang a Hosszu-hegy gerincén lévő 26. számú erdészeti karótól D-re, a 11. számú ábrán feltüntetett helyen, erősen karsztosodott térszínen nyílik.

A bejárat egy - a D-i oldalán lemetszett, kb. 3 méter átmérőjű - gömbüst, amely egy É-D-i irányú rövid folyosóba torkollik. Ez a bejáratától 7 m távolságban egy 2 m mély te-repléposóval a barlang jelenlegi végpontját jelentő üregbe vezet. A bejáratától 5 m távolságban a folyosó boltozata alatt Ny-i irányban egy keresztirányú repedés vezet, amely kb. 1 m után ismét a főjáratnál párhuzamos - rendkívül szűk járatba torkollik. A szűkület után feltehetően ismét nő a járat szelvénye /a szűkület mögötti részen denevérek vannak!/.

A barlang kitöltését a 60-as évek elején Szitár Ferenc vezetésével kiemelték, az eredeti kitöltés szintjét az oldalfalakon egy festett osikkal megjelölték. A barlangban a gömbüstös formák dominálnak, borsókóvet a barlangban nem találunk. A bejárat közelében néhány kisebb oseppkőképződmény figyelhető meg, ezek nagy része száraz, pusztul.

Említést érdemel a bejáratától Ny-ra nyíló kis üreg, mely egy kb. 2 méter átmérőjű, két helyen a felszínre felszakadt gömbüst. Az alsó kijáratot jelenleg kőtörmelék zárja le. Az üregben képződmények nincsenek, alját kőtörmelék borítja.

A barlang feletti sziklafalban néhány - ember számára járhatatlan - kisebb sziklaüreg figyelhető meg.

Hosszu-hegyi III. számú barlang

A barlang a Hosszu-hegy gerincén, a Három-lyuku-zsomboly közelében, a zöld jelzésű turistauttól néhány méterre nyílik, amint azt a 11. és 14. számú ábrák mutatják.

A barlang bejárata a 14. ábrán 27. sorszámú jelölt berogyás É-i oldalán nyílik. A bejárat alatti kis üreg egy - a barlangot magába foglaló dachsteini mészkő pados rétegeit követő dőlésű rövid, ferde folyosóval egy 5 m mély aknához vezet. Az akna alját képező törmeléktől kb. 3 m-re a pados mészkő rétegekből egy párkány alakult ki, ettől kezdődően az akna szelvénye fokozatosan szűkül, alját apró kőtörmelék borítja agyagba ágyazva.

Szórványos hőmérsékletmérési eredmények a Hosszu-hegy barlangjaiból

A mérési pontok az egyes barlangokban az alábbi helyeken voltak:

Három-lyuku-zsomboly: - törmelék kup teteje
- D-i oldalterem

II. számú barlang: - bejáratától 4 m-re
- végpont

III. számú barlang: - bejáratától 2,5 m-re.

A mérésre felhasznált hőmérők 0,5 C° osztásúak voltak /Higanyos/. A mérési eredmények rendszertelensége és viszonylag kis száma miatt elemzésük nem lehetséges.

Itt szeretnénk említést tenni a Három-lyuku-zsombolyban észlelhető huzat helyes értelmezéséről. Az 1974-ben kiadott Pilis utikalauz /4/ e barlangról szóló leírásában ez

áll: "Az omladék mellett észlelhető huzat további kutatásra biztat". A törmelékkup bontása közben, különösen a falak mellett időnként valóban megfigyelhető légmozgás, ez azonban időszakos. Valódi huzatról nem beszélhetünk, ezt igazolja a törmelékkupba mélyített akna és a törmelékkup szintjéről induló oldalág végpontjain létesített munkahelyek levegőjének kiszellőztetlensége.

Véleményünk szerint a zombolyban hőmérsékletkiegyenlítődésre törekvő minimális légmozgás /átlagos hőmérsékletkülönbség a felszín és a törmelékkup szintje között $7,2\text{ C}^{\circ}$ / egy felszíni légmozgásokból adódó időnkénti szivóhatással párosul. /A mérst hőmérsékletértékeket a 15. számú ábra szemléleti./

A Hosszu-hegy környékén tett megfigyelések

A Ziribári-barlang

A Ziribár DK-i oszától néhány méterre nyílik a kb. $2,5\text{ m}^2$ felületű felszakadás. A lejárati kürtőben jól megfigyelhető az a K-Ny-i irányú repedés, amely a barlang kialakulásában döntő jelentőségű volt.

A lejárati kürtő egy törmelékkal és agyaggal kitöltött, erősen korrodált falu vízszintes járatba vezet. A felszakadás alatt kb. 1 m mély gödröt ástak az agyagkitöltésbe, a feltárt szelvényben sárga homokliszttapintású agyagrétegek és rózsaszín színű, zsiros tapintású rétegek váltogatják egymást. A K-felé induló járat fala erősen korrodált, végét összeementált kőtörmelék, gyökerek átszőtt agyagkitöltés zárja le. Ny-i irányban néhány méter után a járat a felszínre vezet. Ennek a járatnak a falát jellegzetes fehér bevonat alkotja, kezdetleges borsókképződményekkel. Ezt a felszínre vezető járatot barna erdei talaj tölti ki, feltehetően értékes őslénytani leletekkel. /A barlang vázlatos felmérését a 16. ábra mutatja./

Szablyár Péter

Havas Péter

Sisák Zsolt

Be számoló jelentés

a Ferencvárosi Természetbarátok Sportköre "Delfin" Könnyűbuvár Szakosztály Vizalatti Barlangkutató Csoportja 1977. évi munkájáról

Molnár János-barlang

Szakosztályunk hatodik éve foglalkozik a barlang feltárásával. Az elmúlt években közel 300 m hosszúságban sikerült behatolnunk a forrás járataiba. A kezdeti látvános eredmények után látszólagos visszaesés következett be a feltárás területén. Az 1975. és 1976-os években szinte semmi változás nem történt a barlang ismert hosszát tekintve.

Az eddig megismert járatok vizsgálata, térképezése és a merülések biztonságának növelése jelentette tevékenységünk fő irányát. A barlang akkori végpontja közel 30 méter mélységben volt a Malom-tó 104,7 m A.f.m.-hoz viszonyítva. Ez a mélység komoly technikai és biztonságtechnikai felkészülést tett szükségessé.

Az 1977-es esztendő új fejezetet nyitott a barlang kutatásának történetében. Már az év a kutatási terv részfeladatainak megbeszélésekor is komolyabb mérési és rendszertani vizsgálatok elvégzése mellett döntöttünk. Elhatároztuk, hogy hozzákezdünk a barlang és környező források komplex vizsgálatához és feldolgozásához. Ezt a munkát két év időtartamra ütemeztük és így az 1977. évi jelentésünkben csak az eddigi vizsgálatok részeredményeiről tudunk beszámolni.

A munkánk során szerzett tapasztalatokat az alábbiakban foglaljuk össze:

A Molnár János-barlang a József-hegyi forráscsoport két kiemelkedő - legnagyobb vízhozamu - forrásának az Alagut- és a Boltiv-forrásoknak közös járatrendszere, s ezért csak a környező forrásokkal együtt vizsgálható. Megfigyeléseinket ezért kiterjesztettük a József-hegy lábánál fakadó többi forrásra is.

Területünkön feltörő vizek, a mindenkori erózióbázis, vagyis a Duna szintjén jelentkeznek. A tápterületen beszivárgó csapadékvíz egy része a felszín közelében áramlik a megcsapolás helye felé. A másik része a mélység felé történő mozgása közben a normális földi hőáram következtében felmelegedve, a mélyreható törések mentén kerül ismét napvilágra. A kétféle víz szűk területsávon történő megjelenése okozza, hogy a József-hegy lábánál szinte egymás mellett hideg, langyos és meleg források is fakadnak.

A Lukács és Császár-fürdő területén jelentkező forrásokat a feltörés helye szerint két csoportra oszthatjuk:

Első csoport: a Duna árterén, a kaviostakaró alól feltörő források. Ezen a területen helyezkednek el a mesterségesen létesített vízkitermelő kutak is.

Másik csoport: közvetlenül a József-hegy lábánál a kőzet repedéseiből, járataiból kilépő források. Elsődlegesen ezekkel a forrásokkal foglalkoztunk.

A Frankel Leó ut és a József-hegy közötti területen négy forrást ismerünk, melyek a langyos források csoportjába tartoznak. A mélyből feltörő meleg és a felszín közelében áramló hideg karsztvíz keverékét hozzák felszínre. Hőmérsékletük 20-29 °C között változik.

Most pedig vegyük sorra a forrásokat:

Török-forrás: vize a Frankel Leó ut 54. sz. alatt, az ORFI kórházépület pinoéjében egy mesterségesen kialakított medencében gyűlik össze.

Hozama: közelítőleg 6.000 m³/nap

Vizének hőmérséklete: 25 - 26 C°

Nyugalmi vízszintje: 104,7 m A.f.

A forrásmedenoében két különböző hőmérsékletű viz keveredik. A kőzet repedéseiből - a medence DK-i sarkában - 21-22 C°-os, míg az ÉK-i oldalon 103,8 m A.f. magasságban nyíló járaton keresztül 26-28 C°-os víz tör elő.

Ez a forrásjárat könnyűbuvár felszereléssel nyolc méter hosszúságban járható. Itt rövid szakaszon elszűkül, bár a további járat már ismét járható méretű, feltárása a fürdő vízvédelmi érdekei miatt nem lehetséges. A forrás részletes feldolgozása folyamatban van.

Zug-szikla-forrás: a Malom-tó és a Török-forrás között, a Frankel Leó ut 52. sz. ház udvarán található.

Napjainkban nem üzemeltetik, járatai eltömődtek, eliszapolódtak, csak pangó víz található benne. 1936-ban, az akkor még áramló vizet dr. Papp Ferenc megfestette. A festett víz 30 perc után a Török-forrásban és a Dunában is jelentkezett. Jelenlegi állapotában vizgálatok oéljára alkalmatlan.

Malom-tó-forrásai: a Boltiv és az Alagut-forrás. A két forrás érdekessége, hogy vizük közös járatrendszeren, a Molnár János-barlangon keresztül közös vizgyűjtőbe, a Malom-tóba gyűlik össze, de a forrásviz hőmérséklete különböző. A Boltiv-forrás 20,5 C°, az Alagut-forrás 23-24 C°-os vizet ad.

A források nyugalmi vízszintje: 104,7 m A.f.

A két forrás összhozama: 2.300 - 21.000 m³/nap.

A Fővárosi Fürdőigazgatósággal fennálló szerződésünk értelmében, rendszeres vizminta-vételezéseket végzünk a barlang különböző pontjain. A feldolgozott vizminták azt mutatták, hogy a mélyebb részeket /-6 m alatt/ kitöltő viz a felszín közelében mozgó, csekély melegvizel keveredett karsztviz, míg a felső járatok vize már nagyobb mennyiségben tartalmazza a mélyből származó melegvizet.

Mint már az előzőekben említettem, a Boltiv- és az Alagut-forrás vize nem azonos hőmérsékletű, és a vizminták eredményei is különbséget mutatnak. A Boltiv-forrásból vett minta az Óriás-terem vizével, míg az Alagut-forrás vize a felső járatok vizével egyezett. Magától érthetődően adódott a kérdés: Milyen uton jut el a viz az Óriás-teremből a Boltiv-forráshoz, és hol lép be a melegebb viz a felső járatokba?

A kérdés második felére könnyebb volt megtalálni a választ. Hőmérőket helyeztünk el a felső járatokban és a mért adatok alapján hamarosan felfedeztünk egy eddig érdektelennek tartott szűk repedést az Óriás-terem bejáratánál, a hideg és melegviz határ közelében. Innen 25 C°-os viz lép be a rendszerbe, mely az Alagut-forráshoz kissé lehülve érkezik. A hasadék tágításával néhány métert járhatóvá tettünk, de a nehéz körülmények miatt a feltárást egyelőre szüneteltetjük. Most már csak a hidegviz útját kellett megtalálni. Ez sokkal nehezebb feladat volt, mert áramlást nem észleltünk, és a nagyobb mélység, valamint a gyorsan zavarosodó viz is nehezítette a munkát.

A hosszú, sikertelen kutatás alatt arra a következtetésre jutottunk, hogy a Boltiv-forrás más irányból kapja a vizet. A barlang és a forrás között ugyan összeköttetés van, de csak szűk, inkább repedés jellegű járatokon keresztül. Ez a feltevés azért látszott valószínűnek, mert az Óriás-teremben felkavart viz néhány órával később megjelent a Boltiv-forrásban.

Ebben az időben aránylag ritkán, 2-3 hetente jártunk a barlangba. Ilyenkor a viz mindig tiszta volt. Január első napjaiban a vezetőkötél javítása közben vizáramlást észleltünk az Óriás-terem Ny-i falánál, -22 m mélységben. Honnan jön a viz? A kérdés el-

döntésére másnap ismét lementünk a barlangba.

Az Alagut-forrásból opálos vízben indultunk, de a járatok felső részén már tiszta volt a víz. A Dexion-bázistól kezdve a járat teljes szelvényében tiszta vizet találtunk. Az Óriás-terembe érve megdöbbenne fedeztük fel, hogy a víz itt tegnap óta semmit sem változott. A lezuhant sziklát /-15 m/ elérve ért az igazi meglepetés. Itt a víz tiszta volt. Mitől lehetséges ez a szakaszos tisztulás? Logikusan adódik a válasz, hogy ott volt tiszta a víz, ahol áramlás van a járatokban. Ha ez így igaz, akkor az Óriás-terem felső szakaszán miért nem következett be a tisztulás, hiszen a hidegvíz alulról /-22 m-ről/ áramlik be a járatokba. Ezek szerint a hidegvíz más úton, általunk nem ismert járaton mozog. Plózer István említést tett az Óriás-terem alján K-i irányba nyíló keskeny repedésről. Lehet, hogy erre megy el a hidegvíz!

Január 26-án lázasan készülődtünk, remélve, hogy magyarázatot találunk az észlelt jelenségekre. Pista megmutatta, majd beuszott az említett hasadékon. Vad, az eddigi járatoktól elütő formájú hasadékon mintegy 15 métert haladt, mikor kisebb terembe ért. Ezen a szakaszon valamikor sokkal gyorsabban áramló víznek kellett lenni. A sebesen mozgó víz a puhább kőzetet kikoptatta és így alakultak ki ezek a bizarr formák. A teremből két irányba is volt továbbvezető járat, de a biztosítás hiánya és a merülésre tervezett idő letelte miatt visszafordult. Pár nappal később, ismét az új járatban voltunk és folytattuk a megkezdett munkát.

A kis teremből 16 méter után egy 3-5 m magas, 6-8 m széles terembe jutottunk. A járat --37 m mélységben huzódik, alját finom, puderszerű iszap borítja, mely a legkisebb mozdulatra is felkavarodik és a látást erősen korlátozza. Kiérve a barlangból, meglepődve tapasztaltuk, hogy a Boltiv-forrásból erősen zavaros víz tör elő. Az új járatban felkavart vizet, eddig ismeretlen úton megelőzött bennünket. Lelkesezésünket, kutatási tevékenységünket nagymértékben növelte ez a felfedezés.

Ahogy a térkép készült, egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy megtaláltuk az utat, amelyen a víz az Óriás-teremből a Boltiv-forráshoz jut. A hiányzó 6 m-es szakasz egyelőre ember számára még nem járható.

Ezt az újonnan feltárt járatot Plózer István - az azóta buvárbaleset következtében elhunyt barátunk és kutatótársunk - emlékére István-teremnek neveztük el.

A jelentős vízménység miatt ezen a szakaszon csak nagyon lassan tudunk a térképezési munkával haladni. Az 1977. évi beszámolómban ezért nem tudjuk az új szakasz térképét közölni.

A Fővárosi Fürdőigazgatóság megbízásából rendszeres időközönként vízhőmérséklet mérést végeztünk a barlang teljes hosszában. Mivel ebben az időben szinte naponta jártunk a barlangban, feltűnt, hogy a víz hőmérséklete napról napra változik. Mivel a forrásokkal foglalkozó irodalomban több helyen is olvasható, hogy a Duna vízállása és a légnyomás változása is hatással van a forrásokra, méréssorozatot indítottunk.

Két hétig naponta jegyeztük a víz hőmérsékletét, a légnyomás változását, a barlangi levegő hőmérsékletét és relatív páratartalmát. Megállapítottuk, hogy a Duna vízszintváltozása a barlang vizének hőmérsékletét nem befolyásolja. A légnyomás a mérés ideje alatt szinte változatlan volt, így hatását kimutatni nem tudtuk.

A víz hőmérséklete egy-egy mérőhelyen - az Óriás-terem és a Boltiv-forrás kivételével - tizedfokos, naponta változó eltérést mutatott /1-2. sz. ábra/. A kapott mérési adatokat a Fővárosi Fürdőigazgatóságnál Szalontai Gergely javaslatára összehasonlítottuk a Török-forrás terhelési adataival. /3. sz. ábra/ Kiderült, minél nagyobb volt a Török-

forrás terhelése, annál jobban csökkent a barlangi víz hőmérséklete.

A két grafikon egybevetésekor tapasztalható eltérések abból adódnak, hogy nem vettük figyelembe a környező források és a furt kutak terhelési adatait. A méréssorozatot, kibővített mérőhelyekkel az 1978-as évben megismételtük.

Mivel a barlangon keresztül kevert víz jut felszínre, természetes, hogy az erőteljesebb melegvíz kitermelés a hidegvíz előretörését vonja maga után. A fürdők védterületén furt melegvizet termelő kutak számának és a kitermelt víz mennyiségének növelése, csökkenteni a forrásokhoz jutó melegvíz mennyiségét és így elősegíti a hidegvíz uralomrajutását. Ez először a víz hőmérsékletének csökkenését, később a kémiai jelleg módosulását is okozhatja.

A hideg karsztvíz utánpótlódása a vízkivétel közelében létrehozott néhány méteres leszívás esetén, a megnövekedett esés miatt megnő, hiszen a karsztvíztartó oldalát oszapoljuk meg. Az 1800-2000 m mélységből feltörő forróvízre ez a néhány méteres leszívás gyakorlatilag nincs hatással, esése nem növekszik észrevehetően, és így hozama is lényegében változatlan. Ezzel magyarázható, hogy az 1850-es években Molnár János által, a barlangban mért 28-31 °C-os vízhőmérséklet az évek alatt miért csökkent le 20-25 °C-ra.

Az elmúlt évben hozzákezdtünk a barlang fotódokumentációjának elkészítéséhez. A víz alatti fotózás, a speciális környezet miatt nem hasonlítható össze a megszokott barlangi fotózással. A víz, mint munkát akadályozó körülmény, egymagában még nem jelentene lényeges akadályt. A buvár mozgása során azonban a járatok falán, illetve az aljzaton lerakódott iszap felkavarodik és a látást korlátozza, vagy szélsőséges esetben lehetetlenné teszi. Ezen oknál fogva a ténykedésre fordítható idő a száraz barlangokban megszokottnál képest elenyészően kevés.

Komoly nehézség, hogy a kutatási területeink vize álló, illetve igen lassan mozgó és így a zavaros víz letisztulása is hosszú időt vesz igénybe. Heti egy, esetleg két merülésnél többet lebonyolítani nem lehet.

Kísérleteket folytatunk a FOTOGRAFIKUS térképezési eljárás kidolgozásával is. Hozzákezdünk a barlangban fellelhető ősszállati maradványok gyűjtéséhez és meghatározásához.

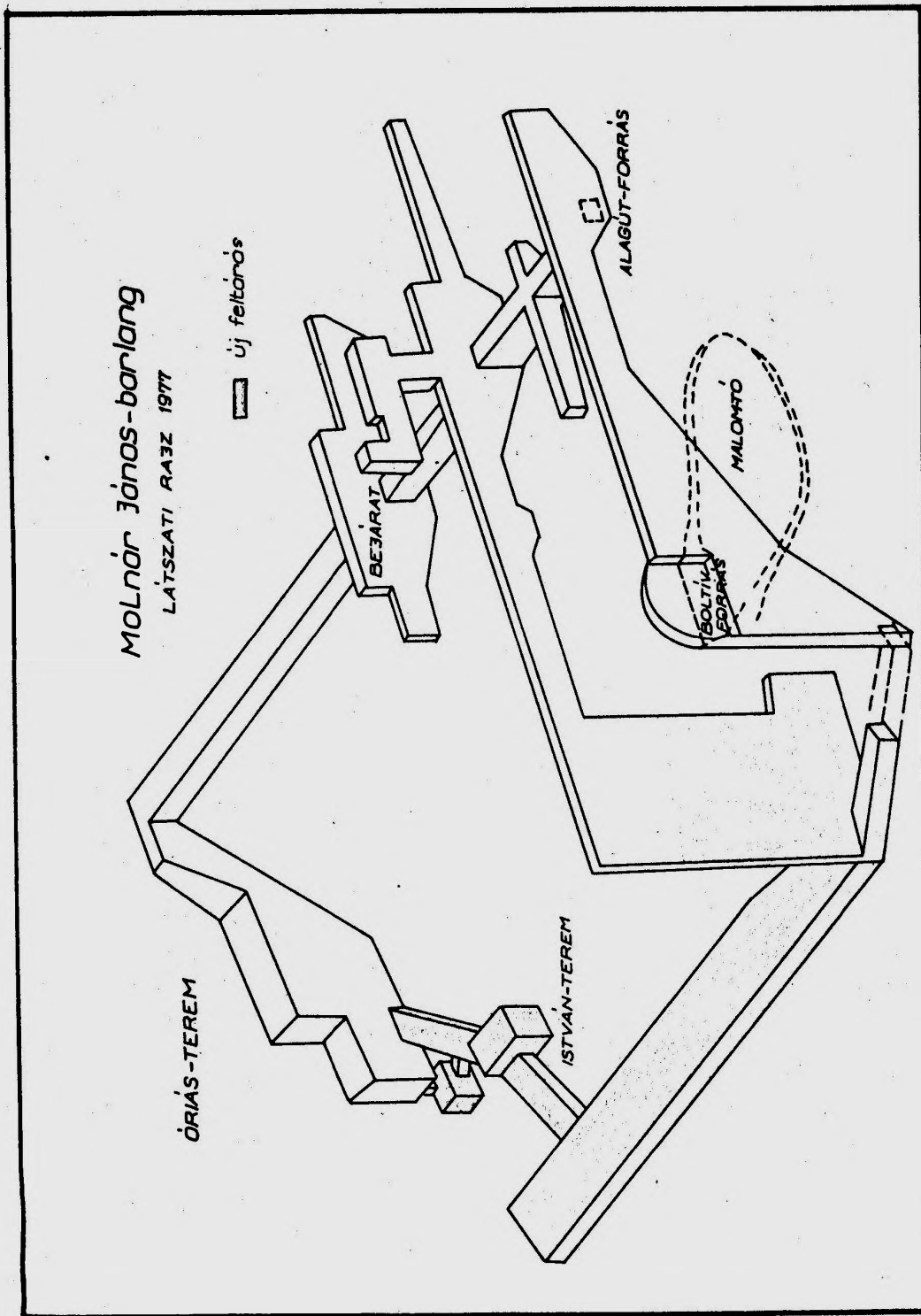
Az esztramosi Rákóczi-barlangokban végzett tevékenységünk

Az előzetes tervek alapján tisztázni kívántuk a Rákóczi-barlang I. sz. és II. sz. tava közötti összefüggés lehetőségét. Ezért párhuzamos merülést kívántunk végrehajtani a két tóban. A felszerelés beszállítása után kiderült, hogy a tavakban /karsztvíz szintjében/ jelentős vízszint-emelkedés következett be. Méréseink alapján az 1976. novemberi szinthez képest 3,2 métert emelkedett a víz, valószínűleg az átlagosnál oszpadékosabb tél miatt.

A II. sz. tavaon létesített bázisunkat az emelkedő víz megrongálta. Így a párhuzamos merülést nem lehetett végrehajtani. Két buvárunk kísérletet tett az I. sz. tóból átjutni a II. sz. tóba, de a meddővel feltöltött járat bontása nem vezetett eredményre.

A II. sz. tó DK-i végében megkíséreltük a -32 méteres kúrtó folytatását beuszni. A kúrtó talppontjáról 15 °C-os lejtésű, 8 m hosszú járatot találtunk, de a felkavarodó iszap miatt további vizsgálatokra lehetőség nem volt. Üledékesi sebességgel kapcsolatos vizsgálatokat végeztünk. Megállapítottuk, hogy az itteni körülmények között minimálisan 10-12 napra van szükség a tavak letisztulásához.

Mivel a zavaros víz komolyabb munkát nem tett lehetővé, a vezetőkütelek oseréjét végeztük el. A meglévő perlonkütelek helyett műanyag tömlőket húztunk be az ismert járatokba. A műanyag jelzővezeték használatát a "Nautilus" buvárok pozitív tapasztalata

Molnár János-barlang

LÁTSZATI RAJZ 1977

új feltarás

ÓRIÁS-TEREM

BEJÁRAT

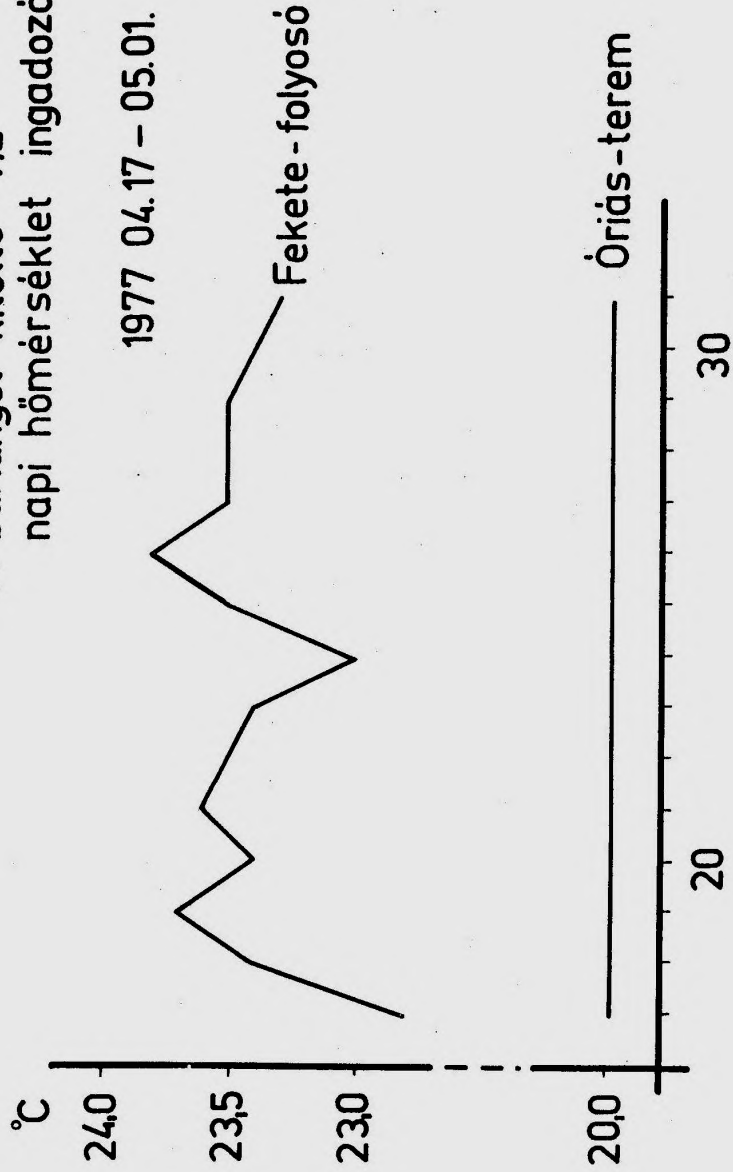
ISTVÁN-TEREM

ALAGÚT-FORRÁS

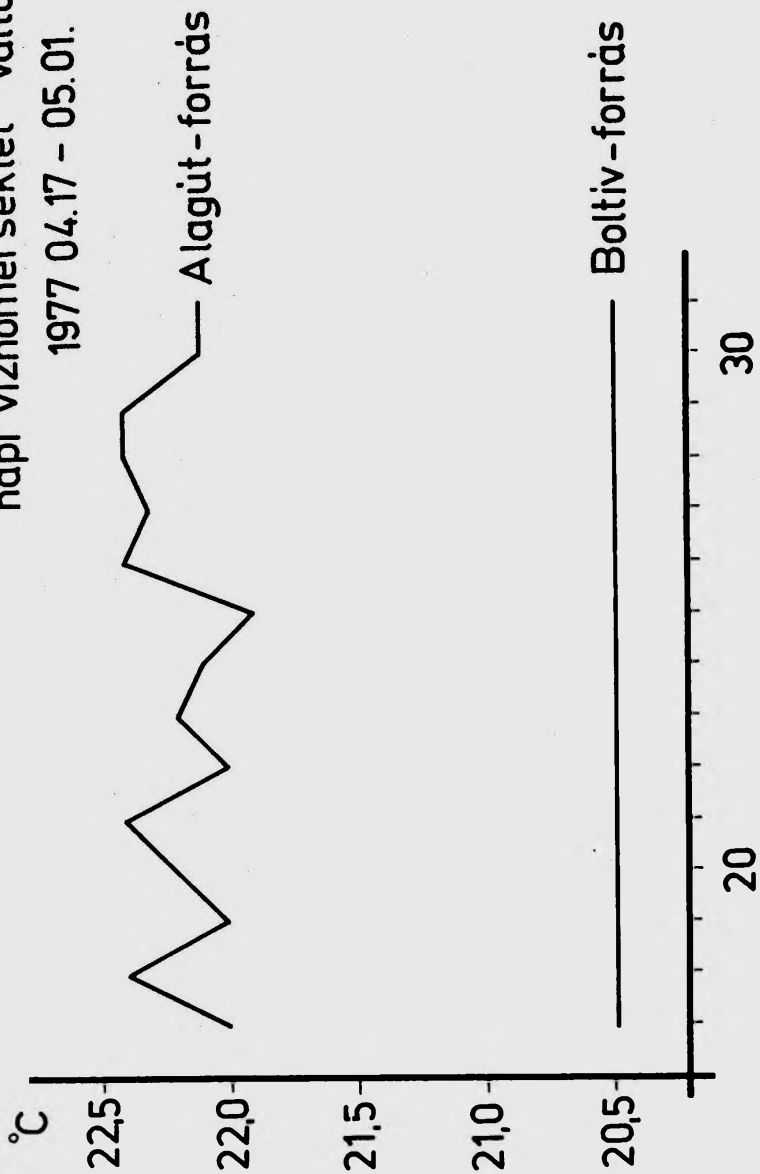
SÓLYI FORRÁS

MALOMTÓ

A barlangot kitöltő víz
napi hőmérséklet ingadozása

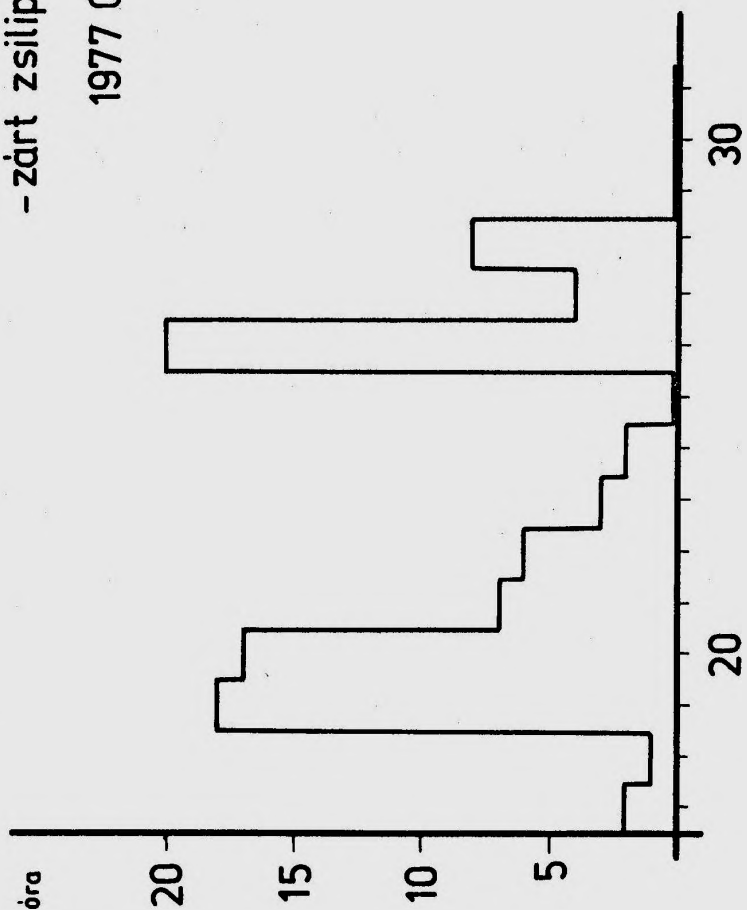

az ALAGÜT és a BOLTIV-FORRÁS
napi vízhőmérséklet változása
1977 04.17 - 05.01.

**TÖRÖK - FORRÁS terhelési
- zárt zsilipállás - diagramm**

1977 04.17 - 05.01.

alapján alkalmazzuk. Hazánkban ezt a módszert először a Tapolcai Tavas-barlangban próbálták ki a gyakorlatban.

Merülést hajtottunk végre a bánya VII. szintjén, az 1950-es években hajtott lejtaknában, melybe 1954-ben vizbetörés következett be. Feltételezésünk szerint a víz egy barlangból kerülhetett a táróba. Ezt a barlangjáratot kívántuk megtalálni. 50 m hosszban jártuk be a táró víz alatti szakaszát, de az évek alatt összegyűlt mészszipap miatt a feltételezett barlang járatát megtalálni nem sikerült.

A barlangok tavaiból vizmintákat vettünk, melyeket a Fővárosi Fürdőigazgatóság laboratóriumában kielemeztek. A minták kiértékelése folyamatban van.

Hozzákezdünk a barlangok fotódokumentációjának elkészítéséhez. Első lépésben a felszíni járatok jellegzetes, a víz alatt is ismétlődő képződményeit dolgoztuk fel. Megállapítottuk, hogy a felszínen is fellelhető képződmények 5-6 méter mélységig a víz alatt is megtalálhatók. Feltételezésünk szerint a tavak vize valamikor osak addig a szintig borította a járatokat, ameddig e képződmények fellelhetőek. A vízszint alatt hideg és hévizes eredetű képződmények együttesen találhatók. E jelenség létrejöttének magyarázata jelenlegi kutató tevékenységünk egyik részét képezi.

A búvárfelszerelések szállítása a barlangi járatokban igen komoly és veszélyes feladat. A közlekedés feltételeinek javítása érdekében további részekben építettünk be állandó jelleggel vaslétrákat. Ezek a létrák elősegítik az amugyis pusztuló képződmények megóvását, mivel ezeken a szakaszokon a könnyebb mozgás miatt az akaratlan rongálás megszűnt.

Szomoruan tapasztaltuk, hogy a barlang egyik ékessége, az "Ékszerdoboz" vandál pusztítás áldozata lett. Ezen nagyon osodálkozunk, mert tudomásunk szerint más csoportnak a barlangra kutatási engedélye nincs. Így nehezen érthető, hogy a lezárt barlangba, felügyelet nélkül idegen személyek jutottak.

Őszi turánk alkalmával folytattuk a II. sz. tó feltárását. A "Vörös-tenger" ágból továbbjutási lehetőséget találtunk, 8 méter mélységben. Az új szakaszt kb. 25-30 m hosszban beusztuk, de a biztonságos merülés feltételeinek hiányában a feltárást nem folytathattuk. Az új szakasz 8-15 m mélységben húzódik, iránya a "Surrantós"-barlang felé mutat. A további feltárás technikai feltételek megoldása után könnyen lehetséges. Ehhez, az ismert szakaszon uszó kötélrögzitőt kell kiépítenünk.

Összefoglalva az évi munkánkat megállapíthatjuk, hogy az aránylag szerény eredmények ellenére, egyre több búvárunk szerez gyakorlatot a nehezen megközelíthető és az alacsony hőmérsékletű vizekben. Egyre szaporodnak az adatok erről a nehezen áttekinthető, vízzel borított üregrendszeréről.

Kalinovits Sándor

Jelentés

a tiszaföldvári Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról

Szerkesztette: Varga Csaba

T a r t a l o m

Varga Csaba: Jelentés a Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1977. évi feltáró munkájáról

Varga Csaba: Különböző mérések, vizsgálatok a Hajnóczy-barlangban

Miklós Gábor: Jelentés a Hajnóczy barlangkutató csoport mikroklíma csoportjának 1977. júl. 1. és 18. közötti munkájáról

Németh Gyula: Jelentés a mérőcsoport 1977. évi munkájáról

Pintér Márta: Jelentés a biológus csoport 1977. évi munkájáról

Varga Csaba: Egyéb események a csoport életéből

A Hajnóczy József Barlangkutató Csoport 1977. évi feltáró munkája

Alapos megfontolással választottuk ki a Hajnóczy-barlangban azokat a helyeket, ahol az 1977. évi táborunkban feltáró munkát kívántunk végezni.

Az I. sz. munkahely /lásd a mellékelt térképen/ mellett az szólt, hogy itt egy olyan betömődött kúrtó van, amely egybeesik a tőle É-ra lévő, mintegy 38 m mély, két tagból álló kúrtóval, s ugyanakkor annak a nagyméretű beszakadásnak az alján képződött, mely tőle D-re látható. Feltételezhető, hogy e kúrtósorozat képezi a barlang konvergálási övezetét.

A legészakabbra lévő kúrtóegyüttes fenékszintjére már eljutottunk, s bár menet közben bontatlanul hagytunk egy álfenéknek tűnő szintet, pillanatnyi technikai felkészültségünkkel ott nem tervezzük a továbbhaladást. A D-i beszakadás - kb 17 m mély - járható, így tehát a középben lévő kúrtó kibontása mindenképpen indokolt.

A II. számú munkahely /lásd a térképen/ kiválasztásában döntő tényező volt, hogy egy inaktív patakmeder szakasz egyik végpontját képezte. A feltárása választ adhat arra, hogy valóban a patakmeder morfológiai jegyei jelentkeznek-e az I. számú munkahelytől K-re. Ugyanakkor ki kell deríteni azt is, hogy ellenkező irányban meddig terjed e patakmeder.

I. számú munkahely

Hat-nyolc fő kezdte meg a Lenini Komszomolról elnevezett rész É-i fala alján lévő kúrtó kibontását. A munkálatokat Domján János kutatásvezető-helyettes irányította. A munka kezdetekor a kúrtó mélysége 1,5-2 m között volt. Keresztmetszeti jellemzők: É-D irányú tengelye 1,8-2,2 m, Ny-K irányú tengelye 2,5 m. A kúrtó D-i falának a hajlásszöge 80° volt, míg az É-i visszahajtó falé kb. 100° volt.

A munkát kettes csoportokban végezték, két fő a fenéken vödrökbe termelte a törmelékét, két fő kezdetben csak kőtéllel, később osigán átvett kőtéllel kihuzta a vödröt, míg kettő elvitte a kitermelt anyagot. A legtöbb problémát a kitermelt anyag elhelyezése okozta, mivel igen gyéren állt rendelkezésre "tárolóhely".

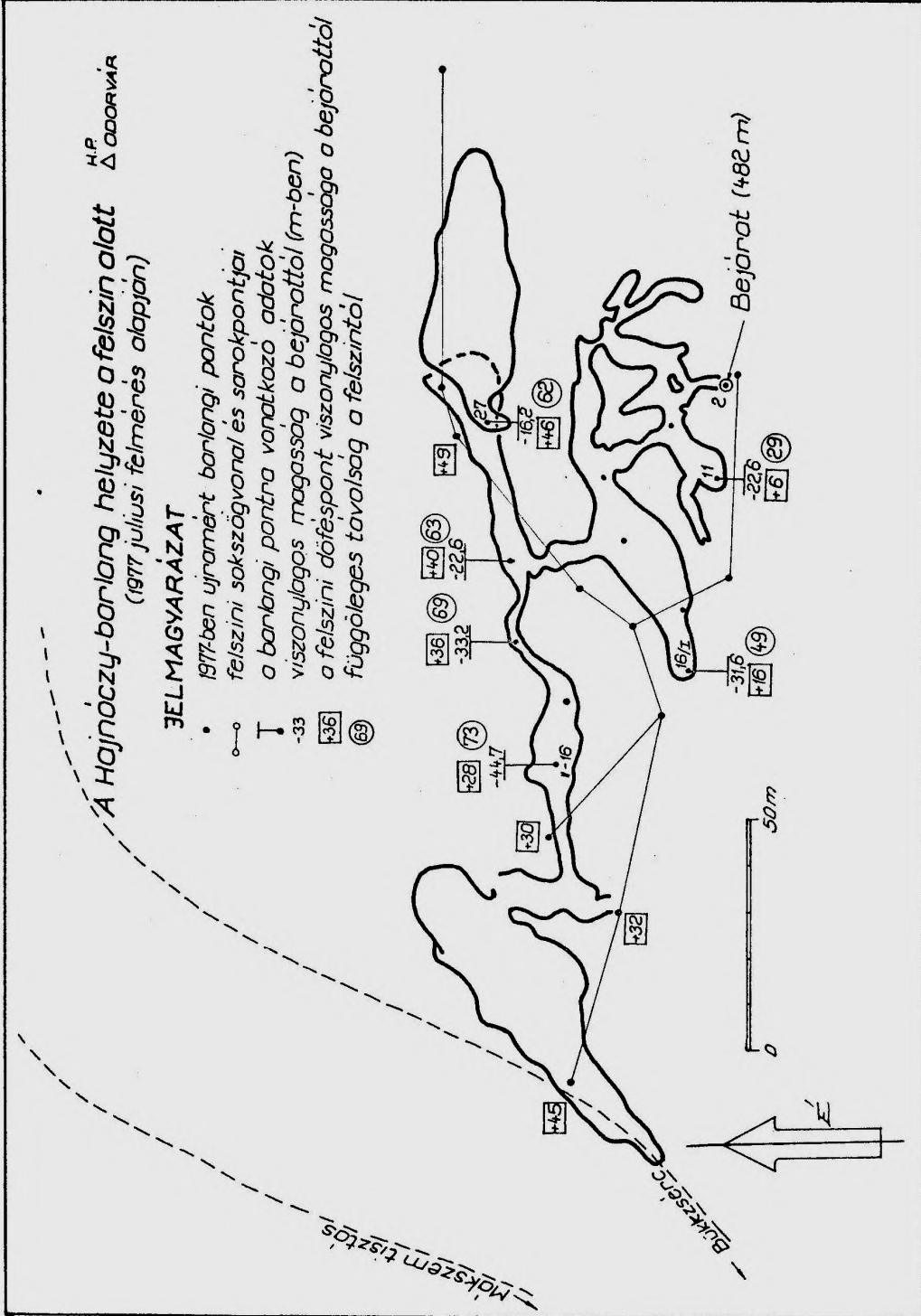
Kezdetben a "bányászok" kőtéllel biztosítva dolgoztak, védekezve egy esetleges be-

A Hajnóczy-barlang helyzete a felszín alatt
(1977 júliusi felmérés alapján)

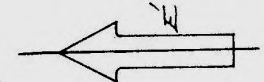
M.P.
△ ODORVÁR

ZELMAGYARÁZAT

- 1977-ben újramért barlangi pontok
- felszíni sokszögvonal és sarokpontjai
- a barlangi pontra vonatkozó adatok
- viszonylagos magasság a bejárattól (m-ben)
- a felszíni dőléspont viszonylagos magassága a bejárattól
- függőleges távolság a felszíntől

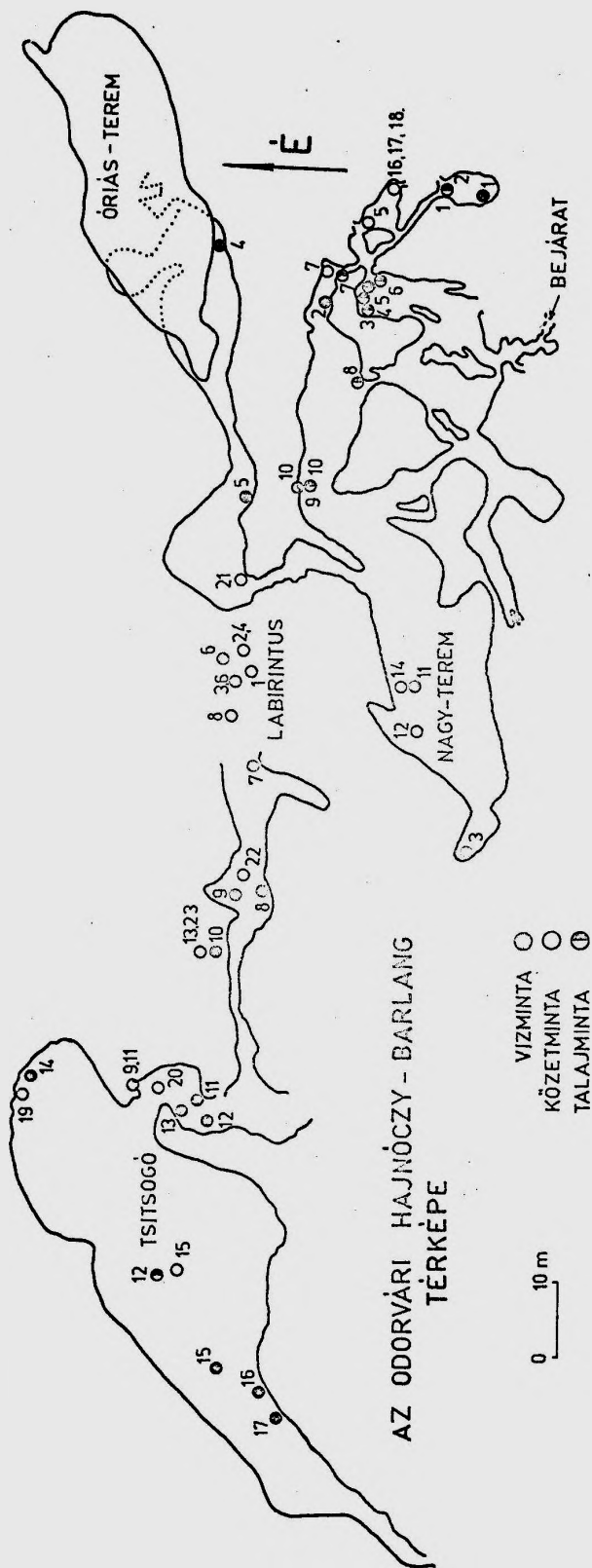

Makszern tisztás

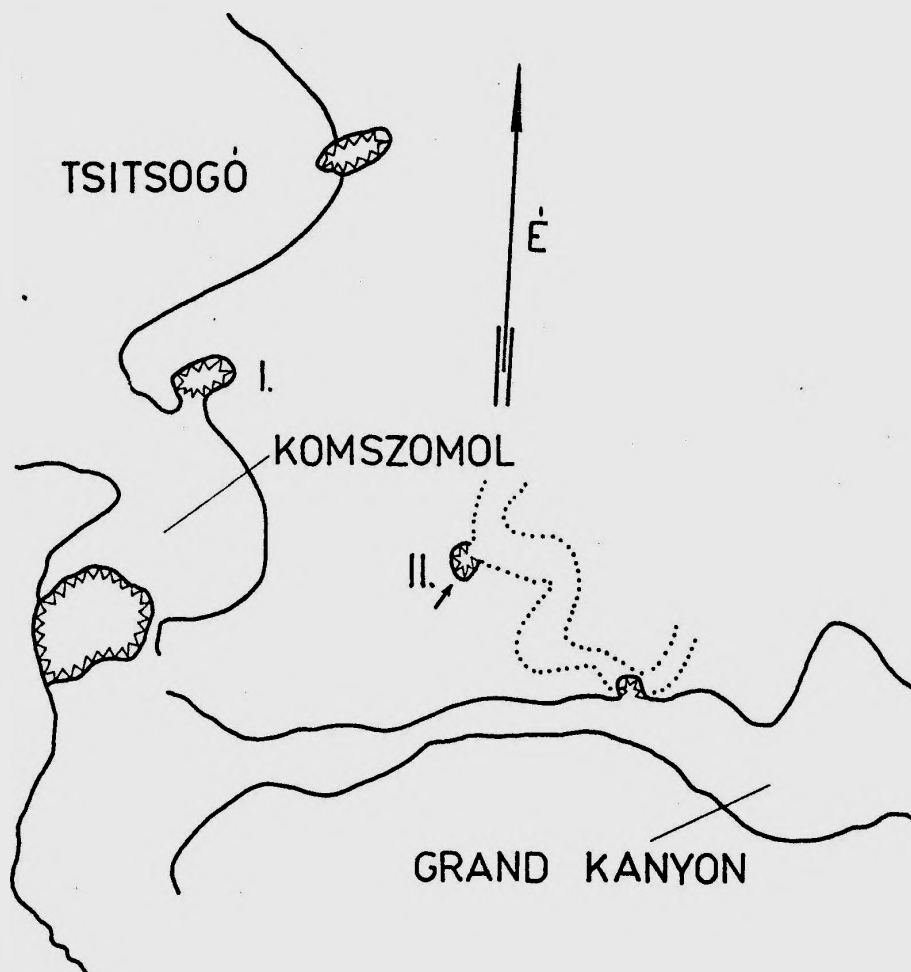

0 50m

Buksele

AZ ODORVÁRI HAJNÓCZY - BARLANG
TÉRKÉPE

szakadás ellen, de a későbbiek során ez szükségtelenné vált. A kürtő alján sem huzat, sem egyéb jel nem utalt arra, hogy tartani kellene egy beszakadástól. Morfológiai megfontolások alapján a kürtő fenékszintjét 18-22 m, vagy 32-36 m-es mélységben kell elérnünk.

A tábor során 9-10 m mélyséig sikerült kibontani a kürtőt. Az megnyugtató, hogy szálkőben haladunk lefelé, s a kürtő lejtési adatai, valamint keresztmetszeti mutatói lényegesen nem változtak. Az 1978. évi nyári táborunk során egy nehézséggel kell megküzdenünk, a már korábban említett "tárolóhely" szűkösségével.

A kürtő falán - hasonlóan a tőle É-ra lévő kürtősorozat falához - kipreparálódott szárukő gumókat találtunk. A barlangban mindössze ezen a két helyen találkozunk ilyen jelenséggel.

II. számú munkahely

A csoport másik munkahelye a Grand Kanyon É-i oldalán a 14-es pontnál nyíló Hufi-kürtő volt. E kürtő levezet egy, a víz által elhagyott patakmederbe. E járat pontosító térképezését 1977-ben elvégeztük, így már határozottabb elképzelésünk van erről a járatról.

A nyíllal jelzett kürtő alján sikerült É-i irányban továbbjutni egy agyagszifon kibontása után. A szifonból kitermelt kövek között igen finomszemés szürke homokot találtunk, amit vizsgálatra a MÁFI-ba küldtünk. A sikeres bontás után egy kb. 2x3x2 m-es üregbe jutottunk, melynek az alját vörös agyag borította. Egy szűk hasadékon ismét egy, de már az előzőnél kisebb üregbe jutottunk, ahol a falon erőteljes eróziós nyomokat találtunk. Ez a rész feltehetően folytatása a korábban említett patakmedernek. Az összeköttetés felderítése az 1978. évi tábor feladata.

A bevezetőben említett feltevésünk is igazolódni látszik, ugyanis az agyagszifonon áthaladva K-i irányba tudtunk bontás nélkül továbbhaladni, de Ny-i irányban lehetőség van - némi bontás árán - a továbbjutásra. Így lehetőség van arra, - feltevésünknek megfelelően - hogy közvetlen összeköttetés létesüljön az I-es és a II-es munkahelyek között.

A mérőcsoport 1977. évi munkája

Juliusi táborunkban elkezdtek egy új alapsokszög felvételét a H. Jnóczy-barlangban. A pontosság növelésére minden sokszögpontot a falba vésett lyukba, műanyag tiplibe hajtott faosavarral rögzítettünk. A csavarokra alumínium laposkákát akasztottunk, amibe beütöttük a mérési pont számát. A méréseket 20' beosztású függőkompasszal, függőívvel és 20 m-es acélmérőszalaggal végeztük. Összesen 47 mérési pontot helyeztünk el 298 m hosszban. Ezzel levittük a sokszöget a Romos-terem /11/, a Nagy-terem /16-5/ végébe, a Galéria felső végének közelébe /27/ és a Grand Kanyonba /11-16/. A nyert adatokkal helyesbítettük a térképünket.

A barlangi mérésekkel párhuzamosan a barlang feletti terepen is lefektettünk egy sokszögvonalat. Ennek pontjait egyrészt levert karókra, másrészt fatörzsek, vagy sziklák oldalára olajfestékkel felírt jelekkel rögzítettük. A felszíni méréseket Wild To teodolittal végeztük. A két mérés összehasonlításából most már el tudjuk képzelni a barlang helyét a felszín alatt.

A mérések hibáját kettős leolvasással és gondos munkával igyekeztünk csökkenteni, de a pontosságot még nem ellenőriztük, így jelen adatainkat - elsősorban a barlanglakat - csak tájékoztató értékűeknek szabad tekinteni.

További feladataink:

- 1/ A sokszögvonala végigvezetése a barlangon
- 2/ A pontosság ellenőrzése és esetleges korrekciók végrehajtása
 - a/ Egy-egy pont felszínről történő bemérésével /mágneses módszer/
 - b/ A sokszögvonala visszamérésével
- 3/ Keresztmérések végzése a járatokban
- 4/ A kapott adatok alapján megbízható térkép készítése a Hajnóczy-barlangról
- 5/ Az Odorvári-barlang térképének ellenőrzése és szükség szerinti helyesbitése

Méréseink végrehajtásában műszerek biztosításváival, tanácsaival és a felszíni sokszög felvételének vezetésével nagy segítségünkre volt Reményfy László mérnök ur, akinek segítségét itt is megköszönöm.

A Herman Ottó Karszt- és Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

A csoportunk az Ady Endre Művelődési Ház és a DVTK Természetjáró Szakosztályának keretében, az MKBT Észak-magyarországi Területi Osztály irányítása mellett dolgozik, végzi a feltáró, adatgyűjtő, mintavételezési tevékenységét. Csoportunk létszáma 28 fő, tagjaink főleg munkások és tanulók.

A csoport vezetését 1977. júliusától Szikszai Tibor vette át. Csoportunk életében mindig nagy szerepet kap a tábor. Ebben az évben 3 tábort szerveztünk. Tavasszal 4 napos tábort tartottunk Dorongóson. Nyári táborunkat az MKBT Észak-magyarországi Területi Szervezetével egyetértésben Bolháson rendeztük, július 16-tól 31-ig. November 4-8 között szintén Bolháson táboroztunk. A táborok eredményeiről a feltáró tevékenységnél számolunk be.

Feltáró tevékenység

Dorongósi időszakos víznyelő

Dorongós tisztás É-i részében található. Közvetlen az Ilona kut felé vezető ut mellett helyezkedik el.

A kutatást indokoltá teszi, hogy a Dorongós tisztás nagy vízgyűjtő területtel rendelkezik, ez kedvező a víznyelő számára. Hóolvadási időszakban a víz a hótömböket hőmpolyg-ve viszi be a víznyelőbe.

A barlang feltárásával célunk a feltételezett Miskolc-Tapolcai források vízgyűjtő területének vizsgálata, valamint az alsóbb rendszerbe való bejutás. Aktív vizes szakaszon festési vizsgálat elvégzése. A barlang felső szakasza erősen törmelékes jellegű, mindennél tisztára mosott, agyagos eltömődés sehol nem található.

Tavasszal 4 napos tábort szerveztünk a feltárássra, a szalkőzetben való szűkület átbontására. Ehhez segítséget kaptunk az EVIZIG-től /1 db kompresszort/. A szűkület átvéséso után 7 méter mély aknába jutottunk, amelynek alján egy újabb szűkület zárja el a továbbjutást. A szűkületen át bedobott kő esésének a zaját 10 másodpercig lehet hallani. Reméljük, hogy az újabb akadály elhárítása után szabad járatokat találunk.

Borókási-töbör területe

A Szinva-völgyétől Ny-ra fennsiki környezetben, az ún. fennsiki mészkő területen található, közel 3 km-nyi nagyságban. A fennsiki mészkő vonulat K-Ny-i csapással húzódik át a területen, a Bükk-hegység központi részéről egészen a Szinva-völgyig. Ebből a mészkőből fakad 5-35 ezer m³/nap vízhozamu Szinva főforrás is.

A borókási terület környezetében a fennsiki mészkő uralkodó rötögesapás iránya mint említettük K-Ny-i és erre közel merőlegesek a haránttörések. Ezeket a főirányokat követik a felszín alatt és felett kialakult hidrogeológiai jelentőségű karsztformák.

A terület kutatását az indokolja, hogy a vizsgált borókási terület a Szinva főforrás vízgyűjtőjének legjelentősebb része. Mivel a Szinva főforrás fő szerepet kap Miskolc ivóviz ellátásában, ezért lényeges szempont annak a ténynek a megismerése, hogy a borókási területtől É-ra húzódó karsztvizduzzasztó kőzeteken milyen mértékben jut keresztül a főforrással már nem csapolt anizuszi mészkő területre. A területen lévő feltárásaink is ezt a célt szolgálják.

Feketesár II. számú-zsomboly

A barlang bejárati szakaszán kijavítottuk a meghibásodott ácsolatot. A végponton lévő teremből bontással 1,5 métert sikerült előrejutni. A régi felmérési jegyzőkönyv alapján elkészítettük a barlang térképét.

Mészáros Károly-barlang

A borókási tübrök ÉNy-i töbr sorában a második.

Feltételezéseink szerint a borókási területen ez a barlang volt legtávolabbi nyitott, ezért itt van a legnagyobb valószínűsége annak, hogy viszonylag könnyen lehet lejutni a karsztvízszintre. A barlang mélysége jelenleg 10 méter, hosszúsága 90 méter.

A barlangban lévő levegőmozgás minimális, ezért feltáró munkát csak rendkívül nagy körültekintéssel lehet végezni. Ebben az évben az inaktív patakmeder agyagos eltömődését bontottuk, melyben sikerült 7,5 méter hosszan előrejutni.

Borókás IV-es-zsomboly

Tektonikus hasadéokban keletkezett. A legmélyebb borókási barlang 140 méter mély. Rendkívül nehezen járható, vonalvezetése léposózatos. A zsomboly oseppekövekben szegény, egyes részei aktívak. Jelenlegi végpontján szifon zárja el a továbbjutást.

A nyár folyamán vízszintsüllyesztést végeztünk. A szifon vízszintjét sikerült 4 méterrel mélyebbre helyezni, azonban ez még a továbbjutáshoz nem elegendő. A továbbjutáshoz még 1,5-2 méter süllyesztésre van szükség. A jelenleg elért vízszint nem jelenti a terület karsztvízszintjét.

A feltárt zsombolyból több helyen kürtő halad felfelé. Legjelentősebb az alsó szakasz van, ahonnan állandó vízfolyás érkezik a kürtőből, a lezállások alkalmával vízhozam mérést végeztünk, mely 1-150 l/perc között változott, az időjárás függvényében. A betorkolló kürtő feltételezhetően a II-es zsombolyhoz ér fel.

A barlangban összefüggési és vizkémiail vizsgálatot végeztünk, amelynek értékelésére a későbbiekben visszatérünk.

Mexikó-völgyi-barlang

A barlang felfedezése a csoport nevéhez fűződik. 1967-ben tárták fel. A Miskolc-Tapolcsoi források vizgyűjtő területén helyezkedik el. A források szennyeződési lehetőségének behatárolása teszi indokolttá a kutatást.

Ladini mészkőben keletkezett barlang. A mészkő erősen tört és gyürt, igen nagymértékben limonitos bevonatu. A tektonikai vonalak meglehetősen szabálytalanok, mert az álló síkaktól az egészen laposig mindenféle előfordul, ez indokolja a barlang kusza járatainak keletkezését. Jelenlegi mélysége 80,20 méter, a felmért összhosszúság 700,50 méter.

Több helyen végeztünk feltáró munkát, ahol a járatok irányának meghatározása történt. A végpont szálsziklában elszűkül, további feltárás azonban lehetséges. A mérési adatok alapján 25 méter szükséges az aktív vizes szakasz eléréséhez. A barlang feltárását, a dokumentáció növelését tovább fogjuk végezni.

Ilona-kuti-barlang

A felszíni megfigyelés nagy barlangot ígér, bejárata bükki viszonylatban nagy szelvényvel indul. A feltárást rendkívül megnehezíti a több tonnás kövek kitermelése, szétverése. Az ehhez szükséges felszerelést ritkán tudjuk beszerezni. A továbbjutáshoz a továbbiakban még nagyarányú kutatómunka szükséges.

Szeleta-zsomboly

A Szeleta-barlang mellett található. Időszakos víznyelő. A zsomboly triász mészkőben keletkezett. A feltárást a végponton végeztük 110 méter mélységben. A szálkőzet véssése rendkívüli erőfeszítést igényel, az előrejutás igen lassu, csak centiméterekben mérhető. A kutatást minden körülmények között folytatjuk.

Mély-völgyi-lyukak

A terület barlangjainak, kőfülkéinek, lyukainak azonosítása történt. Ezeket egy alaponalra raktuk fel.

Táborbeli tevékenység /jul. 6-31., nov. 4-8./

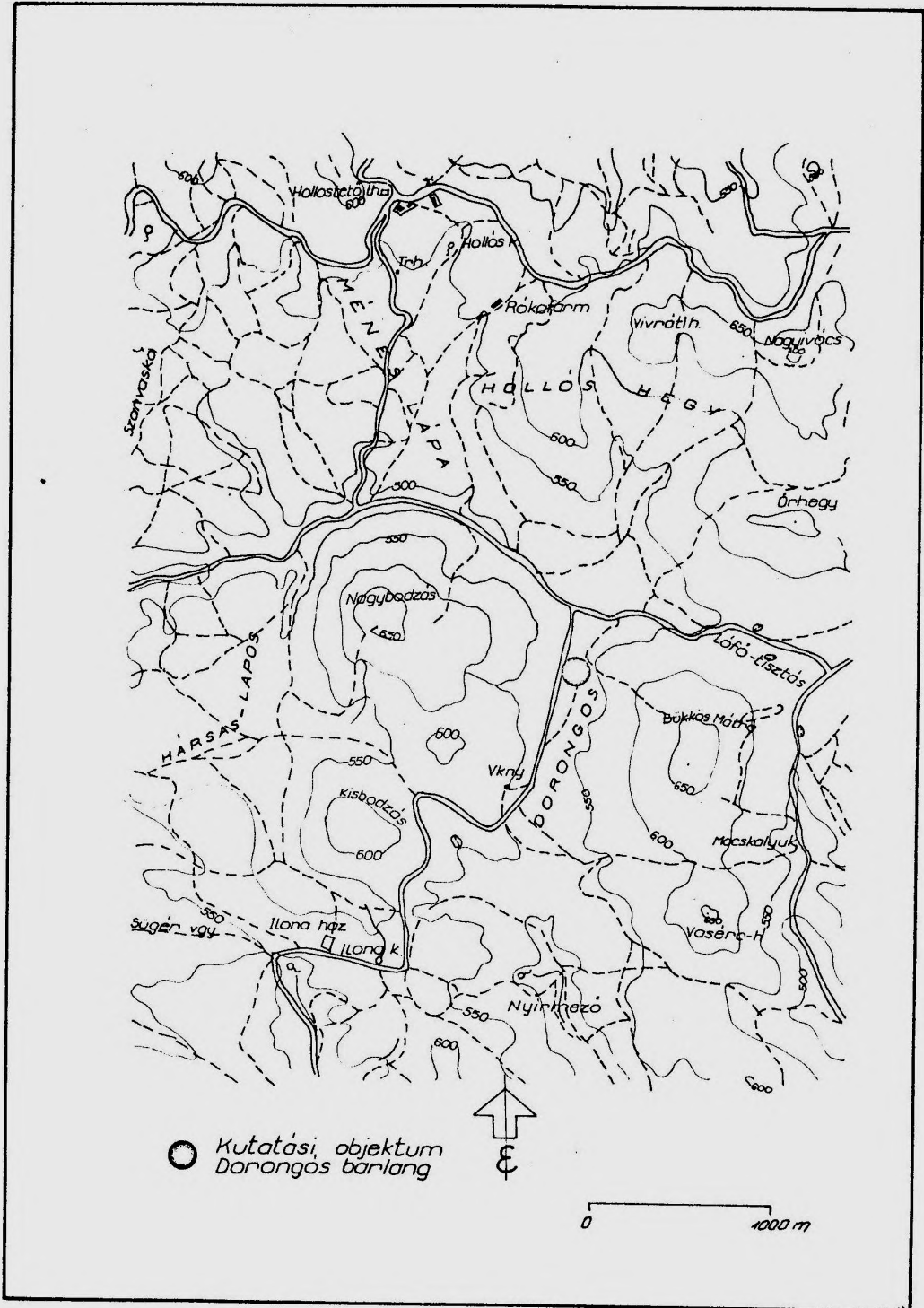
Bolhási-víznyelő-barlang

A nagyfennsík közepén találjuk. A völgyek összegyűjtött vizét az anizuszi mészkőnek vezetve alakult ki a Bolhási-víznyelő-barlang. A területet átszelő ut É-i oldalán, fehér, jól rétegzett anizuszi mészkő jellegzetes megnyilvánulásait figyelhetjük meg, az időnként előbukkanó mészkőfejek formájában. D-re ladini agyagpala, tufitos homokkő és tüzkőves mészkő betelepülések találhatók. Az anizuszi összlethez képest gyengén karsztos terület.

A barlangot 1953-ban az MHT zsombolykutatói tárták fel. Az elmúlt években több csoport kísérletezett a barlang szifonsorának átbontásával, de tartós eredményt nem tudtak elérni, mert amit egyik nap bontottak, azt a víz másnapra visszatemette. Ennek a ténynek az ismeretében elhatároztuk, hogy a barlang aknarendszerét vitztelenítjük a tábor időtartamára. Első feladatunk a már meglévő, de rossz állapotban talált gát kijavitása, megerősítése volt.

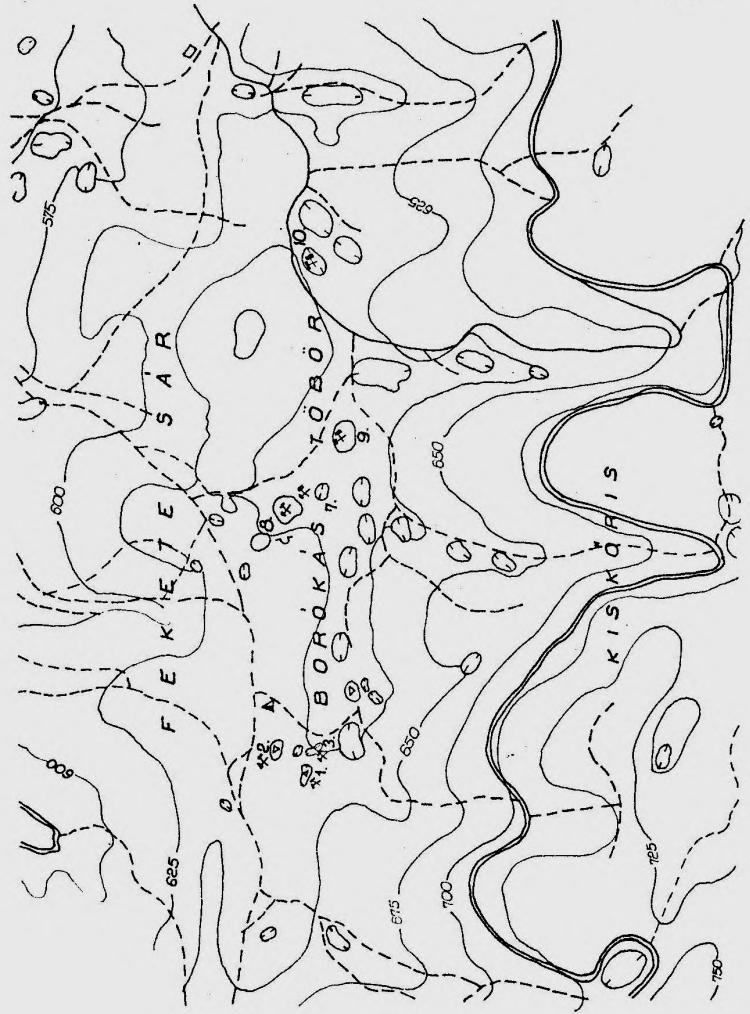
A megfelelő biztonság érdekében úgy döntöttünk, hogy még egy gátat építünk a barlang bejáratától kb. 6 méter távolságra. Ennek a biztonsági gátnak lett volna a feladata egy esetleges felső-gátszakadás esetén a vizet addig tárolni, amíg a lent dolgozó kutatók elhagyják a veszélyes zónát.

A gátrendszer mögül a vizet szivattyu segítségével emeltük át az ut másik oldalára, és vezettük el semleges területre. Biztosítani kellett a felszín és a munkahely közötti állandó összeköttetést is, amit a honvédségtől kölcsönkapott tábori telefonnal és a szükséges mennyiségű vezetékkel oldottuk meg. Így már megfelelő biztonsággal kezdhettünk neki a feltárásnak. Meg kellett oldani azonban egy másik évtizedes problémát is, a kibontott szifonsor törmelékes anyagának tárolását. Ezt fóliazsákos depózással oldottuk meg, ezzel sikerült megakadályoznunk a szifonok újra eliszaposodását, a víz visszaengedése után. Ezzel a bontásmódszerrel dolgozva egy 30 méter hosszúságú szifonsor átbontását követően egy kisebb terembe értünk. A teremből a járat 3-felé ágazott. Az egyik ág szikla szűkületének átbontásával 40 méter hosszúságú, oseppekőekben gazdag barlangágat sikerült feltárni, melyet Lantos-ágnak nevezünk el. A terembe visszatérve pár métert tudtunk szabadon előreheladni a patakmederben, utána ismét egy hordalékos eltömődés állta utunkat. Ez ellen indítottunk támadást novemberi táborunkban. Ismét alkalmaztuk a fóliazsákos depózást. 10 méteres szakasz átbontása után erős huzatot észleltünk és ujult erővel folytattuk a munkát. Erőfeszítésünket siker koronázta. A feltárt barlangszakasz szépsége minden fáradságunkat feledtette. Az új ágat Mészáros-ágnak nevezük el. A barlangág hosszúsága az eddigi mérésünk szerint 510 méter. A patakmederben ismét hordalékos eltömődés állja utunkat. Ennek a bontásához hozzákezdeni nem tudtunk, mert a szivattyunk meghibásodott, javítását alkatrész hiány gátolja.

FELMAGYARAZAT

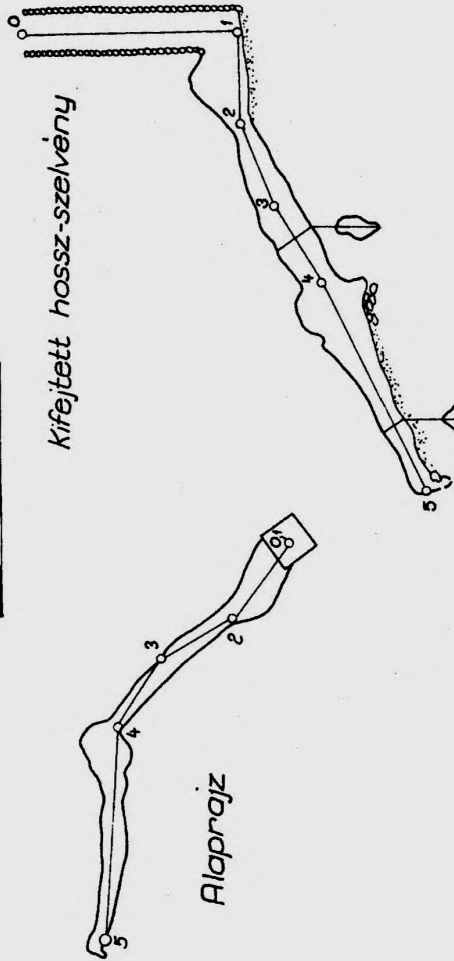
- ▽ zsomboly
- ∩ barlang
- △ köfűke
- ✦ feltarós
- ácsolás
- ▲ tábor

**FEKETESÁR 2 SZ. ZSOMBOLY
(RÓKA)**

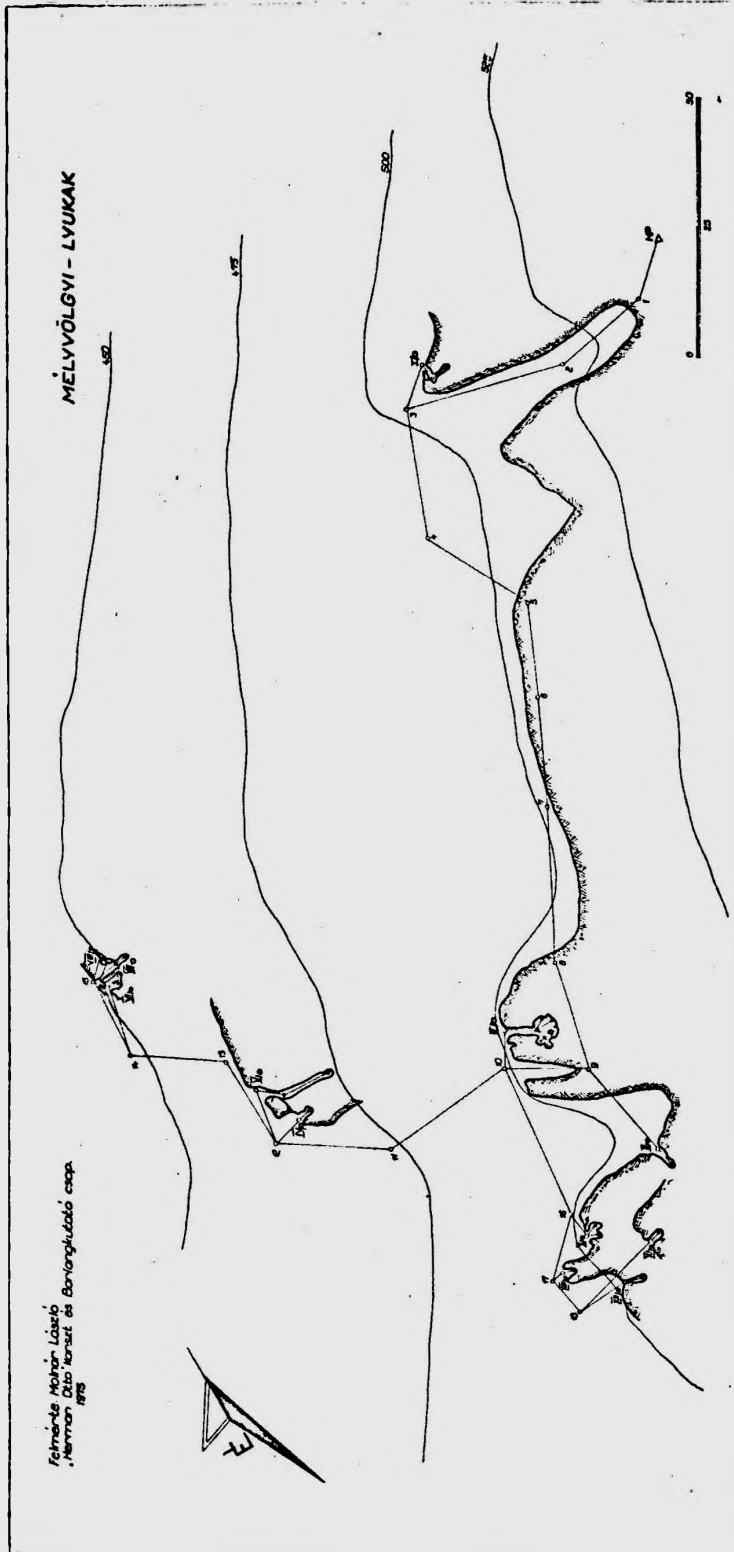

Kifejtett hossz-szelvény

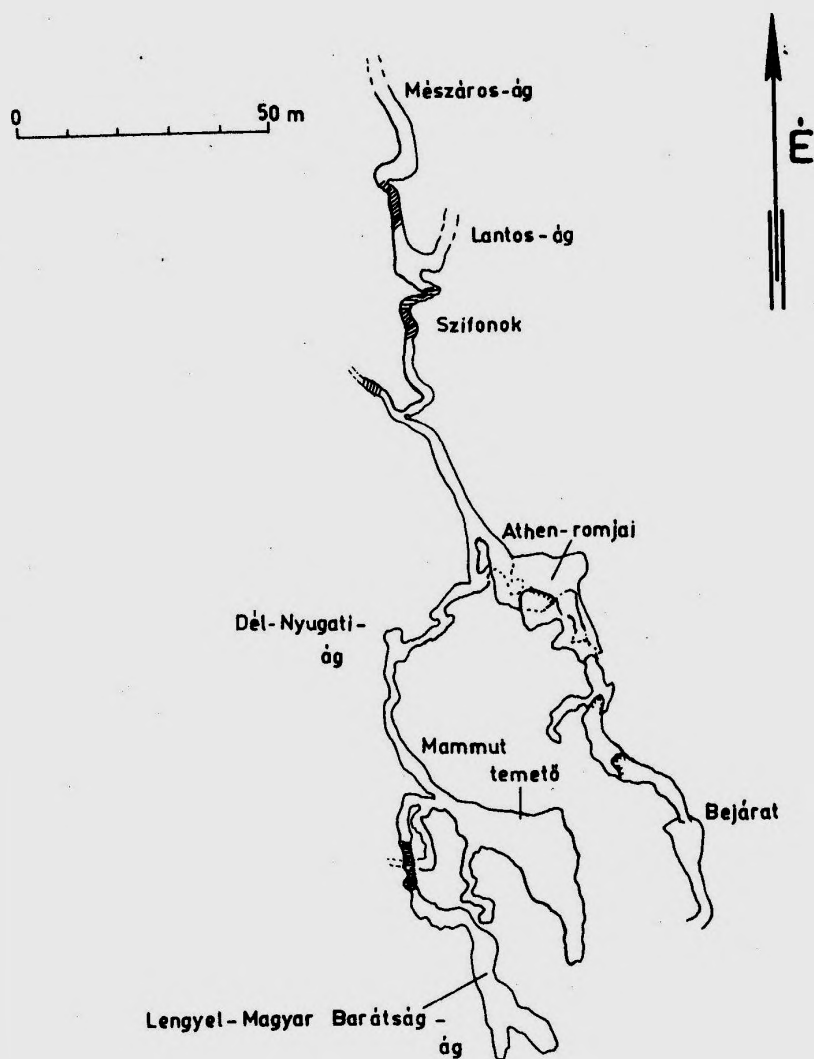

Alaprajz

*Felmente: Mészáros Károly; Szikszai Tibor
Herman Ottó csoport*

A BOLHÁSI VÍZNYELŐ - BARLANG alaprája

Sajnos az új ágról készült színes fotódokumentációt mellékelni nem tudjuk, mert az OFOTÉRT az ígért határidőre nem készítette el azokat.

A barlang védelmének érdekében a bejáratot kénytelenek voltunk lezárni, mert általunk ismeretlen, magukat barlangásznak nevezett egyének a képződmények pusztításához kezdtek.

Szirén-barlang

Átépitettük a barlang beomlott bejáratú szakaszát. Megkezdjük a barlang térképezését, bemértük azt a pontot, ahonnan a legcélszerűbb egy új bejárat nyitása.

Felső-Sebesvizi-nyelő

A Szinva főforrás vízrendszeréhez tartozó időszakos víznyelő a mészkő és a porfirrit határán haladó bontásunkkal 8 méter mélységig jutottunk.

Barlangfeltárási tevékenységhez kapcsolódó megfigyelések, anyagvizsgálatok

Folytattuk az előző években megkezdett mintavételezési tevékenységet, anyagvizsgálatot. Anyagvizsgálataink kiterjednek a különböző típusú karbonátos kőzetekre és barlangkitöltésekre. Ezek alapján vizsgáltuk a különböző kőzetek oldékonyságát, a barlang kialakulásának idejét. Folyamatosan végezzük a térképezési tevékenységet, az újabb feltárások felmérését, illetve a már meglévő térképek korrigálását, utánmérését.

A barlangok képződményeiről fényképeket készítettünk /leginkább diákat/, amelyek a csoport anyagában megtalálhatók. A nyári tábor alatt meteorológiai mérőállomást létesítettünk.

Karszthidrogeológiai mérések

Ebben a témakörben az alábbi vizsgálatokat végeztük:

- 1/ Víznyelők működési idejének megfigyelése, a befolyó vizek kémiai elemzése
- 2/ Barlangi víz megfigyelések, vizsgálatok
- 3/ Összefüggős vizsgálat
- 4/ Források vízmintagyűjtése, biológiai, kémiai elemzése

Víznyelők működési idejének megfigyelése, a befolyó vizek kémiai elemzése

Folytattuk az előző évben megkezdett megfigyelésünket 13 időszakos víznyelőnél. Az eddig kapott adatok még kiegészítésre szorulnak, hogy azok értékelhetőek legyenek. A tavaszi időszakban vízmintákat vettünk, ezeket meglemeztük. A kapott adatokból vízkémiai adatsorokat kívánunk kialakítani.

Barlangi víz megfigyelések, vizsgálatok

A barlangi vizek vizsgálatát biológiai és kémiai szempontból végeztük. Kémiai vizsgálatok értékelését a kevés mintaszám miatt nem tudjuk elvégezni.

A Borókási IV-es szifonából 1977. április hónapban vett minta vízkémiai vizsgálatának adatai:

Ca: 55,0 mg/l; Mg: 14,77 mg/l; k+Na: 5,75 mg/l; Fe: 0,10 mg/l; NH₄: 0,20 mg/l; HCO₃: 164,70 mg/l; Cl: 10,0 mg/l; SO₄: 57,64 mg/l; NO₂: 0,10 mg/l; NO₃: 3,80 mg/l; összes kation: 75,82 mg/l; összes anion: 236,24 mg/l; O₂: 1,28 mg/l; Lugosság: 2,70; kémhatás fenoltaleinre: 18,0; karbonátos keménység: 7,56 nk^o, összes keménység: 11,13 nk^o, száraz maradék: 312,06 mg/l; pH: 6,90; Mn: 0,00 mg/l.

A vizsgálatot végezte: Majoros Lászlóné, okl. vegyész.

A biológiai vizsgálatok röviden összefoglaljuk:

Az elmúlt évben 30 forrás, illetve barlangi víz vizsgálatát végeztük el. Főleg márciusban, áprilisban és augusztusban gyűjtöttük a mintákat. A tavasszal vett vízminták nagy része víznyelőkkel származott. Közös jellemzőjük volt az állati ostorosok, gyökérlábuak és osillók gyakori előfordulása. Mivel az algák nagyobb elszaporodása általában tavasz vég, nyár és kora ősz hónapjaira esik, ezért algákat csak ritkán találtunk, azok is főként bentonikus kovamoszatok voltak.

A források közül a Diabáz és Vesszős forrásokat vizsgáltuk. Mindkettőben találtunk szerves szennyeződésre utaló élőlényeket. Az augusztusi vízminták olyan helyről származtak, amelyeket biológiai szempontból tavaly is vizsgáltunk. Így lehetőségünk nyílt a két vizsgálati eredmény összehasonlítására, a kettő között lényeges eltérést nem tapasztaltunk. A felsőtárkányi Szikla-forrás élővilága változatos: osillók, ostorosok, gyökérlábuak, és kerekcsigák mellett ostoros moszatok és kovaalgák fordultak elő. A Kis-somforrás néhány egysejtű állatot tartalmazott, vize aránylag tisztának tekinthető. Dorongós I-II-es az egysejtű állatokon kívül algákat is tartalmazott. Több törzs is képviseltette magát: zöld, kék és kovamoszatokat találtunk a vízben. Az Ilona-kuti-forrás és Zsomboly vízének népszerűségét tekintve hasonló. A Zsomboly vízében megtalálhatók azok az algák is, amelyek a felszíni vízfolyásban elszaporodtak.

Összefüggési vizsgálat

Csoportunk egyik kutatási területe a borókási töbrök, ahol több barlangot is sikerült feltárni. Legjelentősebb a IV-es Zsomboly, melyben aktív vízfolyás van, mely összefüggés vizsgálatra alkalmassá teszi. Áprilisban a VITUKI megbízásából vízfestési vizsgálatot végeztünk. A barlang szifonjában lévő vízhez 10 l fluoreszcint öntöttünk, a szifonhoz folyó víz 140 l/perc volt, ami megfelelő öblítést biztosított.

Megfigyeléseket az Anna /I., II., III./ forrásnál, Soltészkeri kifolyónál, Szinva /középső, felső/ forrásnál végeztünk. A nyomjelzett víz a Szinva középső forrásánál 3 nap múlva jelentkezett, s ott 6 napig volt észlelhető. A többi megfigyelt forrásban a festékanyag nem volt észlelhető. A víznyomjelzés bizonyította azt a feltevésünket, hogy kutatási területünk a Szinva főforrás vízgyűjtő területén van.

Források vízmintagyűjtése, biológiai, kémiai elemzése

A források vízmintagyűjtését folytattuk. Ezekből kémiai és biológiai vizsgálatokat végeztünk. A kémiai jellegek különleges összehasonlításokat, értékeléseket nem mutatnak, illetve nem tesznek lehetővé. A biológiai vizsgálatok értékelését a barlangi vizeknél adtuk.

Csoportunk 1978-ban is folytatni kívánja feltáró, adatgyűjtő és mintavételezési tevékenységét.

Szikszai Tibor

A Kertészeti Egyetem Természetbarát Szakosztály keretén belül
működő Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

Tekintve, hogy a csoport nemrég alakult, így ez év folyamán turáinkat a Gödöllői Agrártudományi Egyetem Barlangkutató Csoportjával együtt végeztük.

Az alábbi jelentésünkben ismertetett turákon a gödöllői csoporttal együttesen általában 8-10 fővel vettünk részt.

- Január: Alsó-hegyen a 404-es sz. barlang és a Nász-lyuk felkeresése.
- Február: A Tátrában tett hegymászó turánk keretén belül a Poprádi Barlangkutató Csoport segítségével a Bialovska-völgy két barlangját kerestük fel.
- Április: Alsó-hegyen a Rejtek-zsomboly és a Széki-zsomboly bejárása, fotódokumentáció készítése, valamint a Meteor-barlang felkeresése.
- Május: Mecseki felszíni tura során különböző karsztjelenségek tanulmányozása /Orfűi-viznyelő/, valamint az Abaligeti-barlang megtekintése.
- Június: Alsó-hegyen a Baglyok-zsomboly 100 m mélységig történő bejárása.
- Augusztus: A Bükkben lévő Bánkúti-turistaház mellett megrendezésre kerülő barlangkutató táboron történő részvétel, amelynek keretén belül lehetővé vált a Diabáz-barlang teljes bejárása.
- Szeptember: Romániában a Retyezát-Godeanu-Tarcul hegységrendszerek gerinonvonalának bejárása.
- Október: A Király-zsomboly és a Bolhási-viznyelőbarlang bejárása.
- November: A Béke-barlang, a Baradla-barlang Retek-ágának és a Vass Imre-barlang bejárása, valamint a szlovákiai Ochtinai-aragonitbarlang felkeresése, és megtekintése turavezetővel.

A fenti turákon kívül az év folyamán a budapesti Mátyás-hegyi-barlangban, Pál-völgyi-barlangban, valamint Ferenó-hegyi-barlangban és a Budapest határában található Hétlyuk-zsombolyban több alkalommal turákat végeztünk állóképességünk és technikai ismereteink fejlesztése végett.

Dr. Nagy Sándor

Beszámoló a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály

1977. évi tevékenységéről

Általános statisztikai adatok:

Szakosztályunk az 1977-es évben négy csoportban /ebből egy hegymászó-magashegyjáró csoport/ összesen 74 fővel dolgozott. Az 1977-ben javasolt 5 fővel együtt 45 a felnőtt MKBT tagok száma. A beérkezett 104 turajelentés alapján 63 munkaturát, 14 "nyílt" barlangturát, 7 felszíni sziklamászó gyakorló turát, 6 külföldi hegymásóturát és 3 kutatótábort rendeztünk. Részt vettünk 10 találkozáson, illetve ünnepi turán, s egy külföldi hegyi mentésen. Megmozdulásainkon részt vett 1113 tag és 117 vendég. A szakosztály tagjai között 21 alapfoku turavezető, 4 ezüstjelvényes turavezető, 1 magashegyi turavezető van és 14 tagunk végzett az elmúlt években alapfoku hegymászó tanfolyamot. 1977-ben 9500 társadalmi munkaórát dolgoztunk a táborok és munkaturák alatt.

A kutatómunka munkahelyenkénti részletezése

Törekvés-barlang

Az 1964-ben felfedezett /Lendvai Á., Sauer F., Soltész L./ és kibontott kisebb üreget 1973-ban kezdtük el feltárni. A munka kezdeti szakaszában löszerek kerültek elő, emiatt a feltárást egy időre leállítottuk. Az ezt követő években a feltételezett paleontológiai leletek és deponálási nehézségek miatt nem volt kielégítő a feltáró kutatás határfoka. Ebben az évben 4200 vödör anyagot bontottunk ki és deponáltunk folyamatos ellenőrzés mellett. Szép gömbfűlkék után 11 méter mélységben már látványos - hidrotermális eredetű - kristályokkal borított mészkőtömbök között dolgoztunk. A jelenleg 13 méter mély barlangot az idén három alkalommal térképeztük. Térkép készült a tavaszi kutatótábor végén - majd miután egy társaság engedély nélküli feltárást végzett, s ennek során mintegy 3 m³ anyagot eltávolított a barlangból - felmértük nyári táborunk előtt is. Őszi kutatótáborunk végén elkészítettük a harmadik térképet is. Az OTvH Barlangtani Intézetétől kértük a barlang lezárási engedélyét, mert távollétünkben az ideiglenes jelleggel lezárt barlangot állandóan feltörték.

A határolt rétegek rövid leírása

0 - 0,3 méterig:	humuszos, mészkőtörmelékeny réteg recens csontmaradványokkal
0,3- 1,5 "	: humuszos réteg mészkősziklával, recens csontmaradványok
1,5- 3,1 "	: tömör agyagos-löszös réteg monstre sziklatömbökkel
3,1 - 5,2 "	: tömör agyagos-löszös réteg "mészgumókkal", sziklatömbökkel
5,2 - 5,3 "	: mészkőkavios-homok réteg
5,3 - 7,2 "	: tömör agyagos-löszös réteg "mészgumókkal", sziklatömbökkel
7,2 - 7,4 "	: mészkőkavios, homok és kvarokavios réteg
7,4 - 11 "	: tömör agyagos-löszös réteg "mészgumókkal"
11 - 13 "	: tömör agyagos-löszös réteg "mészgumókkal" és feltűntek az első kristályokkal borított mészkőtömbök

A mészkő és kvarokaviosok jelenléte egyértelműen hidegvíz munkájának eredménye. A kaviosrétegek feletti, közötti és alatti agyagos-löszös üszlet egy kevésbé aktív fáciens finomabb lerakódása - révén keletkeztek, melynek áthalmozódása - esetleg többszöri áthalmozódása - révén keletkeztek, váltak ki a mészgumók. Maga a barlang hidrotermális eredetű forrásbarlang.

A barlang rétegeinek vizsgálatát dr. Kordos László végezte. Fáradozásáért ezuton is köszönetet mondok.

Hófehérke-barlang

Eltömődött bejáratát 5 méteres hordalékréteg alól ásták ki Földi Tibor vezetésével a kutatók. A barlangba 1977. november 6-án jutottak be, a több szűkület kibontása után pillanatnyilag 9-10 méter mélységben dolgoznak. A várható további munkálatokra való tekintettel tekintélyes ácsolatot és depót készítettek.

Tatabányai-Dányász-barlang

A Turul-parkerdőben lévő rendkívül omlásveszélyes barlang biztosítása és eltömése sürgős és halaszthatatlan feladatunk volt. Az omlásban elhelyezkedő bejárat és a követő szakaszok mintegy természetes "lavinaguritóként" funkcionáltak, s állandóan veszélyeztették a lent dolgozókat. Szécsényi László vezetésével a veszélyes szakaszt kutatóink több helyen zárták, majd a kirándulókra való tekintettel bejáratát eltorlasztották.

Szőllősi-Arany-lyuk

A több ponton nyelő barlang vízvédelmét megoldottuk a befolyó vizek határozott elvezetésével. A gyors anyagszállítás érdekében a járatokat több helyen tágitottuk. Feltáró kutatása megindult.

Rejtett-barlang

Próbabontást végeztünk ebben a kis forrásbarlangban is. Év végéig eltávolítottunk 970 vödör anyagot. A láthatólag lefelé mélyülő barlang kutatási engedélyét kérni fogjuk.

Névtelen-nyelők

Kibontottunk 1500 vödör hordalékot. Felszíni szűrőgátsort építettünk.

Pilis-nyergi-viznyelőbarlang

Sajnos az idén alig-alig tudtuk részünket kivenni az itt folyó munkából. Szervezetten két alkalommal dolgoztak itt a Pilis-csoport tagjai, de hosszútávon csak Szécsényi László és Tóth Csaba vett részt a dorogi kutatókkal közösen végzett feltárásban.

Ajándék-barlang

Több erögyengítő depót építettünk a nagy lejtöszög miatt. Mintegy 5 m³ kőtörmelékét távolítottunk el a barlangból. A bejárat környékét biztosítottuk.

A továbbiakban kérem figyelembe venni Gáspár József jelentését az 1977. évi kutatótáborokról.

Egyéb munkák

Lendvay Ákos vezetésével felmérések folytak a Szöllősi-Arany-lyuk, a Törekvés-barlangokban. Ezen kívül három kisebb üreg felmérése megtörtént.

Tihanyi Péter és Lendvay Ákos a 4630-as kataszteri egységen belül elhelyezkedő karsztjelenségek topográfiai helyzetét állapították meg.

Fotódokumentációs készült - illetve kiegészült - a Szöllősi-Arany-lyuk, Törekvés-, Lengyel-, Vértes László-barlangokról /belső felvételek/.

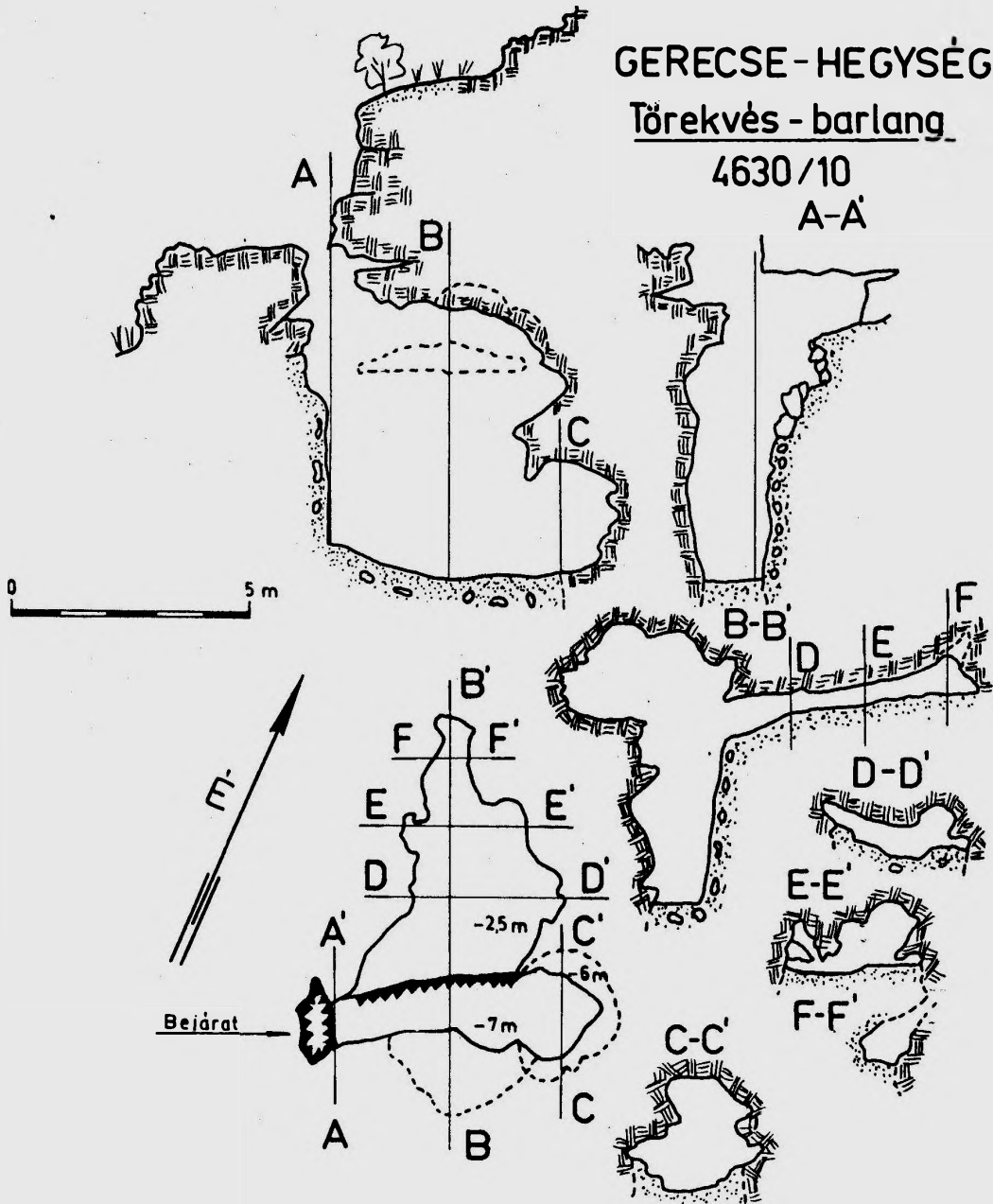
Felfestettük a 4630-as kataszteri egységen belül fekvő barlangok bejáratára a kataszteri számokat/sárga alap, fekete szám/. 1978-ban a barlangok belső szakaszába is felfestjük a számokat. Elkészítettük és a sárga alap felfestésével már meg is indítottuk

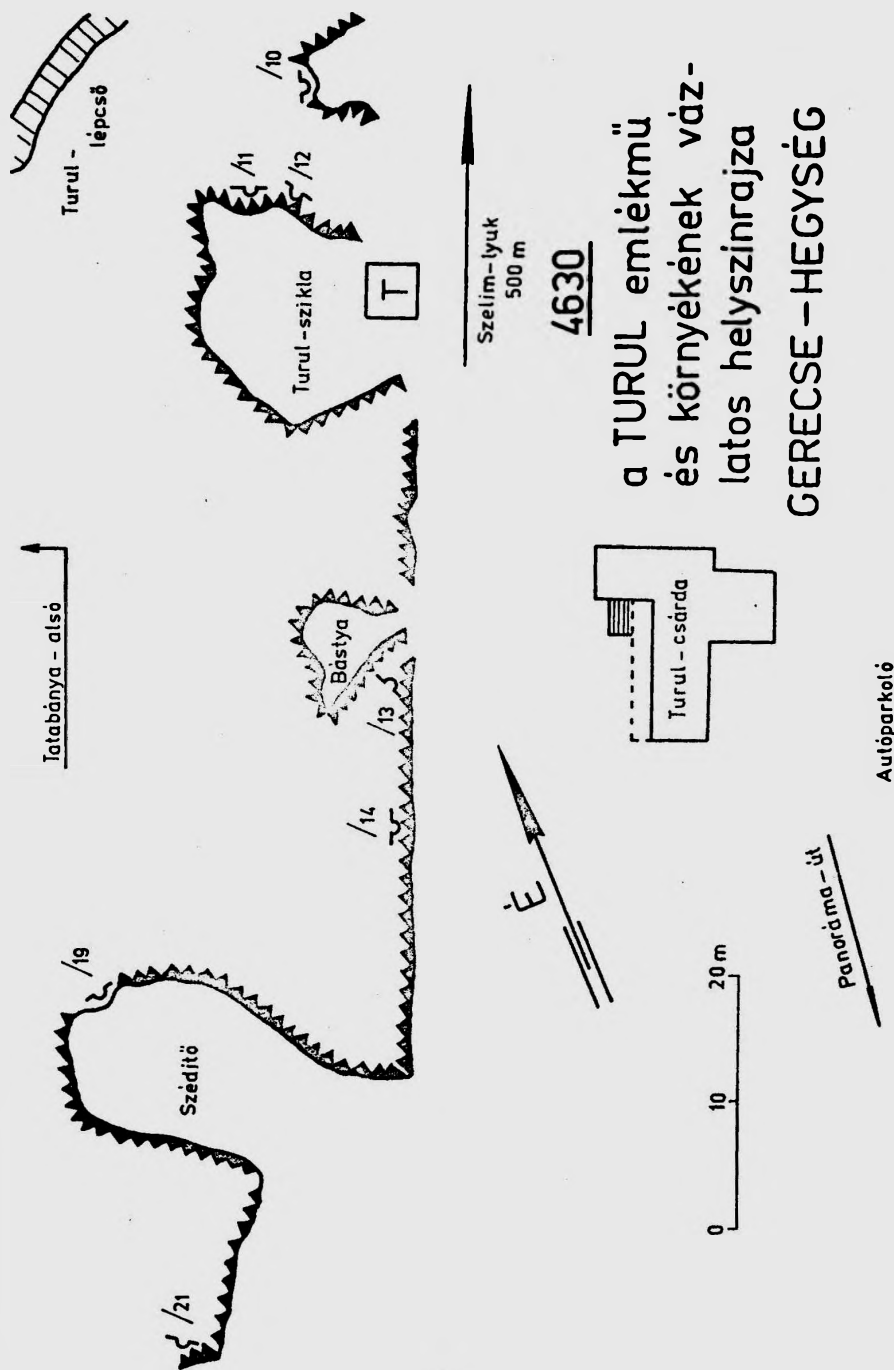
a 4610-es kataszteri egység feldolgozását.

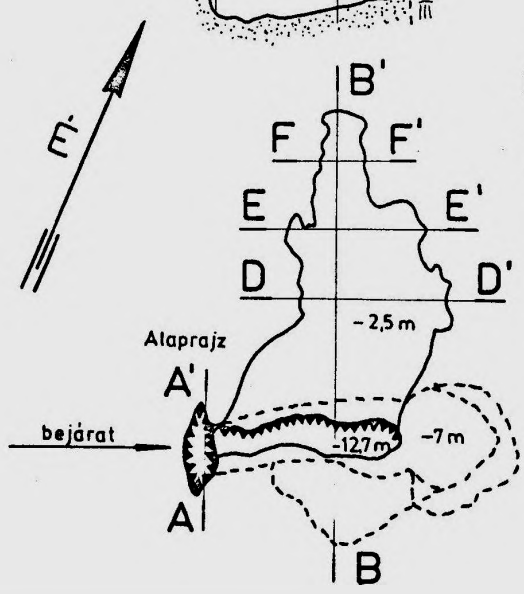
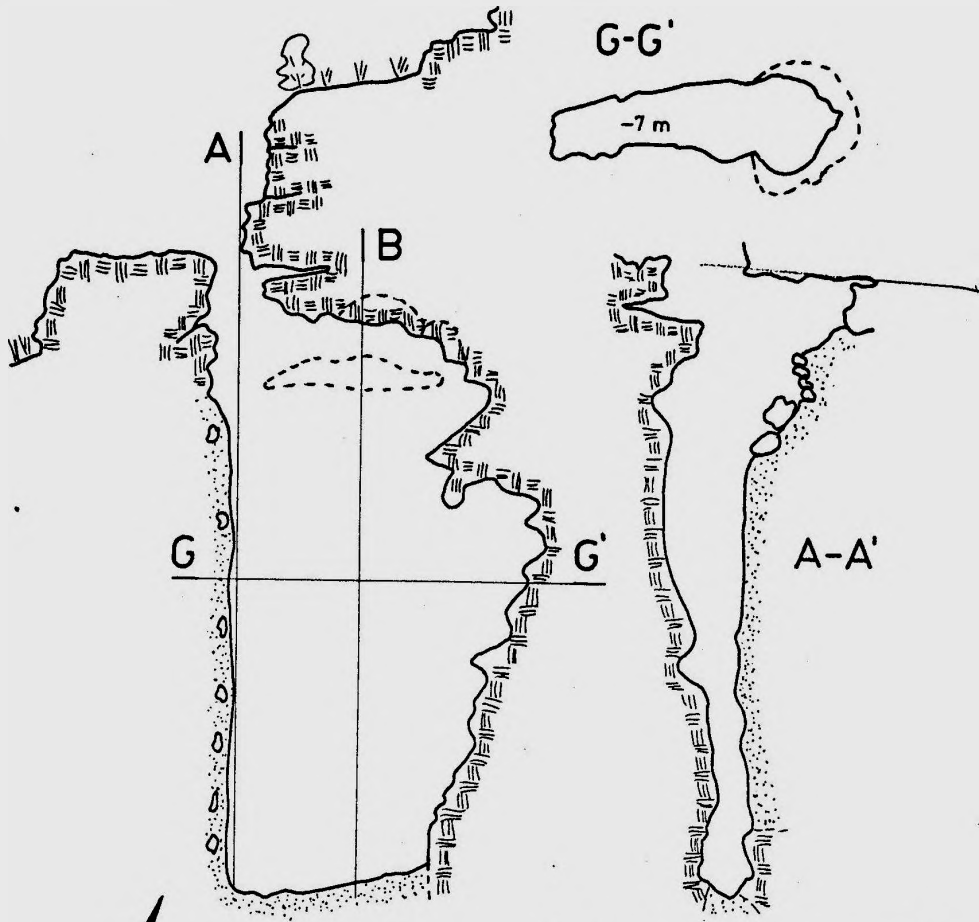
Az év első felében rendszeres meteorológiai mérés folyt a Vértess László-barlangban, a Szöllősi-Arany-lyukban, a Törekvés-, Ajándék-, Klastrom-barlangokban.

1977-ben semmiféle sérülés, baleset nem fordult elő. 300 példányban sokszorosítottuk Balesetvédelmi útmutatónkát, melyet még 1970-ben dr. Dénes György lektorált.

Lendvai Ákos

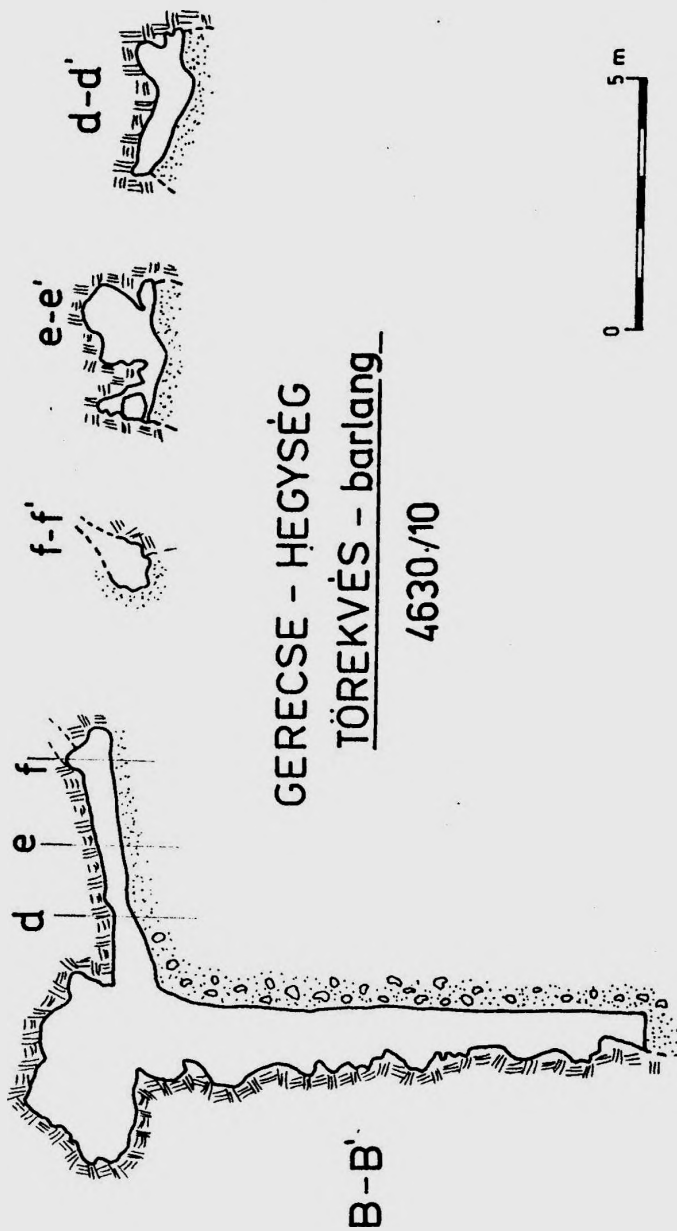

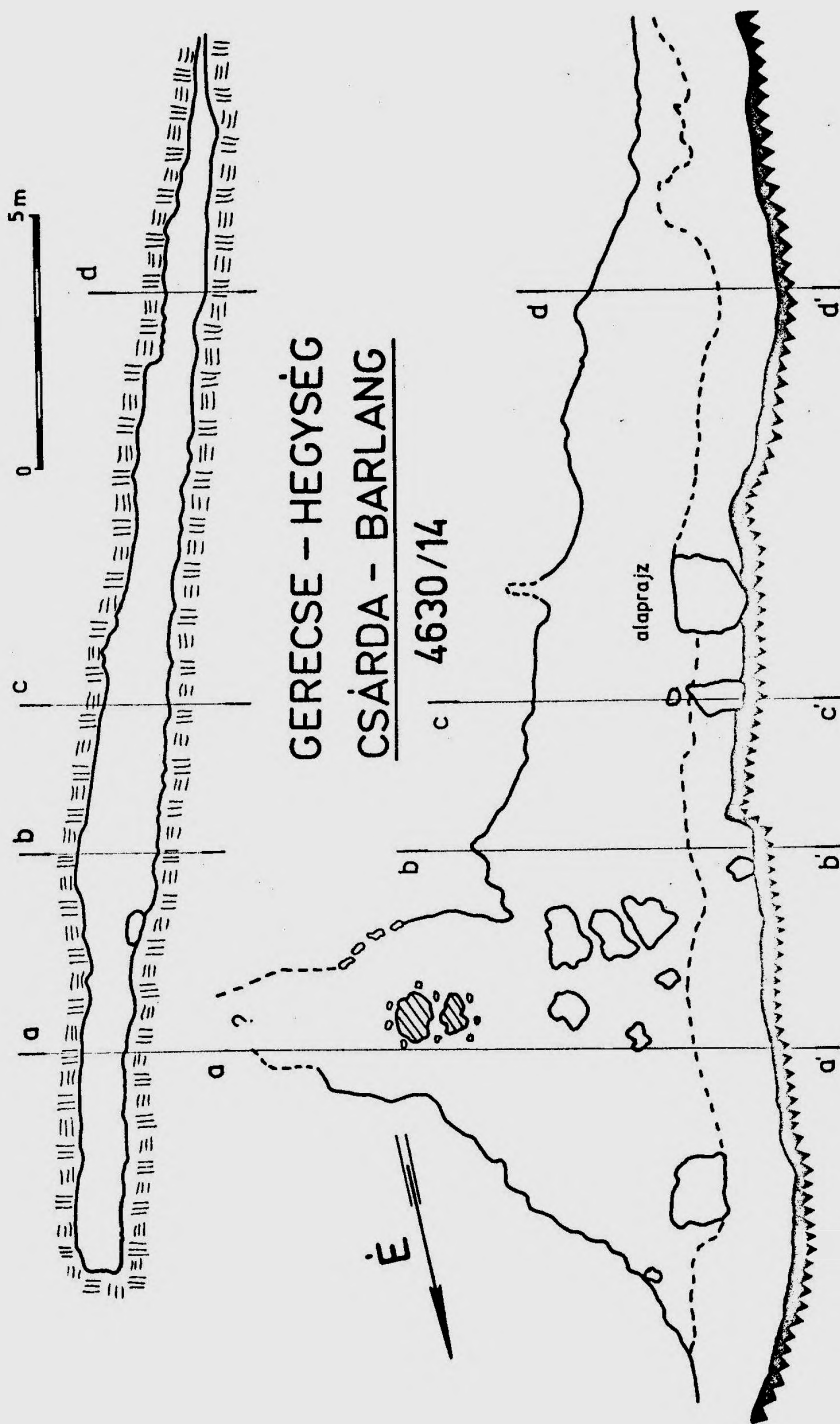
GERECSE - HEGYSÉG
TÖREKVÉS - barlang

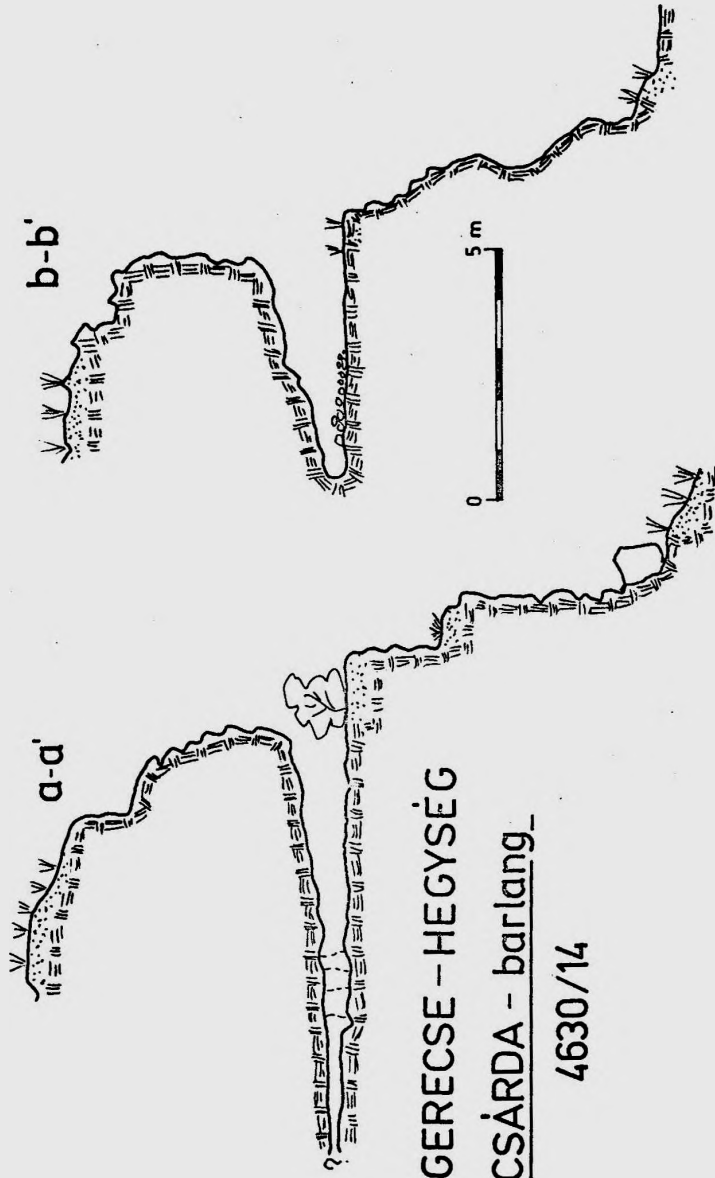
4630/10

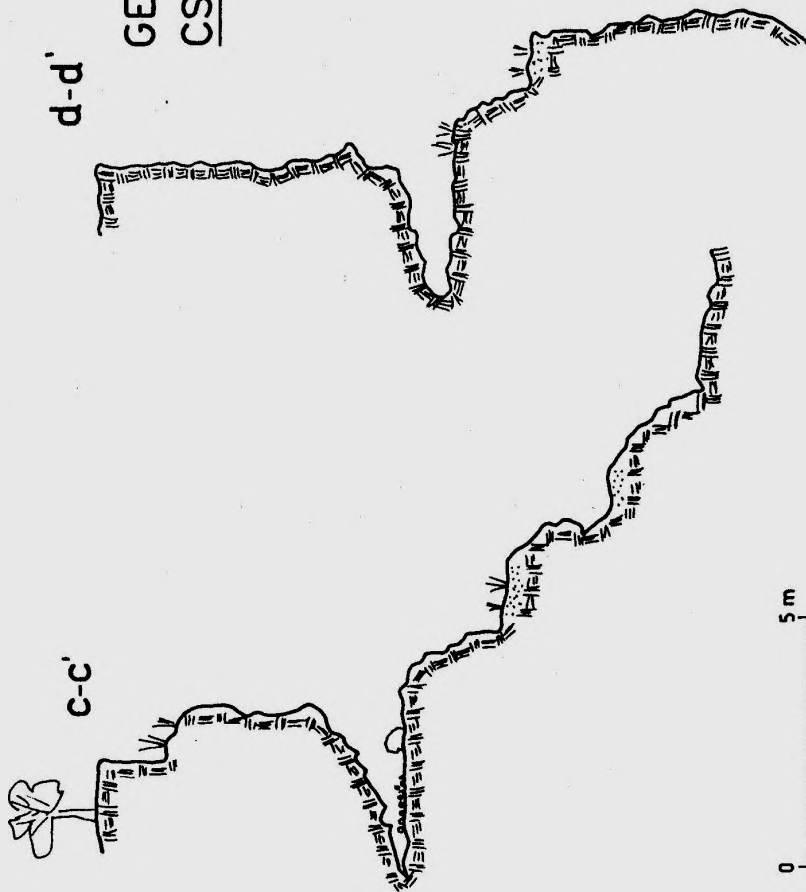
GERECSE - HEGYSÉG
TÖREKVÉS - barlang
4630/10

GERECSE - HEGYSÉG
CSÁRDA - BARLANG

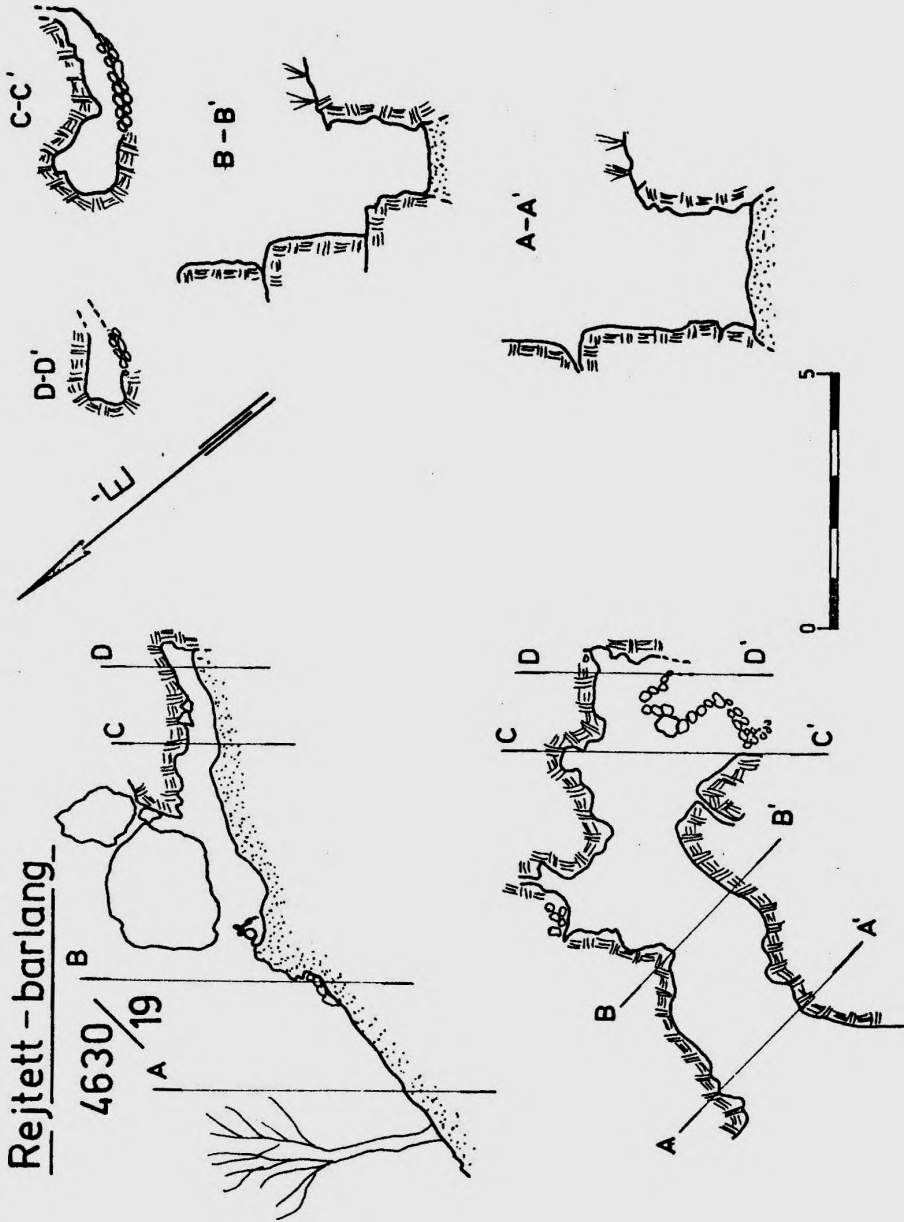
4630/14

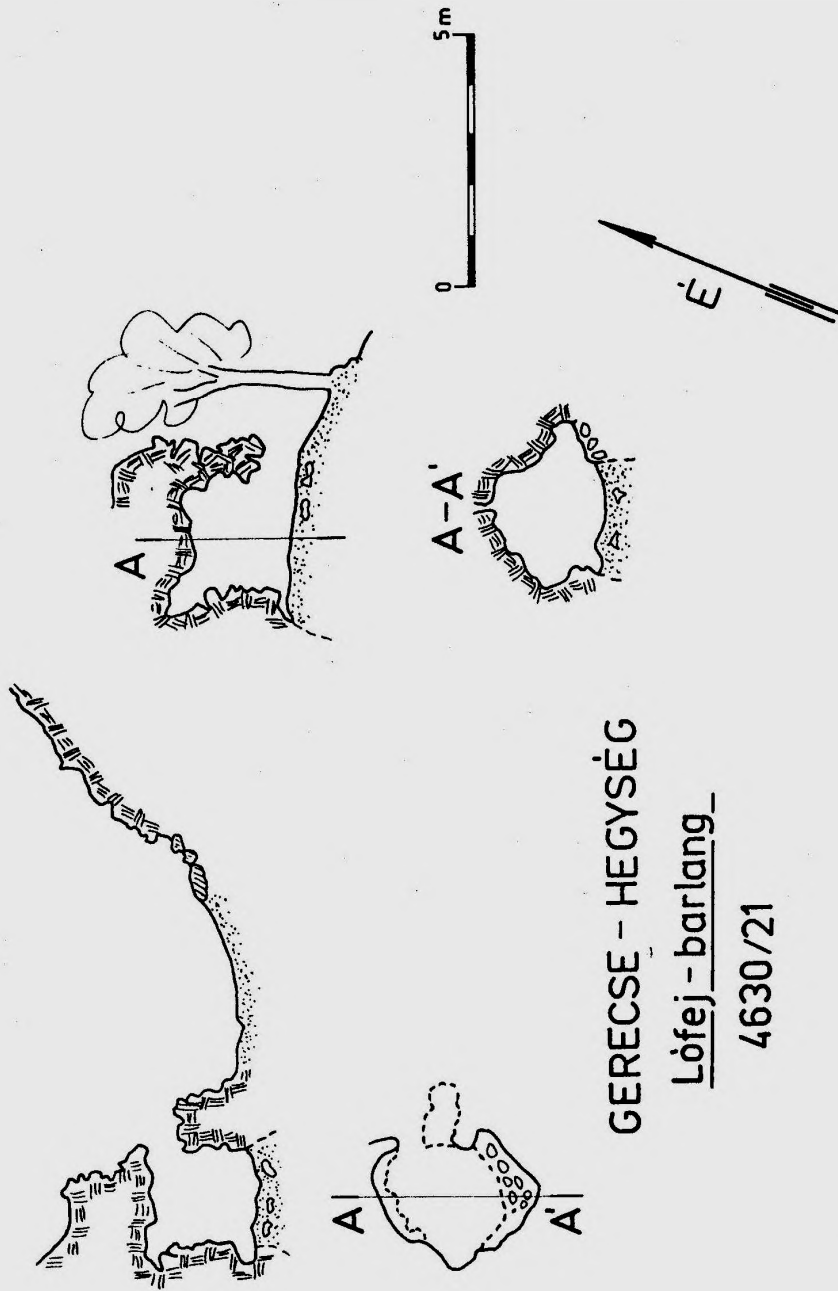

GERECSE - HEGYSÉG

Rejtett - barlang

4630 / 19

GERECSE - HEGYSÉG

Lófej - barlang

4630/21

A Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály "Gerecse" csoportjának

1977. évi jelentése

A csoport az 1977-es évet nem a legjobb előjelekkel kezdte el. Oka az év végi és év eleji katonai behívások, melyek 6 igen aktív taggal csökkentették a produktív látszámot. /Sajnos az önhibájukon kívül passzív tagok létszáma várhatóan 1978 közepéig még nőni fog. Egyenes következménye ez annak, hogy a csoport egy bizonyos korosztály tagjaival hirtelen erősödött meg, 1973-1974-1975-ben. Igaz viszont az is, hogy 1978 második felétől a leszerelések megindulása "hullámhegyre" emelheti a csoportot./

Szécsényi László, a csoport vezetője az év elején kénytelen-kelletlen tatabányai kutatóházunkra fordította a legtöbb energiát. Januártól március végéig a házat 5, azaz öt alkalommal törték fel! Szinte felesleges leírnom, hogy karbidlámpák, hálózások, kábelek, szerszámok egy-egy ilyen betörés után nem maradtak a házban ... Ugyanebben az időben a Törekvés-barlang bejáratát is felfeszítették - s mint az már tavaly is több alkalommal előfordult - ellopták és eltörték a lent elhelyezett hőmérőket, higrométereket, minimum-maximum hőmérőket. Ezután került sor a tavaszi kutatótáborra. Szécsényi László irányításával a Törekvés-barlang feltárását végeztük. A munkálatokat mindvégig nehezítette, illetve lassította, hogy minden egyes vödör anyagot a felszínen át kellett vizsgálni, továbbá, hogy a 8 méter mély aknából több mázsás sziklákat kellett kiemelni, s a meredek lejtőn oszszásmentesen elhelyezni. A tábor végére olyan pozíciót értünk el, hogy elkezdhetjük volna egy vízszintes táró hajtását. Tartottuk magunkat azonban a barlang kuaatásvezetője, Lendvay Ákos utasításához, miszerint a barlangban 15 méteres mélységig csak lefelé bontunk. Így aztán - tanulva a múlt évi és idén év eleji barlangfeltörésekből - energiánkat a barlang lezárására fordítottuk. Egy teljes napig dolgoztunk a barlang biztonságos lezárásán. A 30-40 cm átmérőjű fatörzseket több mint két km távolságból cipeltük a barlanghoz, s 20-25 tövig bevert ácskapoccsal rögzítettük egymáshoz őket. Az így elkészült több mázsa súlyú ácsolat alkalmasnak látszott, hogy a barlang állandó lezárásáig az alkalmilag összeverődött garázda elemeket, vagy tapasztalatlan fiatalokat távol tartsa a barlang belsejétől. /Lendvay Ákos szakosztályvezető 1976-ban kérte az OTVH-tól a barlang lezárásának engedélyezését, majd kérését 1977-ben megismételte./ Nem így történt! Távollétünkben a barlangot feltörték, s azzal érvelve, hogy balesetveszélytől mentesítik a parkerdőt, gőzerővel bontották az akkori talpszintről induló, látszólag vízszintesbe átmenő fülkeszerűséget ... Szerencsénk volt, hogy a társaság "szaktanácsadója" nem tekinthető szakembernek, mással nem is magyarázható, hogy miért nem lefelé indították meg a bontást. Sikertült még idejében leállítani ezt az engedély nélküli "fiókkását", bár az abszolút laikus beavatkozás csak kárt okozott. Kibontottak ugyan mintegy 3 m³ anyagot, de jellemző módon, mivel kicsit meghajolva kellett volna dolgozniuk, leosákányozták, megosonkitották az egyébként nagyon szép formájú gömbfülkét. Mindezeket fotókkal, térképekkel bizonyítani is tudjuk. Azt már szinte nem is érdemes megemlíteni, hogy ez a szintársulat bizony nem állt oda vödörként ellenőrizni az anyagot. Az igazi megpróbáltatások azonban csak azután vártak a csoportra. Annak ellenére, hogy bizonyítani tudjuk tanukkal és fotókkal, hogy a barlang le volt ácsolva 1976 szeptember 6-án, csak bizonyos emberek állandóan feltörték, oselekményük indoklására azt hozták fel, hogy "Lezártuk a balesetveszélyes barlangot." /osoda-e, hogy a Gerecse és Fényes Elek csoport tagjai párhuzamot vontak a kutatóház feltörése, kirabolása és a barlang bejáratának többszöri felnyitása között ...?/ De még, ha fel is tesszük, hogy ez így igaz, vajon mi okból kezdték meg oly rettentő erővel a barlang bontását? Még egy momentum,

ami azt hiszen erre az ügyre jellemző. Napirenden és különböző szinten mondják nekünk, hogy "nem mindegy kinek a neve kerül a márványtáblára". Le kívánom szögezni, hogy a szakosztály és a csoport tagjainak ez be sem jutott a "márványtábla". De ha már a márványtáblánál tartunk, igenis nem mindegy, hogy kinek a neve kerül rá! Azoké-e, akik a legnehezebb körülményeket, a legkönyörtelenebb munkát vállalva évek óta lekiismere esen szakszerűen dolgoztak a barlangba vagy azoké, akik a hivatalos ut hosszabb kifutását kihasználva a készbe akarnak besétálni ..

Ez a "kutatósvita", amely következetesnek egyáltalán nem nevezhető, azt vonta maga után, hogy az egészségileg, idegileg egyaránt megviselt Szécsényi Lászlót kénytelenek voltunk leváltani. Szécsényi László leváltása aztán tovább gyengítette a kutatósvita által egyébként is megoszlott csoportot. Tényként szögezhető le ugyanis az, hogy a mai fiatalok nagyon érzékenyen reagálnak az igazságtalanságra. Azt pedig különösen nem hajlandók elviselni, hogy éppen akkor ne legyen igazuk, amikor igazuk van.

A szakosztály vezetősége úgy határozott, hogy hagyományaink, a 15 év alatt végzett tevékenység miatt első a gerecsei terület. A Pilis-csoportot tehát az év hátralévő részében a Gerecse-csoporthoz kapcsolta, s egyidejűleg Szécsényi László helyére ideiglenes jelleggel Gáspár Józsefet nevezte ki csoportvezetőnek. Még Szécsényi László irányításával zártuk le a Tatabányai-Bányász-barlangot, amely valóban veszélyt jelentett a fiatalokra és mit sem sejtő kirándulókra nézve.

Irányításommal - 5 méter vastag hordalékot átásva - jutottunk be a Hófehérke-barlangba az első szakaszba. A várható munkákra való tekintettel depót és erős ácsolatot építettünk, s kialakítottunk a közelben egy táborhelyet. A várhatólag 30 m mély barlangban pillanatnyilag 8-10 m mélységben dolgozunk. Tag aink munkát végeztek még az Arany-lyuk vízmentesítésénél, és próbabontást végeztek a 4 éve megtalált un. Rejtett-barlangban is.

Jelentős mértékben segítettük a "Fényes Elek" csoport kataszterezési munkáit. A terület egyes részein csoportunk tagjai festették fel az azonossági számokat is. Szakosztályunk mindhárom tatabányai táborában részt vettünk. Nem kétséges, hogy a Pilis-csoporttal karöltve végzett munkánk nagymértékben hozzájárult a Szakosztály munkatervében foglaltak végrehajtásához.

Halom utoai klubunkat a csoport tagjai idejükhöz és beosztásukhoz mértén kielégítő mértékben látogatták. Rendezésünkben 4 előadás hangzott el.

Földi Tibor

A Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály "Fényes Elek" csoportjának

1977. évben kifejtett tevékenysége

Törekvés-barlang

Az év folyamán a Gerecse csoport segítségét folyamatosan igénybe véve dolgoztunk ezen a munkahelyen. 13 méteres mélységben, elszűkülő keresztmetszetben fejeztük be az ezévi feltárást. A továbbjutás kérdése ÉK-felé 2-3 méteren belül el fog dőlni. A barlang kutatását, az üledék kiemelését mindvégig gondos ellenőrzéssel végeztük, említésre méltó lelet, - leszámítva a humuszrétégből kibontott recens csontokat - nem került elő. Régészeti anyagmintákat, az előkerülő csontokat folyamatosan eljuttattuk a Földtani Intézetbe, dr. Kordos Lászlóhoz. Meglepetésünkre az OTVH ennek ellenére nem adta meg a kutatási engedélyt. A barlangba 1977-ben három kutatótáborot telepítettünk, a térképét a feltárásnak megfelelően 3 alkalommal elkészítettük.

Szőllősi-Arany -lyuk

A barlangba az év első negyedében szinte nem lehetett lemenni. Folyamatosan nyelte - ráadásul több ponton - ebben az időszakban a vizet. Első lépésben a felszínen a vizet határozott mederbe tereltük, így elértük azt, hogy a barlang nagy részében nem kell 10-15 cm mély sárban kuszni. A második félévben több helyen tágitottuk a kuszodákat, s ehhez bizony már szálkővet kellett vésni. Felmérése befejeződött. Bontását év végén elkezdtük.

Névtelen-nyelő

1500 vödör anyagot bontottunk ki különösebb eredmény nélkül. Talán 1978-ban eredményekről is be tudunk számolni.

Egyéb tevékenység

A Gerecse 4630. sz. kataszteri egységén belül lényegében befejeztük a kataszterezés második fázisát is. A bejáratokhoz sárga alapra fekete számmal felfestettük a kataszteri számokat. 1978-ban a barlangok belső szakaszába is felfestjük majd ezeket.

Tihanyi Péter a barlangi fotózásban, s a karsztjelenségek felszíni pontosságában jeleskedett. Tóth Ilona a meteorológiai méréseknél és a felméréseknél vállalt a munkából oroszlánrészt. Aránylag sok /7 alkalommal/ terepbejárás volt a területen adatgyűjtési céllal.

Problémáink az idén sokasodtak. A szakosztály kezelésében lévő kutatóházat 5 alkalommal fosztották ki. Március végéig a Törekvés-barlang bejáratát 3 alkalommal találtuk nyitva ...

A csoport tagjai 17 előadást tartottak a Kőbányai Ifjúsági Házban.

Lendvai Ákos

Jelentés a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály "Pilis" kutató-
csoportjának 1977. évi munkájáról

Csoportunk az 1977-es évben nagy lendülettel kezdett a munkatervben rögzített kutatási tervek megvalósításához. A január-februárban végzett "nyílt turák" hatására a csoport létszámban még tovább erősödött, a sok munkatura után bizony jólesett végre b rlangot isjárni. Jó hangulatban kezdődtek meg tehát a munkák az Ajándék-barlangnál márciusban. Két kétnapos munkatura alatt a bejárat alatt huzódó meredek lejtőre erőgyengítő depókat építettünk, majd egy harmadik munkatura alkalmával biztosítottuk, körbekerítettük a barlang bejáratát. Ki kellett oserélni az évekkal ezelőtt készített állványzatot is. Ezután vette kezdetét a barlangban lévő omlás kőanyagának kitermelése. Óvatosan kellett a köveket kiemelnünk, mert hatalmas sziklák egyrészt egymást, másrészt a barlang mennyezetét támasztották alá. Az omlás bontása során két kézigránátot találtunk. Ezek eltávolítása a barlangból nem volt leányálom, s mire a barlangtól 50-60 méterre sikerült egy bozót közepén biztonságba helyezni, bizony beleizzadtam. Ezután kettőzött óvatossággal folytattuk a munkát. Nagy osepkkődarabok, oszloposarnokok tekintélyes mennyiségben kerültek ki a törmelékből. Mindez egyrészt arra mutat, hogy az omlást robbanás /lőszer!/ okozta, másrészt, hogy ez a robbanás meglehetősen képződményekkel rendelkező barlang további járatait torlaszolta el. Május végéig 5 m³ anyagot emeltünk ki a barlangból.

A dorogi kutatóknak ebben az évben szinten alig tudtunk segítséget nyújtani a Pilis-nyergi-viznyelőben. Szervezetten két alkalommal vezettünk a nyelőhöz turát, s nyári kutatótáborukban Tóth Csaba részt vett. Ugy az Ajándék-barlangban, mint a Pilis-nyergi-viznyelőben 3-3 alkalommal végeztünk hőmérsékletméréseket.

A Gerecse-csoport vezetőjének betegsége no meg a tatabányai munkák erősítése miatt a csoport tagjai a második félévben a létszámban erősen megfogyott Gerecse-csoport tagjaival együtt dolgoztak. Így részt vettek a nyári és őszi kutatótáborban is. Egyéb programjaink szorosan kapcsolódtak a szakosztályi klubhoz. Az ott elhangzott előadások közül nyolcat mi rendeztünk.

Gáspár József

Kutatási jelentés az MHSZ Debreceni Könnyübuvár Barlangkutató Csoportjának

1977. évben végzett barlangkutató tevékenységről

A Magyar Honvédelmi Szövetség Debreceni Könnyübuvár Klubjának Barlangkutató Csoportja 1977. évben Bánkut térségében, az Alsó-hegyen, valamint a Bükk hegység nagyobb karsztforrásaiban végzett gyakorlati feltáró és elméleti kutató tevékenységet.

Barlangkutatói munkák Bánkut térségében

1977-ben folytatták az MHSZ Debreceni Könnyübuvár Klub tagjai Bánkut térségében a megkezdett munkáikat, szokás szerint a budapesti Promontor SE barlangkutatóival együttműködve.

Feltárási munkák

A legszámottevőbb, bár méterekben nem jelentős 1977-es feltárási eredmény a Bánkut 1. számú beszakadás megbontásával feltárt barlang volt. A barlang az "Egyes" nevet kapta, mivel ez a bánkuti víznyelő és beszakadás sor Ny-felőli első tagja.

Egyes-barlang

Az objektum a Borovnyák és Lyukas-gerino közt induló völgy DK-i oldalában, a Bálvány D-i oldalában lévő nagy rét szélén található.

A barlang egy, a meredek hegyoldal és a lapos völgy határán lévő, közel szabályos kör alaprajzu tölosér alakú mélyedés alján, oldalról nyílik. Mivel a tölosér alakú mélyedés felső pereme csak kb. 20 cm-rel van a völgy idomvonala felett, nagyobb esőzések, hóolvadások idején, ha a víz gátat rak le utjában, az elgázolt víz be tud folyni a tölosérbe. Jól fejlett vízbefolyás azonban nem figyelhető meg a tölosér alakú mélyedés peremén, vagy oldalán.

A barlangjárat ferdén vezet lefelé. Mennezetét és oldalait szálkő alkotja, járattalpát kötörmelék. A járat elsődleges formáit felszinközeli voltának megfelelően erősen módosították a kifagyások. Az alsó részén megfigyelhető elsődleges lekerekített oldási formák a Diabáz-barlang Szép-ágának formáival megegyezők.

A bánkuti 1. számú beszakadásán kívül ez évben a Vizbeverem-beszakadásra és a Kőbánya, valamint a Csipkésüt-i víznyelő lett tovább bontva, illetve megbontva, egyelőre számottevő újabb eredmény nélkül.

Elméleti tevékenység

A Bánkut térségében folytatott feltáró munkák, megfigyelések és mérések eredményeképpen a térség karsztobjektumairól szerzett fontosabb megismeréseket az ismeretek mai állása szerint az alábbiakban vázoljuk.

Feltételezhető, hogy a terület valamennyi, nem mesterséges eredetű, tölosér alakú bemélyedése egykori eltömődött víznyelő. A feltételezés helyességét igazolja, hogy:

- a bánkuti 1. számú beszakadás megbontásával sikerült lefelé vezető, oldott formákat mutató barlangba jutni,
- a Diabáz-barlang jelenlegi bejárata egy lefolyástalan völgy végében, annak mélypontján nyílik, ahol a víz elnyelődik, tehát a legszabályosabb víznyelő száj. E barlang szájától Ny-ra egy teljesen eltömődött víznyelő tölosére van, szintben kevéssel a Diabáz-barlang szája felett. A felmérések szerint a barlangban a Hajóköteles-akna felett felfelé induló eltömődött járatok mind ez alá az eltömődött víznyelő alá

esnek.

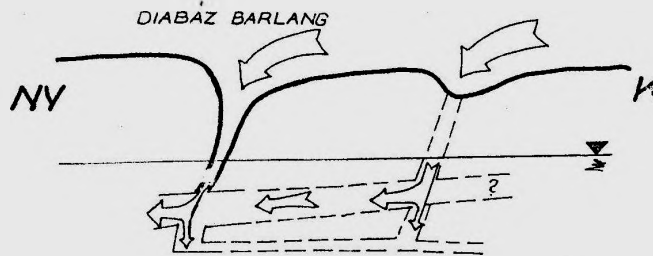
A fenti feltételezésünk figyelembevételével feltűnő, hogy a területen egymáshoz közel milyen sok ma is működő és eltömődött víznyelő található. Megállapítható, hogy három olyan területrész van, ahova a mai és egykori víznyelők koncentrálnak:

- a Borovnyák és a Lyukas-gerinc közötti nyeregtől Ny-ra,
- a Borovnyák és a Lyukas-gerinc közötti nyeregtől ÉK-re kiinduló völgyek alsó felében,
- és a Borovnyák DK-i oldalában lejövő völgy közepén.

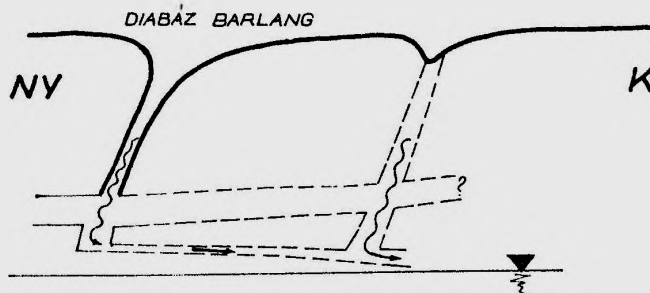
A három víznyelő csoporton kívül esve e területen csak két objektum található önállóan, az 1. és a 8. számú, azaz az Egyes-barlang és a Hegyes-beszakadás.

A BOROVNÝÁK ÉS A LYUKASGERINC KÖZÖTTI TERÜLET ELVI VIZELVEZETÉSE

ÁRVIZI VIZHOZAMOKNÁL

NORMÁL VIZHOZAMOKNÁL

- ismert járatok
- - - feltételezett járatok

A Diabáz-barlang vízszintes ágában K-felől árvizek idején befolyó víz befolyási iránya, a szállított hordalék kőzettani összetétele alapján feltételezhető, hogy a Diabáz-barlang vízszintes ágában árvizek idején K-felől befolyó víz valamelyik, a Diabáz-barlangtól K-re elhelyezkedő viznyelőtől jön, esetleg a Bánkut-Nagymező közötti erdészeti ut melletti viznyelőtől /Bánkut 7. sz./.

A Diabáz-barlang alsó, kb. KNy-i irányu vízszintes ágában a víz két uton jut be:

- a barlang ma ismert járatain keresztül változó hozammal, de állandóan,
- és időszakosan, árvizekkor a vízszintes ág K-i végén folyik be víz, és megy el Ny-felé.

A vízszintes ág K-i végén befolyó víz által behordott agyagos kavics kavicsanyaga túlnyomólag kevésbé kerekített, vulkáni eredetű kőzetanyag. A kavicsok anyaga megegyezik a Diabáz-barlang járatain keresztül behordott kavics anyagával, bár annál kissé finomabb szemosenagyságu. Így tehát csak valamelyik, a Dorovnyák és a Lyukas-gerinc közötti völgyben, a vulkáni kőzet és a mészkő réteghatár közelében lévő és az alatta lévő barlang - mely a Diabáz-barlangéhoz hasonló földtani helyzetben van - hozhatja vizét a vízszintes ágra. Egy máshol elhelyezkedő viznyelő nem tudna szinte kizárólag vulkáni kőzetanyagú kavicsokat behozni.

Feltételezhetően a Diabáz-barlang alján lévő K-Ny-i irányu vízszintes ág egy idősebb patakmeder, mely napjainkban csak árvízi vízhozamok idején vezet vizet Ny-felé. Jelenleg a vizek - nem árvízi vízhozam esetén - egy kissé mélyebb szinten folynak el K-felé.

A Diabáz-barlang vízszintes ágát K-felől árvizek idején tápláló viznyelő alatti barlang hidrológiai viszonyainak a Diabáz-barlangéhoz hasonlóan kell lennie, mert hidrológiai viszonyai is megegyeznek a Diabáz-barlangéval. Ez alapján ebben a barlangban is kell lennie egy állandó hozamu vízfolyásnak, melynek árvízi vízhozamai kb. a Diabáz-barlang hasonló időszakai vízhozamaival kell megegyezzenek.

A Diabáz-barlangon végigfolyó patak az alsó vízszintes ágba bevágódott, megnyult alaprajzu akna alján folyik el Ny-felé indulva egy keskeny, kb. 8 dm keresztmetszetű csőszerű járatba. Szintben kb. 4 méterrel magasabban van a vízszintes ág, melyben a "feltételezett" viznyelő felől nem árvízi hozamoknál nincs vízbefolyás. A "feltételezett" nyelő nem árvízi vízhozamainak az alsó ágra kell folynia.

Barlangkutatósi munkák az Alsó-hegy térségében

1977 tavaszán, terepbejárás közben a Kastélykerti-forrás és a Tapolca-forrás csoport között "találtuk meg" a Halastavi-forrást, mely - bár jól fejlett karsztforrás -, a VITUKI kataszterében nem szerepel.

Halastavi-forrás

A forrás az Alsó-hegy meredeken letörő lábának támaszkodó hegyláb törmelék tövében fakad. A hegyláb törmelék előtt körülbelül 20 m átmérőjű kerek mocsaras terület van, melynek hegy felőli oldalán három helyen tör a felszínre a forrás víz. A különböző helyeken feltörő vizek hőmérséklete 0,1 °C eltéréssel belül megegyezik. A mocsaras területről egyetlen árokban folyik el az összegyűlt víz.

Szélsőségesen nagy csapadékok idején a forrás rendes fakadási szintje felett a hegyláb törmelék körül is víz tör a felszínre egy árokban.

A forrás mögött a hegyoldalban a hegyláb törmelék után dolomit következik, egy körülbelül 50 m széles sávban a felszínen, majd csak ezután következik a mészkő. A dolomit igen kevésbé, míg a mészkő igen jól karsztosodott.

A Halastavi-forrás barlangja /Kongókő-barlang/

A Halastavi-forrás felett a hegyoldalban időszakos patakmeder, száraz időben árok húzódik fel, s végződik el hirtelen. Az árok végződésénél, a legmagasabb szintű feltérési pontnál, a vízfeltörés útját követve lehajlott függőleges akna egy barlangjáratba lyukadt. Mint utólag megállapítható volt, a víz a szálban álló, közel függőleges dolomitfal és a nekitámaszkodó hegylábi törmelék határán tört fel.

A forrásbarlang jelenleg egyetlen teremből áll, melyen a forrás vize - kisebb vízhozamoknál - patakként folyik keresztül. A patak nagyobb hozamánál a víz visszaduzzad, a víz kitölti a termet.

A Miskolc-tapolcai thermál-forrásban 1977 október hónapban végzett kutatások

Az MHSZ Debreceni Könnyűbuvár Klub a Miskolci Vízművek Fürdő és Csatornázási Vállalat 321/47/1977. számú megrendelője alapján feltárást, vizsgálatokat és munkákat végzett a Miskolc-tapolcai thermál-forrásban.

A Miskolc-tapolcai thermál-forrás leírása, különös tekintettel a forrás víz alatti karsztjáraira

A thermál-fürdő épületeivel szemben állva, annak baloldalán, a fürdő épülete melletti félig fedett udvar hegy felőli részén két akna nyílik:

- az udvar hogy felőli - bejáratnál szemközti - végében egy kisebb,
- az udvar bejárat felőli végében pedig egy nagyobb

keresztmetszetű akna van, melyben víz észlelhető. /Lásd a 2. alatti mellékelt helyszínrajzot/.

Jelen állapot szerint víztermelés csak a nagyobbik aknából történik, illetve csak a nagyobbik aknába vannak víztermelő csövek beengedve.

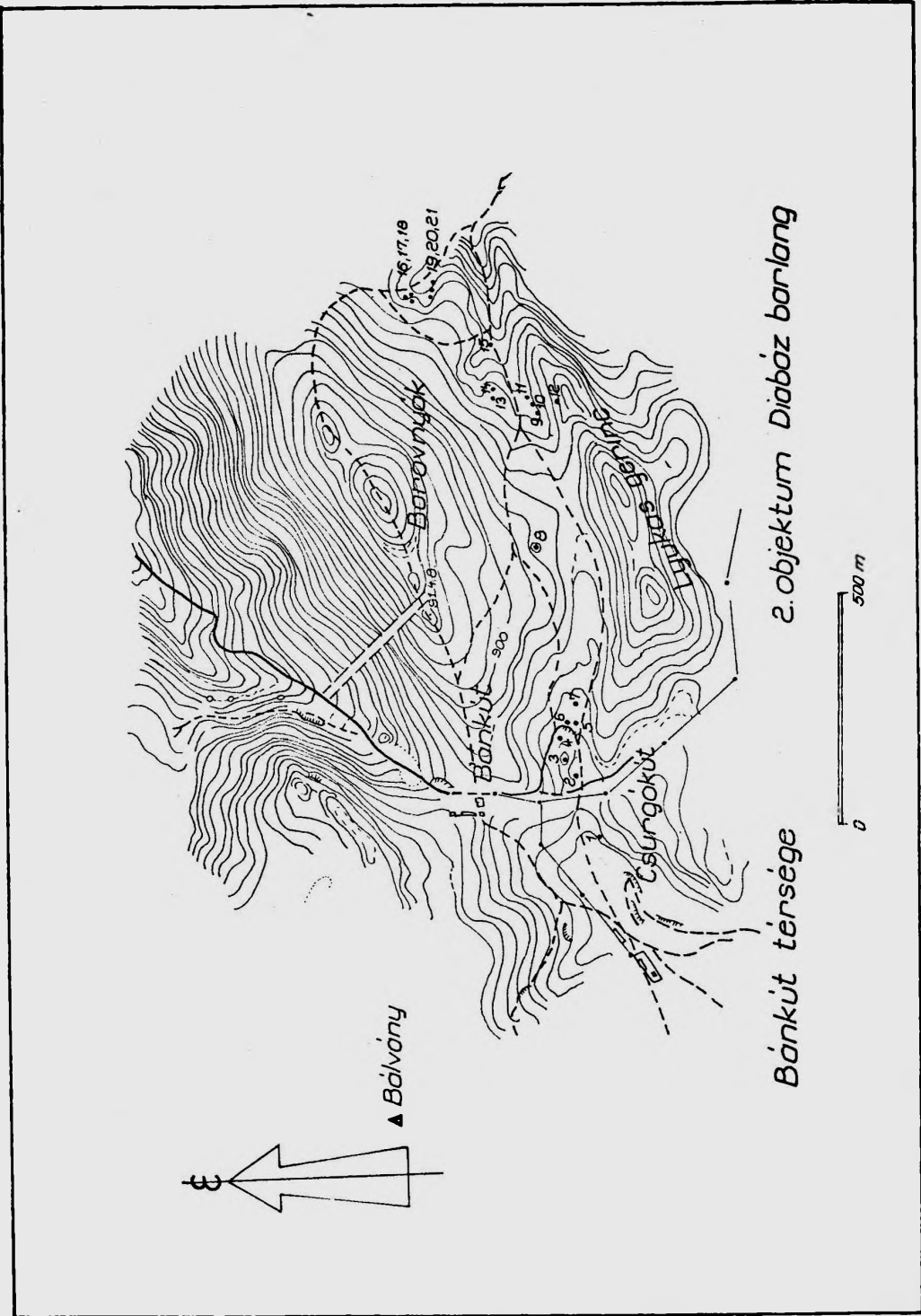
Hegedüs Ferenc-től kapott tájékoztatás szerint - aki annak idején az aknák kialakításának munkáit irányította - a nagyobbik aknából ember által járható karsztjárat vezetett a víz alá, amelybe ők akkor több méterre szabad tüdővel lemerültek, de ennek végét nem látták.

A jelenlegi állapot szerint a nagyobbik aknából semmilyen irányban sem vezet ember által járható méretű karsztjárat. Az azonban egyértelműen megállapítható, hogy az akna hegyfelőli oldalán alul egy karsztjárat indult, amely azonban jelenleg - feltehetőleg robbantási - kötőrmelékkel majdnem teljesen ki van töltve.

A víz az aknába a karsztjáratot kitöltő kötőrmelék közül áramlik be. A karsztjárat megbecsülhető méretei olyanok, hogy nem lehetetlen, hogy ez lehetett a Hegedüs Ferenc által említett ember által járható járat.

Az aknában, annak a thermál-fürdő épülete felőli oldalán - amely oldal műanyag zsákokba öntött betonnal van felfalazva - a fugák közül és bal oldalán egy repedésből oldalról, részben felülről is van vízbeáramlás.

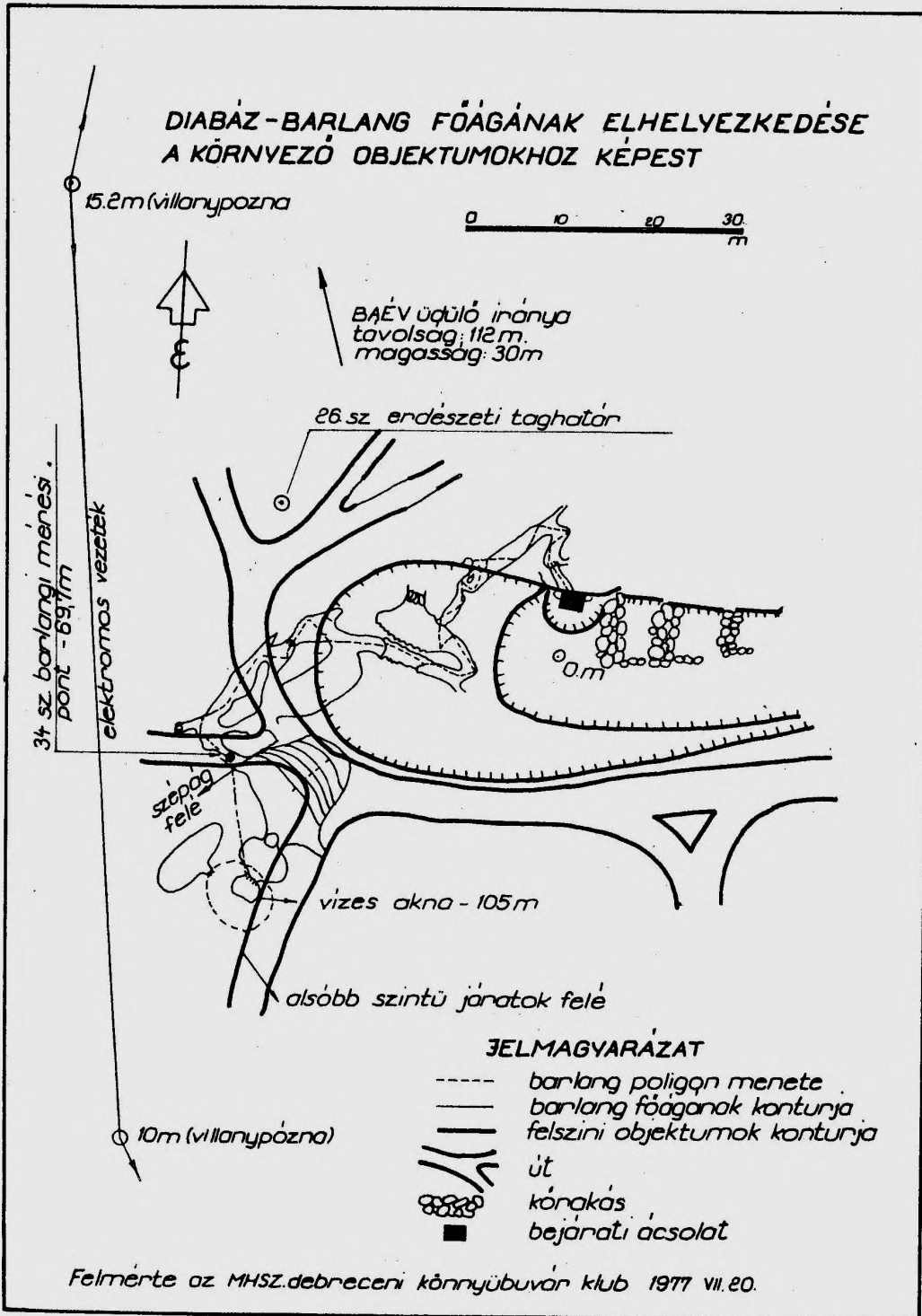
A kisebbik akna alját - amelyet egyértelműen robbantási kötőrmelék fedett - Czákó László víz alatti felderítés közben megvizsgálta és úgy találta, hogy a törmelék alatt a hasadék újból kiszélesedik. Az akna alját kitöltő törmelék eltávolítása után egy kb. 20 cm széles hasadék vált szabaddá. A hasadék kitágítása után vált lehetővé a víz alatti karsztjáratba való behatolás.

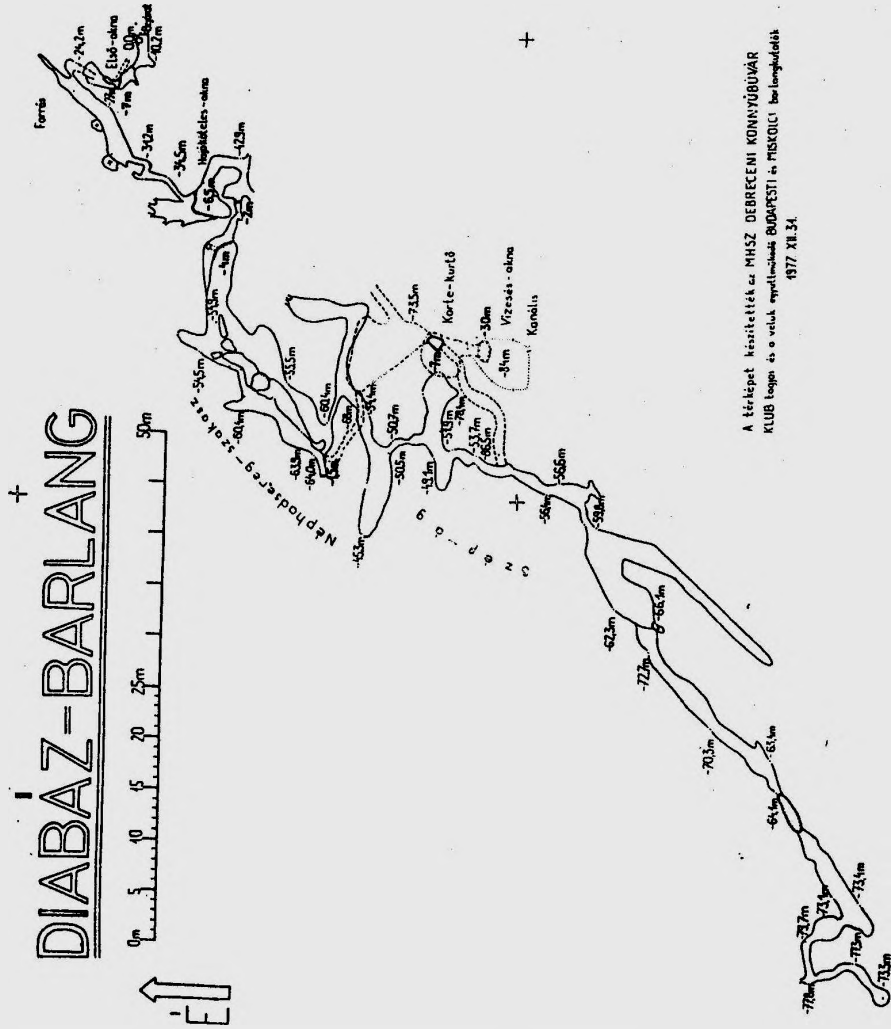

Bánkút térsége

2. objektum Diabáz barlang

DIABÁZ-BARLANG FŐÁGÁNAK ELHELYEZKEDÉSE A KÖRNYEZŐ OBJEKTUMOKHOZ KÉPEST

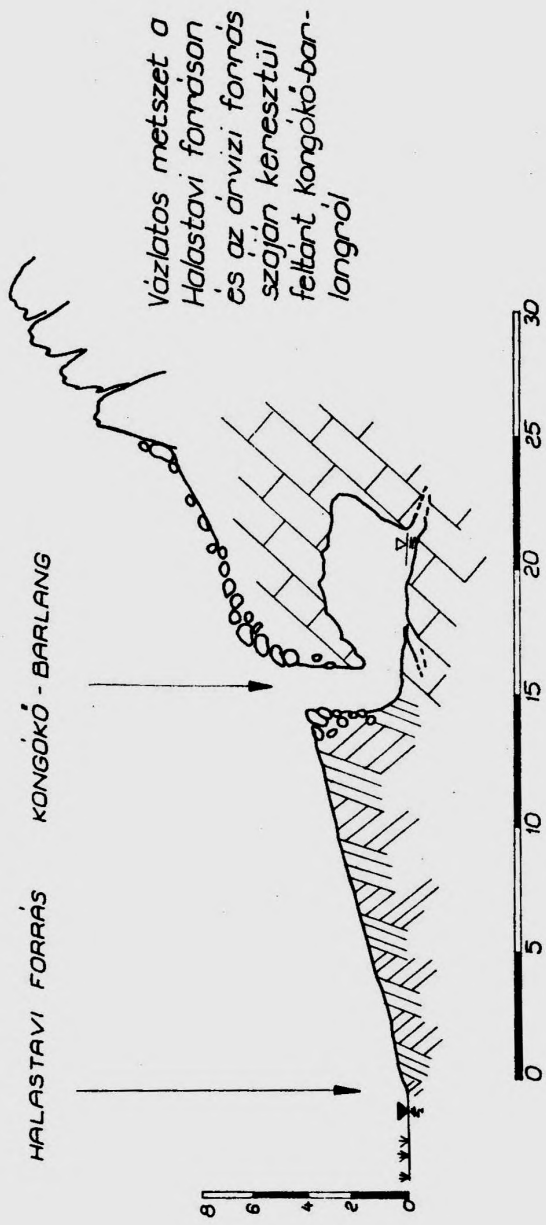

A térképet készítette az MHSZ DEBRECENI KONNYÚJÁR
KLUB tagjai és a vándor együttesének BUDAPESTI és MISKOLCI barlangkutatói
1977. XI. 31.

KONGÓKŐ - BARLANG

VÁZLAT

A kisebbik akna tulajdonképpen egy É-D-i osapásirányu, közel függőleges vízszint feletti karstjáratra lett telepítve. A vízszint feletti karstjárat falait 50-80 cm átmérőjű félgömb alakú bemélyedések - gömbfülkék - tagolják. A falakat képződmények nem borítják. A víz feletti karstjárat aljából, pontosabban a kisebb akna aljáról egy kis méretű nyílás vezet az alsó, nagyobbméretű víz alatti járatokba. A hasadék a víz alatt is megtartja felszíni osapásirányát, dőlési iránya Ny-1, dőlésszöge átlagosan 70° , lefelé fokozatosan kitágul.

A hasadék szélein beékelődött és fennakadt építési törmelék párkányokat alkot. A hasadék D-i oldalán lévő fennakadt törmelék mennyisége a több, mert itt egy beékelődött gerenda megtartotta a lehulló törmelékét. -7,1 méter mélységben - az akna peremét 0 méternek tekintve - a hasadék közepén kiszélesedik 1,2 m-re és kúrtószerűen folytatódik lefelé. -9,5 m mélységben a kúrtó alján törmelék zárja el a lefelé való továbbjutást. A falak ivéből, a járat összjellegéből ítélve a hasadék lefelé hasonló - ember által jól járható - méretekké folytatódik. A járat alját kitöltő törmelék, részben építőanyagból - faragott riolittufa építőköttömbökből, téglából - részben mészkő anyagu éles köttömbökből - áll /durva szemű 1-20, átlagosan 5 cm átmérőjű/, mely törmelék homok-szemese-nagyságu törmelékkel kevert. A kitöltés anyagi összetétele egyértelműen jelzi annak kivülről bekerült voltát.

A hasadék kúrtószerűen kiszélesedő aljáról a hasadék É-i oldalán egy K-i irányu felfelé forduló, felfelé egyre szélesedő karstjárat vezet. A karstjárat alját szögletes mészkő törmelék tölti ki. A törmelékletű K-felé a járat mennyezetéig húzódik fel.

Az akna alján lévő szükülettől 1,34 m-en keresztül az É-D-i osapásirányu hasadék falait osepkkőképződmények: osepkkőbekérgezések és függőseppkövek borítják. Lejjebb a hasadék falai képződménymentesek, helyenként éles felszínű oldott mészkőfalak.

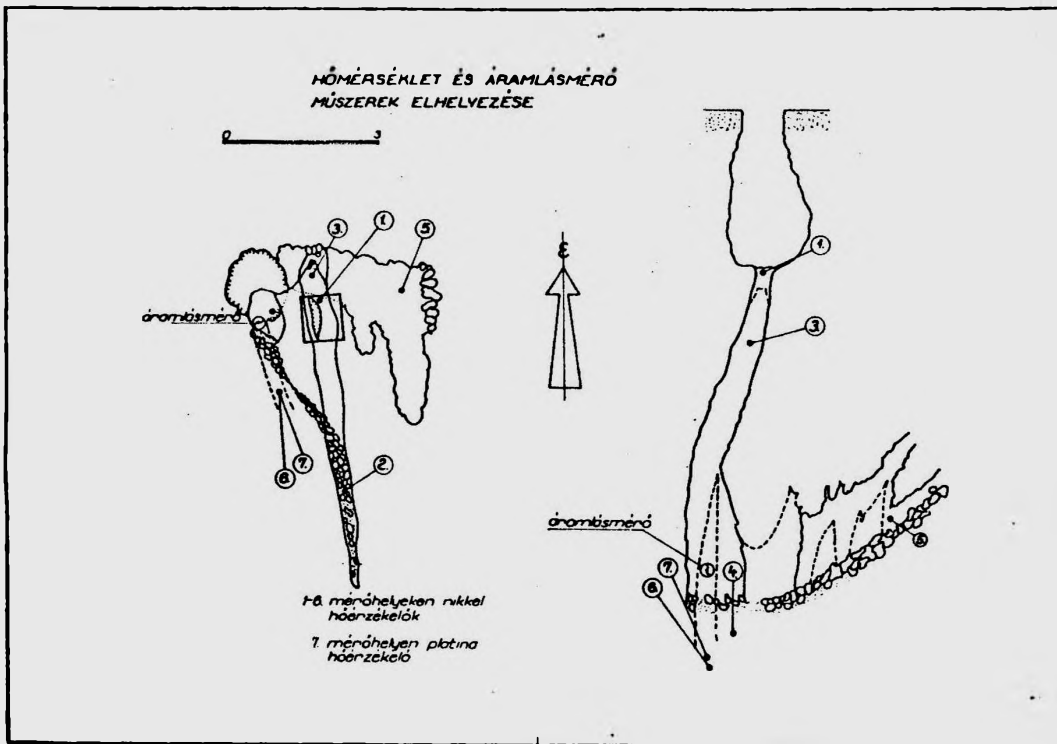
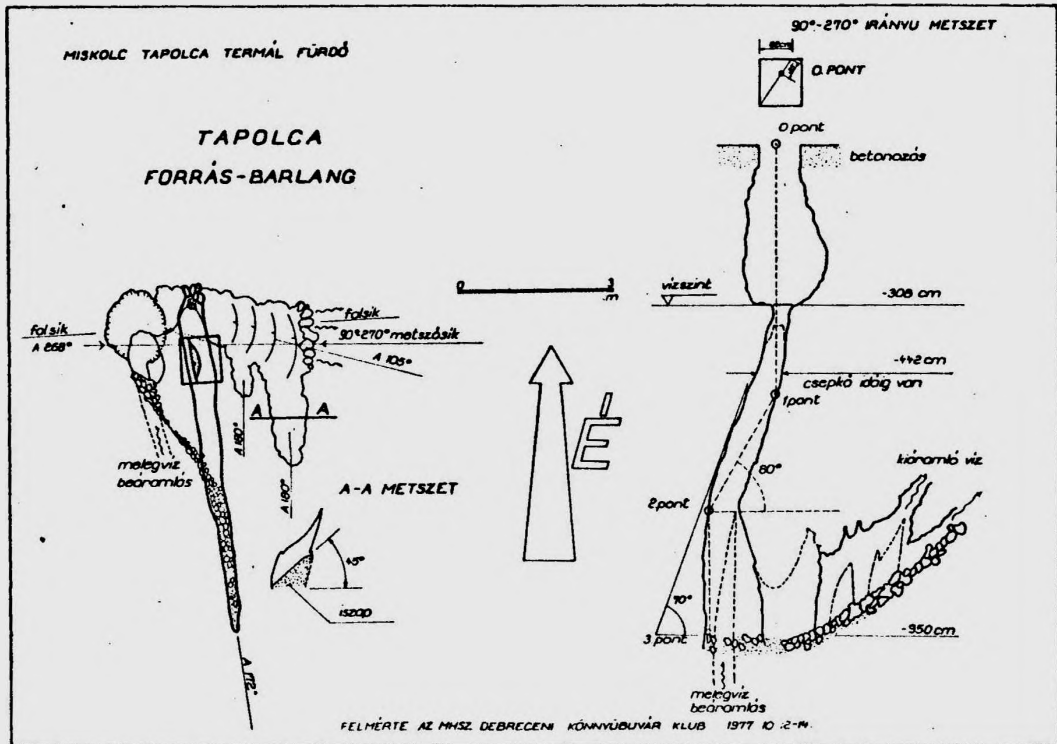
A víz az É-D-i irányu /osapásirányu/ hasadék kúrtószerűen kiszélesedő alján D-i irányból a hasadék sarka mentén alulról kb. 45° -ban áramlik be. A hasadék a kúrtószerűen kiszélesedő résztől D-re - ahonnan a víz beáramlik - járhatatlanná szükül, de a belátható kb. 3 m hosszúságu szakaszon jól észlelhető, hogy lefelé kiszélesedik, de törmelék tölti ki a hasadékot. A kúrtószerű rész alján a törmelék közül is észlelhető kismértékű vízbeáramlás.

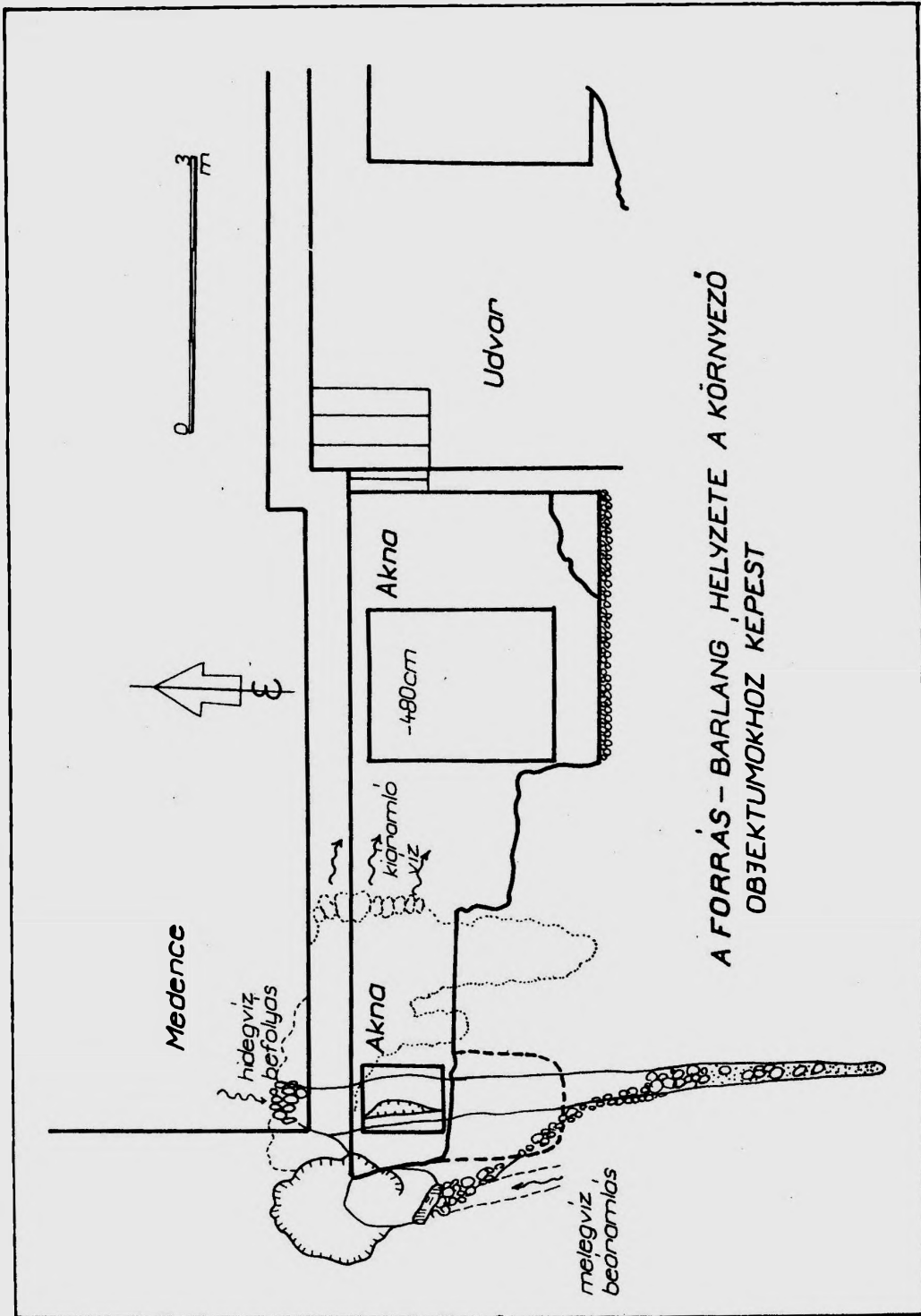
A forrásjáratok víz alatti formáiból levont következtetések

Ismereteink szerint a függőseppkövek kizárólag csak légtéres járatban keletkezhetnek. Mivel a kisebbik akna jelenleg víz alatti É-D-i osapásirányu hasadékaiban függőseppkövek vannak, fel kell tételezni, hogy valamikor ez a járatszakasz szárazon volt, azaz a forrás vízszintje lejjebb volt 123,4 m.A.f. lehetett a forrás fakadási szintje. Azt azonban, hogy mikor lehetett ez az alacsonyabb forrás-fakadás szint a formakinosóból megmondani nem lehet, adott esetben kizárólag a osepkkő kora ad erre támpontot. /Jelenleg Magyarországon osepkkő kormeghatározásokat a VITUKI-ban tudnak végezni. Megítélésünk szerint a termál-fürdő területén, ahol ma is történik osepkkőképződés, ilyen kormeghatározásra ideális körülmények vannak./

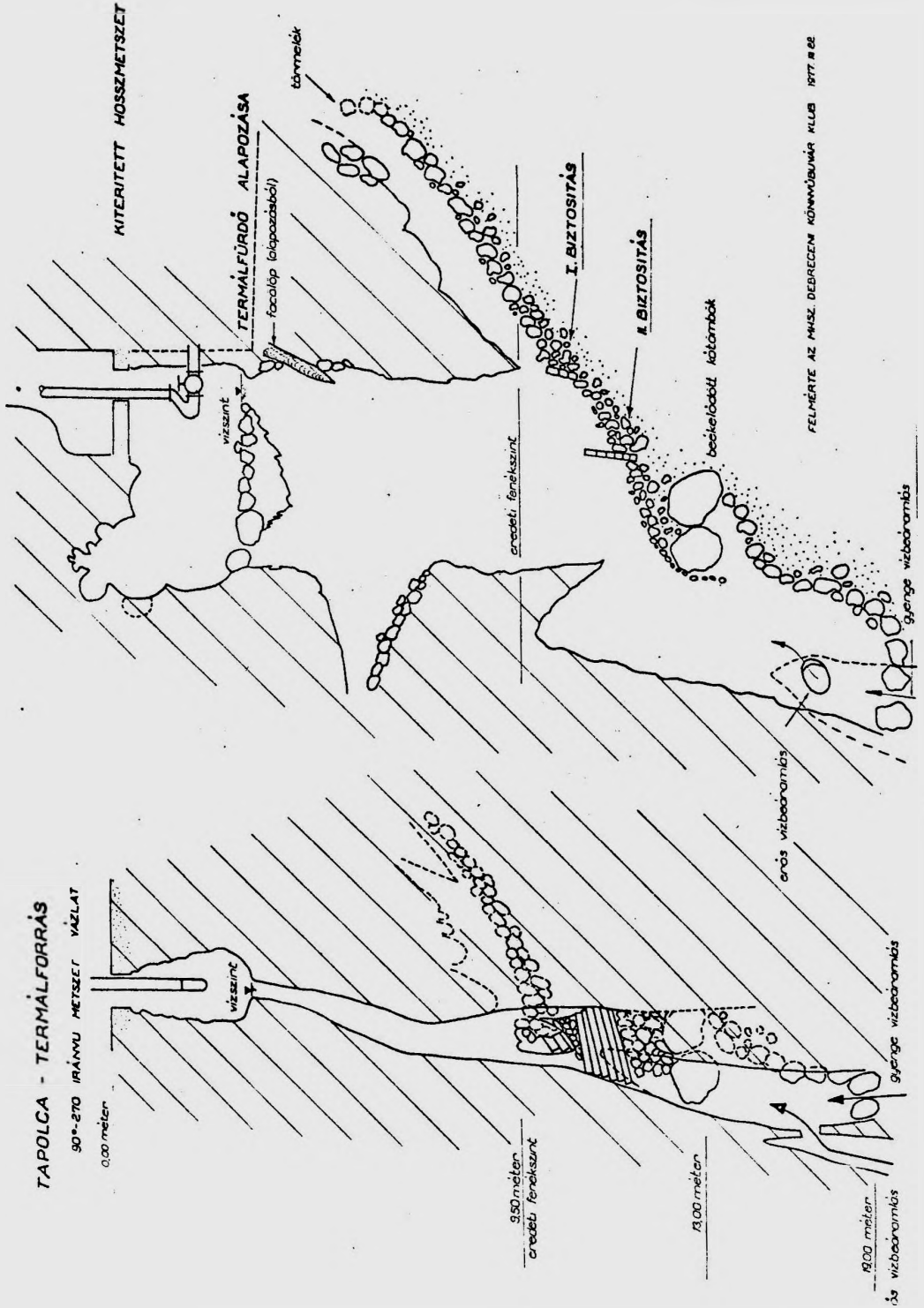
Tekintve, hogy a termálforrás vízének hőmérséklete függ a forrás fakadási szintjétől, ólszerű lenne irodalmi adatok alapján a régi vízszintekhez tartozó víz hőmérsékleti adatokat meghatározni.

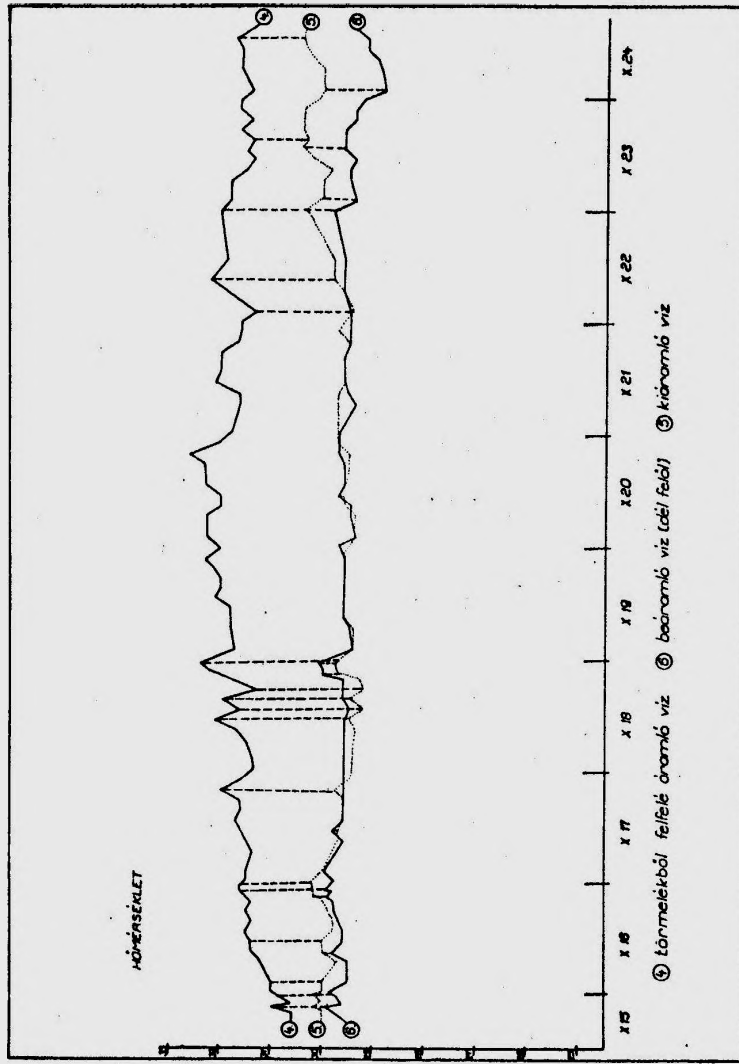
Az É-D-i osapásirányu hasadékba részben felülről, részben alul, oldalról jelentős mennyiségű törmelék folyt le, illetve a törmelékletűk ma is folyamatosan oszusznak befelé, a vízbeáramlás felé. Ez a törmelékmozgás - mivel eltömi a beáramló víz útját -

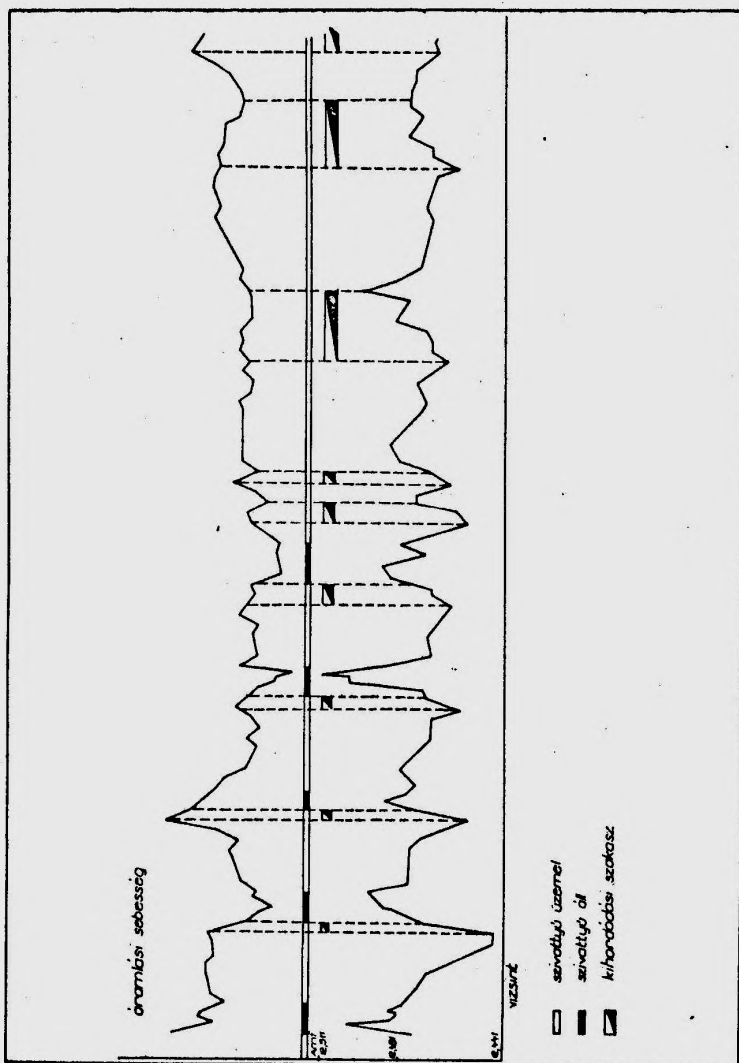

A FORRÁS - BARLANG, HELYZETE A KÖRNYEZŐ
OBJEKTUMOKHOZ KÉPEST

feltétlenül akadályozza a vízbeáramlást. Ma már jórészt a befolyó törmelékkel eltömött egykori jelentősebb vízvezetőjárat tényét igazolja, hogy az É-D-i oszopásirányú hasadék kürtőszerűen kiszélesedő alját kitöltő törmelék közül - a nagy ellenállású törmeléken keresztül - is megfigyelhető kismennyiségű vízbeáramlás, holott ugyanott van a kis ellenállást jelentő hasadék is, ahol a víz tömege beáramlik. A forrásjárat eltömődése biztosan a forrás hozamára, valószínűen hőmérsékletére is előnytelenül hat ki. Ezt mindenképpen meg kell szüntetni.

A Miskolc-tapolcai thermál-forrásban végzett további feltárások

Az 1977 októberében végzett kutatások és mérésekből levont következtetések alapján 1977. december 12-23-ig elvégeztük a forrásjárat kitisztítását és a víz útját elzáró törmelék nagy részét kitermeltük.

Az eredeti fenékszint 9,5 m mélységben volt az akna peremétől mérve, a munka befejezése után jelenleg a barlang mélypontja - ahonnan a víz elemi erővel tör fel - 19 m mélységben van /16-18 m vízmélység/.

A munka során rajtunk kívülről okok miatt a sűrített levegős zagyszivattyunkat csak igen rövid időre használhattuk, mivel a szivattyu működésével kapcsolatos ivóvíz kiadást Miskolc ivóvíz helyzete nem engedte meg. A munkát így nagyrészt kézi erővel, védőruhával végeztük.

Az alsó nagyméretű, lefelé táguló aknában 4 m-t bontottunk lefelé, az anyagot folyamatosan a felszínre termelve. A fenékszintnek 13,5 m mélységbe való lebontása után nyílt meg egy új, az eddiginél nagyobb méretű, ferdén lefelé meredeken lejtő járat. Ennek végpontja 6 m-rel mélyebben volt.

Munkánk során folyamatosan informálódtunk a Tapolcai Vizmünél a forrás vízhozamának alakulásáról. A munka megkezdéséig a kitermelt víz mennyisége fokozatosan csökkent. A munka megkezdése után, december 12-től a forrás hozama - tájékoztatásuk alapján - fokozatosan nőtt. Ezt a barlangban mi is tapasztaltuk. A megbontott törmelék réteg kitermelésével arányosan a víz a törmelék közül a köveket is emelgetve, egyre nagyobb energiával tört fel.

Az elért 19 m mélységben a forrás elemi erővel tör fel, egy 43 x 28 cm átmérőjű, ovális sziklalyukból, amelybe az erős áramlás miatt csak igen nagy erőfeszítés árán sikerült valamelyest benézni. A lyuk mögött tágas, lefelé vezető járat látszik. A járat alján a behullott kőtörmelékek alól is van kisebb intenzitású vízbeáramlás /ld. térkép-vázlat/.

A Szinva-forrás vizalatti karsztjáratainak feltérképezése, valamint a Szinva-forrás árvízi tulfolyójának hidrogeológiai felderítése

A Szinva-forrás vízgyűjtő aknájából az ugynevezett "Szárnyas-tetejű" épület alatti aknából 337,28 m-en nyíló táróval keresztezett víz alatti barlangot és a 332,8 m-en nyíló mesterséges tárót megvizsgálva a következőket állapítottuk meg:

- A 332,8 m-en nyíló alsó táróval egy hasadék mentén kialakult felfelé fokozatosan keskenyedő járat lett keresztezve, a hasadéknak azon a részén /felső részén/, ahol a hasadék annyira összeszűkült, hogy ember által már nem járható.
- A 337,28 m-en nyíló felső táró oldala egy barlangjáratot keresztezett. A barlangjárat ember által még éppen járható méretű. A barlangjárat egy $216^{\circ}/80^{\circ}$ dőlésirányú /dőlésszögű/, a réteglapokkal párhuzamosan elhelyezkedő sík mentén alakult ki, 30-125 cm, átlagosan 80 cm szélesen. A barlangjáratban a 337,5 m-en induló szint /a

felső táró belső talppontja/ alatt elért legnagyobb relatív mélység 15 m volt, azaz abszolút értékben 322,5 m. E szint alatt is vezet a járat tovább lefelé, azonban itt 15 m mélységben lévő szűkületen - amely azonban egyértelműen látszik, hogy ismét járható méretű lesz a járat - biztonsági szempontból már nem mentünk át. Bevilágítva látható, hogy a járat eredeti irányát tartva függőlegesen lefelé tart, de végpontját látni nem lehet. Ez a távolság 8 m-nél mindenképpen nagyobb.

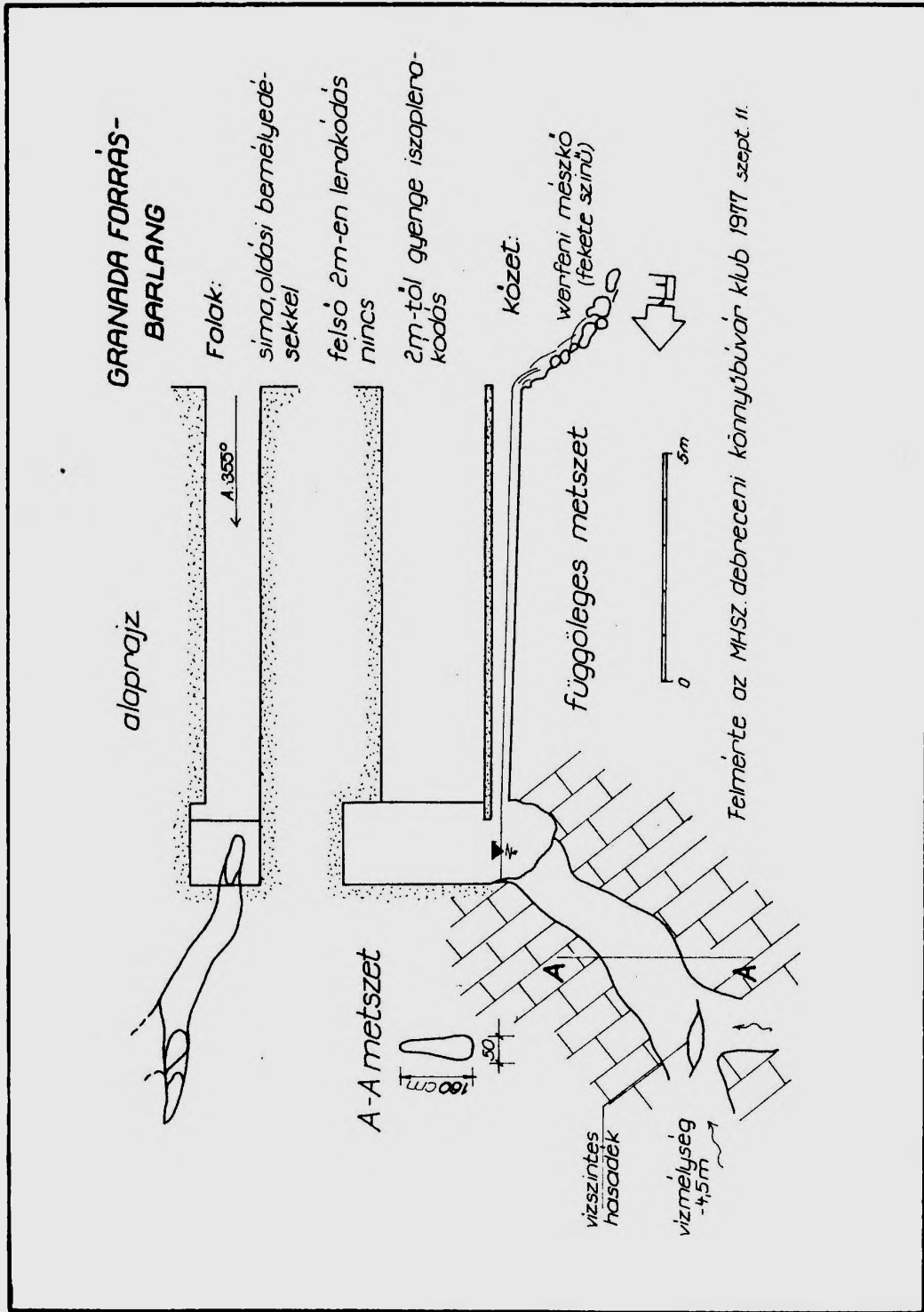
- Megállapítottuk, hogy 337,5 m-nél magasabb vízállásnál - amikor a felső táró küszöbén már át tud folyni a víz - a felső táróval keresztezett hasadékból folyik ki a víz és nem az alsó táróval keresztezett hasadékból. Ta tósan kb. 340 m környéki vízállásoknál az alsó táróban annyira lecsökken a víz áramlása, hogy a közelálló vízben a lebegtetett anyag lerakódik.
- A felderítés során megvizsgáltuk a Szinva-forrás árvizi túlfolyóját. Mivel úgy találtuk, hogy lehetőség van az árvizi túlfolyóban lévő törmelék átbontásával vízzel kitöltött járatba való bejutásra, az árvizi túlfolyó alját kitöltő kőtörmeléket megbontottuk. A 339,5 m - 335,0 m-ig terjedő omladék átbontása után szálaban álló mészkőben lévő barlangjáratba sikerült bejutni, melyet a leszívástól függő mértékben víz töltött ki. A barlangjáratba 325,7 m-ig sikerült függőönt leengedni. A barlang két egymást keresztelő hasadékszerű járatból áll: az egyik járat a réteglapokkal párhuzamos kb. $216^{\circ}/80^{\circ}$ dőlésirányú /dőlésszög/ sík mentén, míg a másik egy kb. ÉK-DNY-i osapásirányú függőleges sík - feltehetőleg törés - mentén alakult ki. A barlangjáratban a víz gyengén 2 mm/másodperce sebességgel délkeleti irányba áramlott. Ebben az ujonnan feltárt, vízzel kitöltött barlangjáratban nem végeztünk vizalatti felderítést annak ellenére, hogy ez műszakilag lehetséges és a víz alatti járatok elegendő szélesek /80-150 cm/, mert az ujonnan átbontott szakasz betonnal való aláfalazásos biztosításáig az átbontott szakasz rendkívül omlásveszélyes.

Víz alatti felderítéseink eredményeként a következőket mondhatjuk:

- -320 m-ig biztosan, de még eddig ismeretlen értékkel e szint alatt is vannak vízzel kitöltött járatok. Azt azonban, hogy a leszívási szint 12-15 m-rel való súlyosításával milyen térfogatu tározó térből nyerhető víz, csak a gyakorlatban leszívással lehet tisztázni.
- Figyelembe véve a karsztos üregek szakaszos fejlődését a Bükk-hegység tömegének kiemelkedését, nem valószínű, hogy az egymás alatt következő kőzetsávokban azonos mennyiségben legyenek üregek. Ezért nem látszik jogosnak egy x-vastagságu kőzetsávból leszívott y-mennyiségű víz alapján egy 2x vastagságu kőzetsávból 2y víz-mennyiség leszívását feltételezni.
- Az alsó táróban talált, víz által behordott kavicskitöltés alapján biztosan állítható, hogy a Szinva-forrás mögött nagyobb - kb. az István-lápai-barlang méretű - járatok húzódnak, melyeknek a víz alatti járatokon keresztül való felderítése lehetségesnek tűnik.

A Garadna-forrásban végzett merülésekről

A Garadna-forrás vize a Miskolc-Mályinka közötti országot alá hajtott mesterséges táró végpontján lép ki a hegyből. Kisebb vízhozamoknál megfigyelhető volt, hogy a forrás a fekete színű verfeni mészkő hasadékából tör elő. Annak ellenére, hogy a forrás hasadéka rendkívül keskeny, megkíséreltük a lemerülést a víz alatti járatokba. A járat rendkívül keskeny voltából adódó nehézségek miatt többszöri kísérlet és technikai felkészülés után végül sikerült a hasadék kezdetétől - a táró végpontjától - 6 m távolság-

ra és 4,5 m mélységbe lemerülni, ahol egy szűkület végérvényesen elzárta a továbbjutás útját.

A víz alatti járat ovális keresztmetszetű, sima falu, eleinte 30, később 50 cm széles, kb. 150 cm magas hasadék, mely 6 m után két ágra válik.

A forrás víz alatti járatainak kutatása megfelelő technikai háttérrel - sűrített levegős szerelvényekkel, robbantással - megoldhatónak látszik.

Szenthe István

Czakó László

A Mecseki Karsztkutató Csoport évi jelentése 1977. évről

Szerkesztette: Rónaki László

T a r t a l o m

	oldalszám
1. A csoporttevékenység alapja	202
2. A munkaterv és teljesítése	202
a/ A csoport tudományos tevékenysége	-
b/ Továbbképzés	-
c/ Csoportrendezvények	-
d/ A csoport tagjainak előadásai - pályázati részvétel és publikációk	-
e/ Kcsolattartás a belföldi csoportokkal és szakbizottságokkal	-
f/ Külföldi csoportokkal való kapcsolatok	-
g/ A feltáró kutatás	-
3. A tudományos jellegű munkák eredményei	203
a/ Az Abaligeti Cseppkőbarlangban 1976-77. évben végzett sokszögelési munkák	203
b/ A felszín alatti vízszintingadozások regisztrátumainak értékelése	-
c/ A Zsolnay gyári források hidrológiai vizsgálata	-
d/ Karsztvízfeltárások és további lehetőségek Orfű környékén	-
e/ Az 1977. évi víznyomjelzések	-
4. A terepi feltáró és kataszterező munka eredményei	205
a/ A Ny-Mecsek nem karsztos képződményei	205
b/ Az Abaligeti-barlang vízgyűjtőterülete	214
c/ A Kisaplika-forrás vízgyűjtőterülete	214
d/ Vízfő-forrás vízgyűjtőterülete	214
e/ A Tettye-forrás vízgyűjtője	215
f/ A Ny-mecseki nagy karsztforrások vízgyűjtőterületén kívüli karsztos objektumok	216
5. Csoportélet	

1. A csoporttevékenység alapja

A csoport fenntartó szerve a Mecseki Érbányászati Vállalat. A tagok többsége a vállalat dolgozója. A csoport kutatási területe és tudományos programja a vállalat érdekeltségi területével és bizonyos vizsgálataival jól egyeztethető. Így főleg a Kutató-Mélyfúró Üzem Hidrogeológiai csoportjával történő együttműködés jelentős, mert a korszerű üzemi műszerpark és egyéb lehetőség az üzemvezetőség segítőkészsége révén mindkét részről gyümölcsöző eredményeket hoz. A feltáró kutatáshoz egyéb üzemek /III. sz. és II. sz. bányüzem/ segítsége mondható jelentősnek.

A vállalat Szakszervezeti Bizottsága tette lehetővé, hogy a csoport a Művelődési Házban otthont kapjon. A Vállalat Igazgatóságának támogatását élvezve jutott el csoportunk olyan kedvező körülmények megteremtéséhez /pl. kutatóház/, melyek a hatékony csoportmunka alapját képezik.

2. A munkaterv és teljesítése

a/ A csoport tudományos tevékenysége

A karsztobjektumok kataszterezése, feltérképezése a terv szerint folytatódott. Ilyen jellegű kutatási jelentéseket az alábbi tagok készítették:

Bodrog József	10 db
Előd Szaniszló	7 db
Rónaki László	10 db
Pál János	1 db

A "Szabó Pál Zoltán" kutatócsoport megszűnésével csoportunkhoz csatlakozott kutatók utolsó évi munkájuk eredményét reprezentáló barlangfelmérési adatokat /Abaliget I. és II. Ny-i oldalág/ rendelkezésünkre boosátották a jelentésben közzétételre.

E kataszterező munkánk eredményeként jelent meg 1977-ben a Karszt és Barlang 1976. I-II. sz. /p. 25-28./ egy dolgozat Rónaki L.: Pincebarlang a pécsi Tettye-karsztforrás mésztufájában" címmel. A Tettyén és Abaligeten további nem karsztos barlangüregek felfedezéséről számolhatunk be a 4. fejezetben.

Az Abaligeti-barlangban nagy pontosságu sokszögmenetet mértünk giro teodolit alkalmazásával, melyről Pál János készített részletes jelentést /ld. 3. fejezetben/. A barlang fotogrammetrikus térképezésére kísérleti jelleggel készített stereo fotopárok közül egyet itt is bemutatunk. Az értékelése még nem fejeződött be.

A karszthidrológiai megfigyelések ugyancsak tervszerűen folytak. Ezek közül a vízszint regisztrátumokon megfigyelt szeizmikus hatások /földrendések, suvadások/ észlelése érdemel különös figyelmet. E témában elért kezdeti megfigyeléseinket /a romániai földrendés és azt követő két másik rezgés hatása a felszín alatti vízszint változására/ a Sopronban április 28-29-én rendezett Geofizikai Vándorgyűlésen /ELGT/ Gerzson István: A geofizikai mérő módszerek gyakorlati alkalmazása c. előadásában ismertette. Az eddigi megfigyeléseink eredményeit dr. Kassai Miklós által kigyűjtött adatokkal feldolgozva a 3. fejezetben mellékletekkel együtt közöljük.

A VITUKI-ban folyó országos tricium vizsgálati programba kapcsolódva a mecseki területen mintagyűjtést, valamint a karsztvízhozam változásának regisztrálását végeztük a tricium vizsgálatok megfelelő későbbi értékeléséhez /ld. mintavételi térkép és az Abaligeti-barlang vízhozam görbéje/.

A tervezett geológiai vizsgálatok keretében főleg a tektonikus litoklázisok mérését végeztük minden térképezett barlangüreg kataszterezési munkájának szerves részeként.

Egyéb - nem tervezett munkákat is végeztünk. Így az irányított robbanó töltetek /kumulatív töltet/ vizsgálata során az enyhébb hatású brizáns parit felhasználási lehetőségét értékeltük.

Megbízásos munkaként csoportunk a Baranya megyei Tanács Tervező Vállalata részére elkészítette a "Pécsi porcelángyári forrás hidrogeológiai vizsgálata" c. munkát, melynek két mellékletét e jelentéshez is csatoltuk. Speciális munkákra került sor a Központi Földtani Hivatal megbízásából Mórágyon a kőbányákban. Egy szakvélemény készült az Orfű térségében eddig történt karsztviz feltárásokról, a Baranya megyei Tanács kívánására, aminek lényegét a 3. fejezetben közreadjuk.

b/ A feltáró kutatás

A csoport megalakulása óta mindig kihangsúlyoztuk, hogy a feltáró kutatás a tudományos munkaprogram segítségét öltözve kaphat szerepet. Az 1975-ben megerősödött operatív részleg önálló feltáró tevékenységre is alkalmassá vált. Több kis nyílás megbontásával az év folyamán esetenként jelentős méretű barlangüreg feltárására került sor /pl. Spirál-nyelő, Agancsos-zsomboly/. A tudományos szempontból is érdekes feltárások mint a "Csontos-zsomboly" és a nem karsztos barlangüregek /a pécsi Tettye és Abaliget területén/ az évi feltáró kutatás értékes eredményei. Ezekről a 4. fejezetben részletes áttekintést adunk.

Az év folyamán 49 kutatónapon 1.000 munkaórát teljesítettek a résztvevők operatív munkában /átlagosan 3,5 fő/nap/.

3. A tudományos jellegű munkák eredményei

a/ Az Abaligeti-oseppkőbarlangban 1976-77. évben végzett sokszögelési munkák

A pörgettyüs /giró/ teodolitok gyakorlati megjelenése a poligonmérés pontosságának fokozásában forradalmi változást hozott a föld- és bányamérő munka területén. A pörgettyüs teodolit terepen, bányában, vagy akár barlangban az azimut meghatározására szolgál. Az időjárástól, napszaktól, mágneses anomáliáktól és külső elektromos hatásoktól függetlenül szolgáltatja a oszillagászati északi irányt és az egyes irányok oszillagászati azimutját. /Az általunk Abaligeten használt műszer G1-b₁ giró maz. ± 15 másodperce középhibával./ A giró teodolit használata - tudomásunk szerint - barlangban hazánkban elsőként az Achilles-viznyelő és az Abaligeti-oseppkőbarlangban végzett sokszögvonalmérésénél fordult elő.

Mindkét helyen a Mecseki Érbányászati Vállalat Bányamérési Osztály dolgozóinak közreműködésével Shwarz Dénestagársunk végezte a tájékoztató irányok meghatározását. /Az Achilles-nyelőben használt G1-d₁ típusú rátét giró teodolit loolvasási pontossága ± 30'', ami km-enként ± 15 cm középhibát jelent./

Nem számítva Bokor Elemére 1922-23-ban végzett első felmérését, azóta három egymástól független sokszögvonalmérés történt az Abaligeti-barlangban. Bokor Elemér óta az első mérést 1961-ben Rónaki László kezdeményezésére a MÉV Kutató-Mélyfuró Üzem geodéziai csoportjával Székely Márton végezte.

A poligon indítása előtt egy beton alappontot helyeztünk el a barlangbejárat 1. pontjától 29,073 m-re, melyet a kiskőhegyi, az abaligeti templom és a 102. sz. háromszögelési pontokkal kapcsolva a poligon tájékoztatást biztosítottunk. /A köpontot később a feltöltéssel - tereprendezés - eltemették./ A poligon fix pontjait a betonjárda alá süllyesztett 10 mm átmérőjű recés szegfejek, illetve hatlapfejű oszlopok képezték. Ezek számozását fehér színnel a szomszédos sziklafalra festettük. A poligon

utolsó pontját a /37. sz. pont/ "Nagy dóm"-ban a Bokor-féle poligon 417-420 méterének közelében az "Emeleti-terem"-hez vezető léposó előtt, annak Ny-i sarkához közel /osorfej/ helyeztük el. A poligonmérést Dahlta 020 tip. /6'' leolv. érzékenységu/ műszerrel végeztük.

E mérést követően a Baranya megyei Idegenforgalmi Hivatal Barlangkutató Csoportja Vass Béla vezetésével újabb poligonmérést végzett, de nem a már állandósított pontok felhasználásával, hanem végig új pontok elhelyezésével /ø 4 szeg/ piros számfelírással. Az 1. sz. pontot a bejárat előtti 3 léposó fok közül az alsónak szélén be-süllyesztett /kiálló részén elgörbitett/ oszvar képezte. Ennek magassága /a Vízügyi Igazgatóság által szintezve/ 207,425 m A.F. A 38. sz. poligonpontot a "Nagy Dómban" az általunk elhelyezett 37. sz. /fehér/ ponttól 25 cm-re /225° irányban/ állandósították a betonba süllyesztett szeg köré bevéssett kereszt, és azt keretező négyzettel. A 42. sz. pont az "Emeleti-terem"-ben vezető léposósor legfelső fokán Ny-i végén, a szélétől 40 cm-re van. A mérést Vass Béla MOM-GAMMA tip. műszerrel /1 perces leolvasási érzékenységu/ végezte. A poligont nem kapcsolta az országos rendszerhez. Eddig tehát a barlangban a poligon végén tájékozó iránymeghatározás nem volt.

A korábbi mérések ismeretében úgy döntöttünk, hogy egy kielégítő nagy pontosságú poligonmérést végzünk a korszerű műszerek felhasználásával, mely poligon már alkalmas lehet a további részletmérések bázisául.

A két korábbi mérés alkalmával elhelyezett talppontokat a megtalálásuk és a felal-lási célszerűség alapján kiválasztva használtuk fel sokszögpontoknak. Az új méréshez felhasznált pontokat piros színű átszámozással jelöltük a sziklafalakon és a betonban a pont köré keresztjelet véstünk. Az azonosításához készült vázlatrajzokból egyértel-műen megállapítható a felhasznált fixpont helye és száma /ld. MKCs 1976. évi jelen-tése, p. 6-7./ .Kezdőpontként a barlang bejáratánál elhelyezett 1. sz. ponttól 51,850 m-re a Pécsi Geodéziai Vállalat által meghatározott V. rendű háromszögelési pontot vettük figyelembe, amelyről több tájékozó irány mérhető.

Az 1. pontot a barlang előtti léposólejáraton, a fedlap mellett, a Vass-féle 1. ponttól É-ra, 1,7 m-re bevéséssel jelöltük. Az utolsó álláspontként az "Emeleti-terem" ben lévő pontot használtuk fel, ahonnan még két pont, a 43. /korlát/ és a 44. /szik-laél a "Pálma" cseppkő mellett/ megirányzásával - utóbbi távolságmérés nélkül - a barlangi poligon felmért redukált összhossza 447,119 m. A szögmérés Pál János Wild-T2 típusu, egy másodperc szögleolvasó képességű teodolittal végezte. A sokszögpontokra /a szögmérés pontosságának fokozására/ a műszerhez tartozó kivilágított jeltárosákat helyeztünk és a méréseket végig kényszerközpontosan végeztük. A törésszögeket minden állásponton két fordulóban és két távosállásban mértük. A végleges törésszögnek a kettő számított középértékét fogadtuk el. A feladatot nehezítette az egyes oldalak rövidsége, ezért fokozott figyelmet kell fordítani a pontraállítás és az irányzás pon-tosságára.

Az egyes sokszögoldalok hosszának meghatározására a ferde hosszakat komparált in-var mérőszalaggal milliméter élességgel, oda-vissza mértük. A ferde hosszak vízszin-tesre való redukálásához a magassági szögeket 2 fordulóban és két távosállásban ti-zedmásodperc leolvasással előre és hátra mértük. Az egyes sokszögpontok magasságának a meghatározására a magassági körön végzett két leolvasás számított középértékét fi-gyelembe véve, trigonometriai magasságméréssel számítottuk. A magasságszámítás is oda-vissza történt, és a végleges magasságnak a két számított érték számtani közép-értékét fogadtuk el. A magassági szint kiinduló értékéül a Vass Béla 1. sz. pontja, a Vízügyi Igazgatóság által levezetett A.f. magasságszint szolgált. /A mellékleten körrel jelölt pont./

Az egész vonalat mindkét végén tájékozott sokszögvonalként tudtuk számítani, mivel a kezdőponton több tájékozó irányt mértünk és középtájékozási szöveget számítottunk. A végponton pedig giró teodolittal végeztük a tájékozó iránymeghatározást. A szögzáróhiba ugyan megközelítette a megengedett hibahatárt, de ha figyelembe vesszük azt, hogy a sokszögvonala 44 oldalból áll és az egyes oldalak átlagos hossza 11,601 m, akkor az elfogadható és jónak mondható.

A szögzáróhibát valamennyi törésszögre egyenletesen elosztva kaptuk az egyes oldalak végleges irányszögeit. Ezekkel az irányszögekkel a számított oldalvetületekből kaptuk az egyes pontok x, y koordinátáit, amelyeket már véglegesnek fogadtunk el. A mérés a MÉM Országos Földügyi és Térképészeti Hivatal Földmérési Főosztályának 40094/0973 sz. utasításának betartásával készült.

4. A terepi feltáró és kataszterező munka eredményei

A tényleges kataszteri adattömegből itt valójában csak igen kevés információ adalékot küszlünk, ezzel utalva az év folyamán egyes objektumoknál végzett tevékenységre.

a/ A Ny-Mecsek nem karstos képződményei

A Tettyei-mésztufa-barlang ld: Karst és Barlang, 1976. I-II. f. p. 25-28.

A Kővágószőlősi-táró ld: Pécsi Műszaki Szemle, 1963. VIII. évf. 1. sz. p. 1-2.

és 04. A Jakab-hegyi-barlangüregek /Ny-i és K-i/ ld: Karst és Barlang, 1964. II. f. p. 56-58.

Abaliget-i-sziklaeresz homokkőben

Ennében bejelentés révén találtunk rá a miocén lasakütésű, durvaszemű és kavicsos homokkő rétegfejeinél / $= 190/48^\circ$ / az 1 m aláhajlású, 3 m hosszú alakzatra, és a további szemcsés képződményekre.

Ugyanott 40 m-re É-ra Bókalyuk-szerű barlang 3 m mély.

Ugyanott, előzőtől 110°-ra 15-20 m távolságban Sziklafülke = $190/40^\circ$ réteglap mentén 1 m mély, 1 x 0,3 m méretű.

Barlangosoka ugyanott 15 m-re É-ra, moos sziklaomladék között nyílik a 6 m hosszú, lejtős, $260/19^\circ$ irányú 1 m magas és 1,5 m max. szélességű üreg. A keresztmetsete a rétegdőlés irányában bővül. Az üregben sok pók van.

Barlangrom található az előzőtől mintegy 20 m-re, ahol a réteglapok mentén tektonikuszerűen kipreparálódott 20 m hosszú alakzat Ny-i végén mélyülve a 23 m-nél fülkében végződik. Ez alatt a 18 métertől induló $230/42^\circ$ irányú, 1,5 m széles, 5 m hosszú üreg látható a $= 170/60^\circ$ homokkő rétegek között. A barlang és fülkette lévő fülke mintegy 12 m-es üreget jelent.

E homokkő barlangok helyét csak az utóbbi szám feltűntetésével adjuk az objektumok térképén /ld. melléklet/.

A tettyei Marga-barlang a Tettye u. 77. sz. garázs alaponás földmunkáinál találtuk /Seőcs J. né/ ez évben a 10 m térfogatu, 8 m ferde hosszú, rendkívül különleges barlangot. A $295/40^\circ$ irányú üreg helyenként 2-2,5 m széles, egyébként 0,4-1,2 m magas. A $= 330/20^\circ$ -os vízáró agyagmárgában kialakult barlang viáföldtani és genetikai szempontból figyelmet érdemel.

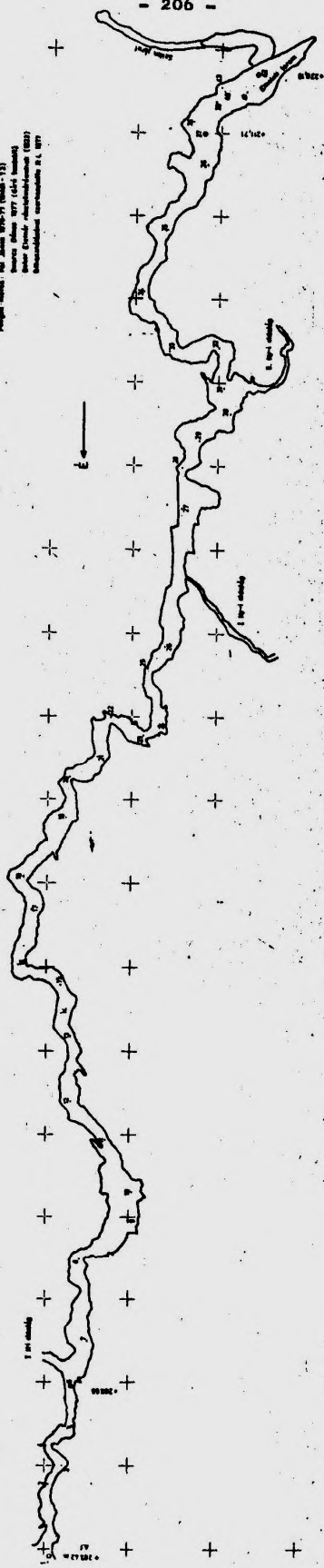
Barlangüreg ugyanott, előzőtől D-re a Tettye u. 75. ház építése közben bukkantak rá. Kb. 2 m térfogatu lehetett, az elmondás alapján. Eltűnték.

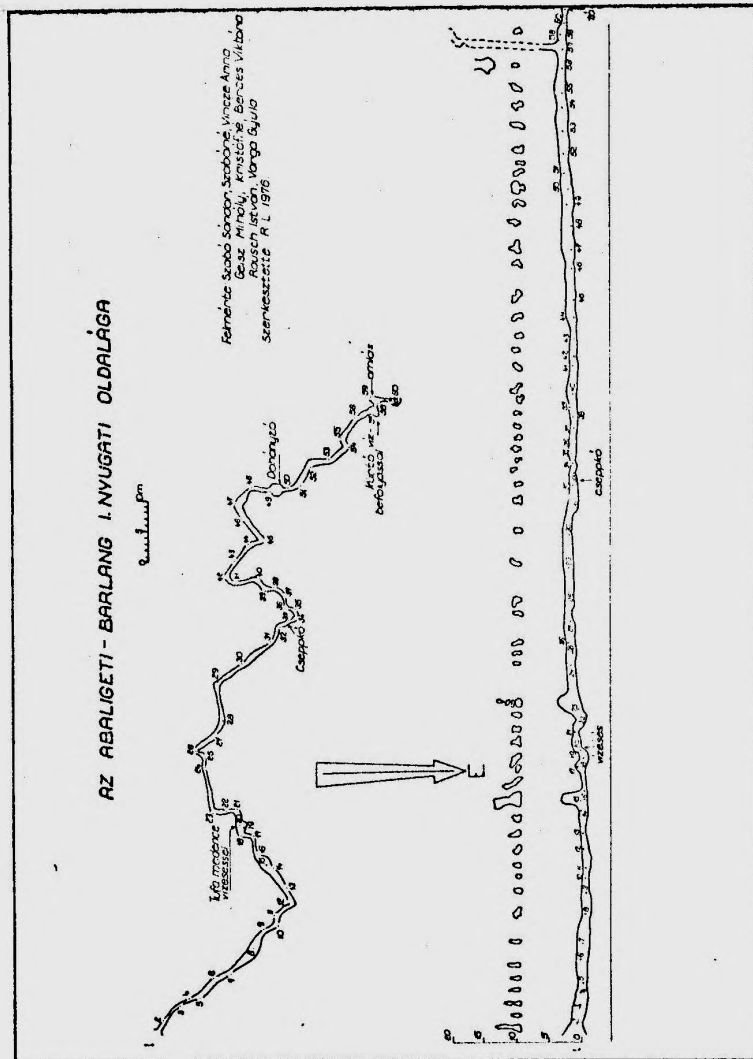
AZ ABALICETI BARLANG FŐ ÁGA

Magyarországi Áll. Állam. 1970-71 (szám: 12)
Munka szám: 1977 (4-1) (szám: 12)
Munka címe: Abaliget-ábrák (1977)
Munka szerzője: K. C. 1977

1:10000

É

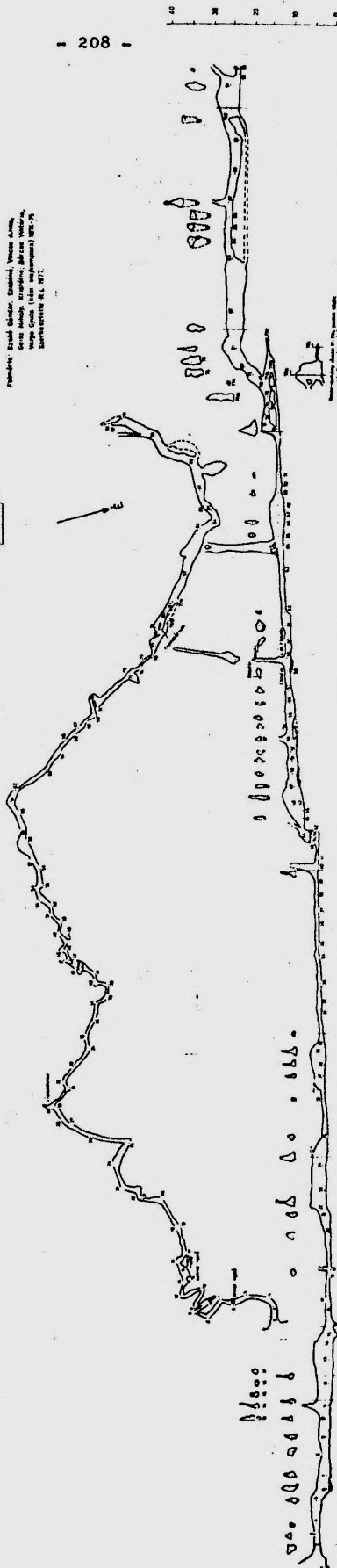

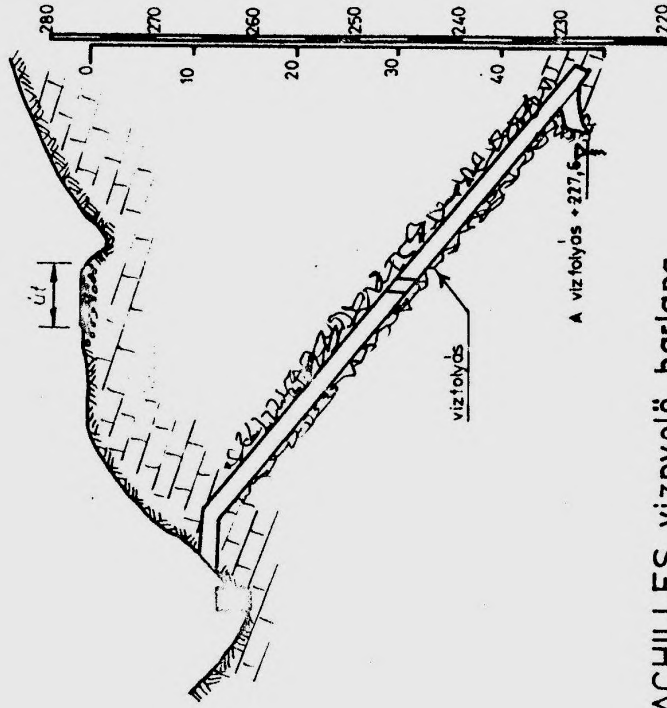
Elmérés Szabó Sándor, Szabó József, Vincze Anna, Borsos György, Kovács János, Papp János, Papp Vilmos, Papp István, Varga Gyula, szerkesztette R. L. 1976

AZ ABALIGETHI BARLANG É NYUGATI OLDALÁGA

Felvétele: Ezzel a térképpel együtt, Magyar Állam, Budapest, 1977. évi. június 15. napján, a Magyar Állam (1977. évi. június 15. napján) kérésére készült.

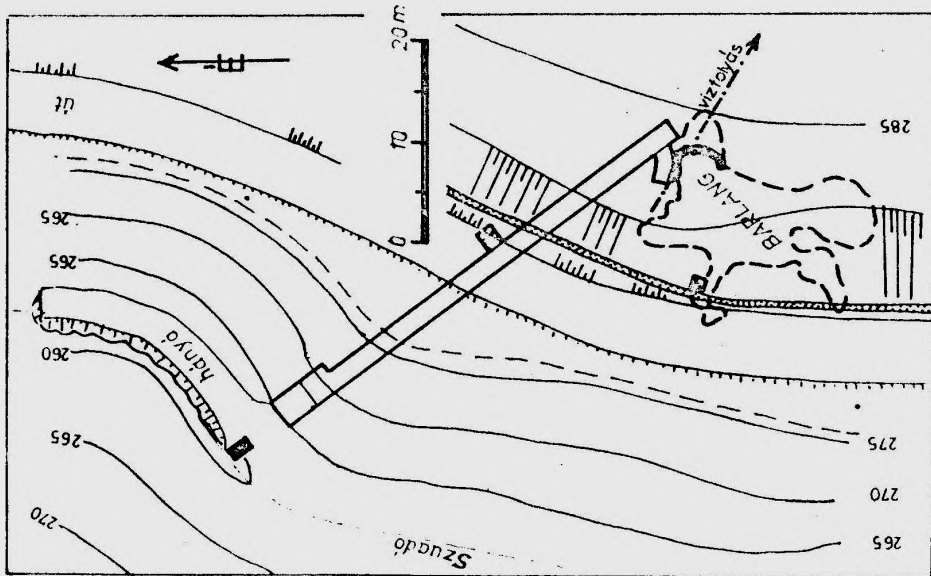
0 1 2 km

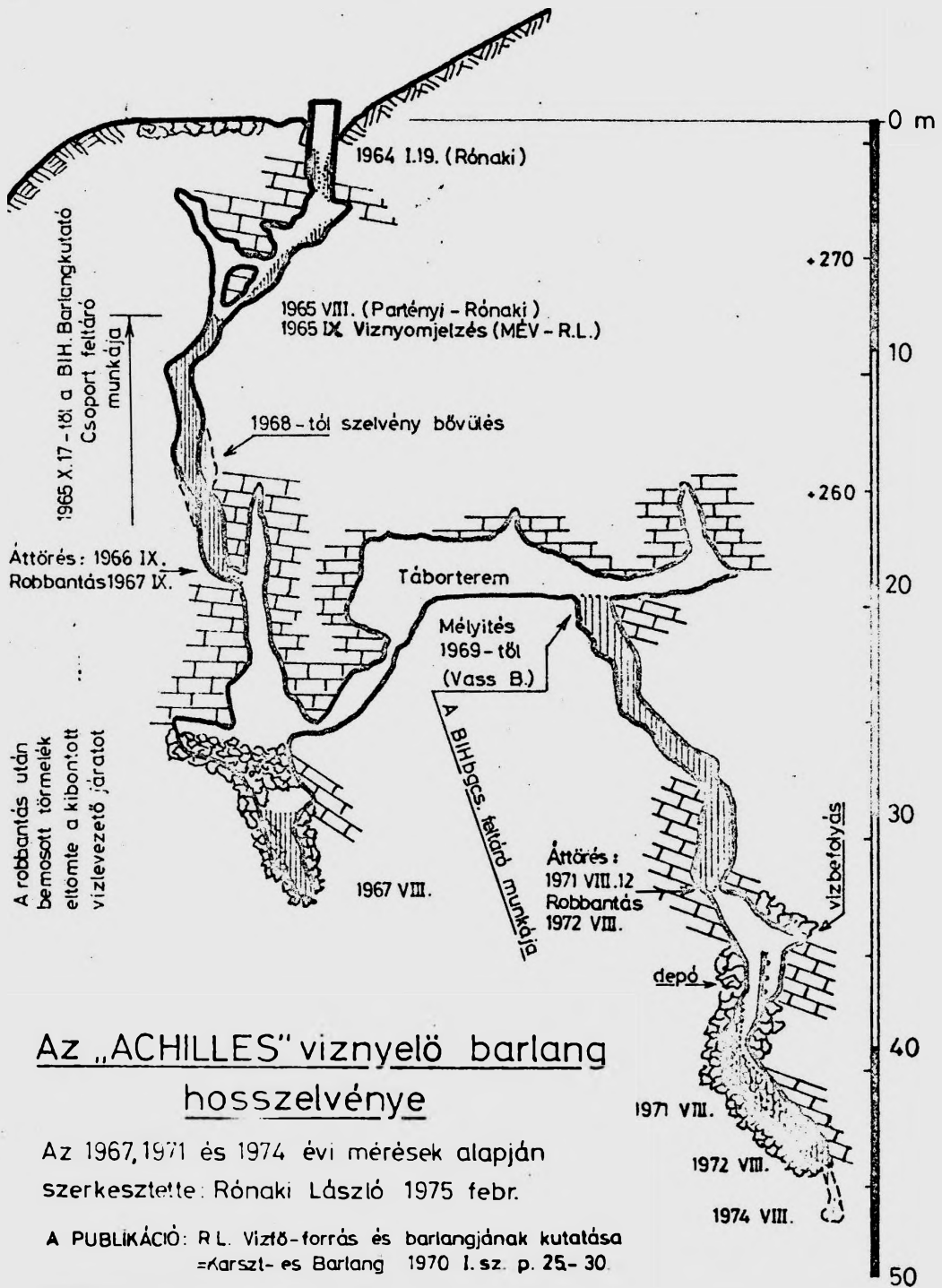

Az ACHILLES víznyelő barlang lejtaknája

A MECSEKI ÉRCBÁNYÁSZATI VÁLLALAT MUNKÁJA 1975 VI—XI. ig

Az „ACHILLES” viznyelő barlang hosszszelvénye

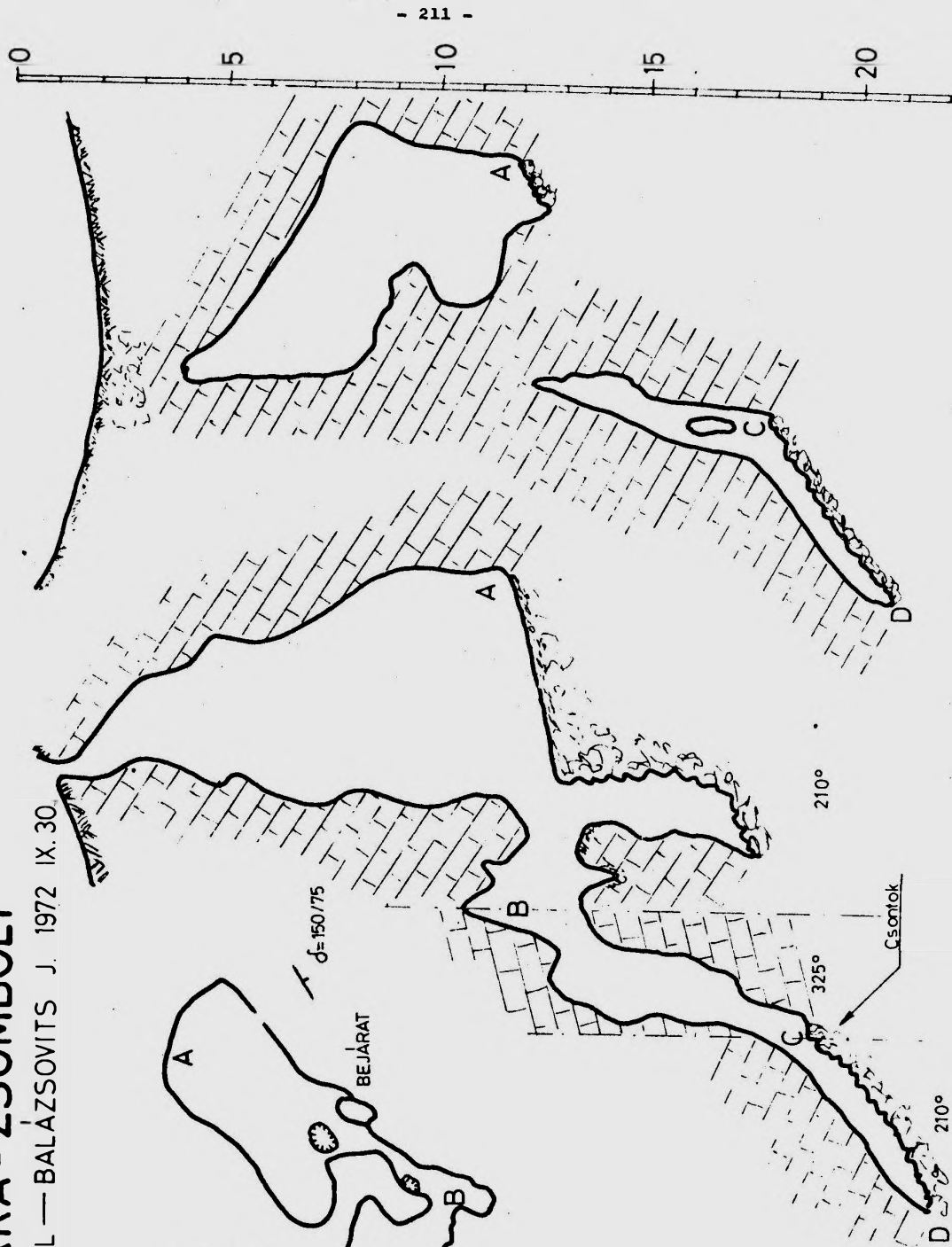
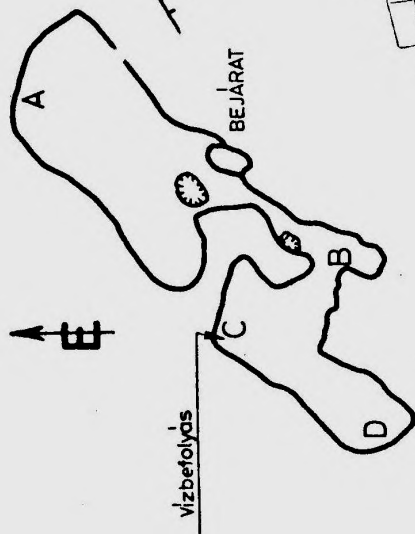
Az 1967, 1971 és 1974 évi mérések alapján
szerkesztette: Rónaki László 1975 febr.

A PUBLIKÁCIÓ: R.L. Víző-forrás és barlangjának kutatása
=Karszt- és Barlang 1970 I.sz. p. 25-30.

 A kitermelt uragkitöltés (agyag és kőmładék) jelölése

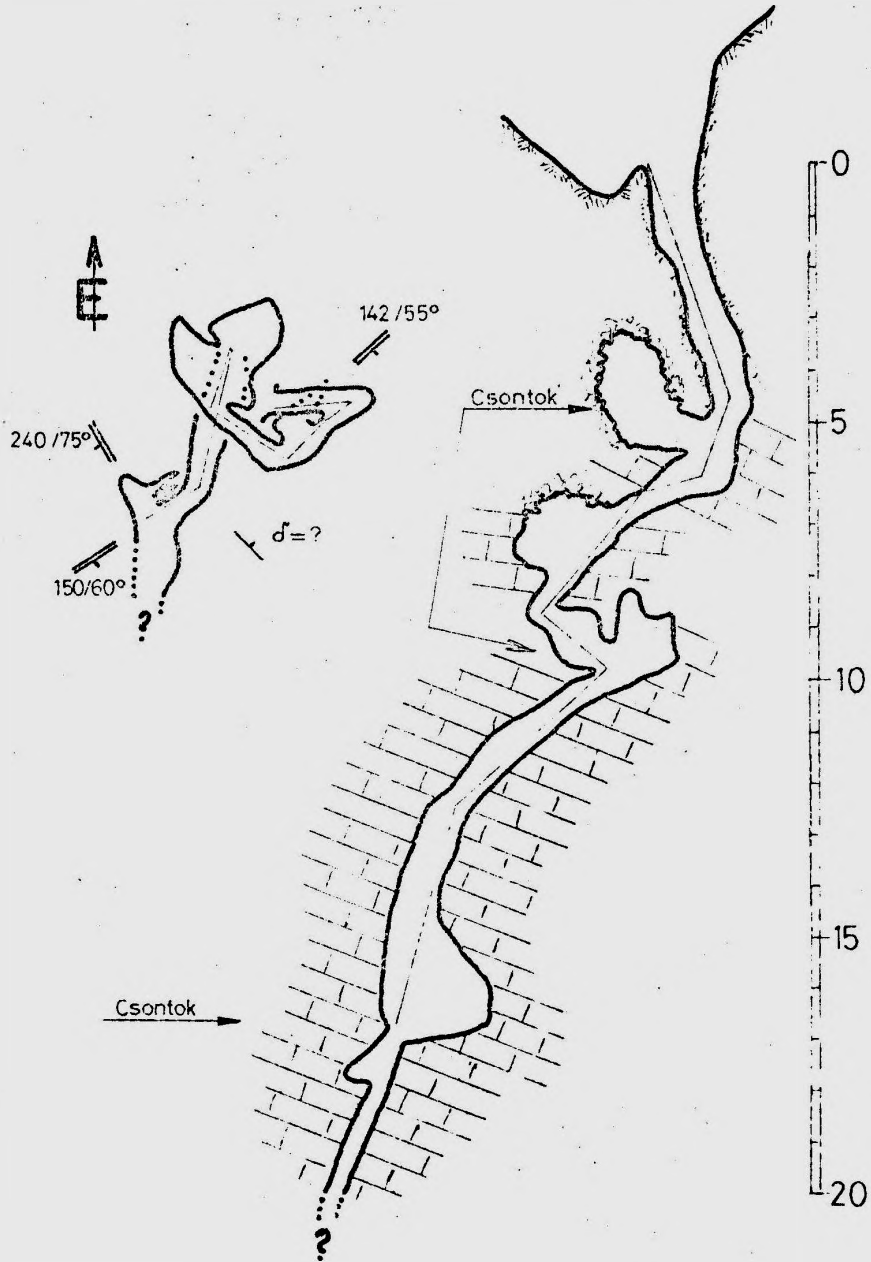
MADÁRKA - ZSOMBOLY

RÓNAKI L — BALÁZSOVITS J. 1972 IX. 30.

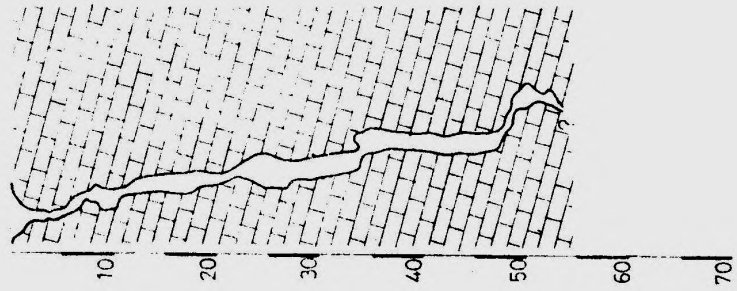
CSONTOS - ZSOMBOLY

Felmérte: RÓNAKI L — BORSOS T 1977 X. 23.

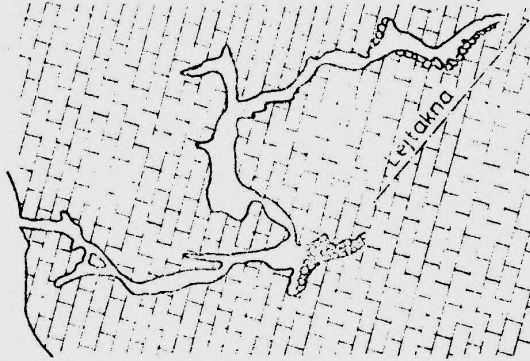

A LEGMÉLYEBB MECSEKI BARLANGOK VÁZLÁTOS SZELVÉNYE
1977

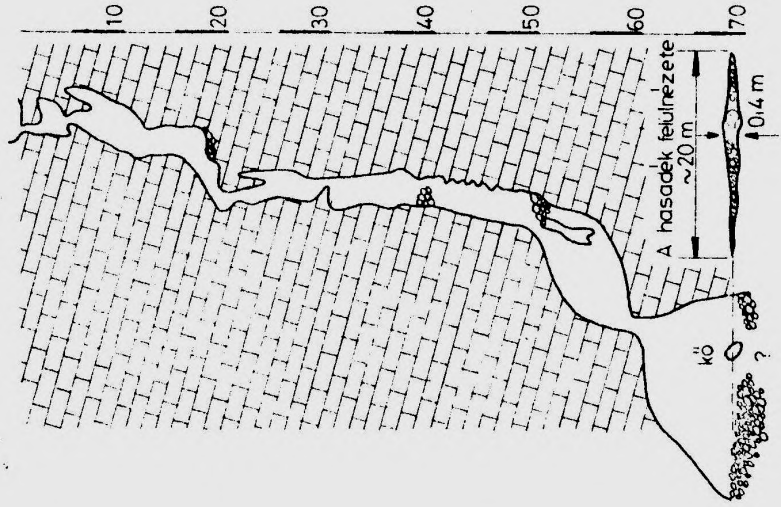
„JÓSZERENCSET” AKNABARLANG

„ACHILLES” VIZNYELŐ BARLANG

REMÉNY ZOMBOLY

Üregecske ugyanott. Előzőtől D-re a partfal lefaragásakor feltárult 0,5 m mély üreg a közvetlenül szomszédos, ennél kisebb méretű üregeoskékkel jól láthatóan az előző anyagrétegével azonos rétegben képződött.

b/ Az Abaligeti-barlang vízgyűjtőterülete

Abaligeti-barlang, befejeztük a tervezett nagypontosságú poligonmérés giró teodolitos tájékozását. /leírást ld. előző fejezet/. Elkészítettük a Szabó P. Zoltán csoport által felmért adatok felhasználásával $M = 1:100$ méretarányban az I. és II. Ny-i oldalág térképét a szelvényeivel. Ezek kicsinyített változatát 1:400 méretarányban itt mellékeljük.

A Török-pince-viznyelőbarlang, az előző évi feltárás folytatásaként újabb 10 m előrehaladással az eddig ismert összhossz 111 m, kb. 275 m³ légtérrel. A jelenlegi végpont 1 - a folyosó fenékvonalatától 5 m magasságig felszakadt üreg, aminek Ny-i oldalán agyagrészsű van. Az elöntést jelző uszadék anyag 1,5 m magasságig látható. Az üregbe már a BTH barlangkutató csoport is eljutott mintegy 10 évvel ezelőtt, de azóta a folyosó iszappal csaknem teljesen elzáródott. /Előd Sz./

c/ A Kispaplika-forrás vízgyűjtőterülete

Kutatásfurásban a XXIX. sorszámú jelölt víznyomjelzés helye.

d/ Vízfő-forrás vízgyűjtőterülete

Vízfő-forrás-barlangja, az 1960-ban feltárt patakos barlangban rendkívül vastag mangán kéreg bevonatokat /10 cm! / figyeltünk meg. /Karszt és Barlang 1962. II. p. 53./ Ez akkor szurokfekete, osillogó felületeket alkotott a sziklafalakon és a cseppköveken. Az 1972-től folyó forrásfoglalási munkák során /Komlói Vízmű részére/ a barlang klímája - feltehetően baktériumos - mangánkiválásra káros befolyást gyakorolt, mert az év során végzett megfigyeléseink szerint a mangánkéreg matt, sötétbarna színűre változott.

Agancsos-zsomboly, ez évben megbontott szűk lélegzőnyíláson keresztül, mintegy 100 m³-es üreg feltárása történt meg kb. 25 fm-el mintegy 16 m függőleges mélységig /Bodrog J./. A bomérése folyamatban.

Jószerecsét-aknabarlang, 1973. évben elvégzett bemérés alapján 1:100 méretarányban készült térkép és szelvény kicsinyítéséből itt mellékelünk egy összehasonlító szelvényt.

Mohás-zsomboly /nem tévesztendő össze a Mohos -szikla-zsombollyal!/. Nehéz munkával megbontott szűk nyíláson 3 m mélység elérése után a feltárás robbantás nélkül reménytelenné vált.

Spirál-nyelő, a Büdöskuti-völgyben mederalji nyelőt bontottunk meg, mely jelentős munkaráfördítással eddig mintegy 250 m³-es kb. 30 m mély. A tektonikus litoklázisok szövevényében kidolgozott üregrendszer eddig feltárt összhossza kb. 60 m. /Bodrog J./ Felmérése folyamatban van. A nevét adó első 6 m-es szűk járat után kibővülő tektonikus hasadéokban osepőkővek is vannak. A beépített 10 m-es kötélhágcsón lejutunk egy párkányra, ahonnan labirintus-szerű folytatás követhető le és fel. Lejjebb, oldaljáratban vízmosásnyomok és vékony mangános kérgeződésű homokkő kavicsok. A nyelő alján egyreinkább elszűkülő litoklázisokban folyik a bontás.

József-lyuk, az előző évben végzett munkáról a korábbi jelentésben beszámoltunk. Ez év elején a barlang felmérése megtörtént, a szükséges részletes dokumentálással.

A Pécsi Tanárképző Főiskolától dr. Mayer József felkeresett bennünket, hogy a tervezett biológiai kísérleteihez alkalmas barlangot boosásunk rendelkezésére. Többek között ezt is megszemlélte és számára megfelelő. /A kutatóházunk is ennek közelében van./

Ramény-zsomboly, a mult évben feltárt legmélyebb meoseki zsombolyban idén csak a 20 m közelében lévő szűkület kitágítását végeztük. Így az elérhető legmélyebb ponton a szükséges robbantások kivitelezéséhez a munkahely megközelítése lehetővé vált. A zsomboly egyébként tulajdonképpen egy nagy tektonika óriási litoklázisa mentén képződött. /Ld. mellékelt vázlatos szelvényt./

Kári-lyuk, mintegy 15 fm feltárással kb. 15 m mélyre jutottunk a 20 m² térfogatu üregb n. Az agyaggal zárt fenék egy 300-120° csapásu függőleges hasadékb n van /Előd Sz./

Név nélküli zsomboly, a köteles zsomboly közelében a műttől kb. 30 m-re kibontott szűk nyíláson 7 m-ig lehetett leereszkedni a /Ø 1,8 m-os/aknába. A kőtörmelékkel záruló üreg bontásra érdemes. /Bodrog J./

Név nélküli nyelőluk, a Spirál-nyelőtől Ny-ra 200 m-re a völgy alján mintegy 6 m mélységig sikerült bontással lejutni. Az üreg kb. 10 m² térfogatu. /Bodrog J./

Denevéres-zsomboly, a szűk lélegzőnyílás kibontásával sikerült 7 m mélységig lejutni. A kb. 15 m² térfogatu üreg legnagyobb terme a fenéken 1,8 m magas, 3 x 2 m alapu, K-Ny-i irányu. Agyagdugó zárja ol a továbbjutást. /Bodrog J./

Csontos-zsomboly, a Vizfő-forráshoz közel bojutási lehetőség után kutatva friss beszakadást találtunk a dolina alján. Ezt megbontva kb. 17 m mélységig sikerült leereszkedni egy tektonikus hasadókba, mely elszűkülve tovább folytatódik. A huzat is észlelhető. Itt nagymennyiségű mammutosontot találtunk. /Előd Sz./ A letbejelentés után dr. Kordos László a helyszínt megtekintette /január 27./. Előzőleg a munkaruhát levetve sikerült mélyebbre lejutni a szűk hasadókban, aminek bontása robbantással oldható meg. /Bodrog J./ A barlang dokumentálásával készült térképet mellőkeljük.

Achilles-viznyelő, a BIH barlangkutató csoport munkahelye. Itt mellőkeljük a lejtakna kihajtásakor készített térképeinket.

Szellőző-lyuk, a dolina alján 75-255° csapásu, függőleges hasadék mentén a föld kiásásával mintegy 3 m mélységig tudunk lejutni. Folytatása látszik. /Előd Sz./

Madárka-zsomboly, a már korábban feltárt szűk bejárati nyílásu zsombolyban idén járatható munkát folytattunk. Eközben egy "1950"-es feliratot találtunk /Kevi L. ?/ és osontleletet hoztunk felszínre. /Előd Sz./

Már 1973-ban történt felméréskor /ld. mellékelt térkép/ feltűnt a sok osont. Ezekből 2 darabot a MÁFI-ba juttattunk /Partényi Z./ és d Kretzoi M. meghatározása szerint ezek 1. mammutus primigenius zápfog lemez 2. Bos primigenius, vagy B. prisous felső bal 3. zápfog.

B.R. B-5-ös zsomboly, erősen korrodált sziklák tövében a lyuk körül mintegy 0,5 m² föld kitermelése után, 2,5 m mély, 70° dőlésű aknában egy 20 cm-es hasadék kibontásával 3,5 m hosszú, 1,5 m magas, 0,5 m széles lejtős üregbe jutottunk, melynek bontása szükséges. /Bodrog J./

e/ A Tettye-forrás vizgyűjtője

Szabó P. Zoltán-zsomboly, a fenéken felgyűlt osontleleteket megtekintette dr. Kordos László.

f/ A Ny-meoseki nagy karstforrások vizgyűjtőterületén kívüli karstobjektumok

A XV. sz. visznyomjelzés helye.

A XII. sz. visznyomjelzés helye.

A XXIII. sz. visznyomjelzés helye.

A Nyáras-völgyi időszakos forrás.

Az Abaliget 5. sz. kutatófurás.

Nyáras-forrás

Szarvas-kut

Orfű 20. sz. furás /vizkut./ /1967./

Sárkánykut-forrás

Toplica-forrás

Sárkány-forrás

A XXIV. sz. visznyomjelzés helye.

A XXVIII. sz. visznyomjelzés helye.

Bolhás-barlang, leírása publikálva: "Beszámoló az MKBT 1975. I. félévi tevékenységéről" p. 40.

Ugyanitt kőfülke /publikáció mint fent/.

Ugyanitt Bányatető-barlang /publikáció mint fent/.

Beszámoló jelentés a Miskolci Bányász Sportkör Barlangkutató Csoportjának

1977. évi kutatótevékenységéről

Érvényes kutatási engedéllyel jelenleg a Bükk-hegység, Nagy-fennsíkjának két közel-
fekvő peremi területére, az Alsó-sebesi-forrásbarlangok és a Garadna-főforrás árvízi
tulfolyójának térségére rendelkezünk.

1/ Az Alsó-sebesi-forrásbarlangok feltárására irányuló munkálataink a tárgyi időszakban
az alábbiak voltak:

A hóolvadást követően elkezdtük a rézsükből kutatóárkainkba hullott kőtörmelék ki-
tisztítását. Ezt követően a hétvégeken állandó jelleggel, s ezen felül 4 alkalommal
3-3 napos expedíciókat szerveztünk, melyek során a két forrásbarlang előterének szűk-
séges tereprendezését lényegében olvégeztük. Junius végén sikerült első alkalommal
kompresszort szereznünk, s így elkezdhetjük a két forrásbarlang bejárata előtt elhe-
lyezkedő sziklaküszöb szintjének süllyesztését.

A munka azzal vette kezdetét, hogy a vízkifolyás irányában a sziklaküszöb előtti
mederszakaszt két méterrel megmélyítettük, hogy a küszöb felszedésekor a vízkifolyás
biztosítva legyen. E munkálatok révén kutatóárkunk hossza jelentősen megnövekedett.
A többszöri kompresszorozás eredményeként végül is a küszöb elszedését követően a bar-
lang végponti szifonjáig történő kitöltés kitermelésével mintegy 20 cm-es vízszint
süllyesztést értünk el. Ezzel a barlangi végpont vizes szifonig gyakorlatilag nyitot-
tá vált. A szifonig terjedő szakasz kitisztítása révén a barlangrész karaktere szé-
pen kirajzolódott. Kitűnt, hogy elsősorban a barlang falainak eróziós jegyei érdekem-
nek különösebb figyelmet.

A szóbanforgó szifon szűk méretei miatt eddig csupán 3 kutatótársunknak sikerült
ezen átcusuznia. Egybohangozó véleményük szerint a barlangi járat a szifonon túl foly-
tatódik. A további feltárást jelenleg csupán az akadályozza, hogy e járat kezdeti
szakaszát, - feltehetően omlásból adódó törmelék - szinte teljesen feltöltötte. Két
kutatótársunk véleménye szerint 10-15 m³-nyi anyagot kell várhatóan ezen járatból ki-
termelnünk, s ezt követően szabaddá válhat az út a barlangrendszer nyitott emeleti
szakaszai felé. E feladat olvgözése jelenleg azért nem hajtható végre, mivel a szifon
mögötti területen a törmelék lerakására nincs lehetőség.

Egyértelművé vált tehát, hogy a további feltárás érdekében a szifon méreteit oly
mértékben meg kell növelnünk, hogy ezen a törmelék kivödrözése lehetővé váljon, más-
részt pedig, hogy egy hirtelen lezuduló nagyobb csapadék esetén is a visszavonulás
útja biztosított legyen. Mivel a szifonban történő sziklavésést az időközben megemel-
kedett vízszint miatt 7-8 C^o-os vízben fekvő kellett végeznünk, így ezen munka igen
nagy erőpróbát jelentett számunkra. Tárgyi év végéig gyakorlatilag a szifon szűk fe-
lét birtuk kellő méretűre kitágítani.

A munkálatok során néhány méternyire a szifon előtt teljesen feliszapolt oldaljá-
ratot fedeztünk fel, melyet Várszegi Sándor és Várszegi Zoltán 5 m hosszúságban bon-
tott ki, s "Vakond-ág"-nak nevezett el. Mivel ezen oldalág erős emelkedéssel a bar-
lang bejárata felett mintegy 20 m-nyire nyíló kisebb barlangüreg felé tartott, így
ugyanosak e két kutató a korábban érdektelennnek minősített üreget alapos megkutatás-
nak vetette alá. Végül is többnapos bontási tevékenység révén az üreg Ny-i sarkából
induló hasadék-aknát találtak, melyben mintegy 14 m mélységig sikerült lejutniuk, s
így néhány méternyire megközelíteniük a Vakond-ág végét.

Az év második felében a Ny-i elhelyezkedésű forrásbarlang feltárására is szintén igen jelentős erőfeszítéseket tettünk. A két barlangszáda között elhelyezkedő küszöbrész szintjét átlagosan 130 om-t sikerült süllyesztünk. Az árokreszből s ennek részüjeiből és magából a barlangüregből adódó nagymennyiségű közettörmelék depóhelyre történő elszállítása szintén igen nehéz feladatok elé állította kutatócsoportunk tagjait. A vízszintsüllyesztés révén végül is a hasadékjellegű barlangot mintegy 7 m hosszúságban sikerült járhatóvá tennünk. Jelenleg a barlangból kifolyó víz jó méternyire a bejárható szakasz talpszintje alatt helyezkedik el. Az összeköttetést azonban - a járat teljes hosszában - osupán tenyérnyi szélességű hasadék biztosítja. Ezen szűk szakaszok átbontása - megfelelő technikai segédeszközök alkalmazása esetén is - szinte kilátástalannak tűnik, de adott esetben még így sem tűnik egészen biztosnak, hogy a befektetett nagy munka meghozná-e végső soron az itt várt eredményt.

A problémát azonban - ennek ellenére - néhány kérdés tisztázását megelőzően úgy tűnik, mégsem lehet végérvényesen nyugvó pontra juttatni. Nevezetesen a barlangszáda előtti kutatóárkba történő vízbeáramlás, nagyjából nem a feltárt barlangjárat irányából, hanem ettől kissé nyugatabbra történik. Nem látszik ezért kizártnak, hogy a fakadó vízmennyiség egy mélyebb szintről induló, s eddig ismeretlen nagyobb méretű járatrendszerből is táplálkozik. A kérdés eldöntését nyári táborunk idejére várjuk, mikor is - ismételt kompresszorozással - a sziklaküszöb szakasz-szintjét újabb 100-150 om-rel tovább kívánjuk süllyesztetni. Ennek révén - véleményünk szerint - már megnyílhat az út a Bányász Csoport korábban feltárt oseppekőbarlangja, a Szivárvány-barlang felé.

A két forrásbarlang és előterének geodéziai felmérését, s a különböző jellegű vizsgálatok végzését elkezdtük. Kutatóárkainkból, s ezek részüjeiből, valamint a barlangi delta szakaszokból kitermelt és elszállított kötőanyag mennyisége - becsülésünk szerint - már meghaladja az 1000 m³-t, s így a helyi ismerettel is rendelkező szakemberek véleménye szerint, ilyen nagy volumenű - társadalmi alapon kezdeményezett - barlangfeltáró tevékenység, melyet a Bányász kutatócsoport végez, a bükki barlangkutató történetében eddig példa nélkül áll.

Fenti munkáinkon kívül ugyancsak e területen - egyik terepbejárásunk alkalmával - Szántai György kutatótársunk a vízfolyás irányában haladva, a völgytalp felett mintegy 45 m magasságban - a diabáz vonulattól É-ra elhelyezkedő alsó anizusi dolomit-mészakőpásztában - kisebb üreget talált, melyet néhány méter hosszúságban járhatóvá bővített.

Következőkben a feltárást Várszegi Sándor kutatótársával közösen folytatta, s végül is a rendkívül impozáns hasadékbarlangot - mely feltáróitól a "Nimród"-barlang elnevezést kapta - 55 m hosszúságig sikerült feltárniuk.

Véleményünk szerint a Nimród-barlang - szépsége mellett - a fiatalabb kutatógárda technikai képzésére, sportolók edzésére, stb. kiválóan alkalmas, s ezért ilyen irányú kiépítését indokoltnak látjuk. A jelenlegi végpontot agyag eltömődés zárja, melynek átbontása további meglepetéseket is tartogathat számunkra.

- 2/ A Garadna-forrás árvízi tulfolyójának megkutatását - az út szintjében - a meredek völgy betorkolásánál keletkezett beöblösödésben kezdtük el. Két darab 100 om mélyességű kutatóárkot hajtottunk a törmelékben a szálkőzet felé, az általunk feltételezett árvízi-tulfolyó irányába. Ezen kísérlet - mint kiderült - inproduktívnak bizo-

nyult, s ezért megfelelő deponálóhely sem lévén, ezeket kénytelenek voltunk visszatünni. Ugy tervezük, hogy 78. év nyarán és őszén újabb irányokban és lényegesen nagyobb mélységben újabb kutatóárkot mélyítünk a lejtőtörmelékbe.

Terveink realizálását viszont igen megnehezíti az a tény, hogy a tél folyamán a megkutatandó területre - nem tudni mi célból - eddig ismeretlen vállalat gépkooszámszámra dolomitzuzalékot rakott le. Ennek eltávolítása erőnket meghaladja, így a további kutatások folytatása érdekében - a Bükk Nemzeti Park Igazgatósága segítségét fogjuk kérni. Az itt feltárható barlangról annyit sikerült megtudnunk, hogy ez óvekkel ezelőtt az ut alá behajtott és a későbbiekben kifalazott táró végpontjától induló szifonból előtörő víz utjának felderítésére a Miskolci Vízművek buvárokat kért fel. A merülések során egyelőre annyit sikerült tisztázniuk, hogy a szifon néhány méterig légzőkészülékkel bejárható, a járatot kettéosztó, s így egyben a jelenlegi végpontot is jelentő vastag sziklabordáig.

Jaskó László

Várszegi Sándor

A NME MEAFK Marcel Loubens Barlangkutató Szakcsoport évkönyve 1977.

Szerkesztette: Lónárt László - Majoros Zsuzsanna

T a r t a l o m

oldalszám

Mellékletjegyzék	-
Bevezető	-
Csoportunk tagjai	-
Csoportunk helye a hazai barlangkutatásban	-
- Brnei találkozó /Csatlós Lóránd/	
- Tési barlangnap /Gyurkó Péter/	
Anyagi bázisunkat megteremtő munkák	221
- Kepogózás, oseppekölemezés	221
- Barlanglezárás	230
- Cseppegésmérés	230
Terepi aktivitásunk /statisztikával/	231
- Tudományos tevékenységünk	231
osepegésmérés	231
barlangklimatológiai mérések	231
domevérszámlálás	231
barlang-geodéziai mérések	232
barlangi üledékszolványezés	232
geofizikai mérések	232
- Bejáró turák	-
- Dokumentációs turák	-
- Tábor 1977	-
Jubileumi találkozók	-
Előadásaink	
- A Szamentu-barlang kutatástörténete /Szeremley Szabolcs/	233
Publikációink, jelentéseink	232
Hazai és külföldi kapcsolataink	-

Anyagi bázisunkat megeremítő munkák

A BAZ. megyei Idegenforgalmi Hivatal ez évben is bőségesen ellátott minket munkával. 1977. január, februárban az István-barlang kopogózásos felülvizsgálatát, valamint a Nagy Kupolacsarnok Megfagyobb Vizesés nevű oseppköképződményének letisztítását végeztük. Augusztus, szeptember során ugyanitt a Kutyaluk nevű természetes bejárat lezárási munkálataival biztak meg bennünket. A VITUKI megbizásából ez évben is folytattuk a osep-géméréseket a Létrási-vizesbarlangban.

1/ Kopogózás, oseppköleomosás

A rendszeres, ellenőrző kopogózási munkákat ez év elején végeztük el. A megbizhatatlannak tartott kődarabok eltávolítását a legegyszerűbb barlangi módszerekkel hajtottuk végre.

A kopogózással egyidőben a Megfagyobb Vizesés teljes lemosását is vállaltuk. Ennek keretében gyökérkefével, drótkefével próbáltuk a kőre rakódott guanót, port, s az ezen megtelepült moha és moszatbevonatot eltávolítani. Ez csak részben sikerült, ugyanis sok helyen már vékony oseppkőréteg fedte a növényzetet, így igen szép /?/ biológiai színezékekkel lett tarkább a barlang. Másrészt a vékony oseppkölemezek közé nem fért be surolóeszköz, így a oseppköközöket nem tudtuk letisztítani. Harmadrészt az oldalfalakról és a főtéről lelógó vékony oseppkövek nem bírták volna el a viszonylag durva mechanikai tisztítást. Ennek ellenére a Megfagyott Vizesés lényegesen szebben és tisztábban ragyog munkánk végeztével, mint eredetileg. /Megjegyzendő, hogy ebben a lillafüredi tűzoltóparancsnokságnak is része volt, ugyanis a sikálás után vizágyuval végigmosták a falat, s a fellazított borítóréteg nagy része is eltávozott./

Munkánkról szakvéleményt készítettünk, melyben a mohásodás elleni védelemre és a tennivalókra is kitértünk.

Az Országos Természetvédelmi Hivatal kérésére a oseppkölelefolyás melletti falon, melyet igen intenzíven világít meg két reflektor, a dusan tenyésző páfrányokat meghagytuk. Eltávolítása nem növelte volna a barlangrész szépségét, viszont a levegőbe kerülő spórák a bezöldülést fokozzák. Az első teremben, idegenforgalmi szempontból javasoltuk az agyaglejtőn és a falon meglévő moha-haraszt vegetáció meghagyását.

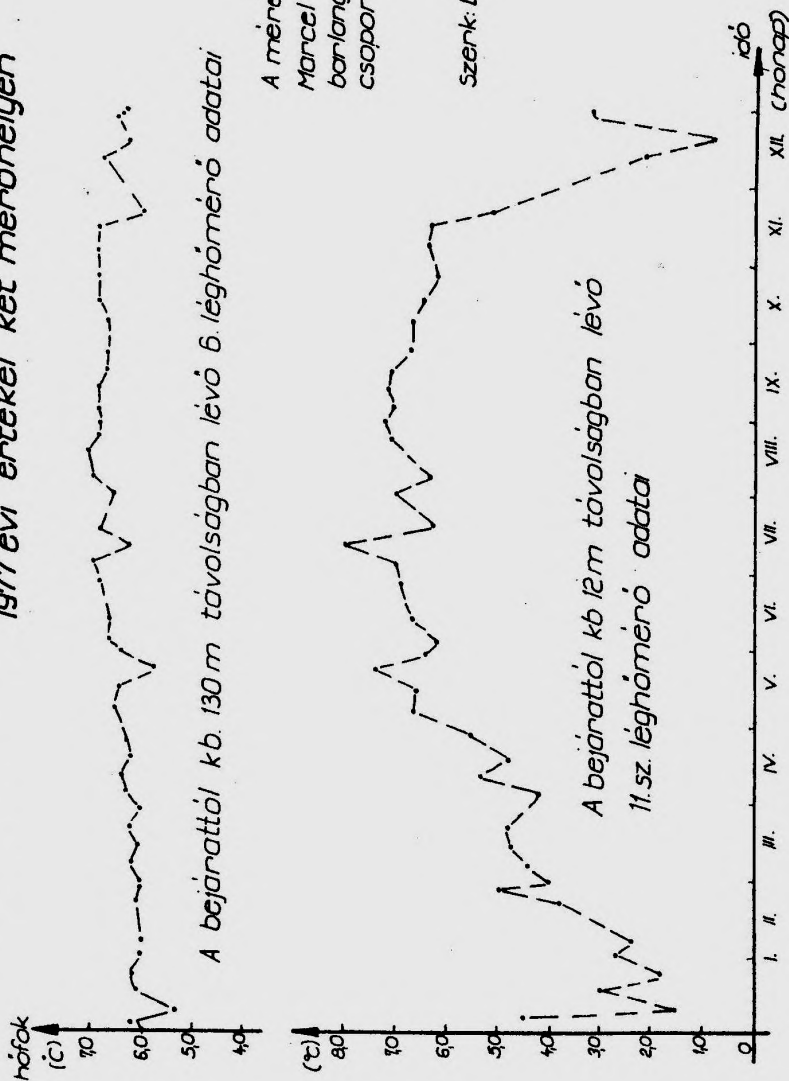
A két munka elvégzésére 8 alkalommal, összesen 23 fő vonult ki. Időben ez 287 óra, illetve 64 kiszállás volt. Az átlagnál többet végzők neve a következő:

Lénárt László	27,5/6	Burdiga Ottó	12,5/2
Tokár Ferenc	24,5/6	Mázik Erzsébet	15,5/4
Kiss Attila	20,5/5	Szalay Ferenc	11,5/1
Mélypataki Zoltán	17,5/5	Trajter Tamás	11,5/1
Majoros Zsuzsanna	17/4	Csontos János	11/5
Gonda Gyula	16/4	Fáy Márton	10,5/3

A tört számlálója a letöltött munkaórát, nevezője a munkában való részvétel számát jelöli.

A szervezés előkészítését és a szakvéleményadás munkálatait Lénárt László, Tokár Ferenc és Szombati Veronika végezték. A munkáért kapott 5000 + 8000 Ft és az eltöltött munkaórák tanulsága szerint 45,3 Ft/óra munkadíjat jelent a csoportnak.

A LÉTRÁSI-VIZES barlangban mért hőmérsékleti adatok 1977 évi értékei két mérőhelyen

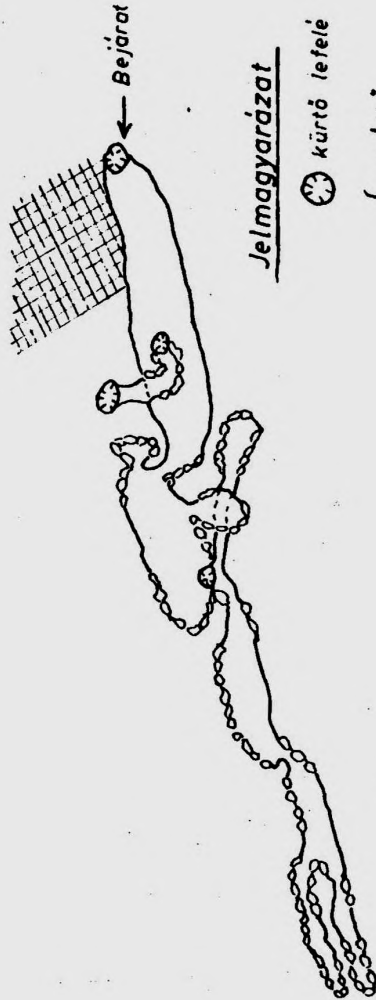
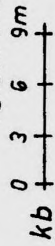

A mérést a MEAFC
Marcel Loubens
barlangkutató szak-
csoport végezte

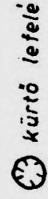
Szerk: Lénárt László 1977

NYÁRÚJHEGYI MEKK - BARLANG VÁZLATOS
ALAPRAJZA

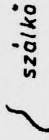
(Szabó J. 1977. I)

Jelmagyarázat

kürtő lefelé

szájkó

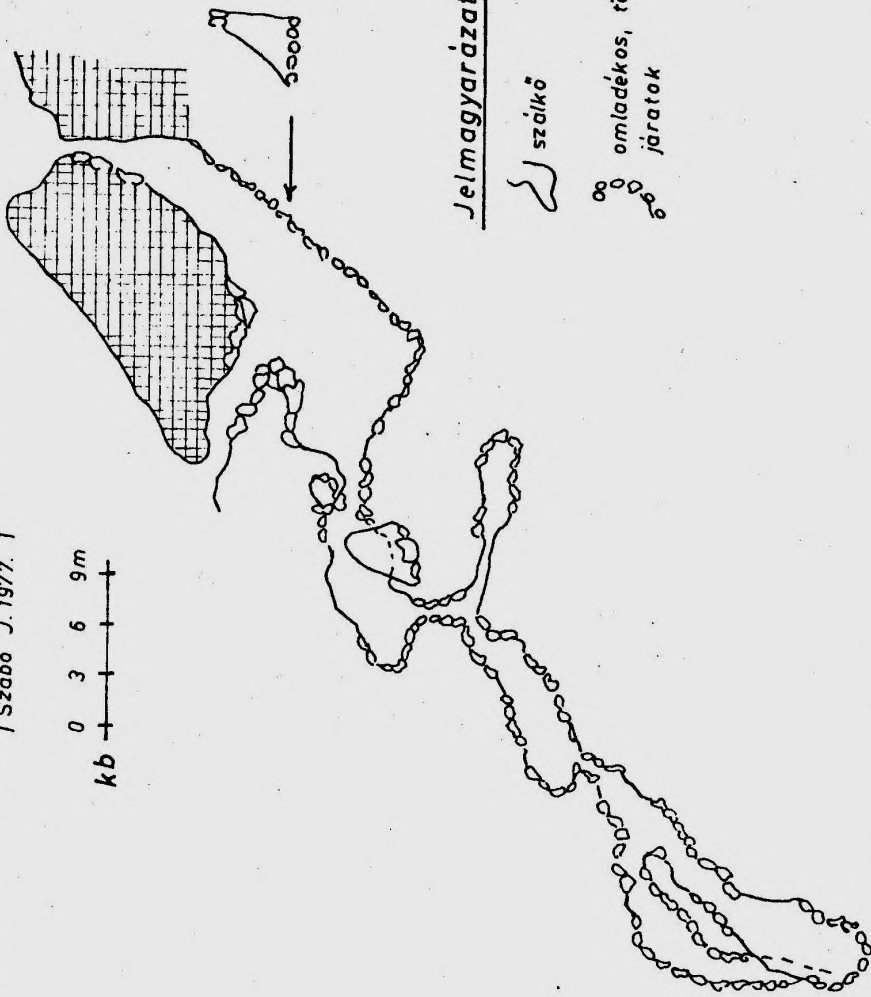

törmelek

NYÁRÚJHEGYI MEKK-BARLANG VÁZLATOS HOSSZMETSZETE

| Szabó J. 1977. |

0 3 6 9m
kb

Jelmagyarázat

szájkő

omladékos, törmelekes
járatok

LENGYEL - barlang

Jelmagyarázat

+9. mérési pont jele, száma;
-12,03 a pontnál a talajfelszín mélysége a 0. pont alatt [m]

0 2 m

Felmérte: MAJOROS ZSUZSANNA

1976. X. 40.

DANYLUK ERIKA

HAJDU MÁRIA

Szerkesztő: MAJOROS ZSUZSANNA

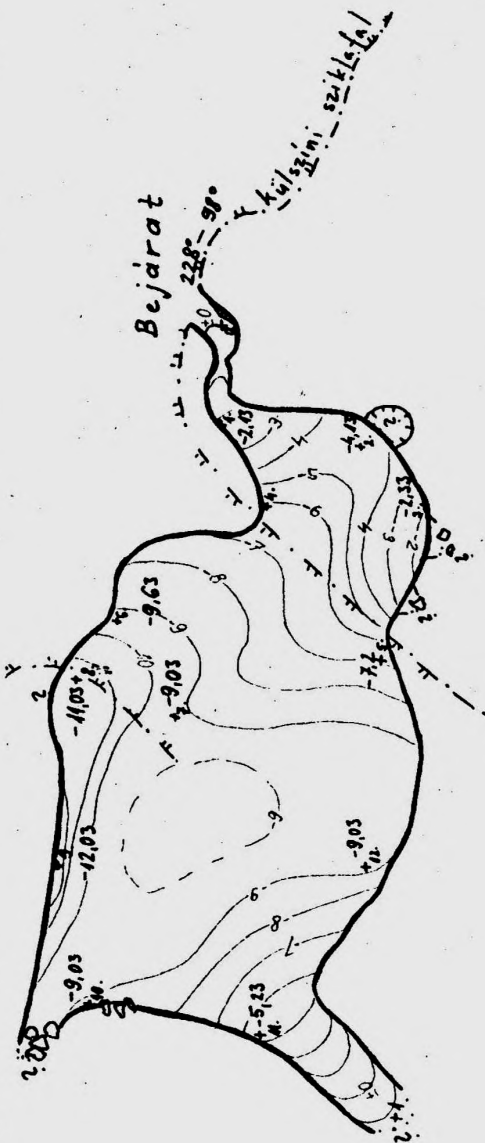
1977.

— szintvonal

o omladék

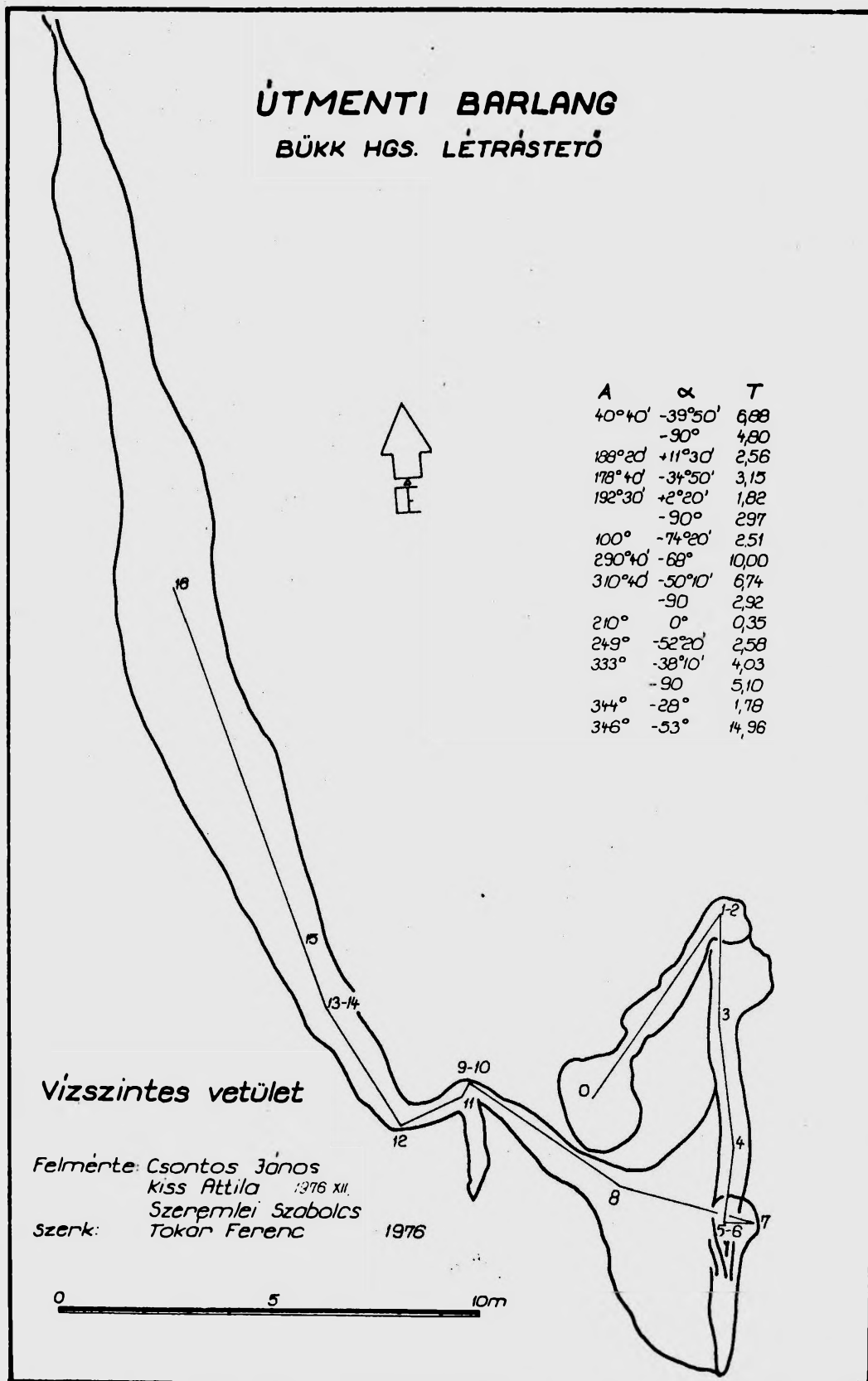
— eltömődés

É

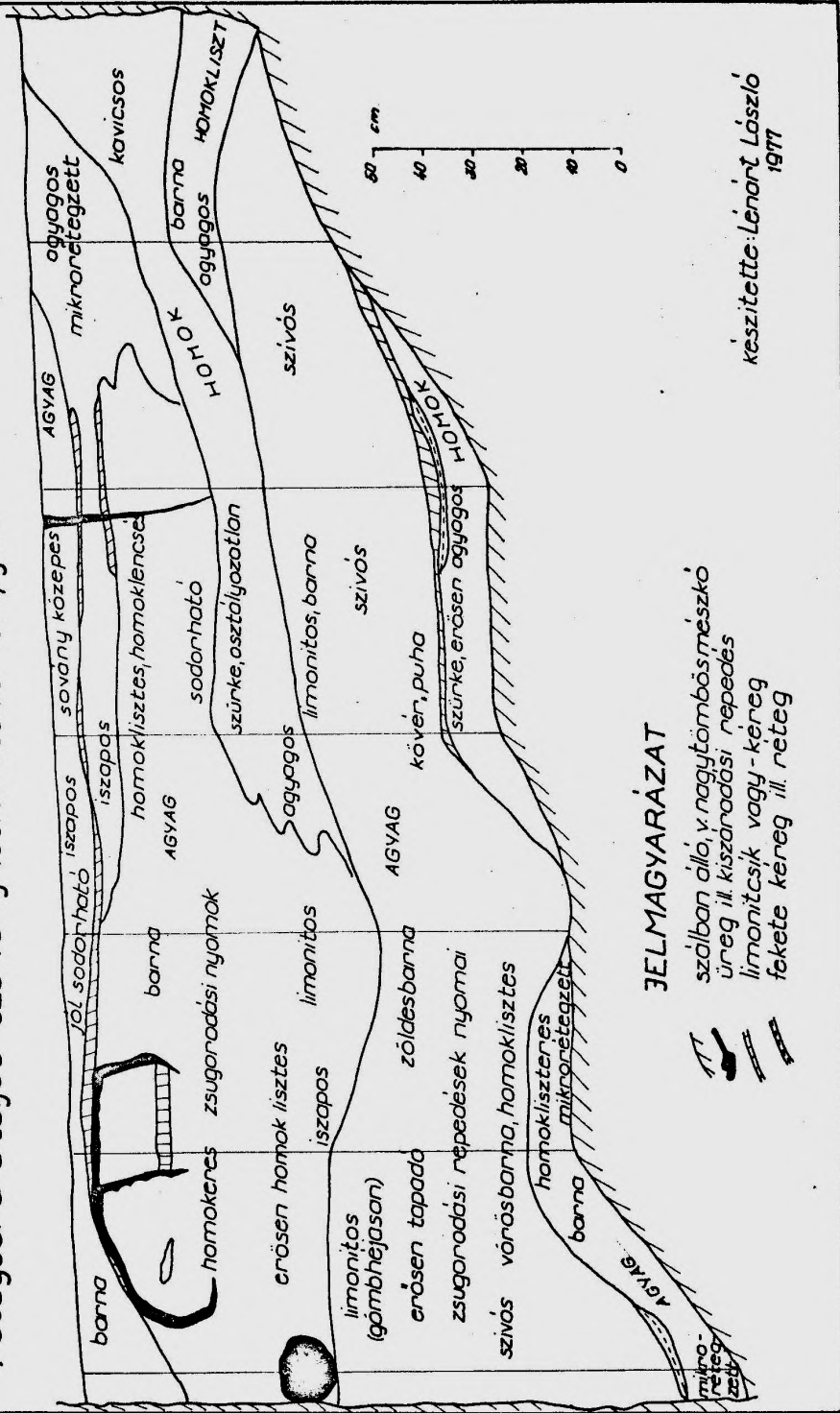

ÜTMENTI BARLANG

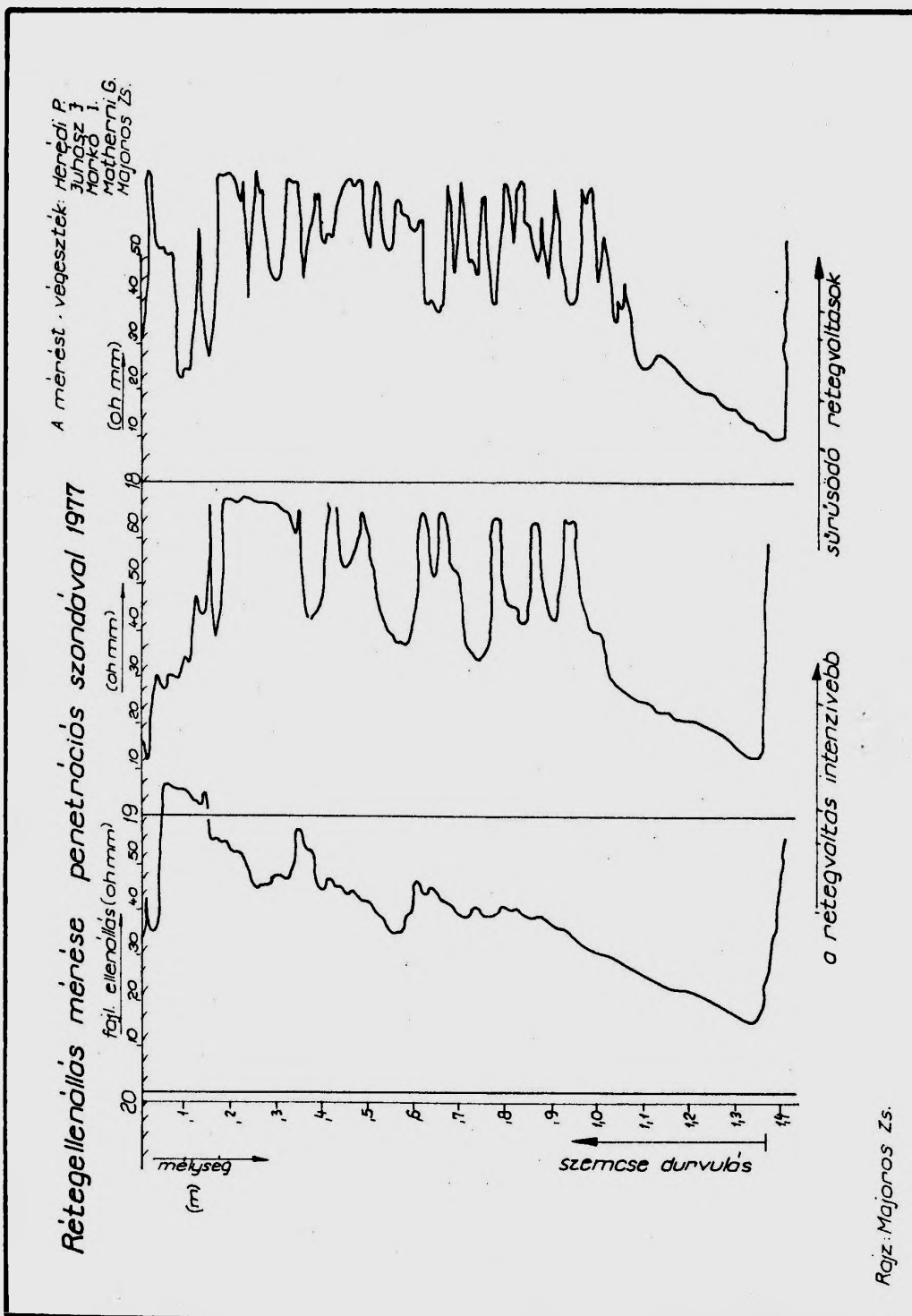
BÜKK HGS. LÉTRÁSTETŐ

Alétrási - Vizes - bg. Anyagfej-termének agyagfala makroszkóposan leírt rétegsora a teljes szelvény letisztítása alapján

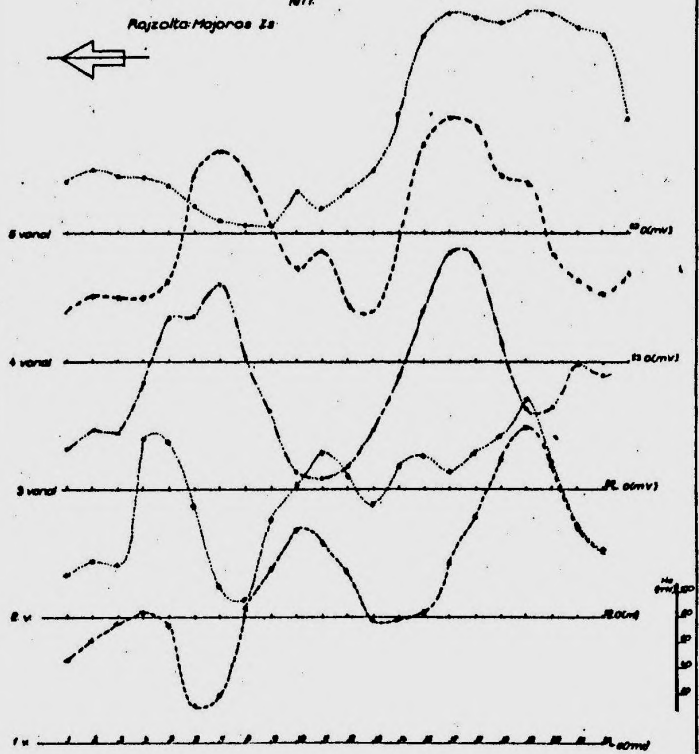
készítette: Lenart László
1977

RÁDIÓFREKVENCIÁS HORIZONTÁLIS SZELVÉNYEZÉS A SPEIZI-BQ FELETT
R.R. adó $f = 150 \text{ kHz}$, H_0 -mérés

A mérést végezte Majoros Zs.
Nyitrai P.
Vincze F.
1977.

Rajzolta Majoros Zs.

(További mérések (M.p.f.) 10 v. ábránál és az értékekhez)

2/ A Kutya-lyuk lezárása

A Bükk Nemzeti Park kifogásolta, hogy a Kutya-lyuk jelenlegi lezárásán át nem tudnak a denevérek közlekedni. Az Idegenforgalmi Hivatal nyilvántartója saját céljuknak - a barlang illetéktelenek előli biztonságos lezárása - sem felelt meg, így egyértelműen indokolt volt a bejáratot biztonságosan, a denevérek számára járhatóan lezárni.

Az Idegenforgalmi Hivatal megbízásából elkészítettük a két, egymást részben fedő, sodronnyal borított vasrácsot. A megadott méretre szabott vasanyagot a Kutya-lyuk nevű kürtő falába mélyített üregekbe cementeztük be, majd a vaspántokat a helyszínen ráhegesztettük. Az így elkészített vasrácsot merev, kislyuku acélhálóval borítottuk, hogy a felülről behulló /bedobált/ kődarabok a barlangba ne jussanak be. A denevérek a két rács között bőségesen elférnek, így mindenki kívánságának eleget tettünk a lezárással.

A beszerelésért csoportunk 7000 Ft-ot kapott. Összesen 138 órába telt a munka elvégzése, így 50,5 Ft/ó átlagkeresethez jutottunk. A munkában 15 fő vett részt, 11 alkalommal, ami 45 kiszállásnak felel meg. A feladatot csoportunk következő tagjai végezték:

Lénárt László	23/7	Gyurkó Péter	8/4
Vinoze Ferenc	21,5/6	Majoros Zsuzsanna	7,5/2
Csorba János	13,5/4	Tóth Zoltán	5,5/2
Mélypataki Zoltán	13/5	Kiss Attila	5/2
Szabó József	12,5/4	Répási Lajos	3,5/1
Somodi László	9/2	Kasza István	3/1
Tokár Ferenc	8,5/3	Vendég	3/1
Csontos János	2/1		

3/ Csepegésmérés

Az 1971-ben elkezdett méréseket az 1977-es évben is folytattuk. 6 mérőhelyen, hetente mértük a kicsepegett víz mennyiségét. Volt rá példa, hogy egy-egy hét kimaradt, de arra is, hogy egy héten több mérés történt. Így aztán heti átlagban az 1 méréssorozat oszlopnem mindenkor megvolt. A VITUKI a tárgyévben is átvette az adatainkat. Eredetileg havi 3 méréssorozatban állapodtunk meg, s ezt tudtuk is biztosítani, bár mindenkor törekedtünk a heti mérésekre.

A mérések elvégzésére 50 alkalommal, 93 csoporttagunk /30 fő és 24 vendég/ szállt le, azaz több esetben a barlangi bemutató tura előtt a méréseket is elvégeztük, s így azt is bemutattuk a vendégeknek. A méréssorozat elvégzésére kb. 175 órát fordítottunk, az így kilátásba helyezett 20000 Ft összeg /mely egy része 1978. elején fog megérkezni/ és a ráfordított idő aránya 114,3 Ft/óra. Ugy tűnik, elég alacsony óraszámú sikerült a feladatot megoldanunk. Csak az a probléma, hogy egy egész évben minden hétvégére kellett minimum két embert összeszedni, s ez sokkal nehezebb mint egy 60 óras munkára "befűzni" 50 barlangkutatót. Másrészt ez a barlangban eltöltött tiszta idő. Ha külön csak a mérésért megy a csoport a Miskolc-Lillafüred-Létrástető és vissza idő is beszámítandó.

A csoportunk 30 tagja által végzett méréseket a következők végezték legnagyobb részben:

Lénárt László	14	Koroknay József	4
Majoros Zsuzsanna	8	Hévesi Béla	4

Gyurkó Péter	8	Málypataki Zoltán	4
Kiss Attila	7	Máriássy Ferenc	3
Gonda Gyula	6	Trajter Tamás	3
Fáy Márton	3		

11 fő 2-2 alkalommal, 8 fő 1-1 alkalommal.

Terepi aktivitásunk

Csoportunkhoz 1977-ben 165 kutatási jelentés érkezett be, amelyen 213 munkaalkalmat dokumentáltunk. A birtokunkban lévő adatok állt össze az alábbi kép:

	Turák száma	Résztevők száma /vendégekkel/	Munkaóra
Kut. engedélyes barlangjaink:	94	367	1559
Ezen belül:			
- Létrási-vizesbarlang	76	282	1059
- Szepesi-barlang	7	45	323
- Egyéb barlang	11	38	177
Nem általunk kutatott barlang	56	256	1198
- a Bükkben	44	191	1008
- másutt	12	65	190
Hazai barlang összesen:	150	623	2757
Külföldi barlang	40	98	414
Barlang összesen	190	721	3171
Felszínről induló bontás	10	38	254
Bejáró és sziklázó tura	13	42	621
Összes tevékenységünk	213	801	4046

Munkánkat hétféteken, hétközben /István-barlangi munkálatok/ és nyári, téli táborban végeztük a Bükkben, illetve egyéb hazai barlangokban. Külföldi barlangkutatásunk bolgár, osseh, lengyel és svájci barlangkutató táborokban vendégként való részvételt jelentett.

Tudományos tevékenységünk

Az 1977. évi tudományos /terepi/ tevékenységünk meglehetősen szerénynek mondható. Mindössze a következő méréseket, megfigyeléseket végeztük el a jelzett időben.

Csapegésmérés: A Létrási-vizesbarlangban 6 helyen, heti mérések formájában. Az adatokat egyrészt előadásban dolgoztuk fel, másrészt a VITUKI-nak adtuk át.

Barlangklimatológiai mérések: a Létrási-vizesbarlangban 10 léghőmérő és 2 vízhőmérő adatait hetente rögzítjük. A két távolabb /a barlang belsőbb termeiben/ elhelyezett hőmérőt alkalmanként olvassuk le. Ugyanígy az egyes leszállások során regisztráljuk a Szepesi-barlang "Baldachinjánál" lévő hőmérő adatait.

Denevérszámlálás: A csapegésmérés utvonalaán a denevérek tömörülését, illetve egyedszámait vizsgáljuk a hőmérséklet függvényében. Érdekes, hogy az egyes denevércsoportok száma időben változik, azaz nő a csoport vagy fogy. A törvényszerűség megállapítására több mint 7 éves adatsorunk van már.

Barlanggeodéziai mérések, térképkészítés: Néhány kisebb barlang /Nyárujhegyi MEK-barlang, Panoráma-barlang, Kő-lyuk-gallyai-barlang/ felmérését végeztük el. Emellett a tavaly felmért Lengyel-barlang térképét készítettük el, valamint a "Zsombolyosoktól a Marcel Loubens osoportig" című kiadványunk térképanyagát rajzoltuk át megfelelő méretűre.

Barlangi üledékszervényezés: A Létrási-vizesbarlangban a Zebra-folyosó végén levő agyagfelhalmozódást - melynek a földtani rétegsorát már régebben elkészítettük - elektromos penetrációs szondával vizsgáltuk meg. A jelzett geofizikai mérőeszköz egy 2 mm-es elekt róda-távolságu ellenállásmérő. Ez már 2 cm-es réteget is igen jól elkülönít. Az észlelési adatsort erősítés után regisztrálólóval folyamatosan rögzítjük. A hely kiválasztását a szondatest hossza /2 m/ szabta meg, továbbá, hogy a szonda kimondottan csak agyagréteghez jó - abba tud behatolni. Így egy mikro-törlet üledéket ismertünk meg, melynek rétege a keresztvezető barlangjáratok váltakozó üledékszállítására miatt csak kismértékben korrelálhatók egymással. További vizsgálatok elvégzését tervezzük más barlangokban is, s a szonda méretét kívánjuk csökkenteni 0,5-0,7 m-re.

Az Agyagfej-terem végében több méter magas agyagfal található. Ennek rétegsorát leirtuk és lefényképeztük, mintákat vettünk belőle különböző - mérnökgeológiai, vizraktározási, derivatográfus - vizsgálatok céljára.

Eddig több barlangi mintát elemeztünk a felsoroltak szerint, de értékelésére csak nagyszámu mintán elvégzett vizsgálat után kerülhet sor. A mintákból dr. Kordos Lászlónak is küldtünk őslénytani vizsgálat céljaira.

Geofizikai mérések külvezetékén: A Speizi-barlang környezetében végeztünk rádiókip méréseket. Célunk a Nagy-terem felszíni vetületének lehatárolása, illetve a felmenő kürtőre való rábontás, ugyanis a jelenlegi odavezető szakasz életveszélyes.

A mérések egy része elkészült. Ismételten mértünk a Jávorkuti ut mentén a Létrási-vizes-, a Kismogyorós- és a jelenleg még ismeretlen Tavi-barlang felett.

Publikációink, jelentéseink

Az 1977-es év kisebb publikációkban meglehetősen szerény volt. /Ennek részben az oka, hogy az MKBT 1977-ben csak angol nyelvű számot és egy évkönyvet tudott kiadni./

Csoportunkat viszont anyagilag és időbelileg is igen megterhelte az önállóan kiadott "Zsombolyosoktól a Marcel Loubens osoportig" című kiadvány. Ez a füzetecske csoportunk 25 éves történetét próbálta rögzíteni a meglehetősen hiányos írásbeli nyomok alapján. Emiatt csak arról mertünk írni, amiről biztos, írott adatunk volt. Ha bárki újabb adatokat tud nyújtani - akár miskolci szintű közös munkában - már fel tudjuk használni.

A 92 oldalas, szép kiállítású /az Egyetemi Nyomda érdeme/ könyvecskében 23 térképvázlatot, több statisztikai összeállítás közlünk.

A tartalomjegyzék a következő:

Barlangász himnuszunk

Történeti rész

Személyi adatok

Barlangkutatóink névsora

Átlagon felüli aktivitás

Vezetőink

Jutalmak, elismerések

Barlangos esküvők

Barlangfeltárás, barlangjárás

Barlangfeltárások

Barlangok, ahol jártunk

Adatrögzítés

A feltárt jelentősebb barlangjaink térképei

Térképjegyzék

Denevérmegfigyeléseink

Barlangkutatók ismeretterjesztő és tudományos előadásai

Ujságok, rádió, film

Szakmai publikációink

Fontosabb adatok

Fontosabb táboraink

Viznyomjelzéseink

Tevékenységünk számokban

Forrásmunkák

Naplók

Jegyzőkönyvek, jelentések

Kéziratok

Ez évben jelent meg a Nehézipari Műszaki Egyetem gondozásában Lémárt László "Hidrogeológiai kirándulások a Bükkben" o. egyetemi jegyzete. A szövegben számos utalás, leírás történik a barlangokról. A jelentősebb bükki barlangok közül a Létrási-vizes-, Szepesi-/akna/, Istvánlápai-, Bolhás-, István-, Tapolcai-Termál-, Szeleta-barlangok térképei találhatóak meg. Emellett csepegés és barlangklimatológiai diagramok, forrásadatok, földtani szelvények és egyéb ábrák, mellékletek szerepelnek a Bükk karsztos területeiről.

1977-ben több jelentést adtunk le illetékes helyeken. Az Idegenforgalmi Hivatal részére az István-barlangi munkákkal kapcsolatban a kopogózásról, a Megfagyott-Vizesés lemosásáról és a Kutya-lyuk lezárásáról adtunk jelentést, illetve szakvéleményt.

Az OTVH-nak a Szepesi- és a Kismogyorós-barlangok lezárási tervét adtuk át. /A lezárást a sportkör pénzügyi kötöttségei miatt nem tudtuk elvégezni./

A MEAFK-nak éves előzetes jelentésünket december elsején adtuk le.

Az MKBT-nak a következő évi munkatervünket, illetve a főtitkári beszámolóhoz szükséges 4 évi tevékenységünkről szóló jelentést küldtük meg december közepén.

A III. Szeleoterápiái- és Klíma Anketon elmondott előadásunkat az MKBT-nak /publikációs reménnyel/ megküldtük. A havi műsorfüzet "Hirkártya" nevű rovatával eddig egyszer éltünk, de ez a szám feltétlenül több lesz 1978-ban.

A Szamentu-barlang kutatásának multja

A MTE SZ-ben 1977. március 9-én elhangzott előadás/

Balogh Tamás, Szabadkai Béla 1951-ben /Balogh T. visszaemlékezése szerint/ jártak a barlangban. Esős idő volt, így csak az első kúrtó aljáig jutottak, utjukat állta a víz és a törmelék.

A kúrtó egy kovácsműhelyi daruról származó fafokos hágosóval ereszkedtek le. A küszöbön egy tölgyfába villám csapott, arról így le tudták hántani a kővet, s ebből kis kunyhót építettek maguknak a viharos zápor ellen.

Borbély Sándor, Várszegi Sándor /Borbély S. visszaemlékezése szerint /1954-ben jártak a barlangban. Leírása szerint kb. 30 m hosszú volt, végén eltömődve. Az agyagban karbidlámpa nyomát találták. Feltételezi, hogy Venkovics István és Wein György lehetett

lenn előttük, akik annak idején erre tevékenykedtek.

Palios Károly /szentléleki turistaház jelenlegi vezetője/ kiskatonaként segédkezett a leereszkedésben, valamikor az 50-es években egy geológusnak. Lehet, hogy Venkovicsék voltak, ám lehet, hogy Jakucs L., aki ugyancsak hetekre hivatalosan a kis-fennsík területre jött le kutatni annak idején.

Csatkó Pál és jómagam 1963 nyarán jártunk lent többször. A barátságkerti munkásházban laktunk - mint az Erdőrendezőség dolgozói - s esténként kibontogattuk a kürtő aljától a kuszó szakaszt, amelyet ezek szerint egy áradás kővel telehordott. A Termál-szifonig jutottunk el, amelybe akkor nem mertünk belemászni. Akkoriban a kürtőn egy Clematis vitalva indáján ereszkedtünk le. Később egy kiránduláson 1967 nyarán a lengyelekkel - Balogh Tamástól tudtam meg, hogy a vizes szakasz nem ismert - 1967. október elején Balás Anna, Szomoru Zsuzsa, Szeremley Géza és én a Termál-szifon előtti szálkő szűkületet bontottuk át.

Október végén Liptai Egít, Szomoru Zsuzsa, Szeremley Géza és én az első szakaszt bányász kompasszal felmértük és átjutottunk a Termál-szifonon. A Teenager-terem felső szakaszát jártuk be, illetve a Csont-ágot. A terem további részeit - a Széndioxidos-szifont és egyéb mellékjáratooskákat - a felmérés során ismertük meg a további időszakban, amely munkákban a MEAFC Szakosztályból többen is részt vettek.

A térképezés során jöttünk rá, hogy a Csont-ág a kuszoda felett áthalad - meg is találtuk az összekötő kürtőt.

Az Ajándék-ágot 1968. február 19-én találtuk, az ott jelenlevő Majoros és Szomoru Zsuzsa névnapján és Szeremley Géza születésnapján, ezért kapta nevét. A terem térképezése közben vettük észre, miután létét már az emelet viszonyokból következtetve régebben sejtettük.

Kutatás /bontás/ azóta a barlangban csak a Széndioxidos-szifonban folyt, nem túl nagy intenzitással. A barlangban - az 1967-68-as bányászkompassos mérés után - több mérés történt a következők szerint. 1974-ben a kuszodát - a felfedező áig - a székesfehérvári EFE Földmérési és Földrendezési Főiskola hallgatói VILD TO-s busszólával mérték fel Nagy Géza és Kárpát József vezetésével a Természetvédelmi TDK-tábor 74 keretein belül.

1975-ben a Természetvédelmi TDK tábor 75 szervezésében BRT műszerrel a Csont-ágról és a Teremről sokszögvonalt készült, melyet ugyancsak a székesfehérváriak készítettek Ágfalvi Mihály vezetésével.

A BME Villamosmérnöki Karának hallgatóival pedig a Teremben elhelyezendő reflektor állások és a tervezett léposó pontjait mértük fel.

Az Erdészeti és Faipari Egyetem hallgatói Kovács Gyula vezetésével a Csont-ág jellegzetes szelvényeiről készítettek mintegy 50 fotogrammetriai felvételt ugyanekkor.

Az 1975 novemberében Kárpát József vezetésével a székesfehérváriak rádióhullámos mérőeszközükkel a Csont-ág vége és a felszín között 8 m távolságot mértek be.

1976 novemberében Gonda Gyulával mértük fel az Ajándék-ágot bányászkompasszal.

Szeremley Szabolcs

Beszámoló jelentés a Nehézipari Műszaki Egyetem TDK Karsthidrológiai Szakcsoport
1977. évi munkájáról

Csoportunk 1977-ben folytatta feltáró munkáját és tudományos kutatásait a Bükk-fennsík.

1977-ben a Zsivány-barlangra, Pécsi bontásra, a Király Lajos-barlangra, az István-lápai-barlangra, az Egyetem-többrre, a Fekete-barlangra és a Kismező-Lusta-völgy közötti területre kértünk az OTvH-tól kutatási engedélyt.

Részletes beszámoló

a/ Táborok

Az év folyamán a tanulmányi szabadsághoz 1 azodva 3 tábort szerveztünk. Két egyhetest és egy kéthetest, amelyeknek átlagos létszáma 12 fő volt.

1/ Téli tábor

1977. január 31-től február 6-ig a tábor programja az István-lápai-barlang továbbkutatása lett volna. Az István-lápai lezárlásokra azonban a magas karstvizállás következtében elzáródott szifonok miatt nem kerülhetett sor. Ehelyett a Fekete-barlangban, az Egyetem-többrban és a Fenyves-réten dolgoztunk.

Az Egyetem-többrben négy ember négy alkalommal dolgozott. A szálkőzet repedésének tágitásával 13⁴ munkaórát töltöttünk.

A Fekete-barlangban fotóztunk és eltávolítottunk egy 2-3 q-ás követ az egyik akna tezejéről, mert veszélyesen ingott. A barlangban 51 órát töltöttünk.

A Fenyves-réten egy új barlangot tártunk fel, amelyik a Szendvics-barlang nevet kapta. A 18 m mély barlang feltárásának időszükséglete 180 óra volt. A fentiekén kívül elvégeztük a MEAFC Barlangkutató csoport részére a szokásos csepegésmérést a Vizes-barlangban. Két alkalommal jártunk az István-lápai-barlangban, amikor be- és kiszertük a köteleinket.

2/ Nyári tábor

1977. augusztus 26-tól szeptember 9-ig István-lápa.

A kéthetes táborozás alatt az István-lápai-barlangot akartuk lezárni. Ehhez 3 helyről ígértek támogatást: a Barlangtani Intézettől, a Miskolci Vízművektől és az LKM mészkőbányájától.

A lezárási terveket a Borsodi Szénbányák Bányafejlesztési és Komplex Szocialista Brigádja brigádmunkában készítette el. A lezárni kívánt új bejárat bányászati módszerrel, robbantással mélyült volna. A robbantásokat az LKM mészkőbányája vállalta. A lezáráshoz szükséges nyersanyagokat a Vízművek ígérte beszerezni és felszállítani. Az egyéb költségeket és a munkabért az OTvH fizette volna ki. Azonban a táborozás előtti héten a Vízművek megváltoztatta ígértét és a méretre hajlitott vas, kevert beton beszerzése és felszállítása helyett pénzt ajánlott fel. Ennek a felajánlott pénznek a számlánkra való tényleges átutalása viszont csak novemberben történhetett meg, a Barlangtani Intézet pedig nem tudott előre fizetni. Ezért a mészkőbányával úgy állapodtunk meg, hogy amíg nem

lesz pénz, addig nem robbantanak, hanem a szocialista brigádmozgalom keretében segítenek nekünk a kézi jóvesztésben és a tábor idejére felvontattak egy légsűrítőt pikamerakkal.

A légkalapáccsal való munkának minden előnyét kihasználva is csak 2,5 m-t tudtunk előre haladni az új bejárattal az igen szivós kőzetben. A táborozás két hete alatt végzett munkáink:

Három lábat és a peregéstől védő ácsolatot készítettünk a leendő bejárat fölé. Elvégeztük a kiviteli tervben előírt földmunkákat: 15 m² talajt mozgattunk meg. A bejárattól nem messze egy 2x3 méteres felvonulási épületet emeltünk a cement majdani tárolásához. Hőszubérotól Éssakra 16 órán át bontottunk egy tübröt, bejutás nem történt.

A Szent István-lápa területén geológiai megfigyeléseket a két hét alatt folyamatosan végeztünk. Felszíni bejárást a Bükk déli területeire két alkalommal tettünk. A Szt. István-lápan egy régi elagyagosodott forrást találtunk, amelynek elkezdtük a kitisztítását. Egy alkalommal bontottunk az Egyetem-tübrben és egy lezárást hajtottunk végre az István-lápa nyugati ágába.

3. Őszi tábor

1977. november 4-től november 9-ig Létrástető.

A táborozás során a Fekete-barlang feletti terepen végeztünk geofizikai méréseket. Első lépésben geodéziailag kitűztük a felszíni mérőhálózatot, majd a hátralévő napokban mintegy 30 mérést végeztünk. Vertikális elektromos szondázásokat hajtottunk végre. Egy-egy VESZ mérés ideje másfél - két óra volt. A mérések célja, hogy pontosabban megismerhessük a terület települési viszonyait, és elhatároljuk a felszínen egyébként nehezen követhető képződményeit. A mérések kiértékelését tavasszal fogjuk befejezni. A geofizikai mérésekkel párhuzamosan több tuot kőzetmintát gyűjtöttünk, és geológiai leírásokat készítettünk bejárásaink során. A tábor ideje alatt folyamatosan tovább mélyítettük az István-lápai-barlang új bejárati aknáját. 380 munkaórát teljesítettünk, átlagos létszámunk 6 fő volt.

b/ Hétfégi munkautrák

A Bükk-hegység közelsége révén, szinte minden szombat-vasárnap lehetőségünk nyílt a barlangi munkákra. A hétfégeken kutatási területünkön átlagosan 6-7 fő dolgozott. A munkák geofizikai mérésekből, robbantásból, bontásból, járatbiztosításból, barlangbejárásból, térképezésből, fotózásból, kőzetminta gyűjtésből, geológiai megfigyelésből álltak.

1/ István-lápai-barlang

Az év eleje a barlang lezárás előkészületeinek jegyzében telt el. A lezárási terv és a költségvetés elfogadtatása után a lezáró vasajtót készítettük el.

Nyár végén kezdtük el az új bejárati akna mélyítését. Először légkalapáccsal dolgoztunk, de a szivós mészkősziklát csak robbantással tudtuk eredményesen aprítani. Az év végéig 9 m-t haladtunk lefelé.

Négy alkalommal szálltunk le a barlangba. Megfigyeléseket végeztünk a majdani elektronikus vízszintészlelő detektor optimális elhelyezéséhez. A tervek szerint a detektor piezokerámiából készül, amely által nyújtott elektromos jelet felerősítve a felszínen folyamatosan mérnénk.

2/ Király Lajos-barlang

A barlang legmélyebb pontját a Kut-at négy alkalommal bontottuk. Ujabb részbe még nem sikerült bejutni.

3/ Ervetem-töbör

A bontás továbbra is reménykeltő. Megfelelő, a vésőnél és kalapáccsnál hatékonyabb eszközökkel gyorsabban haladna a munka. Hat hétvégen dolgoztunk a szombolyban, jelentős mintegy 10 méteres előrehaladás történt.

4/ Fekete-barlang

Hétfői turáink során 15-ször szálltunk le a barlangba. Tovább térképeztük a járatokat. Sokat fotóztunk. A barlang legmélyebb pontján továbbfolytattuk a már elkezdett bontásunkat - sikerrel. 80 m új szakaszt tártunk fel. Tavasszal befejeztük a bejáratú akna felső szakaszának ácsolását, az alsó rész biztosítása azonban még megoldatlan.

Lévay Tibor

Az Orvosegyetem Sport Club Barlangkutató és Magashegyjáró Szakosportjának

1977. évi munkájáról

Az éves beszámolóban csoportunk tevékenységét az alábbiak szerint vizsgáljuk:

- I. kutatási tevékenység
- II. terepbejáró és egyéb barlangkutató tevékenység
- III. technikai gyakorlatok
- IV. egyéb tevékenység

Barlangkutató csoportunk 1977. évben látványos eredményeket, sikereket nem ért el. Új barlangot vagy jelentős barlangszakaszokat nem sikerült feltárni.

I. Kutatási tevékenység

1/ Ferenc-hegyi-barlang

A kifejtett tevékenység a barlang szakaszos bejárásával merült ki. Számbavettük a több mint egy éves lezárás szomorú eredményét, a barlang egyes - nemcsak a bejáratnál - hanem a barlangban - elhelyezkedő szeméthalmokat, a letört fogásokat, kiugrókat stb. A kutatási helyeinkről ellopott számszámok hiánya azt jelezte, hogy a szigorú lezárás ideje alatt ismeretlen tettesek több ízben megfordultak a barlangunkban. A bejutásukra két magyarázat lehetséges, vagy a lezárt bejáraton jöttek be, vagy pedig létezik egy harmadik bejárat a barlangba. Ennek nyomára azonban a leg gondosabb kereséssel sem sikerült rábukkannunk.

2/ Poros-barlang

1977-ben 10 esetben történt lezárlás a barlangba. Továbbjutással nem kísérleteztünk. A feladat eddigi járatok mélyítése, kényelmessé tétele volt. Ez jelenleg már nagyjából megoldottnak tekinthető, bár terveinkben szerepel a bejárat előtti térség megtisztítása.

3/ Répás-viznyelőbarlang

Fő kutatási helyünkön ez évben igen szomorú helyzet állt elő. Az éves nagy tábor alkalmával derült ki az a szomorú tény, hogy jelentős esőzések vagy a megemelkedett karanténvíz szint hatására a barlangot majdnem teljes egészében elöntötte a víz. Megpróbálkoztunk a víz kiszivattyúzásával, sajnos teljesen sikertelenül. Augusztus végére a víz hirtelen eltűnt, de sem a víz befolyási, sem eltűnési helyét nem sikerült megállapítani.

II. Terepbejáró és egyéb barlangkutató tevékenység

Tekintve, hogy a tábor idején jelentős szabadidővel rendelkezünk, több terepjárást hajtottunk végre Répáshuta környékén.

Több kisebb barlangot sikerült a Hidegpataki-völgy oldalában felfedezni. Ezek helyeinek pontos behatárolását, felmérését az 1978. évi feladatok közé soroltuk.

A Gyertyán-völgyben már régóta ismert volt előttünk az üveghutai temetőnél elhelyezkedő viznyelő. Ez a viznyelő nyeli el a Gyertyán-völgy és oldalvölgyeinek vizét. A viznyelő bejáratát megtisztítottuk, bekerítettük, majd tevékenységét két héten át folyamatosan figyelemmel kísértük. A két hét során négy alkalommal esett az eső. A barlangban maximálisan befolyó vízmennyiség kb. 1000-2000 liter/perc volt. Egy esetben kb. 6 óra hosszat a barlang folyamatosan nyelte a 3-400 liter/perc vízmennyiséget. Az azóta eltelt időszakban is a környéken több esetben esett kisebb nagyobb csapadék, melyet a viznyelő folyamatosan elnyel. A Gyertyán-völgyben és környékén is jelenleg összesen 5 barlangot ismerünk.

Garas Árpád - Szloboda Ferenc

Jelentés a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról

A csoport kutatási területe

1977. évben a Papp Ferenc Csoport kutatási területe az előző évekhez hasonlóan az Aggtelek-Jósvafői karsztterületen a Jósva-völgy - Keosó-völgy - Magyar-Cseh-slovák államhatár - és a Szelce-puszta - Szin által határolt terület volt. Ezen a területen belül 1977. évben a Csoport az alábbi barlangok kutatására kapott engedélyt: Vass Imre-barlang, Kossuth-barlang, Musztáng-barlang, Szarvas-öl, Séhova-szomboly, Kuriszlánfői-szomboly, Kuriszlán-völgyi-viznyelőbarlang, a Sárog-kerti-forrásvölgy barlangjai, valamint a Ménes-völgytől É-ra elterülő fennsík 1, 2, 3, 4. sz. viznyelői a megadott térképvázlat szerint.

A Csoport létszáma

A Csoport létszáma 1977. december 31-én 45 fő volt.

A Csoport pénzügyi helyzete

A Papp Ferenc Csoport bevétele 1977. évre vonatkozóan az alábbi volt:

1976 évről maradványként jelentkezett 16.500 Ft. Az 1977. évi MEDOSZ támogatás 6000 Ft volt. A Csoport tagság táborigi hozzájárulása 3000 Ft volt, tehát a teljes évi bevétel 25.000 Ft volt.

A kiadások az alábbiak voltak:

Az 1977. évi nyári kutatótábor költsége 10.100 Ft volt. A Papp Ferenc Csoport 10.000 Ft értékben 5 sátrat és 3 hátizsákot vásárolt az év folyamán. A teljes kiadás összege tehát 20.100 Ft volt. Maradványunk 1978. évre tehát 5.400 Ft.

Az 1977. évi feltáró kutatások

Az 1977 januárjától végzett munkák tulnyomó része a Ménes-völgy É-i oldalán lévő fennsíkra /az Alsó-hegy Ny-i nyulványa/ irányult.

A részletes terepbejárás alkalmával a terület összes objektumát megvizsgáltuk, megbottottuk. A 6 km²-nyi területen 14 helyen dolgoztunk, ezek közül azonban ma már csak a Péreosnyelő-barlang, a Vacsora-barlang /Zugó-forrás/ és a Fedor-forrás feletti berogyás látszik alkalmasnak további kutatásra.

Az év folyamán két táborot szerveztünk és bonyolítottunk le. 1977 tavaszán és 1977 nyarán /augusztusban/ a Sárog-kerti-forrásoknál. A táborokon kívül, hétfégi munkáink során terepbejárást, vizkémiai méréseket, valamint megfelelő létszám esetén bontási munkálatokat végeztünk.

1/ Péreos-nyelő

A sárog-kerti Keleti-forrástól ÉNy-ra található, mintegy 150 m-re a fennsík szélétől. 45 m magasságban a forrás felett. Feltételezésünk szerint inaktív viznyelő, amely teljesen feltöltődött, sőt vizgyűjtő területét is elvesztette.

Tőle ÉK-i irányban, a fennsík legszélső dolinájában, kb. 60-70 m-re az aktív viznyelő található, ez azonban még nagyobb mértékben el van tömődve és határozott vízfolyás sem észlelhető.

A Péreos-nyelő a munkák megkezdése előtt egy kb. 45°-os szögben összetartó sziklahasadék mellett kialakult berogyás volt. É-i oldalát kb. 4 m mély függőleges szalkó, D-i oldalát 60°-os lejtő alkotta.

Először a hasadék alját bontottuk meg; mintegy 4 m után a Ny-1 fal kezdett aláhajlónak válni, az agyagkitöltés és a szálkő között pedig kisebb légréseket, üregeket lehetett találni, amelyek a lefelé haladó munkát jelentős mértékben megkönnyítették. Ujabb 1,5-2 m után az É-1 és D-1 szálkő között egy majdnem függőleges kürtőben haladtunk lefelé.

A munka során rendkívül nagymennyiségű oserép, égetett agyag, sőt egy ép korsó is előkeült a hallstatti kulturából. A felső 4 m-es szakaszon felhozott oserépek között egy-két bükki kulturájú is akadt.

Az 1977. évi tavasza óta bontott víznyelőből hozzávetőlegesen 9-10 m³ agyag került ki. Ez egy alkalommal 200-200 vödör, ami 4-4 órás munkával volt egyenlő. Ez alatt az idő alatt 1,5-2 métert haladtunk lefelé a keresztmetszettől függően.

1978. március 12-én 15 mélységben blyukadtunk és sikerült bejutni egy 32 m mély, 80 m hosszú járatba, mely igen nagy - 2-3 m széles, 10-15 m magas - szelvényekkel rendelkezik. A továbbjutást agyagszifon akadályozza. A barlang pontos felmérése és további kutatása 1978. évi feladataink közé tartozik.

2-3. Nagy-forrasszáj-barlang és környéke

a/ A sárog-kerti Ny-1 forrás felett 16 m-re, É-ÉNy-1 irányban helyezkedik el. Neve is utal feltételezett eredetére: régi árvízi forrásbarlang. A barlangot először 1977. tavaszán kezdtük el bontani, de ekkor alig 1-2 m³ agyagot tudtunk kitermelni az akkori végpontról /G₁-G₂ szelvény/.

Csak az 1977. évi nyári tábor alkalmával sikerült a barlangot kb. 6 napos munkával az agyagkitöltéstől megtisztítani. A kitermelt agyagmennyiség 8-9 m³-re tehető. A munka során két felfelé menő kürtőt találtunk, melyek a felszínre már nem érnek fel.

A víz a barlang legmélyebb pontján található, 10-15 cm széles, 1-1,5 m hosszú repedésből jöhetett fel, mert a barlangban a teljes szálkőig való kitisztítás után sem találtunk olyan helyet, ahonnan nagyobb szelvényben jöhetett volna fel. A barlang további kutatására nem alkalmas.

b/ Kacor-barlang a sziklafal oldalában egy bemélyedésre lettünk figyelmesek 1977. tavaszán, s mintegy 1 órás munka után egy 13 m hosszú oszterű járatba jutottunk, amelynek végpontja egy 1-1,5 m magas "teremben" végződött. Ennek É-1 oldalán egy repedés volt, melyen K-re és Ny-ra is egye-egy 10-15 cm-es hasadékba lehetett belátni.

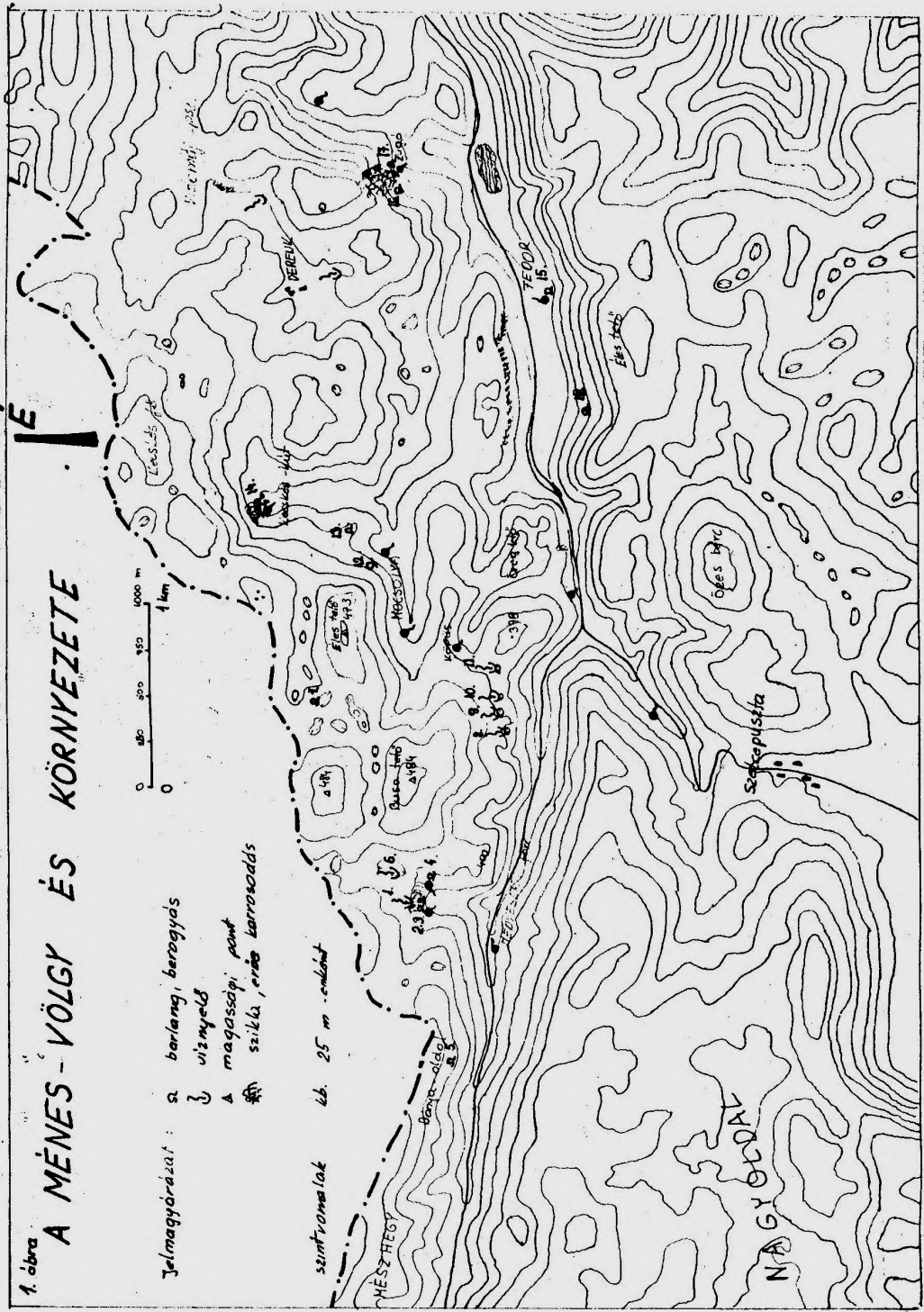
A Nagyforrás-szájban lévő munka során az alsó repedéshez érve határozott huzat volt érezhető, amely a hasadékba befelé húzott. Füst segítségével kimutattuk, hogy a levegő a Kacor-barlangból jön ki, mégpedig igen gyorsan. Ennek ellenére a forrás-delta rendszer kutatásával felhagytunk.

4. A Sárog-kerti - Keleti-forrás árvízi forrasszája

1977. tavaszán a különösen nagy árvíz miatt új forrasszáj nyílt meg a Sárog-kerti K-1 forrás felett kb. 8 méterrel. A víz fa gyökerei mellett egy kisebb kráterből jött, s a kis keresztmetszet és nagy nyomás miatt kb. 30-0 cm magásra szökőkútszerűen lövellt fel. A vízhozam kb. 1000 l/p volt. Az árvíz levonulása után a krátert megbontottuk és 1 m mélységben szálkőben öklömnyi járatot találtunk, amely további 1,5 m mély. Légáramlás nem tapasztalható.

5. Dögszag-barlang

A bánya-oldali ún. Dögszag-barlang türedezett mészkőszirtek aljában, a völgytől 80-90 m magasságban található. A bejáratot rövid munkával megtisztítottuk, majd kb. 45-ben

1. ábra

A MÉNES-VÖLGY ÉS KÖRNYEZETE

Jelmagyarázat:

- barlang, berogyós
- ∩ víznyelők
- △ magassági pont
- ⊞ szikla, erdő károsodás

szintronalak kb. 25 m. emelést

MÉNÉS-HEGY

NAGYODAI

Szekerespuszta

Ófés-bérc

Esz-tócsa

7600

Ménés-völgy

Ménés-hegy

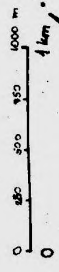
7500

7400

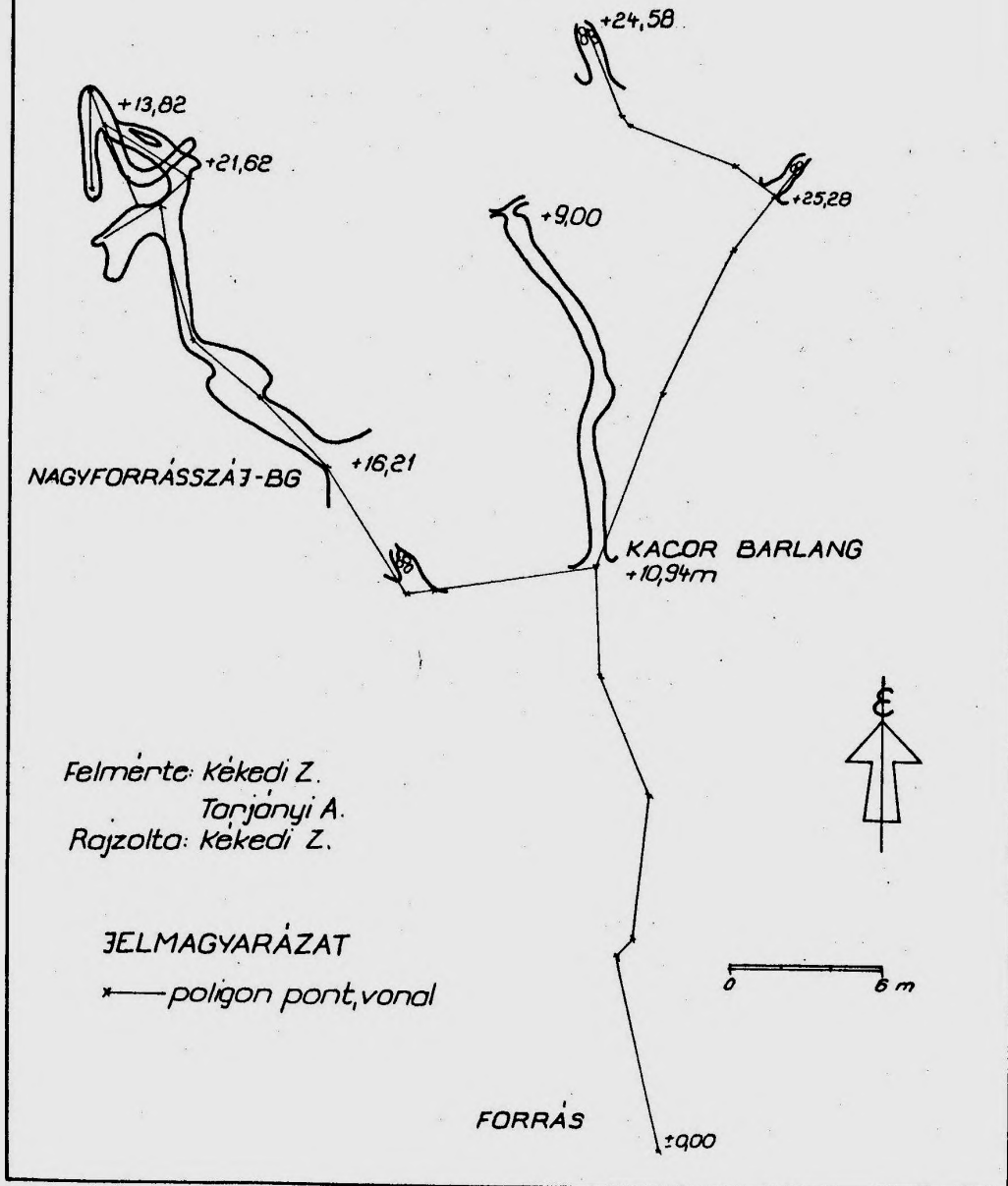
7300

7200

É

A Sárogekerti-(Nyugati)-forrás felett levő barlangok és üregek vetületi alaprajza

lefelé menő járatból az avart kiszedtük. Egy szűk kuszójáratot találtunk, mely 6 m hosszúságú és É-ra tart. Az alját agyag borítja, dolgozni nem lehet tovább.

6. A Sárog-kerti Keleti-forrás felett, a fennsík első dolinájának aljában, a Ny-i oldalhoz közelebb határozottan É-felé nyitott bemélyedés van. Feltételezzük, hogy a Busa-tető, Édes-tető É-i oldaláról lefolyó víz itt tűnik el. Azonban az nem látható, még nagy esőzésekkor sem. Nincs aktív vízfolyás. Valószínűleg csak az agyag és a dolina mészkőalja közt szivárog a víz.

A mészkő kávét /kb. 4 m átmérőjű/ megástuk, de 1 m után olyan sok kő meg gyökér került elő, hogy a munkát, melynek célja elég bizonytalan volt, nem folytattuk tovább.

7. Szakadék-dolina

A 28/18-as határkőttől 200-250 méterre található. A dolina 6-8 m átmérőjű, É-i oldala függőleges betörésű, 6 m mélységig. Itt a Ny-i sziklafal aljában látható néhány kisebb üreg, azonban ember számára egyik sem járható. Nagy kövekkel van eltömődve, határozott oldott mészkőfalak mellett.

8-9-10. Viznyelők a fennsík szélén

A Patkós-völgygel szemben lévő hegyoldal tetején három dolinában, melyek közvetlenül a fennsík szélén vannak, 4 aktív viznyelő működik. Mindegyik dolina legalján a völgy felé berogyás található /1-3 m mély/, aljuk rendkívül puha, laza agyag.

A viznyelők a vizet a Busa-tető déli oldaláról kapják. Esőzésekkor jól megfigyelhető kisebb erek futnak beléjük. Mivel azonban a meredek hegyoldaltól néhány m-re vannak, komoly, nagyméretű üregek nem várhatók. A víz nem a hegyoldalon folyik le vízmosásokban, hanem ezekben a viznyelőkben tűnik el, majd valószínűleg az Öreg-tető alatt lévő Alsó-Köpüs-forrásban jön elő.

11. Csipogó-viznyelő I-II-III.

A Köpüs-forrástól D-re kb. 300 m-re található egy rendkívül mély dolina legalsó pontján lévő 4 berogyás alakjában.

I. Ez a viznyelő a legaktívabb, esőzésekkor 1-2 l/p víz folyik bele. Az agyagpad átszurásakor és kibontásakor egy kb. 6-7 m mély, igen szűk, erodált kúrtöbe jutottunk be, amely folytatódik, de kövekkel van eltömve, és így nem lehet benne dolgozni.

II. Ez is aktív viznyelő. El van tömődve agyaggal, kb. 4 m mély.

III. Inaktív viznyelő, a hegyoldalhoz legközelebb eső berogyás alatt van, kb. 5-6 m mély, végén agyagdugóval.

A viznyelők további kutatását értelmetlennek találjuk, mert ez is csak a hegyoldalról lejutó vizet szállítja, mint az előző /8-9-10./ viznyelők.

12. A Moosolya K-1 forrás felett kb. 50 m magasságban egy sziklafal aljában szűk, borlyuk jellegű lyukat találtunk. Később kiástuk, de csak egy szűk hasadék.

13. Berogyás a Moosolya K-1 és a Keoskés-kuti-forrás között. 2 m átmérőjű, 1,5 m mély.

14. Keoskés-kuti-barlang

A Keoskés-kuti-barlangtól DNy-ra, fent a sziklafalban nagy üreg található, amely kúrtöszerűen halad lefelé nagy szelvényben, kb. 10-13 m-t. Az akna kétfelé ágazik. Az egyik ágban agyagkitöltés, a másikban kőtörmelék volt. Az utóbbit bontottuk meg, de hamarosan itt is agyagot találtunk, így felhagytunk vele.

A Keoskés-kuti-barlangban is szeretttünk volna dolgozni, de két alkalommal is levegőhiány miatt vissza kellett térni.

15. Fedor-forrás

1977 tavaszán az árviz miatt új forrasszáj nyílt a legkeletibb forrás delta felett kb. 8 m-re.

A forrasszáj agyagban és türmelékben jött létre, csak a legalsó pontja, egy 20-30 cm-es hasadék van mészkőben. Itt próbáltunk dolgozni. A hasadék kőekkel, visszahullott agyagdarabokkal volt eltömve. 2 m után azonban már olyan keskeny lett, hogy a munkát nem lehetett továbbfolytatni. A hasadék alján erősen morajló vizosobogás hallható.

16. A Zugó /Vályuskut/ forrás felett lévő 150 m hosszú, 70-80 m magas mészkőszirtek át- vizsgálásánál a Ny-i oldalon 40 m magasságban egy hasadékot találtunk. Ebben azonban 1,5 m után egy kő volt beakadva, amittől nem lehetett beljebb hatolni. Mögötte nem lehetett látni a barlang végpontját a hozzáférhetetlenség miatt. Közeli napi munkával sikerült szétverni a beszorult követ, azonban csak egy kb. 4-5 m-es járatot találtunk, mely további kutatásra alkalmatlan. Régi, vastag oseppekőréteg van a falakon.

17. Zugó-forrás /Vaosora-barlang/

Az 1977-78 telén végzett vízkémiai vizsgálatok alapján a Zugó-forrás vize feltehetően a felszínre fakadástól visszafelé pár 100 m-re nem forrás deltán jön ki, hanem egy olyan oszloperű járaton, amelyben a víz felett légtér van. Ezért gondoltuk, hogy a forrás felől esetleg bejuthatunk a barlangrendszerbe.

A munkát a forrás felett feltételezett árvizi kifolyásnál kezdtük, ahol a kővek legtisztábbak, legkorrodáltabbak voltak. A nagy, mosott kővek miatt néhány órai munka során kb. 5-6 m³ követ hordtunk el, s hamarosan egy kisebb /1 személyes/ terembe jutottunk. A későbbiekben lefelé kellett haladnunk az omladékokban, elég kis keresztmetszeten. 2 méteres mélységben már hallottuk a víz dübörgését, és a következő hétvégén már sikerült lejutni a vízhez. Innen egy kb. 8 m hosszú, omladékos kuszójáraton lehet továbbmenni nagy, összeakadt kővek között.

Az eddigi végpont egy, - a víz fölé benyúló nagyobb kő, amely alatt nem lehet átmászni. Mögötte hasonlóan folytatódik a járat: zubogó víz felett 0,5-0,8 m légtérrel. Az omladások miatt a forrás vize felduzzadt, és így még az eddig feltárt rész is víz alá került. Az árviz levonulása után a munkát folytatjuk.

18. A Ménes-oldali terepbejárásakor lettünk figyelmesek arra a kb. 2 m átmérőjű, függőlegesen lefelé haladó, korrodált falu bemélyedésre, amely a Csemetekerttől D-re kb. 50 m magasan van.

Az üreg percek alatt métereket nőtt, ugyanis sok vizmoszt kővel van eltömődve, agyag nincs, csak felülről lehullott száraz humusz.

Összefoglalás

Az 1977-es évben a Papp Ferenc Csoport munkájában változás következett be az előző néhány évhez képest. Elsősorban a csoport fiatalabb korosztálya önálló munkát kezdett a Jósavafői karstterület É-i részén a Ménes-völgy környezetében. Több forrás és víznyelő egyidejű megbontásával került sor e terület részletesebb megkutatására.

Új kezdeményezésnek számít az is, hogy Kékedi Zoltán vezetésével az Aggtelek-Jósavafői karstterület forrásainak rendszeres kémiai vizsgálata kezdődött el 1977. évben.

A kézirati jelentés tartalmazza meg Kékedi Zoltán "Vizkémiai mérések Aggtelek-Jósavafőn" o. dolgozatát.

Heszámoló a Promontor SE Barlangkutató Csoportjának 1977. évi munkájáról

Az elmúlt évi kutatómunkánk különösebb látványos eredmény nélkül zárult. A munkaterünk tükrében, barlangokra bontva az elvégzett munkánk a következőket mutatja:

Lujza-lyuka-zsomboly

A zsomboly alján felhalmozódott törmelék bontását, az elszükülő hasadék véssését a tervek szerint folytattuk. A lefelé haladást nehezítette, hogy a törmelék csak nehezen depózható. Néhány méteres bontás után a hasadék jellege, a továbbjutás lehetősége, az eddigiekhez képest lényegesen nem változott. Bontással párhuzamosan készítettük a barlang felmérését és térképezését is, ami jelenleg folyamatban van.

Nászut-barlang

A többi az Alsó-hegy fennsíkján nyíló karsztobjektumtól eltérő jellegű Nászut-barlang kutatásának nagy fontosságot tulajdonítunk. A bontást azonban igen megnehezíti, hogy a barlangba való bejutás a meg nem állapított, omladékos járatszakaszon keresztül történik. A bejárások alapján valószínűsíthető volt, hogy a barlang egyik legmagasabban felnyuló kürtője - melyben avart találtunk - erősen megközelíti a szomszédos Névtelen-zsombolyt. Később átkiabálással sikerült a két objektum összefüggését igazolni.

Jelenleg a munkák arra irányulnak, hogy a Névtelen-zsomboly oldalhasadékában lévő kőtörmelék eltávolításával a Nászut-barlangba sikerüljön megfelelő bejáratot nyitni, ami a további munkák alapja.

Kopasz-vigasz-barlang

A barlang leírását az év folyamán az MKBT-nak leadtuk, de az elmúlt évben is folytattuk a barlang részletes, tudományos feldolgozását. Nagyonbbrészt elkészült a barlang fotódokumentációja, és teljesen elkészült - jelenleg sokszorosítás alatt van - a barlang térképe. Ezeket az anyagokat összesítve szeretnénk az MKBT rendelkezésére bocsátani. A tervezett munkán túl tovább bontottuk a barlang jelenlegi törmelékes végpontját is, mivel kilátások vannak újabb szakaszok feltárására.

Szénhely-forrás

A forrás hegyoldalba bevágódott udvarában legfelül lévő, jól fejlett árvízi forrászaj megbontását, mintegy 2-2,5 m mélységű kutatótáró ásását végeztük el. A forrás és legfejlettebb nyelője - a Dük-k-lápai-viznyelő - között egy 210 m vonalhosszúságú, 38 m szintkülönbséget áthidaló főágu, feltehetően járható keresztmetszetű, patakos barlangnak kell lennie, melynek azonban még mellékágai is lehetnek. Megfigyeléseink szerint tavaszi áradáskor a nyelőben eltűnő víz mennyisége kb. 800-1000 l/2 volt, hőmérséklete 0 és 6 °C között változott.

A forrásnál jelentkező kb. 600-700 és az árvízi forrászajnál kifolyó kb. 400-500 l/s hőmérséklete pedig 6,4 °C volt. A hordalék méretéből, oszizoltságából következtethetünk arra, hogy a víz által gyorsan átfolyt, nem szétterülő, víztárolót nem tartalmazó, tehát nem túl nagy keresztmetszetű, de valószínűleg járható barlangról van szó.

38-as forrás-barlang

Tervünk szerint folytattuk az agyagos üledék ásását, és depó lehetőség híján a felszínre szállítását. Munkánkat kötélpálya kiépítésével gyorsítottuk meg, de az aktív vízvezető ág szintjét még nem értük el. A jelenlegi barlang hossza 25-30 m, a bejáratától mért mélysége kb. 12 m.

Hármas-kuti-viznyelő

Ennek a viznyelőnek a bontásával foglalkoztunk a nyári táborunk alatt, de az első napi bontások után a kész ácsolat alatti ácsolatlan, látszólag állékony törmelék megmozdult és ezzel a további bontás biztonságát veszélyeztette. Így a hátralévő időnkben az ácsolat további építésével, a falazat rögzítésével, biztosításával igyekeztünk a munkahelyet biztonságossá tenni. Emiatt a probléma miatt a ráfordított jelentős mennyiségű munkaóra ellenére a kutatóakna alját idén csak kb. 4-4,5 méterrel sikerült tovább mélyítenünk.

Egyéb kutató munkák

Munkánk célja mindig új barlangok feltárása, meglévők térképezése, feldolgozása és fotózása, valamint ezeknek és más barlangokkal kapcsolatos ismereteinknek az átadás széleskörű ismertetése. Ennek a célnak az érdekében az év folyamán több csoporttal összefogva végeztünk kutató tevékenységet.

A 404-es barlang feltáró munkáit a Vörös Meteor Lakatos László csoportjával, az Egyesült Izzó és a Debreceni MHSZ Könnyűbuvár Klub barlangkutatóival végeztük együtt.

A Debreceni MHSZ könnyűbuváraival a Kongókő-barlang és a Diabáz-barlang feltáró munkáit végeztük, a tatai Herman Ottó Természettudományi Studio Barlangkutató Csoportjával pedig a Megalódus-barlang térképezését végeztük közösen.

Csoportunk száma az elmúlt év alatt megnőtt, az 1976-os 10 MKBT taggal szemben 25 fő.

Regős József

A Spartacus TE. "Lóczy Lajos" Barlangkutató Csoport 1977. évi jelentése

Csoportunkat az év elején újjászerveztük. Ez ad magyarázatot arra, hogy nem az 1976. október 4-én beadott munkatervünket teljesítettük, mivel létszámunk és lehetőségeink kibővültek, anyagi helyzetünk javult.

Az 1977-es évet terepgyakorlatokkal, turákkal kezdtük. Célunk: az új csoport összehozottságának, kondíciójának javítása volt.

Tavasszal a Naszály-hegy és barlangjainak vizsgálatát kezdtük el. Tervünk az volt, hogy az előzetes terepbejárások során megismert helyekre kutatási engedélyt kérünk és feldolgozzuk a környékről eddig megjelent irodalmat.

1977. évi tábor: Lator-vizfő

Ideai nyári táborunkat a Bükk-hegységben /Déli-Bükk/ tartottuk. Munkánk a Lator-vizfőtől Ny-ra Szárhegyig, onnan É-ra Miklós-Lugáig, majd onnan vissza Lator-vizfőig terjedő terület vizsgálata és a területen belül lévő Szeles-barlang feltárása volt. Tervezett feladatainkat sikerrel megoldottuk, bár a tervezett pontos térképek helyett csak vázlatokat készítettünk.

Összes teljesítményünk a Szeles-barlangban 2,5 m előrehaladás, 2 m³ anyag felszínre való eltávolításával. A környék vizsgálatában a területen található kőzetek begyűjtése, meghatározása, hidrológiai, barlangi megfigyelések, a Szeles-barlang és a Léposós-barlang vázlatos felmérése, előbbi szpeleográfiai terepnaplóval való dokumentálása, a környék több barlangjának helyzeti meghatározása, morfológiai megfigyelések. A tábor ideje 9 nap volt, összes látzáma /létszám x nap/: 94 fő, ebből 76 tag, 18 vendég.

A terület átfogó és alaposabb vizsgálatának folytatása ajánlatos lenne, ezért jövő évi táborunkat is ide tervezzük.

Hasznos volna továbbá a terület vizeinek elemzését is elvégezni, elsősorban a Lator és a Pénz-patak összehasonlítását. Amennyiben az adminisztrációs akadályok elhárulnak, fontos volna a vízmű barlangjának megbontása is, egy esetleges hosszabb barlangszakaszba való bejutás érdekében. Ezt egy vízfestési kísérlet előzhetné meg, amelytől jelentős adatok birtokába juthatnánk. Amennyiben erre mód kínálkozik, a kísérlet elvégzésére csoportunk vállalkozni fog.

Lator-vizfő és környékének kutatása

Mint már említettük csoportunk az 1977-es évben a feljebb megjelölt helyen végzett kutatásokat. A kutatás célja a terület pontos megismerése terepbejárásokkal, az itt lévő barlangok felkeresése, a környék kőzeteinek és vizeinek vizsgálata, valamint, ha arra alkalmas hely kínálkozik, a barlang bontásos feltárása, valamint az említett területen a növény- és állatvilág vizsgálata.

Barlangok

A Lator-forrástól D-re, a kőzet /riolit/ jellege miatt nem találtunk barlangot. Azonban az É-ra eső mészkőterületeket vizsgálva sem kaptuk a várt eredményt. A több kisebb üreget leszámítva, a környéken jelenleg érdemlegesebb barlangról nem tudunk. A jelenséget vizsgálva a következőket állapítottuk meg:

1. A mészkőterületek nem elég nagyok, nem elég összefüggőek
2. Az itt található mészkő nem karstosodik elég jól

3. A hegyoldalak nagyon meredek, így a víz a felszínen a völgybe folyik.

Az itt említett indoklások jelenleg még csak megfigyelések, bizonyításra és több helyen kiegészítésre szorulnak. Különösen vitathatók a Szeles-barlang és környékével kapcsolatban.

Az eddig talált üregek

Lator-vizmü-barlangja /Lator I. sz. barlang/

Jelenleg kb. 24 m hosszú, szűk kanyarodó folyosó. Erről térképpel rendelkezünk, amely azonban nem a csoport munkája, hanem egy régebbi felmérés. Végpontja a bejáratától kb. 1 m-rel van feljebb. Átlagos magassága 0,6 m, szélessége 0,8 m. 1970 körül egy csoport foglalkozott vele, ők tárták fel a jelenlegi méretéig.

Lépcsős-barlang

Nevét önkényesen ideiglenes jelleggel adományoztuk, jellegére utalva /az eredeti nevének felkutatásáig/.

A Nagyborsós-tető Ny-i oldalán, a szálerdőben található kb. 380 m tszf. magasságban, 3-as szadával. /A magassági adat barometrikus magasságmérő alapján./ Legnagyobb mélysége 16 m, járatainak összhossza pedig 40-45 m. Kitöltése agyagos kötőrmelék. A barlangról térkép nem, csak vázlat készült. A pontos térkép elkészítése a következő tábor feladata lesz.

Nagy-kői-kőfűlkék

A Határ-réttől Bekény felé tartó uton, az új mellett található a helyi elnevezés szerint Nagy-kőnek nevezett szikla. Benne több kisebb üreg található, amelyek azonban csekély méretük miatt nem érdemelnek említést.

Lélek-lyuk

Lator-vízfőn, a vizmühöz vezető út mellett található üreg. Azonban - helyi állításokkal ellentétben - mesterséges, sziklába vájt pince.

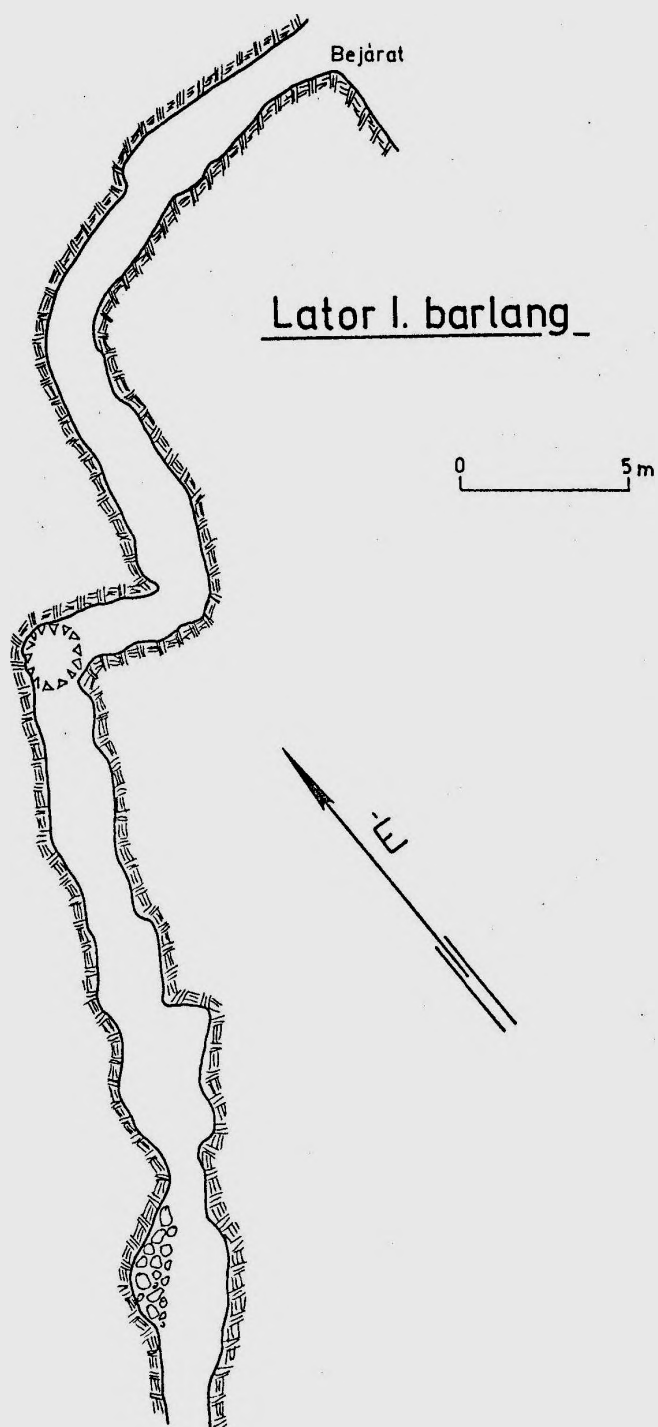
Szeles-barlang

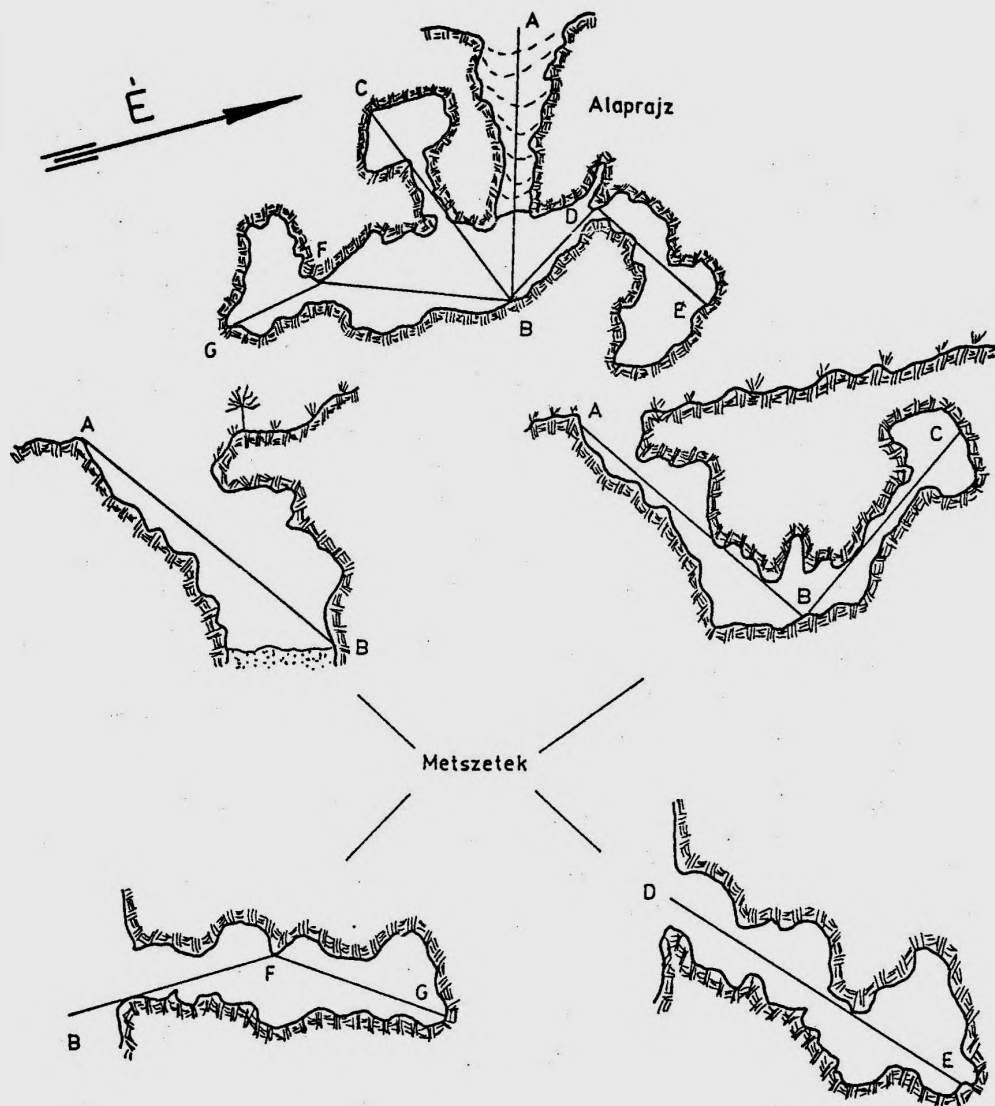
1977-es táborunk munkaterülete. A Határ-réti őrháztól Bekény felé tartó út mellett, az őrháztól kb. 800 m-re található. Bejáratának környékén, a hegyoldalban valamikor - minden bizonnyal - kőfejtő működött.

Nevét valószínűleg jellegéből kapta, mivel már az üreghez közeledve is erős légmozgás érzékelhető. Az eredeti üreg méretei roppant osekélyek. Bejárata 1,2 m magas, 0,4 m széles és 1,0 m mély. Bevilágítva elkanyarodó járatot lehet sejteni, amit az élénk, hideg huzat is igazol. Az itt leírtakból következik, hogy a hegy belseje valamilyen összefüggő járatrendszerrel rejt, ami azonban nem biztos, hogy ember számára is járható. Környezete triász kora mészkő, 20°-os dőléssel. Csoportunk megpróbálkozott a kibontással.

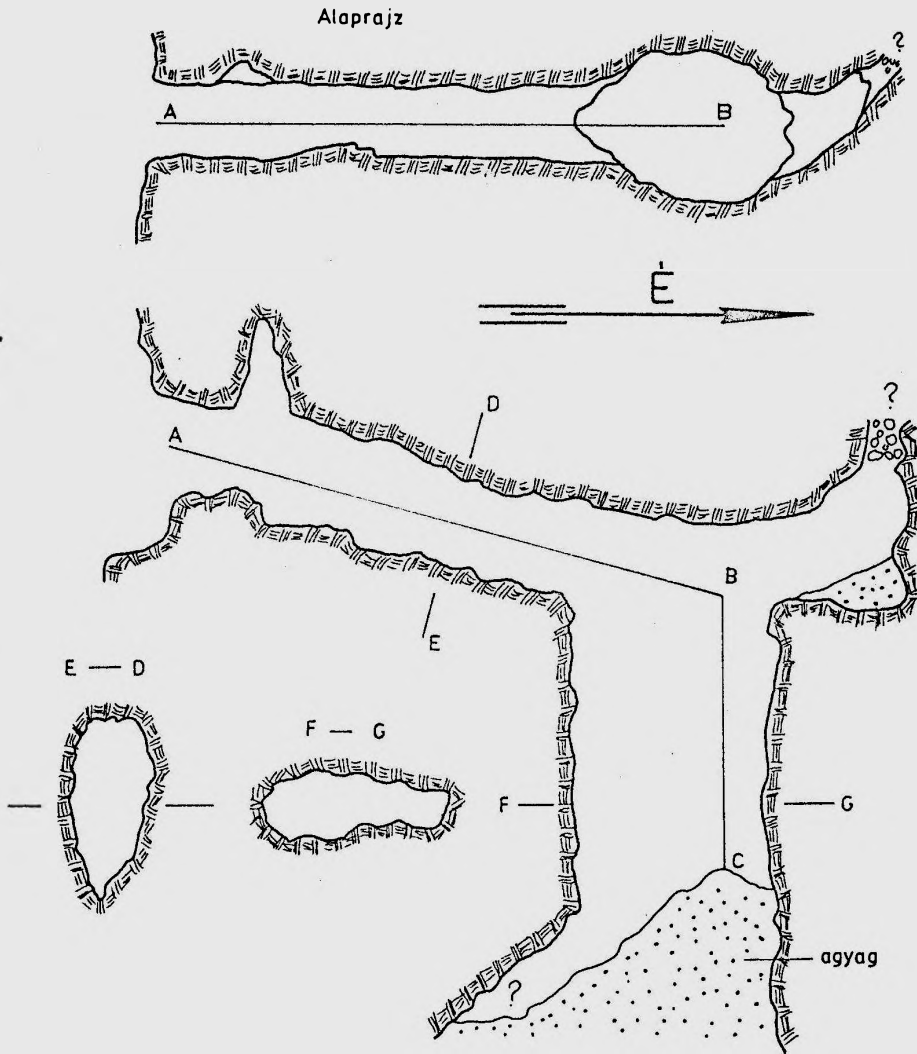
A bejáratnál repedéstől kb. 1,5 m-el távolabb kezdtük el a bontást, vagyis jelen esetben a törmelék kitermelését, miközben megnyílt egy gyermekfej nagyságu, kb. 0,8 m mély üreg. Ezután a megnyílt üreg irányába haladtunk és termeltük vödörszámra a kitöltést alkotó barna erdei földet és a mállékony, vassal szennyeződött mészkőtörmelékkel és a vele keveredett vörös agyagot. A továbbiakban még két terjedelmes méretű követ kellett eltávolítani, hogy az üregből az általunk besodort törmelék eltávolításához hozzáférjünk. A várt eredmény nem született meg, mivel a kis üreg nem vezetett sehova, csak a törmelék fellazulása okozta.

A kitermelt anyag mennyisége miatt azonban eljutottunk oda, hogy az üreg oldalai jelenleg szálkőben állnak, mélysége pedig 2,5 m. Bontása a továbbiakban reményteljesnek

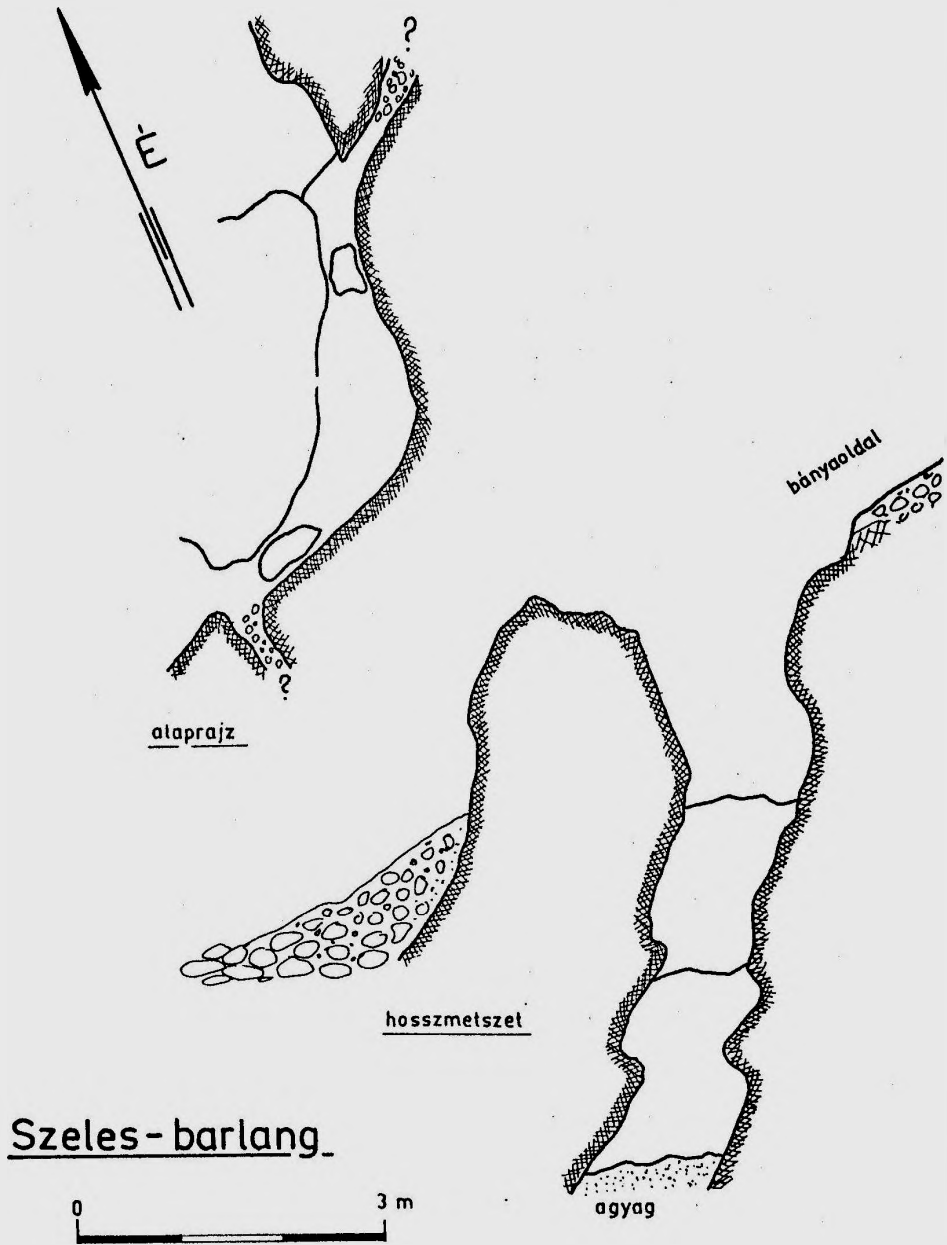

Zsendice - barlang
(Lépcsős - barlang)

Szinlő - barlang

0 5 m

látatik, ezért folytatni kívánjuk. Az erős huzat jelenlegi is észlelhető, s ez a továbbiakban kijelöli az irányt.

A munka vödrözést igényel, ami eleve korlátozza a munkatempót. A további munka elkezdése előtt azonban oélszerűnek látszik a barlang szájánál ácsolat-tetővel való védelme, amely a hegyoldalról lezuduló törmeléket fogja vissza. Az eredeti jelentésben megtalálható még Csöngé Ferenó összefoglalása a Lator-forrás növény- és állatvilágáról.

Gyarmati Gábor

A Szabó József Geológiai Szakközépiskola Barlangkutató Csoportjának 1977. évi

jelentése

A barlangkutató csoport 1974 szeptemberében alakult, egy negyedikes aknászoképző hallgató, György László vezetésével. Kezdetben a csoport nagylétszámú volt, de ez az idők során egy kisebb csoportra morzsolódott le. A csoport tevékenysége a barlangok bejárásához szükséges elméleti és gyakorlati ismeretek megszerzéséből állt.

György László vezetésével felmértük a Kálvária-hegy barlangjait. A mérésekről választós térkép készült.

Az 1975/76-os tanévben csoportunk vezető nélkül maradt, és így működését nem engedélyezték. A csoport felbomlását úgy akadályoztuk meg, hogy annak minden tagja belépett az iskolai Országjáró Diák Körbe. Az ODK vezetője Bodor Sándor támogatta munkánkat, mégis ebben az évben a csoport munkájában visszaesés volt tapasztalható.

1976. november 21-én a TCM kőfejtőjében ásványgyűjtés közben csoportunk négy tagja felfigyelt a későbbi Keselő-hegyi-barlang bejáraására. Kötél nélkül csak az első kb. 10 m-es szakaszt sikerült bejárniuk. Látna a sokat ígérő folytatást, visszatértek a kollégiumba. A még ismeretlen szakasz feltárását 1976. november 27-re tűztük ki. A kutatás folytatását ezen a napon kötélünk rövidsége hiúsította meg kb. 50 m mélységben.

1976. december 2-re tűztük ki a kutatás folytatását. Dr. Antal Sándortól kaptunk 30 m köteleket, ezzel meghosszabbítva az eddigieket indult utjára a következő kutatócsoport, és lejutott a "Nagy-terembe" kb. 76 m mélyre. Már harmadszor is a kötél rövidsége volt a további kutatás kerékkötője. A következő dátum 1976. december 9-e, ekkor 150 m köteleket beépítve eljutottunk a barlang máig is legmélyebb részéhez, a "Dagonyához" 115 m mélyen. Ezt az adatot Compens barometrikus szintkülönbség mérővel mértük. Még ebben az évben december 18-án több fényképfelvételt készítettünk a barlangban.

1977-ben tevékenységünk a Keselő-hegyi-barlang térképezésére és fotózására koncentrált. Január 8-án kutatásvezetőnkkel, dr. Antal Sándorral bejártuk a barlangot és a barlang keletkezésére, illetve fejlődésére vonatkozó megfigyeléseket végeztünk. További két turán vázlatosan feltérképeztük a barlang ismert járatait, ezt a térképet mellékelve közöljük. A térkép sokszög módszerrel készült hosszanti szelvényű, a vetület iránya $E-73^{\circ}-253^{\circ}$ egybeesik a barlangot alkotó hasadék irányával.

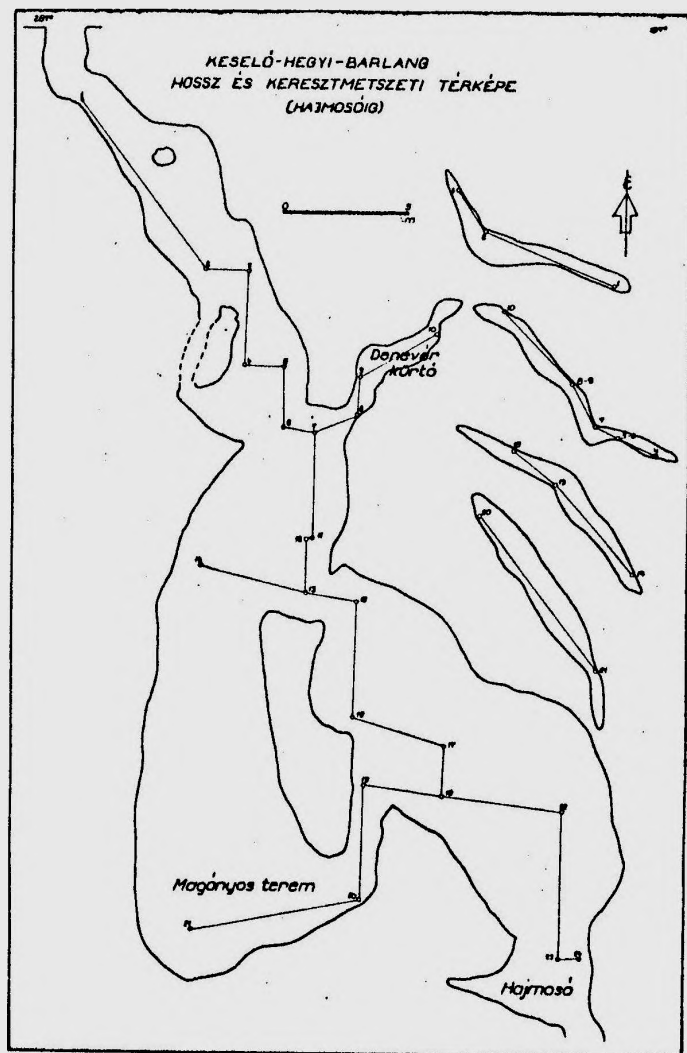
November 13-án a "Nagy-terem" tüzesebb átvizsgálásával újabb szakaszra bukkantunk. Az új rész a "Kos-terem" a "Nagy-terem" ÉK-i folytatásaként a hasadék elhelyezkedésének megfelelően található. A "Kos-terem" 10-15 m hosszú, 1-1,5 m széles. Egy későbbi tura alkalmával megállapítottuk, hogy a terem bejárható szakaszának mélysége 30 m. A további rész a hasadék elszűkülése miatt egyelőre ismeretlen.

A "Nagy-terem" és a "Kos-terem" összeköttetése egy szűk aragonitos hasadék. Az új részről térkép még nem készült. November 26-án pontosabb térkép elkészítéséhez szükséges fixpontokat cementeztünk be a falba. Ezzel a munkával a "Hajmosó"-ig jutottunk el.

December 18-án felmértük a barlang felső szakaszát, a fixpontok szerint és elkészítettük a térképet $M = 1:200$ léptékkal. A további részek szabatos felmérése a jövő év feladata. Eddig a Keselő-hegyi-barlang kutatásán kb. 80 órát dolgoztunk. Ennek eredményeképpen elkészült a barlang térképe 115 m-es mélységig és egy szabatos térkép 38 m mélységig. A barlang keletkezéséről a következőket tudjuk:

A raeti emelet dachsteini mészkővében tektonikai törésvonal mentén keletkezett. Széles-

ségét huzási tektonika, a leszivárgó csapadékvíz oldó hatása, a repedés falán kivált kalcit, hófehér aragonit képződmények, valamint a felszínről bemosott agyag határozzák meg. Annak semmi nyoma, hogy víznyelő csatlakozott volna a barlangba. Független esését a falakról leomló kövekből és barna agyagból álló törmelékdugók, omlások szakítják meg, álfeneket alkotva. A dugók kialakulását szűkületek teszik lehetővé. A barlang leg-alját csapadékos időben vízzel borított agyagtó alkotja. Megkerülésére egyelőre lehetőség nem látható. A barlang hőmérséklete 10,5-11 °C.

Beszámoló a Tatabányai Bányász Művelődési és Oktatási Központ "Vértes László"

Karst- és Barlangkutató Csoportjának 1977. évi tevékenységéről

Feltáró kutatás

Déli-Gerecse - Parkerdő

A Tatabánya-Ujváros szomszédságában kialakított kirándulóközpont és környéke karst-objektumainak kutatására megkülönböztetett figyelmet fordítottunk. A különösen a nyári hónapokban sűrűn látogatott terület barlangjai a hozzá nem értők számára veszélyt - életveszélyt! - jelenthetnek.

Terepbejárásaink során felkerestünk mintegy 40 itt található barlangot, viznyelőt, kisebb üreget. Ezeket veszélyességi, kiépíthetőségi, lezárási, feltáró kutatási szempontok szerint értékeltük, illetve értékeljük. Reméljük, e munkánkkal hozzá tudunk járulni a Parkerdő további fejlesztéséhez, a kirándulók zavartalan időtöltésének biztosításához.

"Vértes László"-barlang

Az év elején több alkalommal az omladékos bejárat biztosítása, a becsuszott törmelék kitermelése okozott problémát. Ezt az állapotot csak az omladékos szakasz kiépítésével lehet megszüntetni.

Nyáron rendszeres ellenőrző bejárásokat végeztünk, rossz tapasztalatokkal. A pusztítás, a képződmények rongálása fokozódott. Decemberben megkezdtük az előkészületeket a bejárat kiépítéséhez. Ezzel egyidőben folyik a barlang részletes felmérése. A pontos mélységmérés megtörtént, e szerint a barlang mélysége 55,60 m.

Hófehérke-barlang

Télen és tavasszal dolgoztunk az eltömődött nyelvészáj kibontásán. Kb. 4-5 m³ törmelék eltávolításával sem sikerült bejutnunk a barlangba.

A munkát - az év folyamán kötött megállapodás értelmében - a Kőbányai Barlangkutató és Hegymászó Szakosztály kutatói folytatják.

Kisréti-barlang /9. sz. nyelvő/

Jelentősebb feltáró munka itt az 1977. évben nem történt. Helyreállítottuk a megromlódott bejáratú ácsolatot, eltávolítottuk a mozgó köveket. Az év végén megkezdtük a barlang felmérését.

28. sz. - viznyelő

A "Vértes László"-barlang közelében található gödröt januárban bontottuk meg. 2 m³ föld és kőtörmelék kibontásával bejutottunk a szálkővel határolt járatba. 6 m mélységben törmelék dugó akadályozza a továbbjutást.

Kis-Gerecse

Kutatómunkát e területen 1975 óta végzünk. Ekkor sikerült több ponton is bejutnunk a jura mészkőösszlet 7-187°, 55-235°, 100-280° osapású, 58-90° dőlésű hasadékrendszerének sajátos, zomboly-jellegű járataiba. Ebben az időszakban a kutatás elsősorban a mélység-beli összefüggések tisztázására irányul.

A felszínen, valamint a Tüzköves-barlangban és a Jura-zombolyban történt részletesebb geológiai, tektonikai vizsgálatok arra engedtek következtetni, hogy nemcsak a mélyebb szinteken, hanem a felszín közelében - 12-20 m-en - is kialakulhatott nagykiterjedésű, összefüggő barlangrendszer /1. sz. ábra/.

Az 1977. évben ezirányban megindított feltárás eredményei ezt a feltételezést részben már igazolták. Az elvégzett, illetve az elvégzendő öslénytani és üledékminta-vizsgálatok, a klimatológiai megfigyelések értékelése újabb hasznos utmutatóul szolgálhat a munka sikeres folytatásához.

Jura-zsomboly

A tavaszi tábor időtartama alatt előkészítő munkákat végeztünk. Eltávolítottuk a téli hónapokban meglazult köveket, a bejárati aknák alatt felhalmozódott türmeléseket. A Kis-nyelő aknáiba beépítettünk 32 m hágosót, így a le- és felszállás ideje lényegesen megrövidült.

Nyár elején megkezdtük a Kis-nyelő végpontjának bontását. Rendkívül nehéz körülmények között kb. 5 m³ anyagot termeltünk ki, a talppontot 3,5 m-rel süllyesztettük. A tüzkőtörmelékes zónán áthaladtunk, elértük az akna agyagos-köves álfenekét. E rétegből öslénytani feldolgozásra mintát vettünk, a vizsgálat azonban meddőnek bizonyult.

A Nagy-nyelő - 13 m-es szintjén eredményesen bontottuk meg a Tüzköves-barlang - Jura-zsomboly irányu hasadék a kőbányák felé haladó folytatását. Mintegy 25 m-es új szakaszba jutottunk be, melynek érdekessége egy a felszint kb. 3,5-4 m-re megközelítő kúrtó. Az új szakasz jelenlegi végpontján további szabad járat is látszik, egy szükület átbontásával juthatunk tovább.

Folyamatosan készítettük a feltárt szakaszok térkép- és fotódokumentációját. A Kis-nyelő ág mélysége 41,30 m, a Nagy-nyelő ág mélysége 52,10 m, a zsomboly járatainak összhosszúsága 137,50 m.

Tüzköves-barlang

Kutatása a Jura-zsomboly feltárásával párhuzamosan történt. Tavasszal itt is tisztogató akciót végeztünk, a bejárati aknát behágosítottuk. Elkezdtük a zsomboly felé haladó, eltömődött hasadék kibontását. A nyári tábor is erre a munkára szerveztük. Kb. 15 m³ törmeléket szállítottunk ki, 6 métert jutottunk előre.

A bontás során harántolt kitöltésből /2. sz. ábra/ nagymennyiségű osontmaradvány került elő. Az anyagot vizsgálatra a Földtani Intézetbe juttattuk el. Dr. Kordos László irányításával ősszel gyűjtés történt.

Elkészítettük a barlang térkép- és fotódokumentációját. A barlang mélysége 21,50 m, összhosszúsága 44,00 m.

Nagy-Gerecse

Mese-barlang

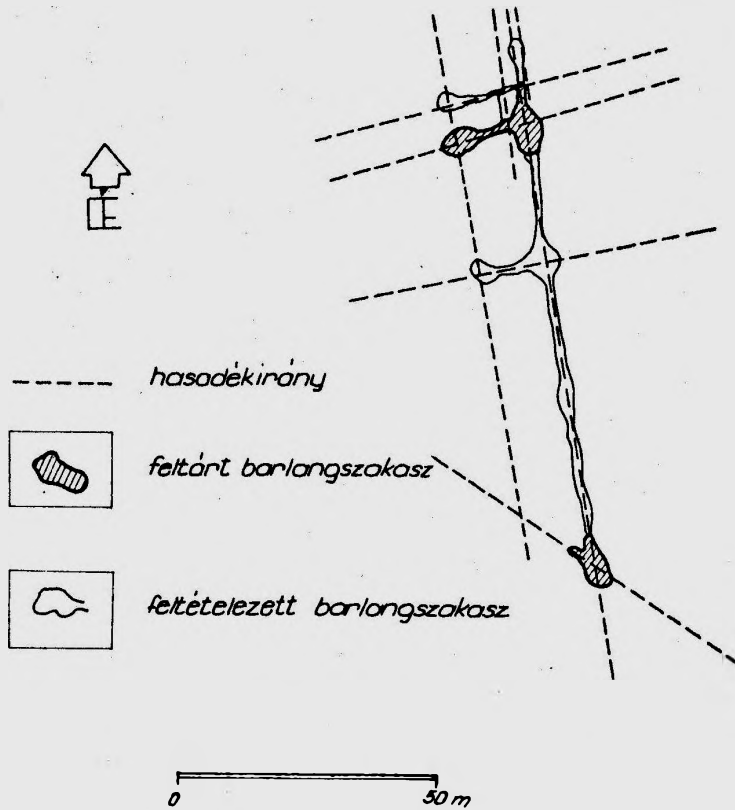
A Nagy-Gerecse ÉK-i oldalában nyíló, közel vízszintes karsztos járat. Két szükület átbontásával 16 m-ig jutottunk be, itt újabb szükület akadályozza a továbbjutást.

Morfológiája és a kitöltésminta-vizsgálatok alapján feltételezzük, hogy egy, a fennsík alatt húzódó nagyobb barlangrendszer inaktív kifolyási ága. Térkép- és fotódokumentációját elkészítettük.

Zerge-lyuk

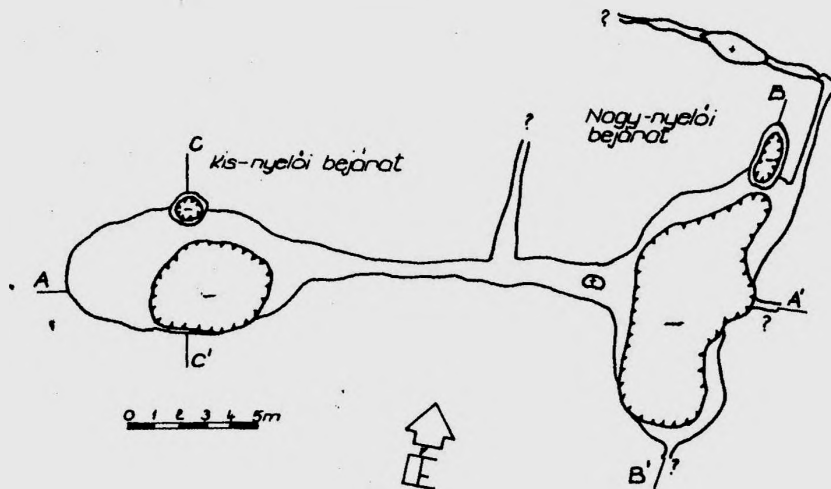
A Mese-barlangtól K-re, kb. 20 m távolságra található kisebb tektonikus-kifagyásos üreg. Felmérése és fotódokumentációja elkészült.

A FŐBB HASADÉKIRÁNYOK ÉS BARLANGJÁRATOK VISZONYA A KIS-GERECSÉN

ZÚRA - ZSOMBOLY

alrajz

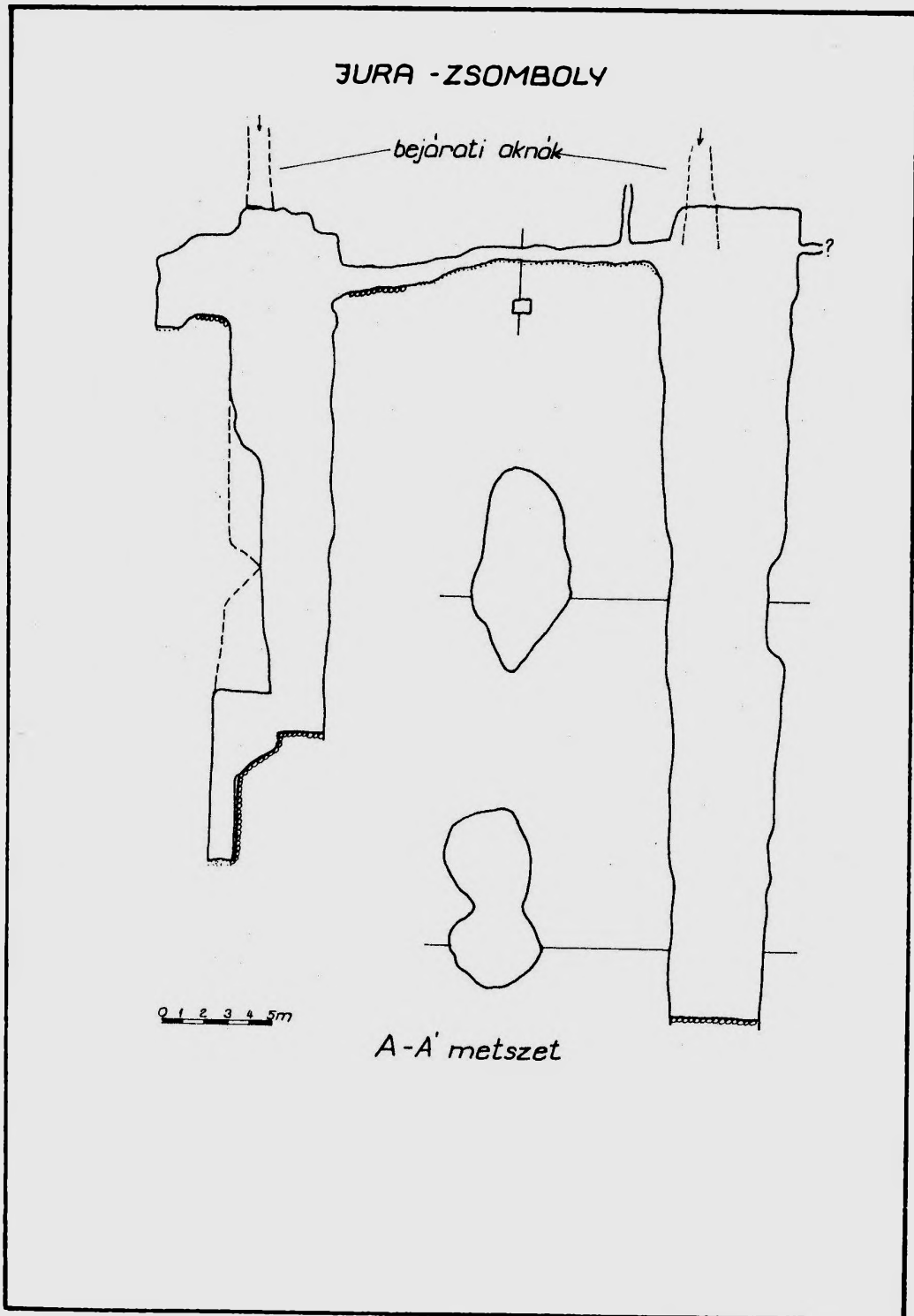
Felmérte: Vértés László csoport 1977-ben

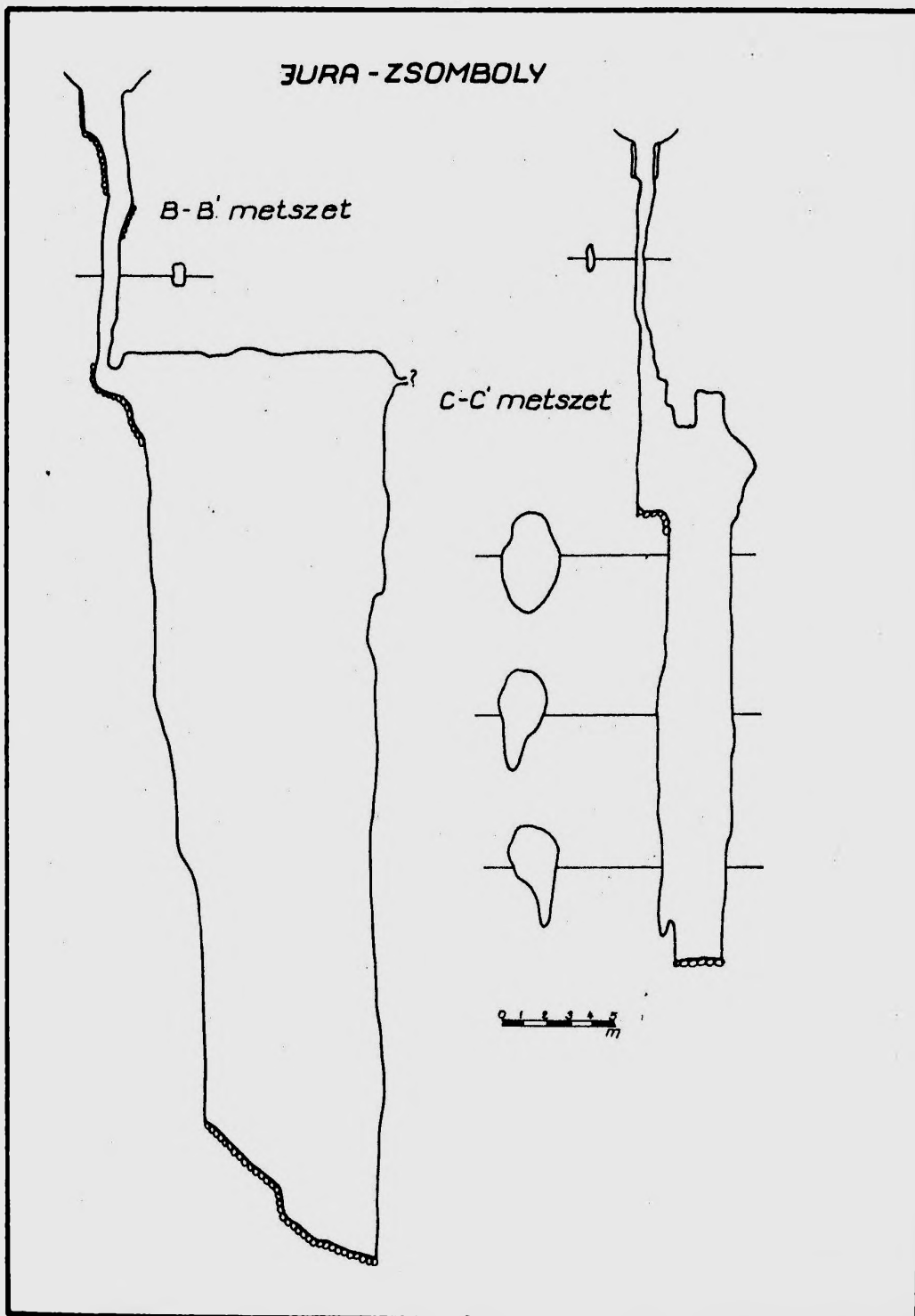
Bazsika János Pálfi Tamás

Galambos Tamás Puskás György

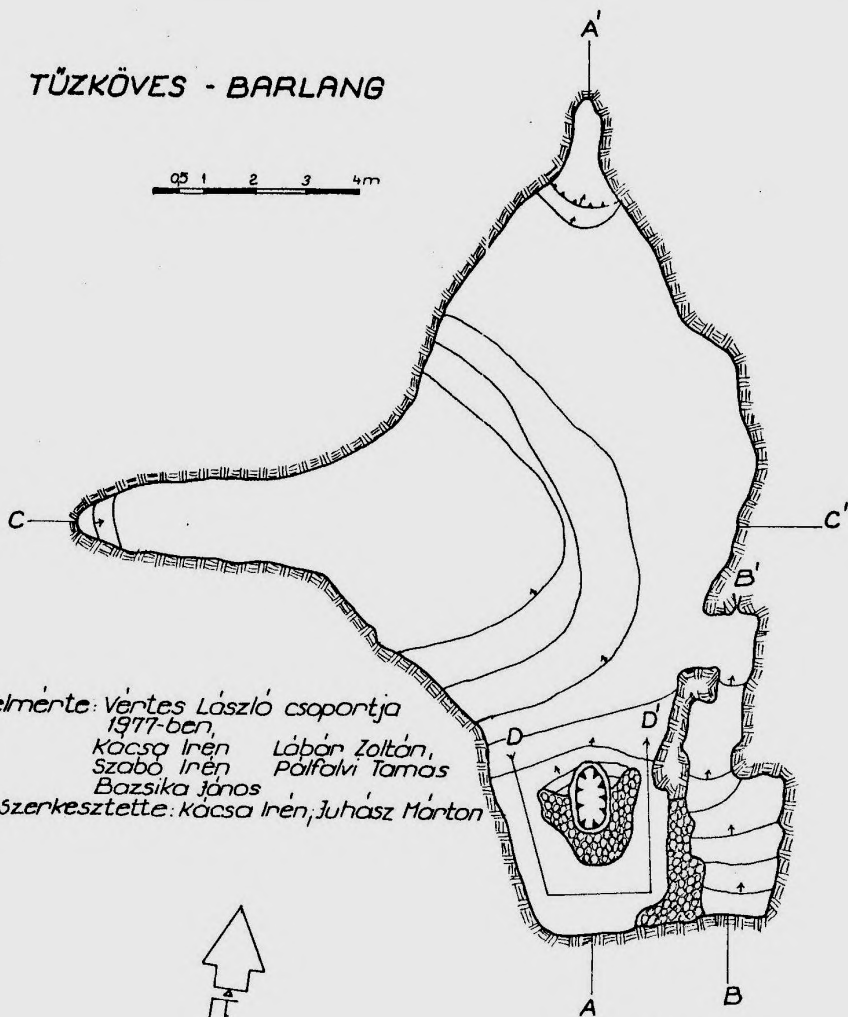
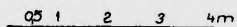
Juhász Márton

Szerkesztette: Juhász Márton

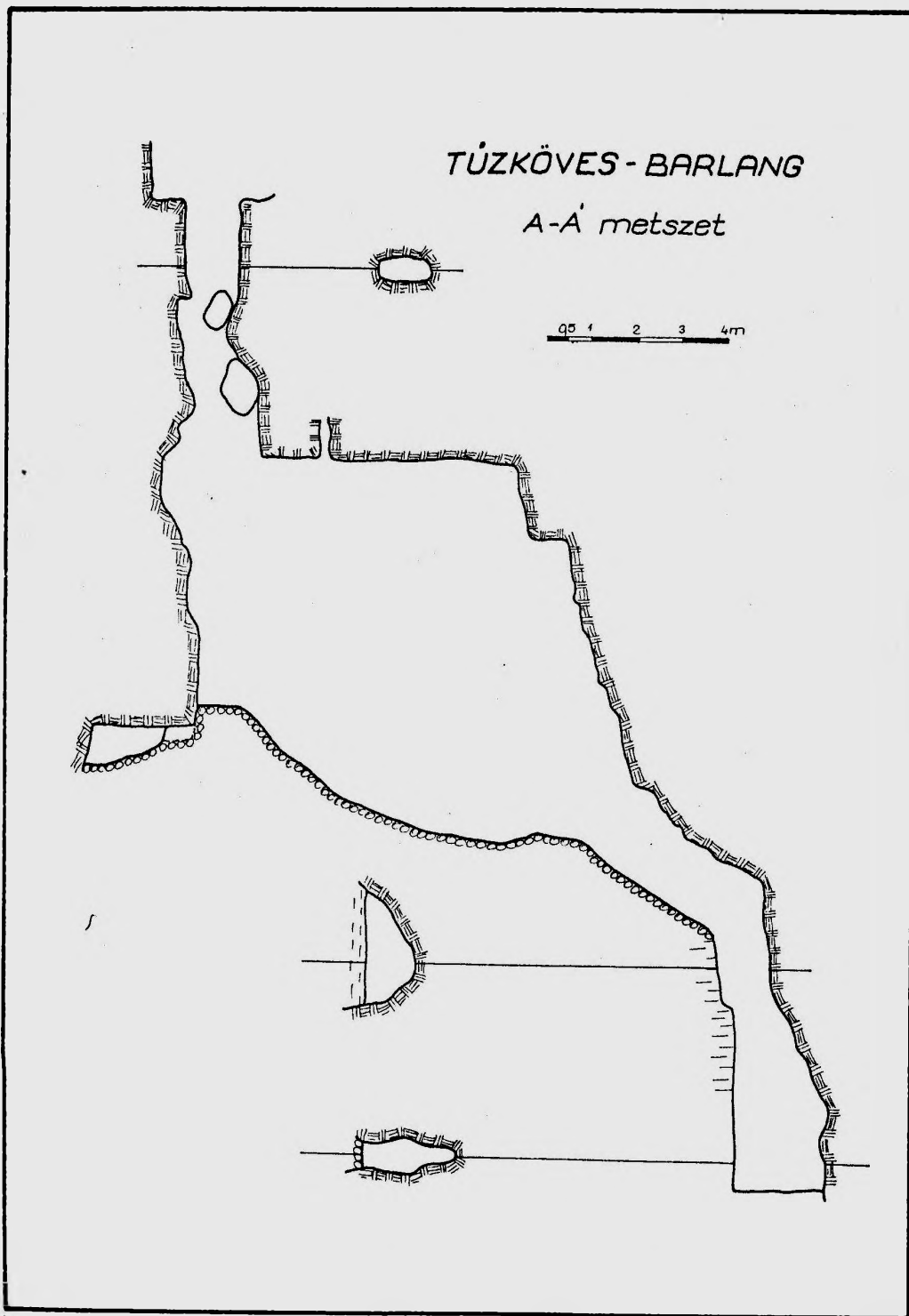

TÜZKÖVES - BARLANG

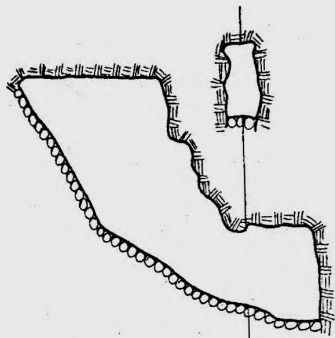

Felmerte: Vertes László csoportja
1977-ben,
Kácsa Inén Lábán Zoltán,
Szabó Inén Pálfalvi Tamás
Bazsika János
Szerkesztette: Kácsa Inén, Juhász Márton

alaprész

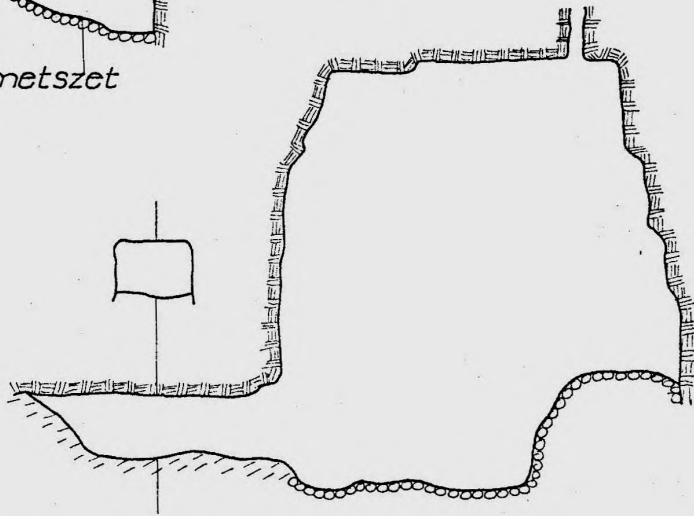

TÜZKÖVES - BARLANG

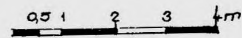
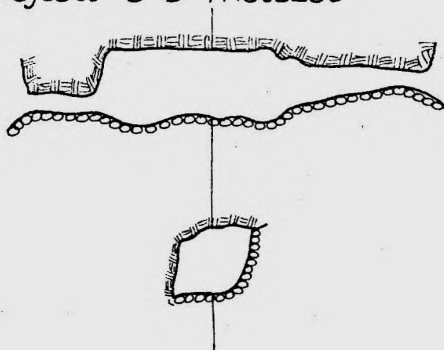

B-B' metszet

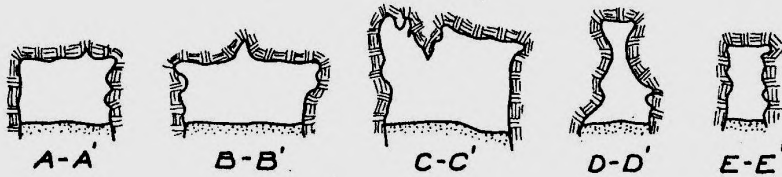
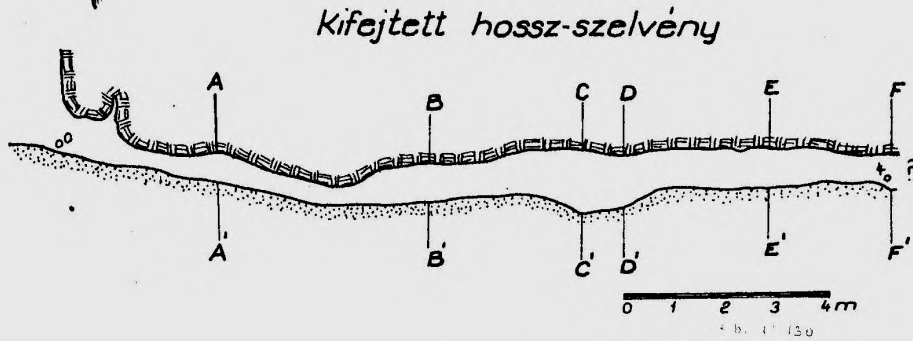
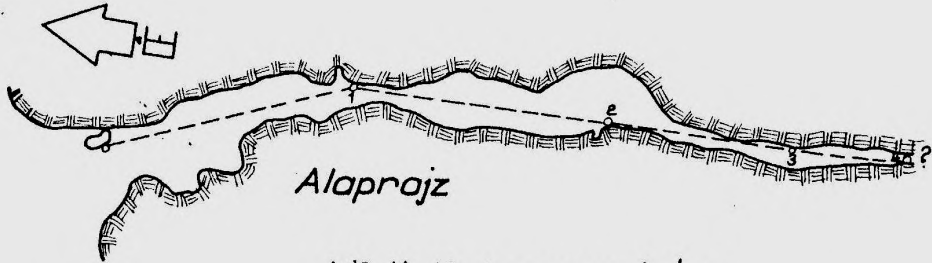
C-C' metszet

Kifejtett D-D' metszet

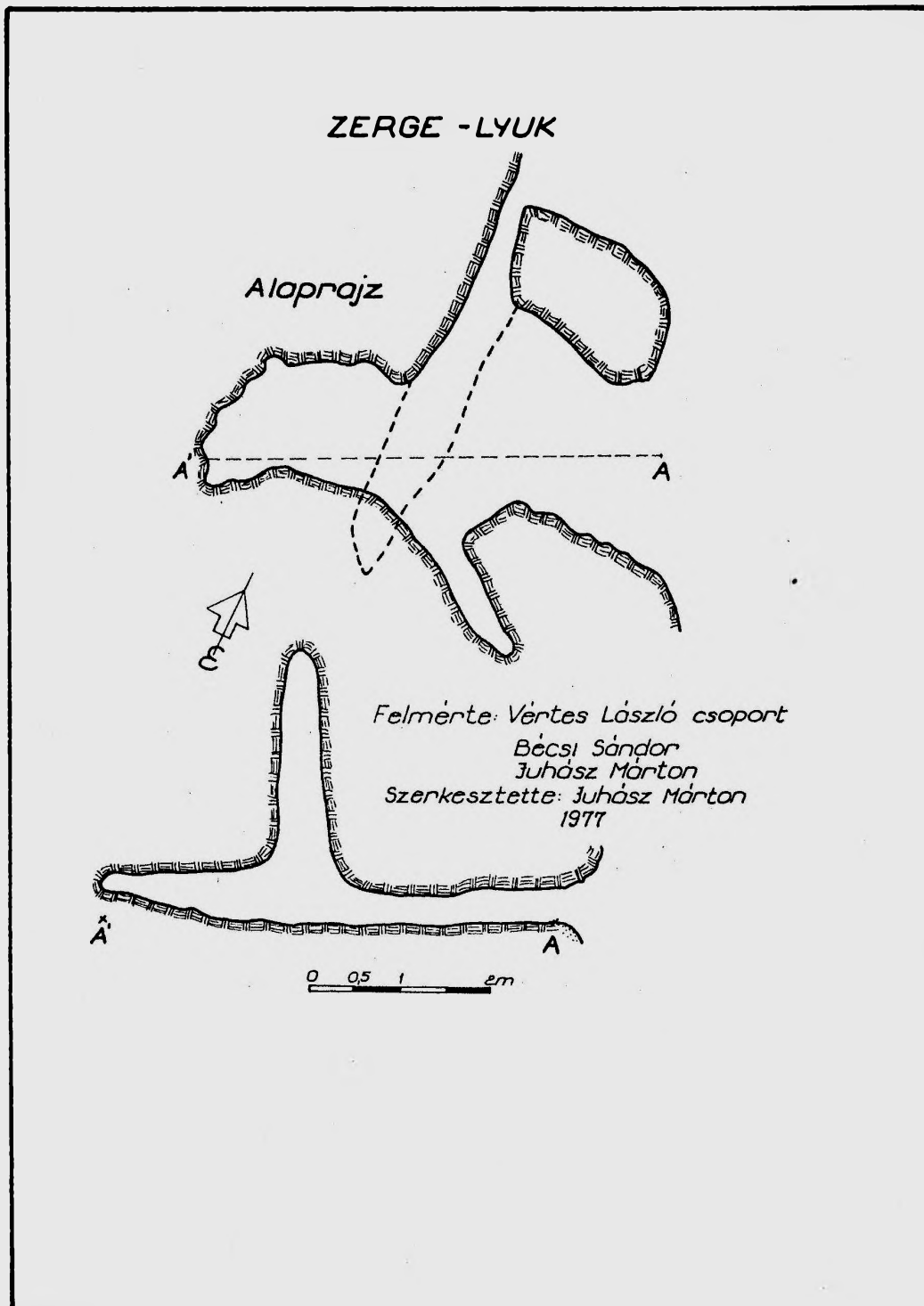
MESE - BARLANG

Felmérte: Véntes László csop.
1977

Bécsi Sándor
Galambos Tamás
Juhász Márton
Szabó Jren

Szerkesztette, és rajzolta
Juhász Márton

Adatgyűjtő tevékenység

Barlangi térképezést az 1977. évben elsősorban a Kis-Gerecsén végeztünk. Elkészítettük a

Jura-zsomboly	
alaprajz,	
hossz- és keresztmetszvények	1:200
Tüzköves-barlang	
alaprajz,	
hossz- és keresztmetszvények	1:100
Mese-barlang	
alaprajz, hossz-metszvény	1:100
keresztmetszvények	1:50
Zerge-lyuk	
alaprajz, hossz-metszvény	1:50

méretarányú térképeit. A négy barlangban összesen 206,00 m hosszúságú járatot mértünk fel.

A Vértess László-barlang és a Kis-réti-barlang /9. sz. nyelő/ M = 1:200, illetve M = 1:100 térképeinek készítése folyamatban van.

Fotódokumentációt az alábbi barlangokban készítettünk:

Vértess László-barlang /fekete-fehér papírkép /, Jura-zsomboly /színes dia és fekete-fehér papírkép/, Tüzköves-barlang /fekete-fehér papírkép/, Mese-barlang /színes dia és fekete-fehér papírkép/, Zerge-lyuk /fekete-fehér papírkép/, Tükör-forrásbarlang /színes dia és fekete-fehér papírkép/, Angyal-forrásbarlang /színes dia és fekete-fehér papírkép/.

Felületi felvételek készültek a D-i Gerecsé mintegy harminc karsztobjektumáról.

Turáink során fotóztunk még a bajóti Öreg-kő barlangjaiban, a Pilis-nyergi-viznyelő-barlangban, a Sátorköpusztai-barlangban, a Bolhási-viznyelőbarlangban és az Alba Regia-oseppkőbarlangban.

A klimatológiai megfigyelések igénye - főképp a Jura-zsombolyé - már az előző évben felmerült.

A mérésorozat beindítását eredetileg 1977. augusztusra terveztük, de technikai nehézségek miatt erre csak november elején került sor.

Megfigyelések heti egy alkalommal /vasárnap/ történtek, a következő mérési pontokon:

1. Felület	
2. Jura-zsomboly	I. sz. bejárat - 1,5 m
3. "	II. sz. bejárat - 1,5 m
4. "	váróterem - 18 m
5. "	összekötő folyosó - 15 m
6. "	I. sz. alsó akna - 40 m
7. "	II. sz. alsó akna - 50 m
8. Tüzköves-barlang	bejárat - 1,5 m
9. "	terem - 15 m.

A méréseket Assmann-féle aspirációs pszichrométerrel végeztük, így hőmérséklet, relatív- és abszolút páratartalom adatsor áll rendelkezésünkre.

Érdekes feladatnak ígérkezik a zsomboly légmozgásviszonyainak tisztázása. A bejáratok téli párolgásának hirtelen változásai, a feltárómunka során felgyülemlett pára és cigarettafüst mozgása hívták fel figyelmünket a barlang különös "légzésére".

Műszerkészletünket ennek az új feladatnak a figyelembevételével kívánjuk fejleszteni.

Juhász Márton

A KPVDSZ Vörös Meteor T.E. Baradla Barlangkutató Csoport jelentése 1977. évi

munkájáról

Csoportunk 1977-ben folytatta tervszerű és sokoldalú munkáját komplex feldolgozás céljával a Baradla-barlangban, valamint annak vízgyűjtő területén és környezetében.

1. A térképezési munkák folytatása tervünk jelentős részét képezte. Ennek keretében
 - a/ Ujramértük a Vetődéses-termi-viznyelő egy részét és elkészítettük annak pontosított térképét, amit jelentésünkhöz mellékelünk.
 - b/ Megkezdtük a Baradla Fő-ágának ujramérését is, REDTA /Zeiss/ állványos optikai mérőműszerrel. 1977 végéig a munkának mintegy felét végeztük el.
 - c/ Végigszinteztük a Baradla Fő-ágát N1-B 2 /MOM/ automata szintező műszerrel. Ellenőrzésképpen a Vörös-tó bejáratnál és a Kis-Baradlai kijáratnál kötöttük a poligont a felszíni fix pontokra.
 - d/ A Csernai-ágban is folytattuk térképezési munkánkat és elkészítettük az oldalág 1:500-as méretarányú munkatérképét.
 - e/ Az év folyamán felmértünk az előbbieken túl még több kisebb oldalágot és viznyelőt is.
2. Földtani adatgyűjtésünket folytattuk mind a barlangban, mind a felszínen.
 - a/ A Baradla Fő-ágából többszáz mintát gyűjtöttünk be, melyeknek közettani feldolgozása folyamatban van.
 - b/ A felszíni földtani adatgyűjtés keretében részletes terepbejárásokat végeztünk és az ezek során fellelt jelentősebb fauna-lelőhelyek /autóbuszmegálló, Vörös-tó mellette, Retek-ág feletti kőfejtő/ feltárásaiból nagyszámu mintát gyűjtöttünk. Ezek egy részéről fotódokumentációt készítettünk.
 - c/ A Baradla-barlangban és a felszínen általunk begyűjtött kőzetmintákat ökológiai szempontból dr. Detre Csaba vizsgálta. Az eredményekről a jelentésünk részét képező külön tanulmányban számol be, megállapítva, hogy valószínűleg Magyarország legjelentősebb Castropoda lelőhelyét fedeztük fel.
3. Hidrológiai vizsgálatokat a Baradla-barlangban és a Jósua-források csoport vizrendszerén végeztünk.
 - a/ Az év folyamán a legnagyobb volumenű munkánk a Baradla-rendszer vízháztartásának alaposabb megismerése érdekében létesített vízhozammérő bukók építése volt, a VITUKI megbízásából. E fontos mérőműtárgyak kivitelezésére mintegy 2500 munkaórát fordítottunk. E bukókat a jelentősebb vízbefolyásoknál építettük meg, így külön tudjuk vizsgálni a Baradla-rendszert megosapoló Jósua-forrás vízhozamának egyes összetevőit.
 - b/ Rendszeresen végeztünk vízhozamméréseket a barlang több pontján és a forrásoknál, a bukók építése előtt és alatt is. Vízhozamméréseinket többnyire forgószárműves sebességmérő műszerrel, ritkábban usztatással végeztük.
 - c/ Sikeres nyomjelzéses összefüggés-vizsgálatokat hajtottunk végre - a VITUKI munkáihoz kapcsolódva - aktív felszíni és barlangi viznyelőknél.
 - a felszínen a Bába-lyuk viznyelőbe,
 - a barlangban a Vaskapu-viznyelőbe /1980 m-re a bejáratától/ és

- a Minerva-viznyelőben /4056 m-re az Aggteleki bejárattól/

tápláltunk be fluoreszcenciát. A kísérlet során rendszeresen figyeltük a Jósua-forrás csoportot mindhárom vízfakadását, a Medence-forrást, a Cső-forrást és az Alsó-barlang forrását /Táró/.

Mindhárom nyomjelzés alkalmával a festék a Medence-forrásban és a Cső-forrásban jelentkezett, a Táróban a festék megjelenését egyszer sem észleltük. A nyomjelzések során háziilag készített fluoroszóppal vizsgáltuk a forrásvizekben a festék megjelenését és fokozatos hígulását.

d/ A barlangi patakok és a források vizeiből több alkalommal vettünk vízmintákat, amelyeknek elemzését a VITUKI laboratóriuma végezte el.

e/ Bejárásaink során sikerült rögzítenünk a Retek-ági viznyelő pontos helyét, a Fő-ágba való betorkollás előtt mintegy 400 m-re. Ebben a Retek-ág patakja 20 l/p-et meg nem haladó hozam esetén maradéktalanul elnyelődik, ennél nagyobb hozamok idején viszont a patak már túlfolyik a nyelőn és olykor az észrevehetően. Alkalmos időpontban megfestjük ezt az oldalágat lefejező barlangi viznyelőt.

4. A már második éve folyó Baradla lámpaflóra vizsgálataink aprólékos és hosszadalmas barlangi munkát és jelentős laboratóriumi elfoglaltságot igényeltek ez évben is. A tervezett részletes feldolgozás folyamatos munkával még több évig eltart. Végh Zsolt-nak az eddigi adatgyűjtéséről készített beszámolója jelentésünk részét képezi.

5. Történeti-földrajzi kutatások és földrajzi név vizsgálatok az Aggteleki-karsztvidéken. Munkáink között szerepelt a Jósua-fő-forrásvidék, illetve a Jósua-völgy történeti-földrajzi, illetve - vizrajzi kutatása is. Erről dr. Dénes György készített tanulmányt, mely jelentésünk részét képezi.

Az Aggteleki-karszton kívül végzett munkáink közül jelentősebb a Pénz-pataki-viznyelőbarlang felmérése és az üreg mélyén elhelyezkedő vízfelület beszíntezése a VITUKI megbízásából. Az erről készült beszámolókat és annak térképmellékletét is osztoztatjuk jelentésünkünk-höz.

1977-ben négy kutatótábort szerveztünk Aggteleken, melyből a nyári és a téli tábor volt a legjelentősebb. Ezen felül havonta két alkalommal megyünk munkaterületünkre és ezekkel a rendszeres munkákkal biztosítjuk a kutatómunka folyamatosságát.

A jobb kutatási feltételek megteremtése érdekében Aggteleken kutatóállomást létesítettünk, melynek alapvető szervezési része már megtörtént. Csoportunk rendszeres heti összejöveteleket tart, melynek elsődleges célja a munkafeladatok, turák megbeszélése, egyeztetése.

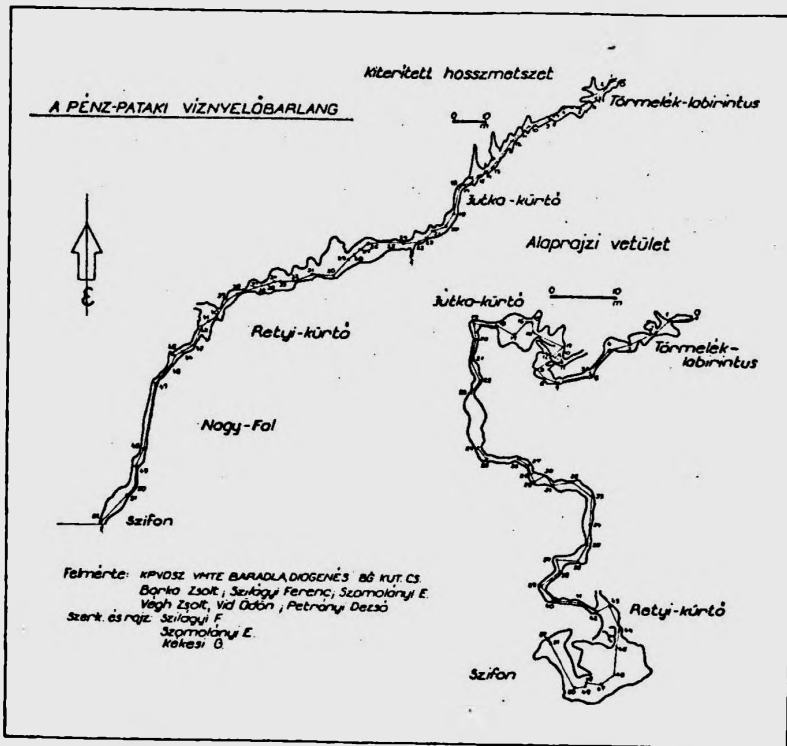
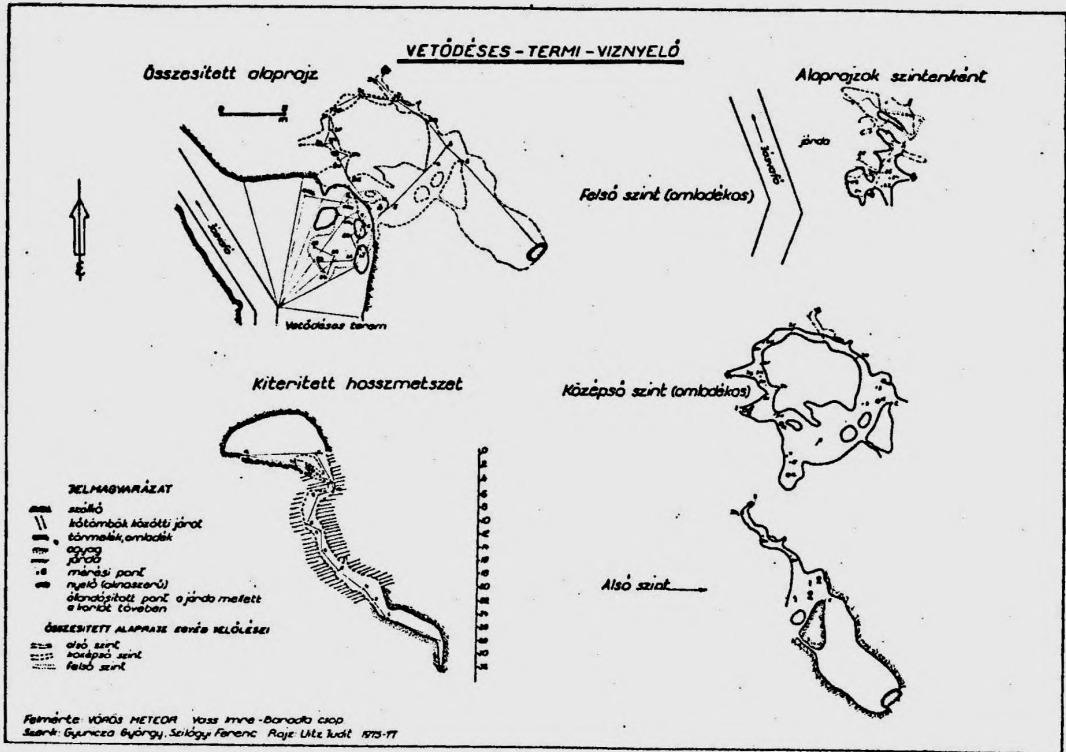
A kéziratos jelentés tartalmazza még az alábbi cikkeket:

Dr. Detre Csaba: A Baradla-barlang környékének triász rétegtana a legújabb őslénytani vizsgálatok eredményei alapján.

Végh Zsolt: Lámpaflóra vizsgálatok a Baradlában 1977-ben.

Dr. Dénes György: A Jósua-fő környéki karsztvidékek Árpád-kori történetének vizsgálata.

Pusztai Sándor: Jelentés a Baradlában végzett elektromos geofizikai mérésről 1977-ben.

A Pénzpataki-viznyelőbarlang mélyén elhelyezkedő vízfelület tengerszint feletti magasságának megállapítása

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat felkérésére munkatársaimmal vállaltuk a Pénzpataki-viznyelő szájának és az üreg mélyén elhelyezkedő vízfelületnek az előírt pontosságu, műszeres méréssel történő beszíntezését.

Első lépésként a viznyelő szájának bemérését végeztük el. A szintezés kiinduló pontja a mellékelt térképábrán feltüntetett és az Eger-Miskolc közötti műtől légvonalban 50 m távolságra északra lévő háromszögelési kő volt, melynek tengerszint feletti magassága 566,6 m.

A szintezés MOM gyártmányu, Ni-B3 típusu automata szintezővel végeztük, amelynek mérési középhibája kilométerenként $\pm 2,0$ mm.

A szintezéshez 3 m-es, 1 cm beosztásu, MOM gyártmányu szintezőléceet, valamint sarut használtunk. A szintezést vesztett pontokkal, két menetben végeztük el, és pedig a háromszögelési kőtől a nyelő szájánál létesített fixpontig, majd onnan vissza a háromszögelési kőig.

A háromszögelési kőtől a nyelőig 39,137 m, a visszamérésnél 39,116 m szintkülönbséget mértünk. A két mérés közti eltérés 21 mm. A két mérés középértékeként tehát a szintkülönbség 39,126 \pm cm. A szintezési jegyzőkönyvet csatolom.

A szintezés utolsó pontja a Pénzpataki-viznyelő szájától 1,46 m-re lévő sziklatömbön létesített fixpont, amelyet maradandóan megjelöltünk. Ez a nyelő szájával egy magasságban van és alkalmas arra, hogy a felszín alatti mérésnek kiindulópontja legyen. E pont tengerszint feletti magasságát a két bemérés középértékének figyelembevételével 527,5 m-ben állapítottuk meg. A Társulattól kapott megbízás végrehajtása érdekében több ízben is megkíséreltük a Pénzpataki-viznyelő felszín alatt húzódó üregrendszerének, illetve az annak alján kialakult vízszintnek a bemérését is. Az ideiglenesen oszadékos tavaszi és nyári eleji időjárás folytán azonban akkor a nyelőbe olyan tömegű víz ömlött be, amely a jórészt függőleges szakaszokból álló barlangüregben nagyerejű vizeséseket képzett, amelyek a száz méternél jóval mélyebb nyelőüreg aljára való lejutást is kockázatosá, a megkívánt pontosságu műszeres mérést pedig teljességgel lehetetlenné tették.

A nyár végére alakult ki a viznyelő üregének mélyén olyan helyzet, amelyben - a folyamatosan lezuhogó víz ellenére is - lehetséges volt az üreg mélyén elhelyezkedő vízfelület nyugalmi szintjének kívánt pontosságu bemérése.

Mint ahogy a fokives lejtőszög mérés 45° felett már hibákkal terhelt és mert a barlang jórészt szinte az üreg teljes szelvényében záporozik a víz, a szokásos fokives lejtőszög mérés helyett végig a pontosabb és megbízhatóbb, finn gyártmányu SUUNTO típusu műszerrel mértük a lejtőszögeket. Ugyanosan SUUNTO típusu finn optikai műszerrel végeztük az irányszögek mérését is.

A felszín alatti mérés kiindulási pontja a viznyelőbarlang szájánál a felszíni mérés zárópontjaként létesített fixpont volt. Az üreg alján az utolsó pontot az igen alacsony őszi vízszint fölött rögzítettük, hogy a kisebb vízszíntingadozások későbbi leszállások alkalmával könnyen lemérhetők legyenek. Ez a pont 1977. szeptember 11-én 0,68 m-rel volt a vízszint felett.

A viznyelő szájától az üreg aljára, tehát a vízszint fölé 52 mérési ponttal jutottunk le.

A mérés során a víznyelőbarlangnak csak a vizes járatát mértük fel. A száraz kerülő-ágakat és kürtöket a mérési eredményeket rögzítő rajzokon sem tüntettük fel.

A víznyelő szájánál lévő fixpontot relatív 0-m-nek tekintve, az üreg alján, a vízszint fölött elhelyezett pont relatív mélységét 127,72 m-ben, a mérés időpontjában észlelt - gyakorlatilag minimumnak tekinthető - vízszint relatív mélységét pedig 128,40 m-ben állapíthattuk meg.

A Pénzpataki-víznyelőbarlang alján elhelyezkedő vízfelület 1977. szeptember 11-i szintjének abszolút mélységét, a felszíni szintezés és a felszín alatti mérések alapján $527,50 - 128,40 = 399,10$ m-ben határoztuk meg a tengerszint felett.

Leszállásaink során a víznyelőbarlang alsó szakaszában, az üreg sziklafalán többhelyütt falevelek, faágak feltapadását figyeltük meg, ami arra utal, hogy nagyobb vízhozamok esetén a barlang alján a vízszint akár több méterrel is tartósan megemelkedhet. Miskolci barlangkutatók közlése szerint ők nagyobb esőzések nyomán bekövetkezett intenzív nyelőműködés idején a szokásosnál 10-15 m-rel magasabb vízállást is észleltek a Pénzpataki-víznyelőbarlang alján.

Jelentésünkhöz mellékeljük:

- 1/ A Pénzpataki-víznyelő szájának szintező méréséről készült jegyzőkönyvet.
- 2/ A Pénzpataki-víznyelőbarlang felmérési adatait rögzítő jegyzőkönyvet.
- 3/ A felszín 1:5000 léptékű szintvonalas vázlatát, a szintező mérések kiindulópontjául szolgáló háromszögelési pont és a Pénzpataki-víznyelő szájának feltüntetésével.
- 4/ A Pénzpataki-víznyelőbarlang vizes ágának 1:400 léptékű térképét, valamint 1:200 méretarányu kifejtett hossz-szelvényét az 1977. szeptember 11-i vízszint feltüntetésével.

Szintezési jegyzőkönyv

1977. VI. 3. Pénzpatak

Kiindulási pont: Eger-Miskolc műttől 50 m-re lévő háromszögelési pont, tengerszint feletti magassága 566,6 m.

Hátra:

Fixpont: 0005,1

1. 0010,2-3
2. 0026,8
3. 0041,0
4. 0026,2
5. 0057,2
6. 0024,1
7. 0055,2
8. 0043,4-5
9. 0013,6
10. 0189,0
11. 0006,6
12. 0000,7
13. 0002,0
14. 0026,5
15. 0067,3
16. 0039,7

Előre:

1. 0267,5
 2. 0284,7
 3. 0259,0
 4. 0025,4
 5. 0284,3
 6. 0276,3
 7. 0259,7
 8. 0220,9
 9. 0263,8
 10. 0289,6
 11. 0238,2
 12. 0283,8
 13. 0268,3
 14. 0272,3
 15. 0263,8
 16. 0273,7
- nyelő 0120,9

visszamérés

nyelő 0130,5

1. 0260,8
2. 0269,3
3. 0276,4
4. 0280,0
5. 0233,7
6. 0251,2
7. 0262,3
8. 0280,7
9. 0253,5
10. 0294,8
11. 0261,0
12. 0256,3
13. 0249,5
14. 0278,8
15. 0260,4
16. 0277,7

1. 0036,1
 2. 0018,3
 3. 0021,0
 4. 0010,4
 5. 0018,5
 6. 0017,6
 7. 0042,6
 8. 0025,3
 9. 0032,4
 10. 0028,0
 11. 0019,7
 12. 0016,4
 13. 0051,4
 14. 0009,9
 15. 0042,3
 16. 0031,4
- Fixpont: 00,43,9

A Pénz-pataki-viznyelőlöbarlang mérési jegyzőkönyve

A pont száma	irányszög	lejtőszög	hossz	cos	sin	a pont relatív mélysége
0 - 1	120°	- 0°50'	1,35	0	0,01	0,01
1 - 2	101°	-48°40'	2,88	1,90	2,16	2,17
2 - 3	278°	-36°50'	3,61	2,88	2,16	4,33
3 - 4	43°	-51°20'	2,67	1,66	2,08	6,41
4 - 5	298°	-29°50'	3,16	2,74	1,58	7,99
5 - 6	225°	+ 1°50'	5,25	5,24	0,16	7,83
6 - 7	331°	-47°20'	4,11	2,78	3,02	10,85
7 - 8	173°	-27°30'	1,61	1,42	0,74	11,59
8 - 9	286°	-20°20'	6,44	6,03	2,23	13,82
9 - 10	338°	-29°40'	2,51	2,18	1,36	15,18
10 - 11	347°	+ 45°	4,36	3,08	3,08	12,1
11 - 12	134°	-55°50'	9,60	5,39	7,94	20,04
12 - 13	11°	-32°30'	2,27	1,91	1,21	21,25
13 - 14	339°	-40°30'	2,50	1,90	1,62	22,87
14 - 15	363°	-49°30'	2,77	1,79	2,10	24,97
15 - 16	345°	-19°50'	2,45	2,30	0,83	25,08
16 - 17	241°	-18°50'	1,33	1,25	0,42	26,22
17 - 18	275°	-79°10'	8,29	1,55	8,14	34,36
18 - 19	90°	-59°30'	4,18	2,12	3,60	37,96
19 - 20	292°	- 22°	4,88	4,52	1,82	39,78
20 - 21	233°	- 44°10'	2,83	2,00	1,97	41,75
21 - 22	130°	- 31°30'	1,20	1,02	0,62	42,37
22 - 23	207°	- 10°20'	4,84	4,76	0,86	43,23
23 - 24	185°50'	+ 1°40'	4,33	4,32	0,12	43,11
24 - 25	107°	- 4°50'	6,80	6,77	0,57	43,68
25 - 26	188°	- 44°10'	2,56	1,83	1,78	45,46
26 - 27	120°	- 45°30'	1,90	1,33	1,35	46,81
27 - 28	149°	- 38°40'	1,90	1,48	1,18	47,99
28 - 29	97°	- 49°30'	4,31	2,79	3,27	51,26
29 - 30	94°	- 50°00'	3,12	2,00	2,38	53,64
30 - 31	197°	+ 1°50'	6,76	6,75	0,21	53,42
31 - 32	208°	- 23°30'	4,02	3,63	1,60	55,02
32 - 33	291°	+ 0°	3,62	3,62	-	55,02
33 - 34	83°	- 2°40'	1,88	1,87	0,09	55,11
34 - 35	263°	- 31°30'	1,91	1,62	0,99	56,1
35 - 36	218°	- 13°30'	2,00	1,94	0,46	56,56
36 - 37	118°	- 18°	2,22	2,11	0,70	57,26
37 - 38	109°	- 18°	6,14	5,83	1,89	59,15
38 - 39	227°	- 36°50'	3,90	3,12	2,33	61,48
39 - 40	176°	- 65°40'	5,36	2,20	4,88	66,36
40 - 41	220°	- 35°10'	2,82	2,30	1,61	67,97

A pont száma	irányszög	lejtőszög	hossz	cos	sin	a pont relatív mélysége
41 - 42	117°	- 28°50'	2,72	2,38	1,31	69,28
42 - 43	152°	- 69°	6,8	2,43	6,34	75,62
43-- 44	297°	- 35°	4,12	3,37	2,36	77,98
44 - 45	94°	- 33°10'	3,14	2,62	1,71	79,69
45 - 46	114°	- 78°40'	1,52	0,29	1,49	81,18
46 - 47	198°	- 50°50'	7,98	5,04	6,18	87,36
47 - 48	258°	- 82°20'	19,84	2,64	19,66	107,02
48 - 49	296°	- 65°30'	5,08	2,10	4,62	111,64
49 - 50	225°	- 86°10'	6,11	0,40	6,09	117,73
50 - 51	286°	- 50°20'	2,54	1,62	1,95	119,68
51 - 52	363°	- 47°40'	10,89	1,33	8,04	127,72

- 1./ Az "0" pont a viznyelőbarlang szájánál, a felszínen látható egy sziklalapon, melyet előzőleg beszinteztünk.
- 2./ Az irányszögek 400-as fokbeosztás alapján vannak feltüntetve.
- 3./ 1977. IX. 16-án a végpont alatt 0,68 m-rel volt található a szifon vízszintje.

Vid Üdön.

Jelentés a KPVDSZ Vörös Meteor TE. "Diógenesz" Barlangkutató Csoport 1977. évi munkájáról

Csoportunk ez évi tevékenységét a következő - főbb - célok határozták meg:

- a létszám stabilizálása
- az eddigi terepbejárások, barlangi felmérések adatainak feldolgozása
- további megfigyelések gyűjtése, illetve a továbbjutás megkísérlése a terület barlangjaiban, különös tekintettel a Pénzpataki- és Diósi II.-viznyelőbarlangban.

Létszámunk 19 fő, kettővel több mint az elmúlt évben. Megkezdjük a kutatási területünkre vonatkozó térképek készítését. Értékes megfigyeléseket végeztünk a Diósi II. sz. viznyelőben. Szivattyu beállításával kísérletet tettünk a Pénzpataki-viznyelő talán levő szifon szintjének csökkentésére.

Kutatási területünk

Továbbra is a Rejteki munkásház - Kajla-völgy - Hór-völgy - Tepe-puszta - Balla-völgy - Répáshuta - Rejteki ház által határolt terület, melyen négy fontosabb objektumot tartunk számon.

1. Szarvas-etetői-viznyelő
2. Csunya-völgy
3. Pénzpataki-viznyelőbarlang
4. Dióspataki II-III. sz. barlangok

1. Szarvas-etetői-viznyelő

Ebben az évben csupán a legszükségesebb munkákat, vagyis egy nagyobb omlás lehetőségeinek elhárítását végeztük el. Az érdemi továbbjutást megfelelő gépi eszközök hiányában nem tudtuk megvalósítani.

2. Csunya-völgy

Dár a völgyben nagyméretű barlangok nincsenek, a kutatást az teszi érdekessé, hogy az eddig megismert barlangok a völgytalp felett nagy - 15-30 cm - magasságban nyilnak. Mivel a völgy alsó részében ma aktív vízfolyás nincs és, ha feltesszük, hogy ennek oka a Pénzpataki-, illetve a Dióspataki-viznyelő, akkor feltételezhetjük, hogy ezek a Csunya-völgyi üregek idősebbek, mint a két felső aktív viznyelő. Tehát ezek további kutatásának segítségével választ kaphatunk nemcsak erre a kérdésre, hanem esetleg a két viznyelő korát is megtudhatjuk.

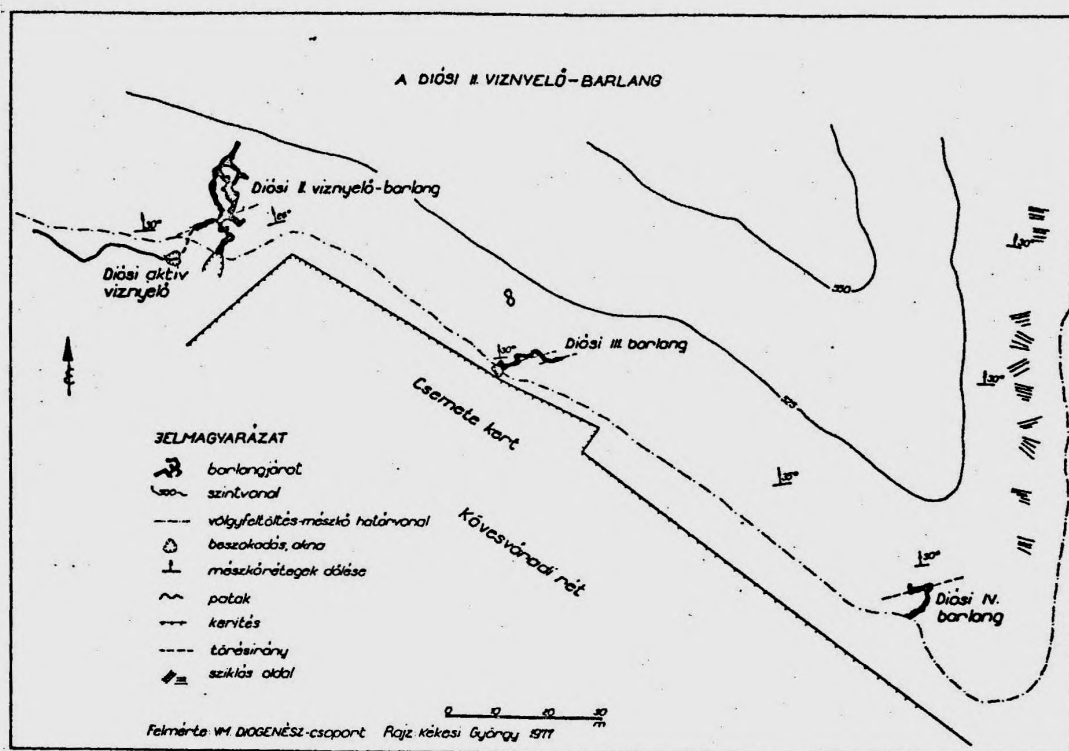
Ennek érdekében folytattuk a bejárást és térképen rögzítettük a fellelt barlangok helyzetét. Részletes megkutatásuk, felmérésük, értékelésük a jövő év feladata lesz.

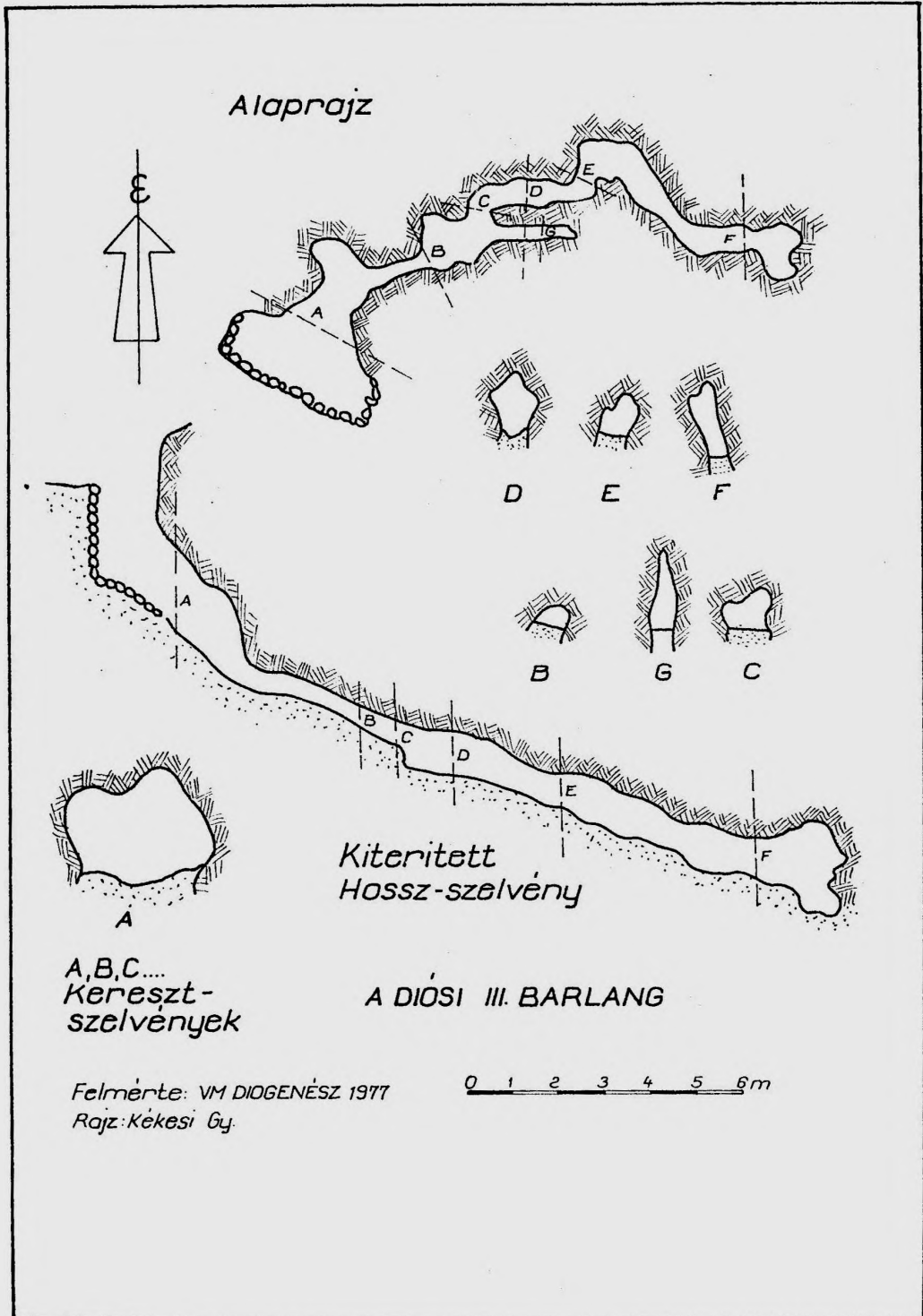
3. A Pénzpataki-viznyelőbarlang

A múlt évben /1976./ elkészült felmérés feldolgozása, a térkép szerkesztése megtörtént. Publikálását azért halasztjuk későbbi időpontra, mert a mellékjératok pl. a Sáros kürtők felmérése késik, a hiányos térkép publikálása pedig értelmetlen lenne.

A térkép néhány adata:

Jutka-kürtő alja	17. pont - 40,1 m
Gerendás-kürtő alja	36. pont - 75,8 m
Retyi-kürtő alja	44. pont - 86,4 m
A Nagy-fal teteje	47. pont - 91,5 m
A szifon	55. pont - 146,0 ,

Rendszeres megfigyeléseink alapján úgy látszik, hogy a szifon vízszintje ingadozik. Az ingadozás mértéke meglepően jelentős, több méteres nagyságrendű. Pontos mértékének megállapítására műszeres méréssorozatot tervezünk.

Novemberben szivattyú beállításával négy napon keresztül folyamatosan átemeltük a patak vizét a Csunya-völgybe. Ennek következtében csak a Nagy-fal alsó részén volt - osekély - vízfolyás. A szifon szintje minimális mértékben csökkent /-5 cm/. Idő hiányában nem sikerült megállapítani, hogy a szivattyú leállítása után visszaállt-e az eredeti szint. Vagyis, hogy a süllyedés a patak átemelésének, vagy a természetes mozgásnak a következménye-e.

4. A Dióspataki-víznyelők:

Nyári táborunk fő munkahelye a II. sz. víznyelő volt. Megpróbáltunk új bejáratot nyitni a kráteren keresztül, hogy a bontási anyagot könnyebben kiszállíthassuk. A munka azonban annyira balesetveszélyes volt, hogy abba kellett hagyni.

Ezután a jelenlegi végpont bővítésén dolgoztunk: 2,5 méterrel sikerült előrébb jutni. Sajnos azonban a méretek nem bővülnek.

A tábor ideje alatt lezudult esők nyomán tünt fel az, hogy a barlangba bejutó víz többsége nem a végponton folyik el. E jelenséget azóta is figyelemmel kísérjük. Jelenleg bukó beállításán dolgozunk a végponton.

A csoport vezetője Scholtz Ferenc az év elején vidéki munkahelyre távozott. Sok évi fáradhatatlan munkáját a csoport nevében ezuton is megköszönöm.

Thieme András

A KPVDSZ Vörös Meteor TE. Foton Barlangkutató Csoport 1977. évi

jelentése

T a r t a l o m

1977. évi rövid beszámoló

Bihar expedíciók III.

A Legény-Leány-barlang faunája

Szoplaki Ördöglyuk

Pilis-barlang

Pilis-tető, Ingó kövek-barlangja

Pilis-hegység: Leány-, Legény-barlang lezárása

Kutatócsoporthozunk 1970. január 30-án alakult meg 5 fővel, az éllelmiszterker. Titán Csoporthozból váltunk ki. Kis baráti társaságunk alkotta azt a magot, melyre jelenlegi aktív gárdánk felépült.

Uj csoport, uj tervek, elképzelések, oétkitüzések: ezeket most hét év távlatából nézve elmondhatjuk - sikerült minden.

Céltüzésünk volt:

- résztvenni az akkor beinduló barlangkataszterezési munkákban,
- elkészíteni a jelentősebb magyarországi barlangok fotódokumentációját,
- új kutatási területeket választani /Pilis, Bükk, Bakony/ s ott eredményes feltáró munkát végezni,
- a feltárásokkal párhuzamosan elvégezni az adott munkaterületen a régészeti, őslénytani leletmentést,
- leletmentő munkatáborok fotódokumentációját és filmdokumentációját elkészíteni /Kőlyuk II., Gaja-szurdok: Rigó-barlang/,
- ismeretterjesztő előadásokkal, dia- és filmvetítésekkel jártuk és járjuk a KISZ-klubokat, sportegyesületeket, bemutatva a természetjárás, a barlangkutatás szépségeit,
- hazai, valamint külföldi barlangkutatókkal kitűnő kapcsolataink vannak. Csoportunk nemcsak a magyarországi karszterületeket járja, eljutottunk Jugoszláviától, Olaszországtól Svédorszáig; a Gyergyói-havasoktól a Skót-felföldig.

Röviden beszámolunk 1977. évi tevékenységünkről:

1. Románia - Bihar expedíciók /1977. január, április/

Folytattuk terepbejárásainkat a Bihar-karsztvidéken, végigjártuk a Királyhágó-barlangjait /Zichy-barlang, Igrio-barlang/, majd felkerestük a Nagyváradtól 20 km-re lévő Bethia-i Krátert. Áprilisban a Pádis újabb területein kutattunk /Barzai-árok, Dalaleasa, Ponor-rét/.

2. Csehszlovákia, Morva-karsztvidék

Brno-i barlangkutatók meghívására csoportunk 10 fővel vett részt a Jadovnicsei nemzetközi találkozón. Ismerkedtünk a környék kisebb-nagyobb barlangjaival /Dagmar-barlang, Pick Dama-barlang/. Szlovák barátainktól meghívást kaptunk a júliusban kezdődő

Barázdálás expedícióra. /Mi nem mehettünk, helyettünk a Diogenesz csoportból mentek./

3. Tési-fennsík, Országos Barlangos Találkozó

E nagyon jól sikerült rendezvény a Vértes - Bakony táborunk utolsó állomása volt. Diavetítéses beszámolót tartottunk az elmúlt év eseményeiről, táborairól.

4. Legény-, Leány-barlang lezárása /1977. július 10-25./

Az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének kérésére kétéves táborunk során lezártuk mindkét objektumot. Januártól minden hónap második vasárnapján ügyeletet tartunk, ekkor látogathatók a barlangok.

5. Tátra '77.

A lengyel barlangkutatók évenkénti iskolatáborán 1973 óta kisebb-nagyobb létszámmal részt veszünk. Több alkalommal láttuk mi is vendégül krakkói, zakopanei barátainkat.

Ez évi /1977. augusztus 3-29./ táborunkat - sajnos - a szó szoros értelmében elmosta az eső.

6. Angliai Nemzetközi Barlangkutató Találkozó

Csoportunk 3 fővel vett részt a nemzetközi rendezvényen. Utunk során felkerestük Ausztria és Franciaország karsztvidékét is. Angliában a Skót-felföld volt legtávolabbi ólpontunk.

Kutatócsoportunk 21 főre gyarapodott, az 1970-es kis csapatból csak ketten maradtunk. Új társaink részére gyakorlati és elméleti oktatásokat szervezünk. Részt veszünk a Barlangi Mentőszolgálat munkájában is. Felszerelésünk pótlását, hazai és külföldi táboraink költségeit munkák vállalásával biztosítjuk.

Pilis-hegység: Leány-, Legény-barlang lezárása

A Pilis-hegység a Dunakanyar szögletében helyezkedik el. Délnyugaton a dorogi és a vörösvári völgy határolja. A Budai-hegységgel együtt Dunazug-hegységnek is nevezik. A Dunakanyarban vulkanikus eredetű hegyek sorakoznak, nyugati fele mészkő és dolomit. Legmagasabb pontja a Pilis /757 m/, melynek hosszukás koporsó alakú tőmbje Pilisszentkeresztől nyugatra emelkedik. /Dobogókő 700 m; Urakasztala 594 m; Nagykevély 535 m/ Triász mészkő alkotja tömegét, ehhez oldalról andezit simul, a harmadkori vulkanikus tevékenység emlékeként. Az egész karsztvidék vízben igen szegény, mert a csapadék elnyelődik, s a mélyben barlangokat képez.

A Pilis-hegységben a barlangok egy részét a kőzetek törésvonalai mentén feltörő hévizek alakították ki, s csak később formálta tovább a felülről beszivárgó csapadékvíz.

A Leány- és Legény-barlang barlang bejárata Klastrompuszta felett, a Csévi-szirtek tövében nyílik, a Pilis-tető nyugati oldalában, 420 m tszf. magasságban. E két barlang egymástól kb. 60 m távolságban található, feltárásukon 1930 óta dolgoztak barlangkutatók és turisták.

A Leány-barlang üregeinek hossza 200 méter, legmélyebb pontja 40 m-re a bejárat szintje alatt található. A Legény-barlang valamivel nagyobb, járatai beosült hossza 340 m, legmélyebbre, 45 méter mélységig a Sárlyuk nevű aknájában juthatunk.

Mindkét barlang bejárati osarnokában végeztek régészeti ásatást, így a Leány-barlangból előkerültek középkori pénzhamisító eszközök, római kori bronz fésű, a Legény-barlang kitűltéséből neolitikus kori cserépmaradványok stb.

A 60-as évek végén még mindkét barlang belső termeiben nagyobb tömegben tanyáztak de-

nevérek, ezeknek száma a barlangok rendszeres látogatásam szándékos elpusztításuk, valamint a vegyszeres növényvédelem miatt rohamosan osökkent. 1975 végén már csak elvétve 1-2 telet denevért találtunk az eldugottabb járatokban.

A barlangok élővilága a külső behatásokra különösen érzékeny. Rendkívül fontos az 1961. évi 18. számú törvényerejű kormányrendelet határozata, mely szerint hazánk valamennyi barlangja és azok közvetlen környéke természetvédelmi terület. Ez a szigorú védelem egyben a barlangok élővilágának nyugalalmát, háborítatlanságát is biztosítja.

A törvényben biztosított védelem ellenére a barlangok oseppköveinek vandál pusztítását, a denevérek létszámának rohamos osökkenését tapasztalhattuk. A KPVD SZ Vörös Meteor TE. Foton barlangkutató csoportja, amely a Pilis területén folytat évek óta kutatómunkát, benyújtotta az Országos Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetéhez a két barlang lezárásának részletes tervét. A Leány-, Legény-barlang lezárásának tervét az Intézet jóváhagyta, így került sor 1977. július 10-24. között kutatótáborunkra. E két hét alatt a helyszíntre szállítottuk a szükséges anyagokat: oementet, sódert, vizet, kisméretű légoltalmi ajtókat stb. Az itt felsoroltakat jórészt hátton vittük fel a Klastrompusztai turisztaháztól a barlangok szájáig. A munkálatok közben előkerült kis oserép- és osontmaradványokat továbbítottuk a Magyar Állami Földtani Intézethez.

Az MKBT rendezésében 1978. március 13-án 17 órakor kezdődő előadáson ismertetjük a lezárás előzményeit, előkészítésének, kivitelezésének folyamatát, a már lezárt barlangokban jelenleg folyó munkálatokat /térképezés, műszeres mérés, denevérek megfigyelése stb./.

Pilis-barlang

A Pilis tömbjében, a Vaskapu-völgy baloldalán található az felett 50 m magasan. 1970. október 6-án térképezte fel a 150 m hosszú barlangot a KPVD SZ Vörös Meteor TE. Diogenesz csoportja. Az átlag 1 m széles, de 4-6 méter magas járat felső részén szép retek oseppköveket találunk, a kürtő előtti szakaszon kis tetarátákat, 2-3 méteres oseppkölefollyást láthatunk. A téli időszakra rendszeres vendégei a barlangnak a denevérek. A közönséges denevér több egyedét, valamint kis patkósorru denevéreket találtunk a folyosó falain, mennyezetén. A barlangot a gyakori vandál látogatók erősen pusztítják, a képződmények és a téli álmat alvó denevérek védelme csak a barlang lezárásával oldható meg.

Csoportunk 1975 óta rendszeresen végez megfigyeléseket a barlangban /hőmérsékletmérést, denevérek megfigyelése stb./. Az OKTVH Barlangtani Intézetének felkérésére 1978. évben lezárjuk a Pilis-barlangot.

Pilis-tető, Ingókövek-barlangja

Lorberer Árpád 1974-ben elhangzott előadásán ismertette a Pilis-hegység karsztjelenségeit. Utmenti-viznyelőként említve e barlangot, melyet csoportjával próbáltak feltárni. Kutatócsoportunk az előadóval történt megbeszélés után 1974 őszén megkezdte a közben beszakadt viznyelő kibontását. A munkát nehezítette a sok többmázsás kő, illetve az erjárók tevékenysége, mert a kihordott követ-törmelékot visszadobálták az aknába. Jelenleg 9 m mélyre jutottunk, részben a szálkőben a hasadékok mellett vésvé. Áosolattal biztosítottuk az akna falait. Az 1978. évben nagyobb kutatótáborot tervezünk a barlang feltárására. Kutatási engedélyt kérünk erre a munkaterületünkre is.

A KPVDSZ Vörös Meteor TE. "Nautilus" Vizalatti-barlangkutató Szakosztályának

1977. évi jelentése

Csoportunk 1977-es évben is folytatta munkáját mindkét kutatási területén, Tapolcán és a Baradla-Alsó-barlangban.

Tapolcán 9 két, illetve 3 három napos munkaturát 8-10 fővel dolgoztunk. E munka eredményeképpen a osónakázótótól ÉNy-i irányban kb. 180 méteres újabb körjáratot tártunk fel az MHS-járat - Átjáró - Meteor-ág között. Az új járattal közelítettük meg feltehetően legjobban a Kórház-barlangot, mellyel a vizalatti összeköttetés fő oélunk, gyógyászati, aszmatikus, barlangterápiás kezelés hatékonyságának érdekében. 1977-ben Kessler Hubert és a Barlangtani Intézet segítségével felvettük a kapcsolatot a Magyar Geofizikai Intézetben Stomfai Róberttel, az eddigi víz alatti térképeink pontosítása érdekében. A speciális magnatométeres víz alatti pontok felszíni azonosítása azért vált szükségessé, mert a víz alatti mérések nagy távolságon pontatlanok. Ezekkel a felszínre vitt pontokkal pontosan be lehet majd mérni a két barlang közti távolságot és a két végpont helyét.

Elkezdtek a mérésekhez szükséges elektromágneses tekercsek elkészítését. 1978-ban helyezzük el a próbamérések után a tekercseket és végezzük el a méréseket.

A Baradla-Alsó-barlangban 1977-ben a feltárt részek mérésével, fényképezésével foglalkoztunk.

Horváth Győző

A KPVDSZ Vörös Meteor TE. Tektonik Barlangkutató Csoportjának 1977. évi jelentése

Csoportunkban az 1976-os év végén komoly személyi problémák merültek fel, amelyeknek eredményeképpen 1977-ben csoportunk kettévált. Ez a szétválás nem ment egyik napról a másikra, hanem hosszabb folyamat eredménye volt. Ez természetesen erősen rányomta bélyegét csoportunk ez évi munkájára. Mivel mindkét fél igényelte magának a Tektonik nevet, egyesületünk barlangkutató szakosztályának vezetősége úgy döntött, hogy régi csoportunk nevét az az új csoport vigye tovább, amelynek tagjai:

Bessenyei Judit, Boros László, Csernavölgyi László, Csernavölgyi Lászlóné, Csöndör Gyula, Gáspár Judit, Hegedüs Gyula, Heltay Tamás, Kazsóki János, dr. Kósa Attila, Major István, Marek Eszter, Molnár András, Szabó Miklós, Uzelman Annamária és Varga Géza.

A döntést a másik csoport elfogadta .

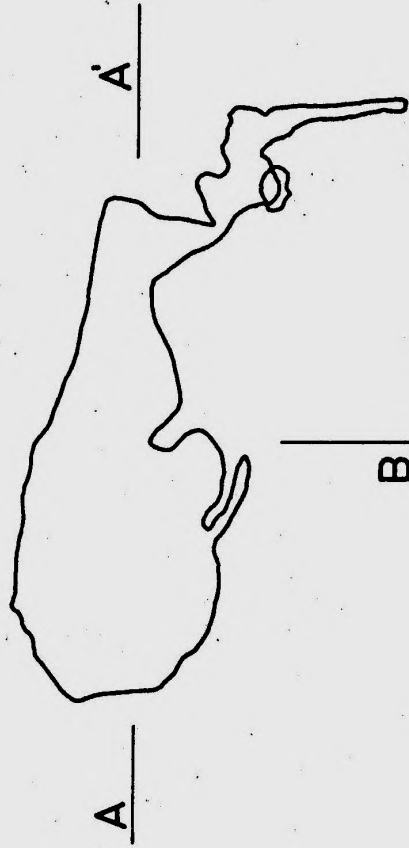
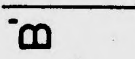
Az 1977-es évben részt vettünk a Barlangkatasztrofevédelmi pályázaton, amelyre a pályamunkát még a régi csoport együttesen készítette el. A pályázaton elnyertük a vigaszdíjat, mert a Bíráló Bizottság véleménye szerint nem teljesítettük maradéktalanul a pályázat feltételeit, de a benyújtott anyag nagy értékére való tekintettel nem hagyhatták díjazás nélkül.

A pályázati anyag elkészítése közben jöttünk rá arra, hogy az elmúlt években a feltáró kutatás túlhajtása a dokumentáló munka rovására ment. Ez annyit jelent, hogy kutatási területünkön, az Alsó-hegyen, az általunk ismert 112 barlang közül feléről még térkép sincs. Ezért csoportunk kettéválása után elhatároztuk, hogy ezt a hiányt bepótoljuk. Ez a nagymennyiségű és sokrétű feladat több éves rendszeres munkát igényel. Ennek a ólki-tűzésnek megfelelően az idén felmértük a Széki-zsombolyt és 13 barlang fotódokumentációjához készítettünk felvételeket. A Széki-zsomboly térképét jelentésünk I. mellékletében mutatjuk be.

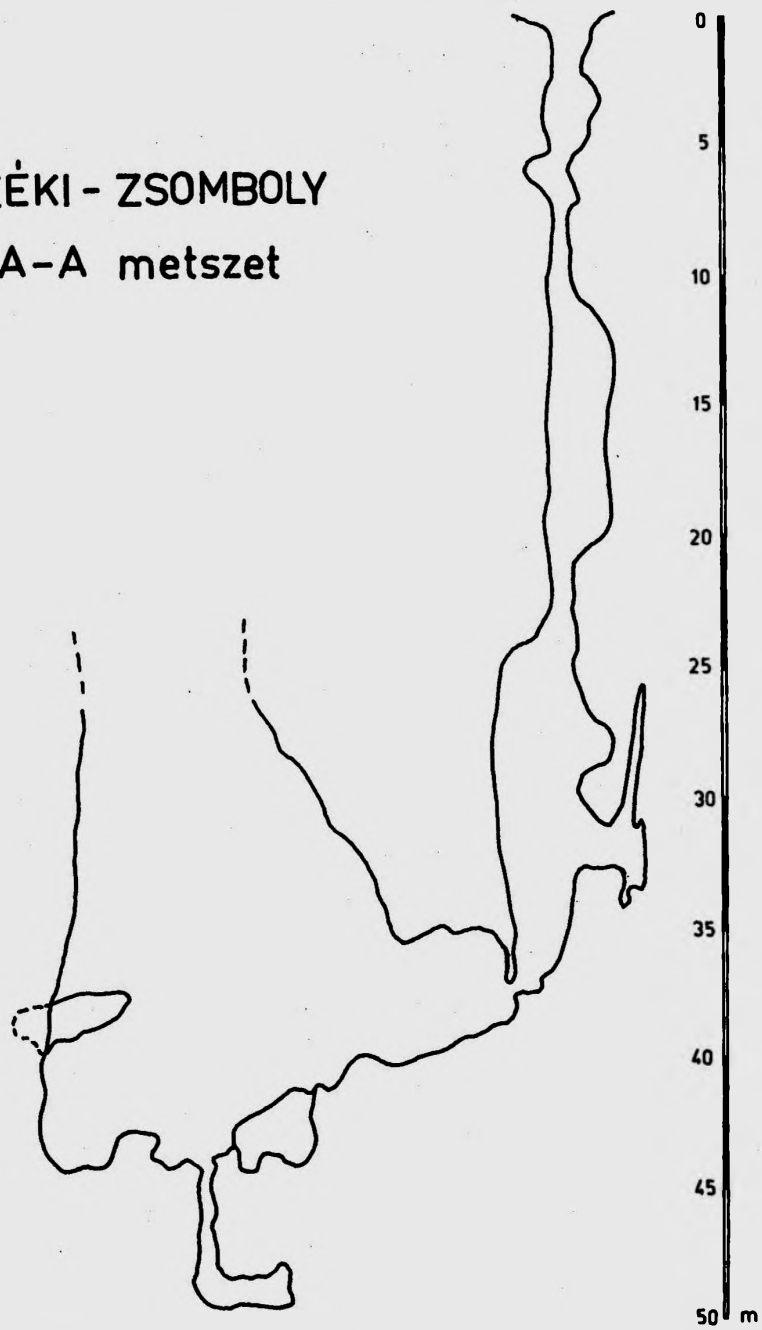
A Barlangi Mentőszolgálatban három csoporttagunk vesz részt és az év során annak valamennyi akcióján részt vett.

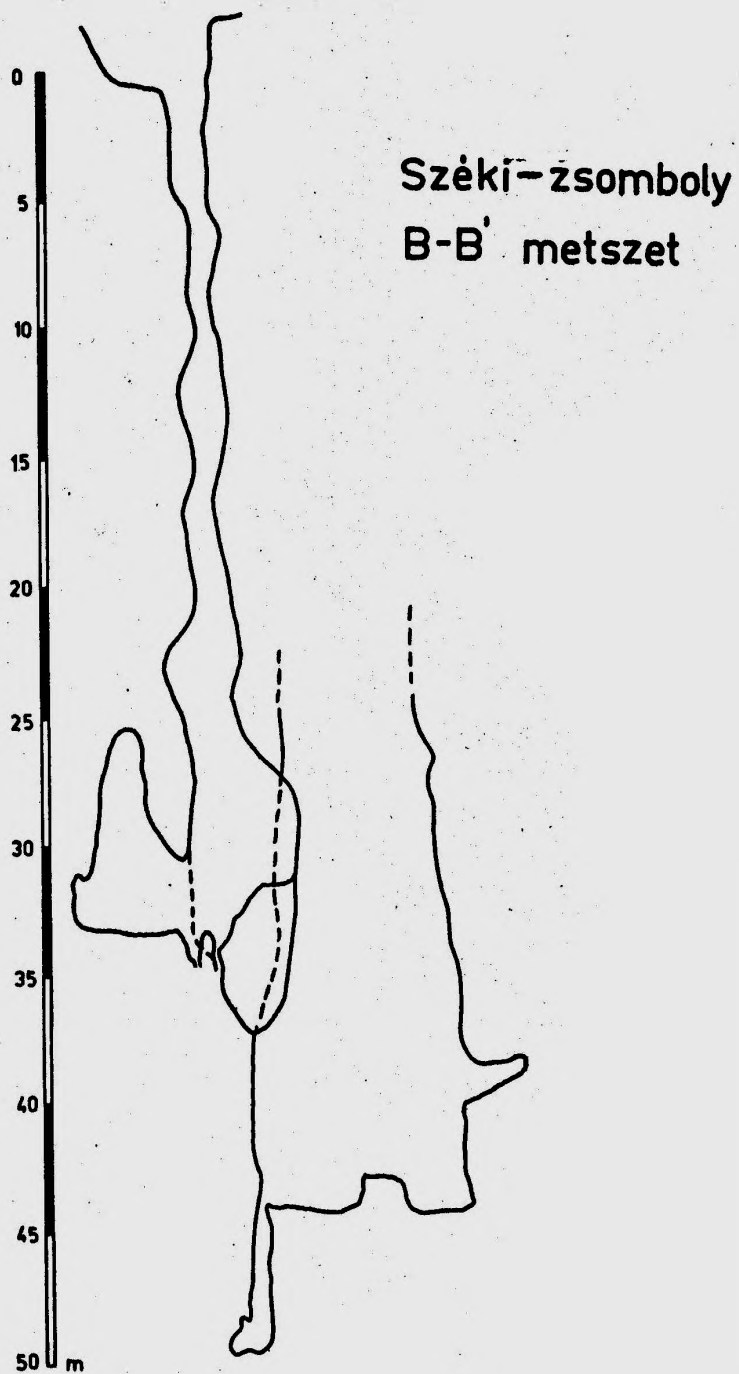
Hegedüs Gyula

SZÉKI - ZSOMBOLY

SZÉKI - ZSOMBOLY
A-A metszet

A KPVDSZ Vörös Meteor TE. Vass Imre Csoport 1977. évi jelentése

Szerkesztette: Házi Zoltán

T a r t a l o m

1. Csoportunk 1977. évi tervei
2. Beszámolók, jelentések az évi szakmai munkákról

- a/ Mátyás-hegyi-barlang
- b/ Szögligeti munkák
- c/ Ráoskai-kőfejtő I. sz. barlangja
- d/ Szakmai beszámolók:

Rácz József: Beszámoló a VMTE Vass Imre Csoport 1977. évi osontami gyűjtéseiről

Rácz József: "Denevér-temetők" az Aggteleki Daradla-barlangban

Karip Gyula: A Ráoskai-kőfejtő I. sz. barlangja

Dr. Dénes György: A Csörgő-forrásos csoport karszthidrográfiai és barlangrendszere

3. Tanulmányutak, kirándulások
4. Szervezeti élet
5. Az 1978. évi terveink

1. Csoportunk 1977. évi tervei

Barlangkutató csoportunk a KPVDSZ VMTE Barlangkutató Szakosztályának keretében működik. Az 1977. évben a korábbi évhez hasonlóan csoportunk hagyományos munkaterületen tervezett kutató munkát:

- Budai-hegység
Mátyás-hegyi-barlang térképezési munkákat
- Aggteleki Karszt
Szögligeti Csörgő-forrás rendszerének feltárását, és a Ménes-völgy környékén adatgyűjtést terveztünk.

2. Beszámolók, jelentések az évi szakmai munkáinkról

- a/ Csoportunk évek óta végez mérési munkákat a Mátyás-hegyi-barlangban. Az 1977. évre tervezett munkáinkat különböző okok miatt nem teljesítettük, ezért az 1978-as évben nagyobb intenzitással kívánunk munkaterületünkön dolgozni.
- b/ Az Alsó-hegy déli lábánál fekvő Szögliget községben található Csörgő-forrásos csoport feltárásán Barlangkutató Szakosztályunk több évtizede munkálkodik. Kutatócsoportunk figyelembe véve a helyi adottságokat, nagyobb technikai felszereltséggel végezte kutatómunkáját az elmúlt három évben.

Nyári táborunkat ez évben is Szögligeten szerveztük meg, augusztus 5-20-ig. A tábor oélja természetesen az Alsó-hegyi Acskó-rét és a Csörgő-forrás között feltételezett barlangrendszer feltárása volt.

A tábor ideje alatt a korábbi években megbontott felső árvízi forrasszájat bontottuk tovább. A hatékonyabb munka érdekében benzinmotoros bontókalapácsot és légkompresszoros fejtőkalapácsot szereztünk be. Így munkánkat eredményesebben tudtuk végezni, kb. 10 m³ mészkövet termeltünk ki bontási helyünkön.

Munkánk eredményeképpen augusztus 15-én 23 órakor megnyílt előttünk az "ut" és egy szűk hasadékon keresztül bejutottunk egy közel 100 m-es barlangjáratba.

A feltárt barlang a bejáratától 12 m-re kiszélesedett, egy nagy törmelékkal és agyaggal borított teremmé. A terem tölösér alakú, hosszúsága 9 m, szélessége 7 m. Oldalán 60-70 cm vastag agyagdomb található. A falakon több helyen oseppkőkéreg és oseppkövek találhatók. Itt kell megemlíteni, hogy a törmelék között tisztán halani az aktív járatban folyó víz hangját, mely érdemes módon messziről jövő hangszór emlékeztet.

Az év során hétvégi turák keretében közel 500 munkaórát dolgoztunk e munkahelyen. A feltárt barlangról térképet készítettünk, melyet mellékelünk. Az eddig elért eredmények alapján bátran feltételezzük, az eddig csak elméletben kimutatott nagyobb barlangrendszer létezését. Az 1978-as évben mindent elkövetünk, hogy az aktív patakos járatba bejussunk.

A fentiekén kívül az Alsó-hegyen az Urföldje-i beszakadásnál dolgozott egy birgádunk és az időszakos víznyelőt megbontva, a vastag humusz réteg eltávolítása után a szálkő mentén 4 métert haladtak lefelé.

Terepbejárás során az Alsó Acskó-forrás szájánál kisebb üreget váltunk felfedezni, ezért a forrás vízszintjét, mintegy 40-50 cm-rel megsüllyesztettük és így 2-3 m hosszú, 40-50 cm magas elszűkülő járatba jutottunk be.

A táborban átlag 20 fő vett részt, és összesen 1500 munkaórát fordítottunk kutatási munkáinkra.

- c/ Az év során több alkalommal terveztünk barlangbejárást, többek között a Budai-hegységben a Remete-szurdok barlangjaiban. Így jutottunk el a Rácskai-kőfejtő I. sz. barlangjába is, ahol szomorúan tapasztaltuk, hogy a barlang állapota időről-időre rongálódik, ezért elhatároztuk, hogy a barlang jelenlegi állapotáról térképet és fotódokumentációt készítünk. Fenti munkákat Karip Gyula vezetésével csoportunk fiatalabb tagjai elvégezték, miután meggyőződöttünk arról, hogy más barlangkutató csoport a területen kutatómunkát nem végez. Erről a szándékunkról az OTVH Barlangtani Intézetét értesítettük. Csoportunk fiatal tagjai igen lelkesen dolgoztak ezen a munkahelyen, a térkép elkészítése után a barlangban még bontási munkákat is végeztek és közel 800 munkaórát fordítottak a kutatásra.
- d/ A fenti munkahelyekhez kapcsolódva tagtársaink szakmai beszámolóit mellékeljük /lásd az eredeti kéziratban/.

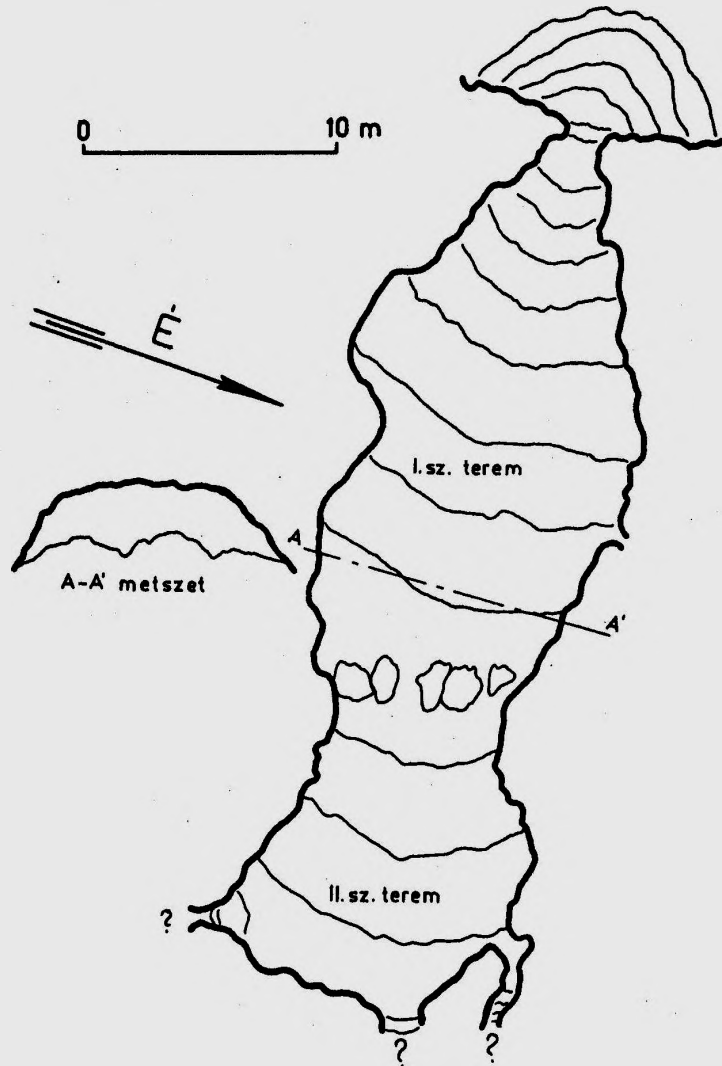
4. Szervezeti élet

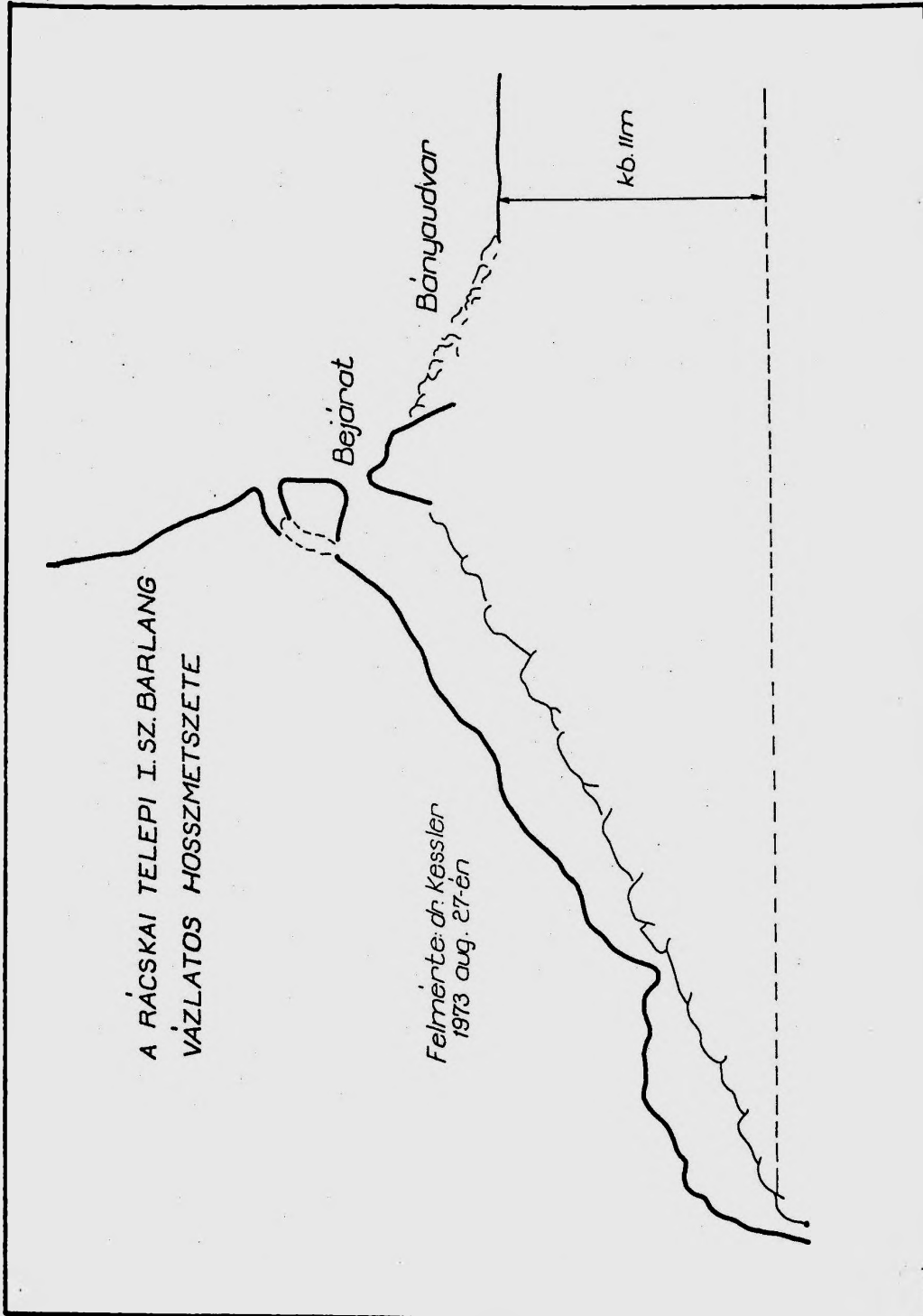
Csoportunk fenntartó szerve a KPVDSZ Vörös Meteor Természetbarát Egyesület. A csoport jelenlegi létszáma 25 fő. Itt kell megemlítenünk, hogy több csoporttagunk még nem társulati tag, ezt a hiányosságot 1978. évben pótolni kívánjuk.

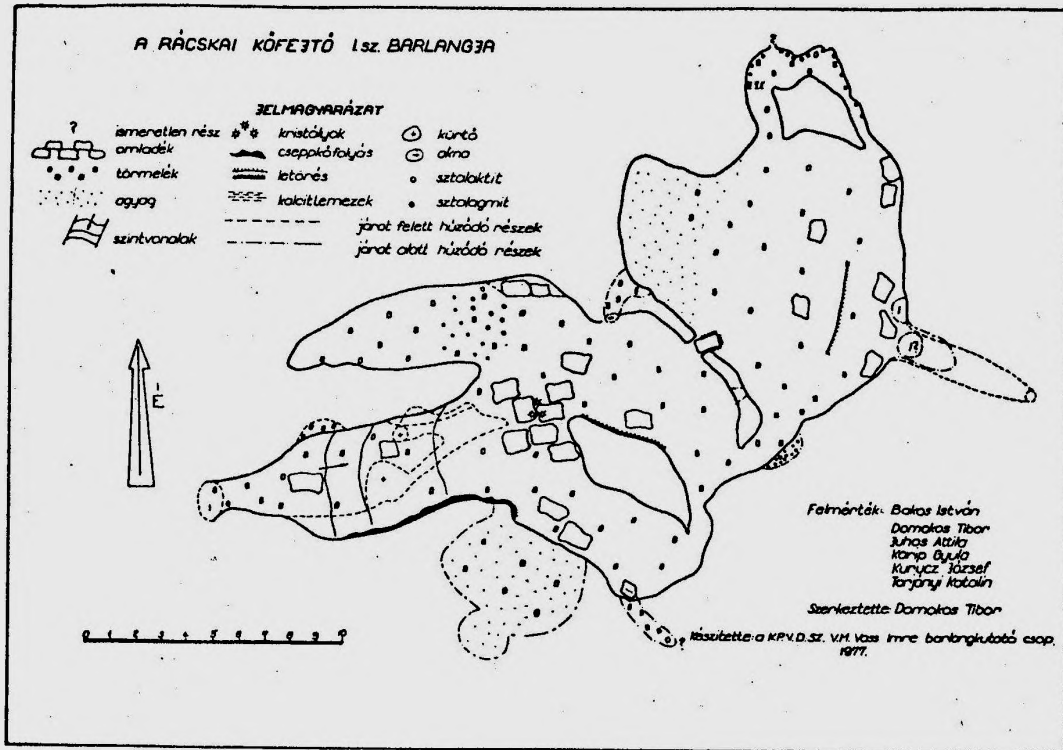
5. Az 1978. évi terveink

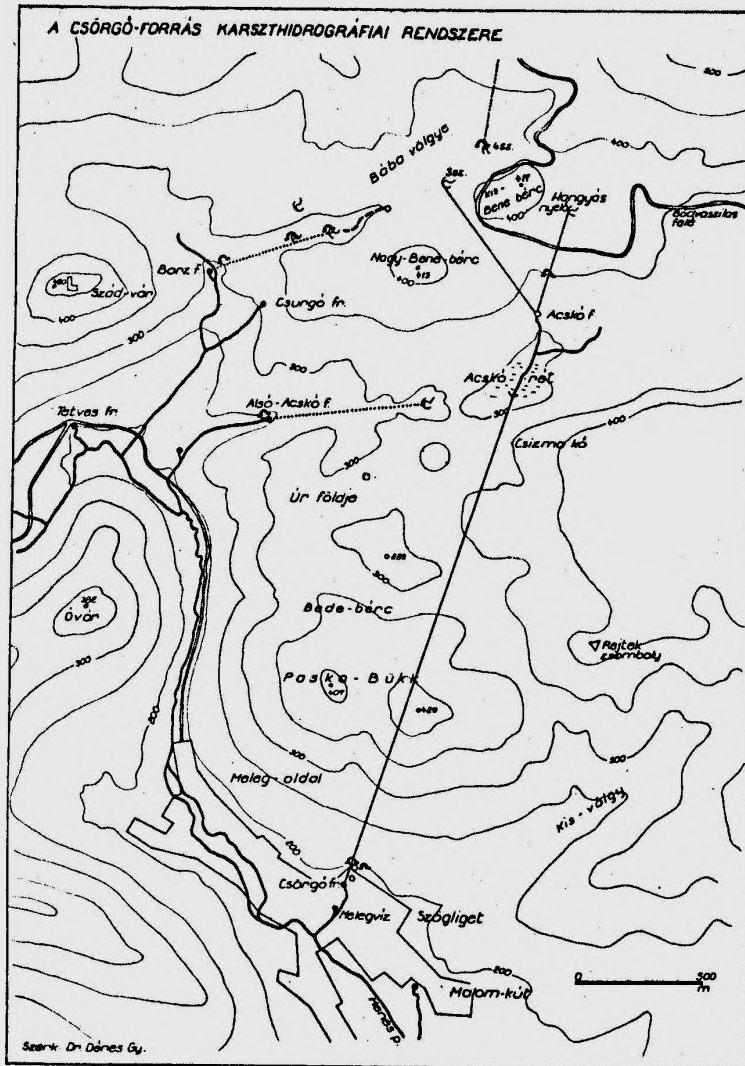
Az elmúlt évi munkáinkat kívánjuk folytatni, elsősorban szögligeti Csörgő-forrás barlangját szeretnénk feltárni. A Ménes-völgy környékén az adatgyűjtést szintén tovább kívánjuk folytatni. A Budai-hegységben, a Mátyás-hegyi-barlangban, és a Rácskai-kőfejtő I. sz. barlangjában munkáinkat tovább folytatjuk.

A RÁCSKAI TELEPI I.sz.bg. VÁZLATOS ALAPRAJZA

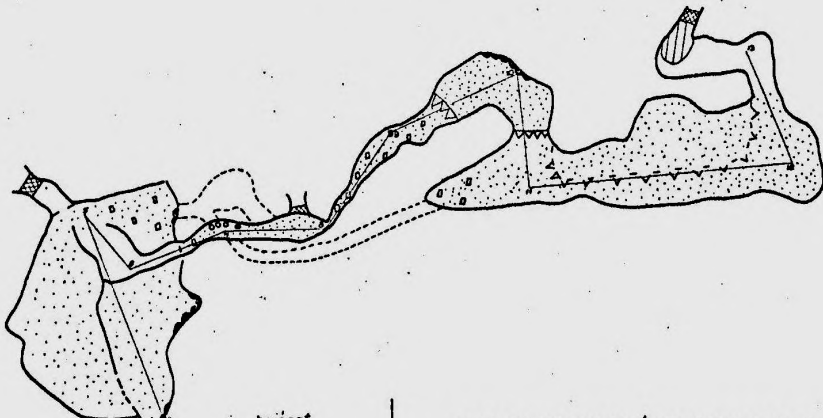
SZÖGLIGET

CSÖRGŐ ÁRVIZI - FORRÁSBARLANG

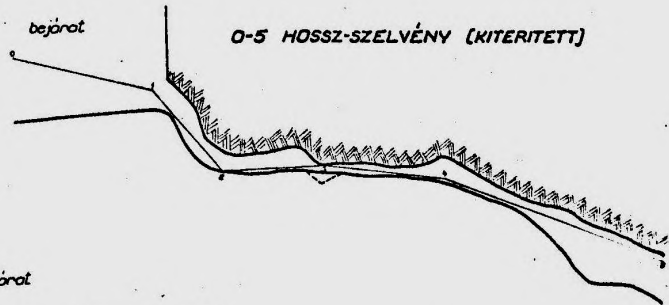
6-13 HOSSZ-SZELVÉNY (KITERITETT)

ALAPRAJZ

0-5 HOSSZ-SZELVÉNY (KITERITETT)

bejárat

lejárát

0 5 m

KÉSZITETTE: A K.F.V.D.SZ. VI VASS HÍRE BARLANGKUTATÓCSOPORT 1977
FELMÉRTE: NÉMET EOLTÁN, BANOS ISTVÁN, KUBASSZÉK ZSÓZS, DOHONYOS TIBOR
SZERK: DOHONYOS TIBOR

A Rácskai-kőfejtő I. sz. barlangja

A Remete-hegy DK-i részén, a Szurdok-völgy kijáratától Ady-liget irányában található a Telki Állami Erdő- és Vadgazdaság Műszaki Erdészete által 1977 első negyedévében felhagyott Rácskai-kőfejtő.

1973 májusában e helyen, a bányaművelés során új, hidrotermális eredetű barlang nyílt meg.

Kutatástörténet

1973. június 8-án Balázs Lajos turista bejelentést tett az Országos Természetvédelmi Hivatalnak arról, hogy illetéktelenek pusztítják a barlang képződményeit, s arra kérte az illetékeseket, intézkedjenek a barlang megmentése érdekében.

Még ugyanezen a napon kiszállt a helyszínre Keszthelyi István főosztályvezető-helyettes és dr. Kessler Hubert okl. mérnök tud. tanácsadó. A helyszíni szemle alkalmával, a bányaudvarban található, a barlangból származó képződményeket hidrotermális eredetűnek ítélték.

A részletes vizsgálat időpontját 1973. augusztus 27-re tűzték ki. Ennek eredményét két térképmelléklettel ellátva dr. Kessler Hubert szakvéleményben rögzítette. Megállapításait az alábbiakban foglalhatjuk össze:

A barlang bejárata a bányaudvar talpszintje felett kb. 6 m magasságban helyezkedik el. A bezáró kőzet vastagpados, erősen karsztosodott, fehér színű, oukorszövetű, felső-triász kori daohsteini mészkő. A barlang összhossza kb. 23 méter. A második terem legmélyebb pontja a bányaudvar talpszintje alatt kb. 11 méterre helyezkedik el.

Képződményei: aragonitból átkalcitosodott borsókő, kalcit lemezek, oseppekővek. A falakat borító kiválások azonban jóval kevésbé dusak, mint a Szemlő- vagy a Ferenc-hegyi-barlang esetében. A kettős teremből három irányban sejthető további folytatás.

1973 végén az ELKISZ Csoport Juhász József vezetésével végzett térképezést a barlangban. Hogy egyéb kutatást folytattak az ma már nem állapítható meg bizonyosan, mert éves csoportjelentést munkájukról nem adtak le.

A barlangról készült térképük egy példánya dr. Bertalan Károlyhoz került, aki a jelen anyag összeállításához, a dr. Kessler Hubert-féle szakvéleménnyel együtt rendelkezésre bocsátotta azt.

Az 1973-77. közötti időszakban a bányaművelés tovább folyt, erősen károsítva a barlang 1. sz. termét.

Csoportunk Karip Gyula csoportvezető helyettes vezetésével 1977 februárjában kezdte meg a barlang kutatását. Az év során kb. 800 órában végeztünk bontási és preparálási munkálatokat a barlangban. Elkészítettük annak 1:100 arányú térképét, megkezdtük a fotódokumentáció készítését, valamint a barlangban található ásványokból vett mintáknak elemzés céljára történő begyűjtését. Az elemzéseket a Magyar Állami Földtani Intézetben készítik el. Minthogy a barlang még nem szerepelt a barlangkataszterben, ezért kitöltöttük a speleográfiai terepjelentést és a megfelelő dokumentációval együtt eljuttattuk a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Dokumentációs Szakbizottságához.

A barlang leírása

A barlang bejárata a bányaudvar talpszintje felett kb. 6 méterre nyílik. A bejáratától kb. 3 métert kell kapaszkodva leereszkednünk ahhoz, hogy az 1. sz. terem törmelékletjére lépessünk. /Ez a törmelék a bányászat során jutott be a terembe/. A bejáratától jobbra borsóköves, oseppeköves falrészlet található. Fejünk felett, a mennyezeten

rövid, emeleti járat indul. A törmelékletőn lejjebb ereszkedve, balra melléktermet találhatunk. Ezt a részt tulajdonképpen az erősen aláhajló mennyezetet elérő törmelék választja el a terem többi részétől. Mennyezetén fiatal oseppkőképződést figyelhetünk meg /oseppkő óvoda/. Ezután nagyméretű kőtömbök közt haladunk tovább, a terem vége felé. Felnézve, a mennyezeten több helyen figyelhetünk meg kaolin kiválást. /Lásd a mellékletet./ Lábunk alatt, a nagy kőtömbökön sárga kalcitkristályokat találhatunk. A kettes számú terembe vezető jobboldali átjáró törmelékéből igen szép borsókő aragonit szőlőfűrtök kerültek elő. Sajnos a barlang jelenleg ismert szakaszában már sehol sem találhatunk ehhez hasonló képződményeket a falakon. Az átjáró jobboldali bemélyedésében szép oseppkőveket találunk. A kettes számú terem alját, az egyes teremhez hasonlóan nagymennyiségű törmelék borítja. A terem falán szinte mindenütt borsókő látható. Némelyiken másodlagos kristálykiválást figyelhetünk meg. A teremnek az egyes terem felőli falán hatalmas, helyéről kiosuszott "kőeket" figyelhetünk meg. Ezzel szemben, a terem másik falától, hasadék indul tovább. A végében felfelé induló hévizes kúrtőt találhatunk. Talán alatta türt fel valaha a héviz. /Erre több nyom is utalni látszik./ Ez az egyik további bontásra érdemes hely. A másik az ugynevezett "kalcitlemez" járat. Ennek érdekessége egy egymásra rétegzett, vékony kalcitlemezekből álló meghajlitott, nagyméretű tömb. A járatot kitöltő törmelék kitermelésével talán itt is érdemes a továbbfolytatás kutatásával foglalkozni.

További terveink között szerepel a bontás folytatása és esetleg, ha az OTVH ólszerűnek ítéli - a barlang lezárása.

Karip Gyula

Kiadja: Magyar Karszt- és Barlangkutató
Társulat

Felelős kiadó: Hazslinszky Tamás

Engedélyszám: 48255

Készült: 900 példányban

82/3019 MTE SZ Házinyomda, Bp.

Felelős vezető: Deli Sándor